

รายงานการวิจัย

แผนการวิจัย เรื่อง

การสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ
ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

Creating a balance in accordance with the Buddhist principles of
agriculture, service and industrial sectors in Ubon Ratchathani Province

โดย

ผศ.ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโซคนามอ่อน

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ดร.เอกชัย ศรีบุรินทร์

ดร.พูลศักดิ์ หอมสมบัติ

นายรังสรรค์ วัฒนาชัยวณิช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800765023

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ
ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

Creating a balance in accordance with the Buddhist principles of
agriculture, service and industrial sectors in Ubon Ratchathani Province

โดย

ผศ.ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ดร.เอกชัย ศรีบุรินทร์

ดร.พูลศักดิ์ หอมสมบัติ

นายรังสรรค์ วัฒนาชัยวณิช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800765023

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Program

Creating a balance in accordance with the Buddhist principles of agriculture, service and industrial sectors in Ubon Ratchathani Province

By

Asst.Prof,Dr. Chaiyasit Udomchokenamorn
Phrakru Wutthidhambundit, Assoc.Prof, Dr.
Dr. Eakachai Sriburin

Dr. Poolsak Homsombat

Mr. Rangsak Wattanachaiwanich

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800765023

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย	: ผศ.ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน พระครูวุฒิชิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร. ดร.เอกชัย ศรีบุรินทร์, ดร.พูลศักดิ์ หอมสมบัติ นายรังสรรค์ วัฒนาชัยวัฒน์
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ๒) เพื่อการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี และ ๓) เพื่อวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร เชิงคุณภาพจากกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ ๑) ตัวแทนภาครัฐ ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ๒) ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ๓) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ และ ๔) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมรวมจำนวน ๑๙ คนโดยใช้การสัมภาษณ์ในเชิงลึก (Interviews) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการศึกษา พบว่า

๑. การจัดการความสมดุลเชิงพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการ และภาคอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการปลูกและการจัดการการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร

๒. การพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี จะมีรูปแบบการทำให้ในแต่ละพื้นที่ คือ รูปแบบการทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นเบื้องต้น และมีการทำเกษตรแบบแนวเดียวกัน คือการปลูกพืชทางการเกษตรที่คล้ายๆกัน ในบางปีมีผลผลิตที่ล้นตลาด จึงทำให้ราคาพืชผลตกต่ำ จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนต้องหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกิดความสมดุล การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ ในจังหวัด

อุบลราชธานี ที่จะสามารถให้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จัก ๑) ต้องการความรวดเร็ว ยิ่งภาวะการแข่งขันยุคปัจจุบัน ความรวดเร็วของการปฏิบัติงานความรวดเร็วของการให้บริการจากการติดต่อจะเป็นที่พึงประสงค์ของทุกฝ่าย ๒) ประหยัดเงินและเวลา การให้บริการที่รวดเร็ว ช่วยให้เกิดเงินในการจ้างหรือใช้จ่าย การให้บริการ ๓) เกิดความรู้ที่ดีต่อผู้ให้บริการ ผู้มาติดต่อขอรับบริการ เมื่อผลลัพธ์เกิดขึ้นเร็ว และด้วยน้ำใจบริการที่ดี และ ๔) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันสังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์ และการพัฒนาการสร้างความสมดุลเชิงพุทธของภาคอุตสาหกรรม ดังนี้ ๑) การทำอุตสาหกรรมของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ๒) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม และ ๓) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

๓. วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคงและผลกระทบทางภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดอุบลราชธานี ๕ ด้าน คือ ๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น ๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น ๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล ๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม

แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคการเกษตร ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดความสมดุลได้ คือ นโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม เพราะนโยบายของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ความแตกต่างเชิงพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยยึดหลักตามแผนพัฒนาของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงจะสามารถส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ให้เกิดความสมดุลในด้านการผลิต การบริการ การอุตสาหกรรมและความต้องการของตลาดต่อไป

Research Title : Balancing the Agricultural Sector in Ubon Ratchathani Province
Researcher : Asst.Prof,Dr. Chaityasit Udomchokenamorn
 Phrakru Wutthidhambundit, Assoc.Prof, Dr.
 Dr. Eakachai Sriburin
 Dr. Poolsak Homsombat
 Mr. Rangsan Wattanachaiwanich
Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
 Ubon Ratchathani Campus.
Fiscal Year : 2565/2022
Reserch Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

subject research “Balancing the agricultural sector, the service sector, and the industrial sector in Ubon Ratchathani Province” has three objectives: ๑) to create a balance between the agricultural sector, the service sector, and the industrial sector. in Ubon Ratchathani Province ๒) to create a balance between the agricultural sector, the service sector and the industrial sector. in Ubon Ratchathani Province, and ๓) to analyze the balance of the agricultural sector, the service sector, and the industrial sector. in Ubon Ratchathani Province It is a qualitative research that uses both documentary and data collection and analysis methods. qualitatively from the target groups, both experts or experts at the provincial level, namely: ๑) government representatives, consisting of provincial agriculture, provincial commerce President of the Provincial Chamber of Commerce President of the provincial industry, ๒) representatives of agricultural entrepreneurs, ๓) representatives of service entrepreneurs, and ๔) representatives of industrial entrepreneurs, totaling ๑๕ people using in-depth interviews (Interviews) and participant observation. join (Participatory Observation) as a study tool. Then the information obtained from the research process was analyzed. qualitatively synthesized to explain the research results as specified in the research objectives. The results of the study revealed that

๑. Buddhist balance management of agriculture, service and industry sectors in Ubon Ratchathani Province in ๖ aspects: ๑) the security system in agriculture, the service sector and the industrial sector ๒) the obtaining external support in agriculture, the service sector and the industrial sector ๓) the legal and policy structure facilitating agriculture service and industry, ๔) cultivation systems and agricultural management, service and industrial sectors, ๕) ready markets for agricultural products, service sectors and industrial sectors, and ๖) business and governance and Modify the behavior of members of the Agricultural Association.

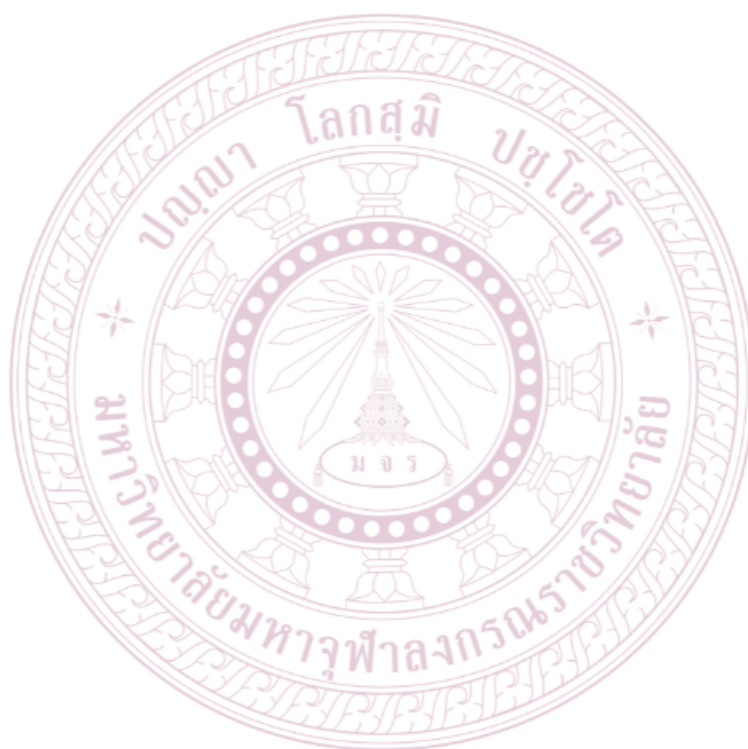
๒. The development of balancing the agricultural sector, the service sector, and the industrial sector. in Ubon Ratchathani Province There will be a pattern of doing in each area, that is, the pattern of agriculture of the people in Ubon Ratchathani Province. It can be seen that most of them are primarily engaged in agriculture for consumption. and have the same farming practices is the cultivation of similar agricultural crops In some years, there is an oversupply of the products in the market. As a result, the price of crops fell. It is a problem that government agencies and private sectors as well as communities must find ways to solve problems in order to develop and promote a balance. The development of a Buddhist balance in the service sector in Ubon Ratchathani Province To be able to achieve sustainable and balanced development and appropriateness. must know ๑) need speed The more competitive conditions in today's era. Speed of operation Speed of service from contact will be desirable for all parties. ๒) Save money and time. fast service Helps to save money on hiring or spending on services. ๓) Gaining good knowledge of service providers. Contact person for service When results happen quickly and with good service mind and ๔) developing and creating balance according to Buddhism improving the quality of life Therefore, it is essential to develop quality. Because human beings are a factor that is very important to the development of things. It is a partnership that supports each other, society and nature are ready. And be able to develop themselves to flourish towards peace and complete freedom and the development of creating a Buddhist balance of industry as follows: ๑) Industrialization of the people in Ubon Ratchathani Province ๒) Guidelines for promoting and developing a balance of industry and ๓) developing and creating balance according to Buddhism. improving the quality of life Therefore, it is essential to develop quality. Because human beings are a factor that is crucial to the development of things. Therefore, it is necessary to create knowledgeable, competent people with necessary basic skills. Have a good mental character Be ready to fight for yourself and society. Be ready to engage in a career Education to improve the quality of life is to be developed in the right direction.

๓. Analyze the balancing of the agricultural sector, the service sector, and the industrial sector. in Ubon Ratchathani Province To be able to develop a balance, there must be an analysis of global changes and changes within Thailand as well. That will affect the future in developing a sustainable and stable balance and impact on the agricultural, service and industrial sectors. of Ubon Ratchathani Province in ๕ aspects: ๑) The global economy has become more volatile; ๒) The world's trade and investment rules and regulations have changed; ๓) Climate change and intensifying natural threats; ๔) Advances in technology and society in the digital age ๕) Advances in modern biotechnology in the agricultural, service and industrial sectors

Guidelines for balancing the agricultural sector, the service sector, and the industrial sector. in Ubon Ratchathani Province There must be a balanced creation and

development of agriculture, service and industry sectors. The locomotive is important in driving balance. is government policy Government agencies are important drivers for policy-making in the agricultural, service and industrial sectors. Because of the policies of the agricultural sector, the service sector and the industrial sector Mostly for political reasons. for the development of the agricultural sector, the service sector and the industrial sector And the quality of life of farmers is sustainable. It is necessary to consider from three aspects: urgency, continuity and sustainability. By focusing on the differences of the agricultural, service and industrial sectors. spatial difference

Development of government management system based on the development plan of the agricultural sector, the service sector and the industrial sector during

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยชุดแผนงาน เรื่องการสร้างตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี มีโครงการอยู่ ๓ ชุดย่อย ได้แก่ ชุดย่อยที่ ๑ เรื่อง การสร้างตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมี พระครูวุฒิชิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร. เป็นหัวหน้าแผนงาน ชุดย่อยที่ ๒ เรื่อง การสร้างตามแนวพุทธของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ดร.เอกชัย ศรีบุรินทร์ และ ชุดย่อยที่ ๓ เรื่อง การสร้างตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน การวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้เป็นอย่างดี ทางคณะผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของพระเดชพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะทำงานของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาในการทำงานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จด้วยดี

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ วิทยาเขตอุบลราชธานี ที่ได้ให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอถวาย เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และน้อมบูชาคุณถวายแด่บูรพาจารย์ ขอถวายแด่ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและมหาวิทยาลัยทุกท่านและขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกท่าน

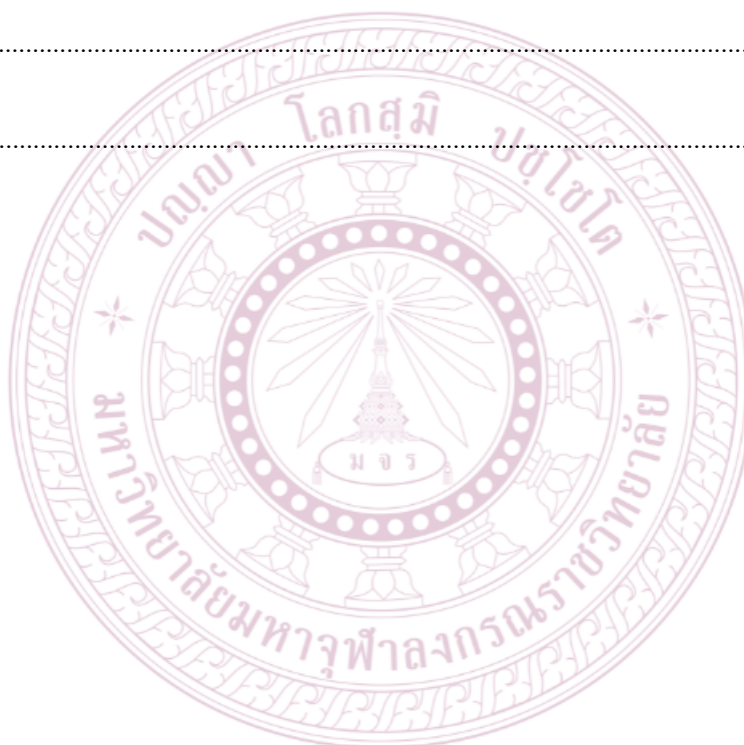
ผศ.ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน และคณะ
๑ กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	๗
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๖
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๘
๑.๖ กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย.....	๙
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความสมดุล	๑๑
๒.๒ เศรษฐกิจพอเพียง: ปรัชญานำทางสู่ความสมดุล.....	๑๒
๒.๓ เศรษฐกิจไทยสู่ความสมดุลที่ยั่งยืนกับ ๔ มาตรการ.....	๑๓
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	๒๓
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์ชุมชน.....	๒๘
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์.....	๓๐
๒.๗ การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	๓๕
๒.๘ แนวคิดเกษตรเชิงพาณิชย์.....	๓๙
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๗
๒.๑๐ บริบทด้านพื้นที่ภาคเกษตร ภาคบริการ และ อุตสาหกรรมจังหวัด อุบลราชธานี.....	๕๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๘
๓.๒ พื้นที่ศึกษา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๖๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	๖๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย.....	๗๐
๓.๗ สรุป.....	๗๐
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๗๒
๔.๑ ผลการศึกษาวิจัย.....	๗๒
บทที่ ๕ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	๑๓๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๓๕
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๕๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๙๑
บรรณานุกรม.....	๑๙๒
ภาคผนวก.....	๑๙๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเพื่อต่อยอดเพื่อให้ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สนองนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการปฏิรูปภาคเกษตร ด้วยหลักการตลาดนำการผลิตควบคู่กับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มรายได้และลดหนี้สินครัวเรือน ให้มีความสำคัญในการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกร สร้างสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็งและเป็นมืออาชีพ สนับสนุนและส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า รวมทั้ง สร้างความเชื่อมั่นด้วยตราสัญลักษณ์สินค้าเกษตรและอาหารได้คุณภาพปลอดภัย ในขณะเดียวกันต้องใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่านำไปสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาคการเกษตร จำนวน ๑๖ นโยบาย ได้แก่ ๑) ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ๒) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ๓) การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ๔) การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-map) ๕) การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน ๖) การพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ ๗) ตลาดสินค้าเกษตร ๘) การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ๙) แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ๑๐) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑๑) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน ๑๒) ธนาкарสินค้าเกษตร ๑๓) การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล ๑๔) การพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ ๑๕) การช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร และ ๑๖) การจัดระเบียบประมงให้เป็นไปตามมาตรฐาน

การเติบโตดังกล่าวยังอยู่บนพื้นฐานความไม่สมดุลของการพัฒนา กล่าวคือ แม้เศรษฐกิจของประเทศจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่มีปัญหาด้านอื่นเกิดขึ้นตามมาโดยเฉพาะปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยการพัฒนาโดยเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลักว่า “การพัฒนาของประเทศต่างๆ จำนวนมารวมทั้งประเทศไทยด้วยเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน (Unsustainable Development) เพราะเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคเป็นสิ่งสำคัญทำให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมสูง ขาดการพัฒนาชุมชนรอบครัวและสังคม เป็นเหตุให้สังคมชนบทล่มสลาย และเกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น การอพยพเข้าเมือง อาชญากรรม โสเภณี การละเมิดสิทธิเด็ก และอุบัติเหตุต่าง ๆ” ผลจากการพัฒนาประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว ทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญในสังคมไทย ได้แก่ ๑. ความสุขของคนไทยลดลง เนื่องจากการให้ความสำคัญกับการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยละเลยมิติการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับความสุขของมนุษย์ ๒. การให้ความสำคัญกับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเมืองและชนบทมากขึ้น ชาวชนบทอพยพเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมากภาครัฐไม่สามารถรองรับการขยายตัวของเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๓. สถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาสมาชิกของสังคมอ่อนแอลง โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ๔. ระบบทุนนิยมเสรีส่งเสริมให้เกิดลัทธิบริโภคนิยมในสังคมไทย นำไปสู่การเกิดปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่สูงขึ้น ๕. การขยายตัวของอุตสาหกรรมที่เน้นแรงงานราคาถูกทำให้ขัดขวางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน

ด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และ ๖. การพัฒนาเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก เพราะการพัฒนาประเทศโดยเน้นความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็น การพัฒนาที่ไม่สมดุล และไม่ได้ ก่อให้เกิดประโยชน์จากการพัฒนาที่ยั่งยืน นำไปสู่คำถามที่ว่ามีแนวทาง ไດบ้างที่จะช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เกิดความสมดุล มั่นคง และ ยั่งยืน เพื่อตอบสนองการจัดระเบียบประมงให้เป็นไปตามมาตรฐานสามารถตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีได้ หลักการและเหตุผล

สภาวะความแปรปรวนของภูมิอากาศอย่างรวดเร็ว และนับวันจะเกิดขึ้นจนเป็นมหันตภัยซึ่งไม่อาจ ควบคุมได้เป็นปัญหาชั้นวิกฤติที่ประชากรโลกเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นต่อไปในอนาคต ปัญหา สำคัญรองลงมาก็คือวิกฤติการณ์ด้านเศรษฐกิจ ทั้งสองปัญหานี้เมื่อเกิดขึ้นในภูมิภาคหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ ต่อภูมิภาคอื่นๆ ของโลก เป็นที่ยอมรับว่าปัญหาแรกเป็นผลพวงระยะยาวจากการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงวัตถุดิบ เศรษฐกิจของโลกที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ในขณะนี้ผลสืบเนื่องจากการขาดความสมดุลในภาคสวน เศรษฐกิจ ซึ่งทั้งหมดเกิดจากการบริหารนโยบายเศรษฐกิจด้านการเงิน และการลงทุนเป็นหลัก จนเป็นที่มาของ วิกฤติทางการเงินในประเทศเหล่านั้นนโยบายของประเทศต่างๆ รวมถึงภาคสวนอื่นๆ สวนใหญ่ล้วนให้ความสำคัญ อย่างสุดโต่งต่อภาคเศรษฐกิจโดยเห็นได้จากการค้นหาความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจสมดุล” หรือ “Balanced Economy” คำจำกัดความจะพุ่งไปที่ความหมายเชิงการเงินก่อน เช่น ยุทธศาสตร์การลงทุนอย่างสมดุล งบประมาณสมดุลหรือการเติบโตอย่างสมดุล (Balanced Growth) ซึ่งหมายถึงสถานการณ์ที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และผลิตภาพ (Productivity) เพิ่มขึ้นโดยใช้ทุนเท่าเดิม หรือมีความหมายเฉพาะมิติเช่น ความ สมดุลระหว่างการส่งออก และนำเข้า เป็นต้น^๑

การพัฒนาเพื่อต่อยอดเพื่อให้ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สนองนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการปฏิรูปภาคเกษตร ด้วยหลักการตลาดนำการผลิตควบคู่กับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มรายได้และลดหนี้สินครัวเรือน ให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกร สร้างสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็งและเป็นมืออาชีพ สนับสนุนและส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า รวมทั้ง สร้างความเชื่อมั่นด้วยตราสัญลักษณ์สินค้าเกษตรและอาหารได้คุณภาพปลอดภัย ในขณะเดียวกันต้องใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่านำไปสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาคการเกษตร จำนวน ๑๖ นโยบาย ได้แก่ ๑) ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ๒) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ๓) การพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer ๔) การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-map) ๕) การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน ๖) การพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ ๗) ตลาดสินค้าเกษตร ๘) การส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ๙) แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ๑๐) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑๑) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรทดแทนแรงงาน ๑๒) ธนาкарสินค้าเกษตร ๑๓) การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล ๑๔) การพัฒนาสถาบันเกษตรกรรูปแบบประชารัฐ ๑๕) การช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร และ ๑๖) การจัดระเบียบประมงให้เป็นไปตามมาตรฐาน

^๑ ศาสตราจารย์ ดร.อารี วิบูลยพงศ์ และ รองศาสตราจารย์ดร.ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต, เศรษฐกิจสมดุลใหม่ : แนวคิดและยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน, คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, พ.ศ.๒๕๕๕ หน้าบทนำ

เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ส่งเสริมให้ มนุษย์พัฒนาตนเองฝึกฝนตนเองให้สมบูรณ์สูงสุด โดย ใช้พระธรรมเป็นเครื่องมือฝึกฝน และมีพระสงฆ์เป็นผู้ยืนยันความจริงดังกล่าวและมีบทบาทที่สำคัญที่จะนำ กิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยนำหลักธรรมทางศาสนาเข้า มาใช้กับงานพัฒนา เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาตามแนว พระพุทธศาสนาแล้วปรากฏคำสอนที่เป็นหลักสำคัญ ว่าการที่จะพัฒนาชุมชนต้องพัฒนาให้เจริญพร้อมทั้ง ด้านกายกับจิต และสภาวะแวดล้อมอย่างเหมาะสม ซึ่ง บุคคลควรนำหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานในการกำหนด เป้าหมายและกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยเฉพาะ หลักธรรมที่เรียกว่า “วิริยอิทธิบาท” อันหมายถึง การ มีความเพียรไม่ย่อทอดการทำงาน (พระไตรปิฎก, ๒๕๓๙ : ๒๗๗)

จึงได้ฟังพาเรื่องเศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธนั้นต้องสอดคล้อง กับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยอย่างครบวงจร การที่จะ สอดคล้องกับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยอย่างครบวงจร ก็ต้องเป็นไปโดยสัมพันธ์ด้วยดีกับองค์ประกอบทุกอย่าง ในระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ หมายความว่าต้อง ประสานกันด้วยและเกื้อกูลกันด้วย ในการดำรงอยู่รวม กันและก็เดินไปด้วยกัน ฉะนั้น พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ของมนุษย์จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตน คือ ไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเอง แต่ให้ไปในทาง ที่พัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการไม่เบียดเบียนตนและไม่ เบียดเบียนผู้อื่น คือ ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และ ไม่ทำให้เสียคุณภาพของ eco systems หรือระบบ ธรรมชาติแวดล้อม (พระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต), ๒๕๔๐: ๖๑) ความสัมพันธ์ระหว่างกาณ์การดำเนินกิจกรรม ทางเศรษฐกิจกับหลักปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักสำคัญของเกษตรแนวพุทธได้แก่ หลัก มัชฌิมาปฏิปทาหรือหลักความเป็นสายกลาง โดยยึดถือความพอดีความสมดุลระหว่างความพอใจกับคุณภาพ ชีวิตเป็นหลัก หลักการไม่เบียดเบียน ซึ่งหมายถึงการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ นั้นจะต้องไม่เบียดเบียนทั้ง ตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่เบียดเบียนตนเอง ก็คือไม่ทำลายคุณภาพชีวิตของตนเอง หลักปฏิบัติเพื่อ ให้บรรลุประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทิฐฐธัมมิกัตถะ) เป็น คำสอนเพื่อให้คู่หุ้สธวิธีวิธีการเพื่อบรรลุประโยชน์สุขใน ปัจจุบัน อันได้แก่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม^๒

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนาที่ได้รับ แนวคิดในการแก้ปัญหาพัฒนาการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธที่มีพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอน เผยแผ่หลักคำสอนเพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญต่อวิธีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และสามารถแก้ปัญหา ความทุกข์ร้อนของประชาชนได้ พระสงฆ์เป็นทั้งครูสอนหนังสือ สอนศีลธรรม สอนวิชาชีพ ให้กับลูกหลาน ของชาวบ้าน เป็นทั้งหมอรักษาชาวบ้านที่เจ็บไข้ ไม่สบาย เป็นทั้ง นักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้าน ที่ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนต่าง ๆ เป็นทั้งผู้พิพากษาคัดสินคดีและประนีประนอมความให้กับชาวบ้าน ที่เกิดกรณีพิพาทกัน เป็นทั้งจิตแพทย์ที่ช่วยแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตให้กับชาวบ้าน นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังเป็นเหมือนนักวิชาการเกษตรและนักพัฒนา ที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช วิธีการเลี้ยง สัตว์และฝักวิชาชีฟต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน (พระมหา สังเวียร ปญญารโธ, ๒๕๕๐: บทคัดย่อ) โดยภาพรวมแล้ว พระสงฆ์เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างอเนก อนันต์ โดยเฉพาะการเผยแผ่อบรมศีลธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษาและการสงเคราะห์ประชาชน เมื่อ ศึกษาในสวนของการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน อัน เป็นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเหลือและ ดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาว บ้านอยู่มาก บทบาทของพระสงฆ์ ที่เป็นหัวใจหลักของ การแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เพราะพระสงฆ์ มีปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของ

^๒ อภิขัย พันธเสน. สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง, กรุงเทพมหานคร, กองทุนสนับสนุนการวิจัย, พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๕

ประชาชน ที่สำคัญที่สุดคือ แรงศรัทธาที่ประชาชน มีต่อพระสงฆ์ พร้อมทั้งคุณลักษณะของพระสงฆ์ไทยมีพื้นฐานเป็นคนชนบทอยู่แล้ว ย่อมมีจิตสำนึกที่ปลูก ให้เขาถึงความทุกข์ของชาวบ้านได้ง่าย

จึงได้นำหลักการตลาดนำการผลิต ตามแนวคิด “Agriculture Production Plan Model” ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีหน้าที่สำคัญในการวางแผนการผลิต ทางเกษตร ทำให้อุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรมีความสมดุล เน้นส่งเสริมการทำการเกษตรตาม ความต้องการของตลาด โดยแนะนำให้เกษตรกรทำการเกษตร ทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ตามจำนวนหรือโควตา ที่ตลาดต้องการเท่านั้น รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงสหกรณ์การเกษตร และผู้ค้า เพื่อให้เกษตรกรผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด ไม่ให้ผลผลิตล้นตลาด ขายได้ราคาดี และมีผู้รับซื้อที่แน่นอน ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้มั่นคงไม่ยากจนอีกต่อไป

ตามที่สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร หรือ สวก. ในฐานะหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินงานด้านการวิจัยที่สนองต่อนโยบายรัฐบาล และนโยบายสำคัญของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ซึ่งผลงานวิจัยสามารถนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในระยะยาว เสริมสร้างฐาน การผลิต เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการเกษตร ส่งเสริมการทำเกษตรแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร เพิ่มมูลค่าและสร้างคุณค่าให้กับสินค้าเกษตรได้ รวมทั้ง ความร่วมมือตามแนวทาง “ประชารัฐ” ให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ สวก. มีการดำเนินงานตามนโยบายสำคัญ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในส่วนของการส่งเสริมและสนับสนุนทุนวิจัย และการบริหารจัดการทุนวิจัย ผ่านกลไกประชารัฐ พร้อมทั้งผลักดันผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งสิ้น ๙ นโยบาย ภายใต้ ๙ แผนงาน/โครงการสรุปผลการดำเนินงาน

เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และที่ผ่านมาการเกษตรกรรมของไทยถูกผลักดันเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมกระแสหลัก (Mainstream agriculture) หรือเกษตรกรรมเคมี (Chemical agriculture) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหา หลายประการ (กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, ๒๕๓๖ : ๑๕๓) ได้แก่ (๑) ปัญหาต่อ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมี เป็นระยะเวลานานโดยไม่มีการปรับปรุงดิน ทำให้ คุณสมบัติทางกายภาพของดินเปลี่ยนแปลงไป จนไม่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช ทำให้เกษตรกร ต้องใช้ปุ๋ยเคมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่อัตราการเพิ่ม ผลผลิตต่อการเพิ่มของปุ๋ยเคมีกลับลดลง การใช้ สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อให้เกิดปัญหา การตกค้างในสิ่งแวดล้อม สะสมในดิน น้ำ และอากาศ นอกจากนั้นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังทำลายแมลงที่เป็น ประโยชน์ต่อระบบนิเวศ เช่น ผีเสื้อ ผึ้ง ทำให้ความ สมดุลของธรรมชาติเสียไป เกิดการแพร่ระบาดของ แมลงศัตรูพืชมากขึ้นด้วย (๒) ปัญหาต่อเศรษฐกิจ แม้ เกษตรกรรมแผนใหม่จะมีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารและเพิ่มรายได้ ให้แก่เกษตรกร แต่ในระยะยาวจะปรากฏผลในทาง ตรงกันข้ามเนื่องจากพบว่าต้นทุนการผลิตสูงกวาราย ได้ทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน เกษตรกรต้องเปลี่ยนไป ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้ในระดับประเทศก็ เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจเนื่องจากการนำเข้า ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเมล็ดพืช จากต่างประเทศ ทำให้เกิดการขาดดุลทางการค้า (๓) ปัญหาต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค การใช้ สารเคมีในทางการเกษตร นอกจากจะตกค้างใน สิ่งแวดล้อมแล้ว และยังตกค้างอยู่ในผลผลิตทางการ เกษตรที่ใช้บริโภคด้วย (๔) ปัญหาทางศีลธรรม การ ใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นการทำลายสิ่งมีชีวิตในการเกษตร เชิงเดี่ยวมาเป็นเวลาหลายช้านาน โดยไม่มีการปลูกพืช

อื่น ๆ เสริมหรือหมุนเวียน จึงทำให้สภาพดินมีปัญหา ผลผลิตตกต่ำ เพราะไม่รู้จักรักษาเกษตรอย่างเหมาะสมแก่พื้นที่และฤดูกาลนั่นเอง พระสงฆ์ใน จังหวัดอุดรธานี เมื่อเห็นประชาชนประสบกับปัญหา เช่นนี้ จึงได้ออกทางแก้ปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน และปัญหาสุขภาพอนามัยให้กับชาวบ้านด้วย การนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาการเกษตร เชิงเดี่ยวมาเป็นการทำเกษตรแนวพุทธ เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและถาวร (พระเทพรัตนมุนี (สาย พงศอนโนมปญโญ), ๒๕๕๔: อัดสำเนา)

ดังนั้นจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในภูมิภาคอีสานใต้ สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี (๒๕๖๑)เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างขวาง มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก รวมทั้ง มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชา จึงเป็นจังหวัดที่มีจุดสนใจด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวจากจุดพรมแดนระหว่างประเทศ ที่มีเขตการค้าพรมแดน สินค้าราคาถูก การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติที่น่าสนใจ ทั้งน้ำตก ทะเลหมอก และแหล่งโบราณทางด้านวัฒนธรรมอีกมากมาย มีจำนวนทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี สอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว การเกษตรมีศักยภาพ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, ๒๕๖๒)

พันธกิจ/ เป้าประสงค์

๑. ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่
 ๒. ส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น
 ๓. พัฒนาศักยภาพการผลิตด้านการเกษตรและแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตร
- เป้าประสงค์ที่ ๑ ข้าวหอมมะลิและพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้รับการเพิ่มศักยภาพการผลิต
- เป้าประสงค์ที่ ๒ ปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตรได้รับการบริหารให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุม
- เป้าประสงค์ที่ ๓ เกษตรกร/ชุมชนเกษตรมีความเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- เป้าประสงค์ที่ ๔ ผลผลิตทางเกษตรกรรมมีการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่า
- กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา
๑. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพและได้มาตรฐาน
 ๒. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ
 ๓. พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ
 ๔. ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 ๕. พัฒนาและส่งเสริมการปศุสัตว์และการประมง
 ๖. พัฒนาน้องค์ความรู้ด้านการเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียน

จากข้อมูลดังกล่าวมาแล้วนี้หากมีการ ศึกษาวิจัยอย่างเป็นรูปแบบเกี่ยวกับแนวคิดการเกษตร วิธีปฏิบัติในพระพุทธศาสนาเถรวาท แนวคิดการเกษตร วิธีปฏิบัติในสังคมไทย และการเกษตรวิถีพุทธเพื่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งประโยชน์และคุณค่า เกษตรแนวพุทธที่มีผลต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรใน เพื่อค้นหาองค์ความรู้ใหม่ด้านการเกษตร แนวพุทธดังกล่าว ไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ชุมชนได้อย่างยั่งยืนและถาวร ตามหลักวิถีธรรมวิถีพุทธ อันจะนำมาซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง และมีคุณธรรมจริยธรรมนำชีวิตสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑) เพื่อการศึกษาการจัดการความความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี
- ๒) เพื่อพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี
- ๓) เพื่อวิเคราะห์การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

การพัฒนาเศรษฐกิจ มีผลต่อการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนา และการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียงและพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน” สูงยิ่ง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในเรื่องของการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยกลไกของชุมชน ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มโรงสีข้าว ร้านค้าชุมชน กลุ่มเกษตรกรจังหวัด กลุ่มการพาณิชย์จังหวัด และ กลุ่มอุตสาหกรรมจังหวัดที่เป็นกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจดังกล่าวนำมาซึ่งปัญหาด้านต่าง ๆ และเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต การศึกษา ฯลฯ จึงได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาใน ๖ ด้าน ดังนี้

- (๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม
- (๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม
- (๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม
- (๔) ด้านระบบการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม
- (๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม
- (๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบไปด้วย

กลุ่มภาครัฐ

- ๑) เกษตรจังหวัด
- ๒) พาณิชย์จังหวัด
- ๓) หอการค้าจังหวัด
- ๔) อุตสาหกรรมจังหวัด

กลุ่มผู้ประกอบการภาคการเกษตร

- ๑) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านหัวเรือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๒) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์พืชผักสมุนไพรและผลไม้ ตำบลกุดชุม อำเภอพิบูลมังสาหาร
- ๓) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหนองมั่ง ตำบลโนนกลาง อำเภอสำโรง
- ๔) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านศรีสุวรรณ ตำบลเป้า อำเภอตระการพืชผล
- ๕) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจฐานรากจากผลิตภัณฑ์ปลาแม่น้ำชีตำบลธาตุน้อย อำเภอเขื่องใน

กลุ่มผู้ประกอบการภาคการบริการ

- ๑) ตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ
- ๒) ห้างแม่โคโร อำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๓) ร้านอาหารในชุมชนท่องเที่ยวหาคูเต๋อ อำเภอวารินชำราบ
- ๔) บริษัทขนส่งอาหารอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๕) ห้างปึกชีอำเภอเมืองอุบลราชธานี

กลุ่มผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม

- ๑) โรงสี อำเภอเขื่องใน
- ๒) บริษัททำวุ้นไก่สด อำเภอวารินชำราบ
- ๓) โรงฆ่าสัตว์อำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๔) โรงงานหมุยอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๕) โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากปลา อำเภอโขงเจียม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ ๑) ตัวแทนภาครัฐ ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ๒) ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ๓) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ และ ๔) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมรวมจำนวน ๑๔ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นบุคคลที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมดุลย์ตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การคัดเลือกตัวแทนจากผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด รวมทั้งสิ้น ๑๙ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

๑) ตัวแทนภาครัฐ ประกอบด้วย

- ๑.๑) เกษตรจังหวัด จำนวน ๑ คน
- ๑.๒) พาณิชย์จังหวัด จำนวน ๑ คน
- ๑.๓) ประธานหอการค้าจังหวัด จำนวน ๑ คน
- ๑.๔) ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด จำนวน ๑ คน

๒) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการเกษตร จำนวน ๕ คน

๒.๑) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลินทรีย์บ้านหัวเรือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี

๒.๒) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์พืชผักสมุนไพรและผลไม้ ตำบลกุดชุม อำเภอพิบูลมังสาหาร

๒.๓) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหนองมัง ตำบลโนนกลาง อำเภอสำโรง

๒.๔) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านศรีสุวรรณ ตำบลเป้า อำเภอดงเจริญ

๒.๕) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจฐานรากจากผลิตภัณฑ์ปลาแม่น้ำชีตำบลธาตุน้อย อำเภอเขื่องใน

๓) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคบริการ จำนวน ๕ คน

- ๓.๑) ตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ
- ๓.๒) ห้างแม็คโคร อำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๓.๓) ร้านอาหารในชุมชนท่องเที่ยวหาคูเต๋อ อำเภอวารินชำราบ
- ๓.๔) บริษัทขนส่งอาหารอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๓.๕) ห้างบิ๊กซีอำเภอเมืองอุบลราชธานี

๔) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม จำนวน ๕ คน

- ๔.๑) โรงสี อำเภอเขื่องใน
- ๔.๒) บริษัทก้าวหน้าไก่สด อำเภอวารินชำราบ
- ๔.๓) โรงฆ่าสัตว์อำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๔.๔) โรงงานหมุยอำเภอเมืองอุบลราชธานี
- ๔.๕) โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากปลา อำเภอโขงเจียม

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

ความสมดุลตามแนวพุทธ หมายถึง หมายถึง การนำหลักเหตุและผลตามหลักแนวคิดของพระพุทธศาสนาในการสร้างสภาวะความคงที่ในการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ สมดุลในเรื่องการผลิต สมดุลในเรื่องการจัดการ สมดุลในเรื่องของธรรมชาติ การเรียนรู้ในการจัดการอย่างยั่งยืนของภาคการเกษตร ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

ตามแนวพุทธ เป็นการดำรงการสร้างสมดุลที่มีหลักการตามหลักพระพุทธศาสนาในเรื่องความพอเพียง สมถะ แบ่งปัน สร้างความยั่งยืน

ภาคการเกษตร ได้แก่พื้นที่เป้าหมายที่สามารถพึ่งพาในเรื่องตามแนวพุทธของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มี ๓ อำเภอ ได้แก่พื้นที่ชุมชนอำเภอเมืองอุบลราชธานี พื้นที่ชุมชนอำเภวารินชำราบ และพื้นที่ชุมชนอำเภอบึงสามพัน

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่เป้าหมายที่สามารถพึ่งพาในเรื่องตามแนวพุทธของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานีที่ยั่งยืนได้

รายได้ หมายถึง ค่าตอบแทนจากการทำงานที่ให้ป็นรายเดือนทุก ๆ เดือนรวมถึงเงินพิเศษอื่น ๆ ที่ได้จากการทำงานด้วย

การสนับสนุนจากองค์กร หมายถึง การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ ในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยทางด้านสวัสดิการและผลประโยชน์อื่น ๆ รวมถึงการได้รับการดูแลยกย่อง ชมเชย ให้คำปรึกษาและแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ จากผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง เสถียรภาพในการปฏิบัติงานซึ่งแนวโน้มของการทำงานไม่มี โอกาสต้องออกจากงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตในสายการทำงานของบุคลากร ความรู้สึกปลอดภัยว่าจะมี งานทำ มีรายได้ที่แน่นอน มีผลตอบแทนอันเกิดจากรายได้และสวัสดิการที่สามารถดำรงชีพ ได้รับการปกครอง อย่างเป็นธรรม มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน และสามารถทำงานได้จนเกษียณอายุ เพื่อให้ตนเองและครอบครัวดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เกิดภาระแก่สังคม

ภาระงานที่มีคุณภาพ หมายถึง การได้รับมอบหมายงานที่มีความเหมาะสมและพอดี เพื่อให้บุคลากร เกิดความรู้สึกว่างานมีคุณค่าตรงกับความสนใจ ความรู้ และความสามารถเพื่อก่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ และก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน

สภาพแวดล้อมของการทำงาน หมายถึง สถานที่ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพที่มองเห็นที่อยู่บริเวณรอบตัวของบุคคลในการทำงานหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของบุคลากร เป็นสิ่งที่ บ่งชี้ความรู้สึกของพนักงานที่มีต่องานที่ทำและสมาชิกร่วมงาน โดยบุคลากรทุกคนมีความรู้สึกที่ดี ทุ่มเท ทั้ง ภายใจ ความคิด และร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้ การทำงานจะมีคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม สภาพแวดล้อมในการทำงานอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะกดดันและเกิดความเหนื่อยล้าในการทำงาน

ความสมดุลด้านเวลา (time balance) คือ การที่บุคคลให้ความสำคัญกับการแบ่งเวลาให้กับหน้าที่ การงานและหน้าที่อื่นที่นอกเหนือจากงานอย่างเหมาะสม

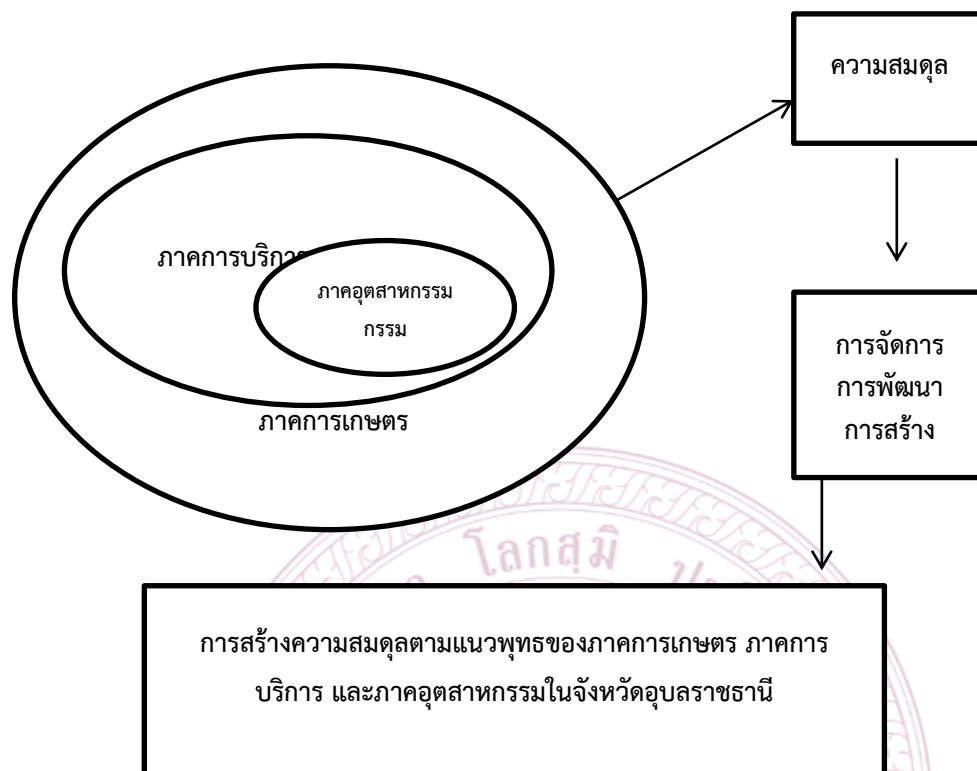
ความสมดุลด้านการมีส่วนร่วม (involvement balance) คือ ระดับความยินดีเต็มใจ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านหน้าที่การงานและหน้าที่ที่นอกเหนือจากงานที่สมดุลกันของบุคคล

ความสมดุลด้านความพึงพอใจ (satisfaction balance) คือ ระดับความรู้สึกพึงพอใจหรือความรู้สึกทางบวกที่บุคคลได้รับจากการทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานและหน้าที่ที่นอกเหนือจากภาระงานในระดับที่ใกล้เคียงและมีความสมดุลซึ่งกันและกัน

๑.๖ กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการอาศัยกลไกความร่วมมือของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและนักวิจัยของวิทยาเขตอุบลราชธานีร่วมกันขับเคลื่อนการทำงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของของกลุ่มภาค

การเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทราบถึงการจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๗.๒ ทราบถึงพัฒนาการสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ระดับกลุ่ม/ชุมชน/ตำบล/จังหวัด

๑.๗.๓ ทราบถึงวิเคราะห์การสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๗.๔ ได้องค์ความรู้เรื่องวิเคราะห์การสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความสมดุล
- ๒.๒ เศรษฐกิจพอเพียง: ปรัชญานำทางสู่ความสมดุล
- ๒.๓ เศรษฐกิจไทยสู่ความสมดุลที่ยั่งยืนกับ ๔ มาตรการ
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์ชุมชน
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
- ๒.๗ การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๘ แนวคิดเกษตรเชิงพาณิชย์
- ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ บริบทด้านพื้นที่ภาคเกษตร ภาคบริการ และ อุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความสมดุล

การสร้างตามแนวพุทธระหว่างทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม โดยเสริมขีดความสามารถของประเทศให้แข่งขันได้ในยุคโลกาภิวัตน์สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ เน้นการเติบโตแบบยั่งยืน ภายใต้การบริหารตามวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาให้ โครงสร้างเศรษฐกิจมีความสมดุลและยั่งยืน ประกอบด้วยเป้าหมายด้านผลิตภาพ และประสิทธิภาพเพื่อความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมาย ความสมดุล ระหว่างภาคเศรษฐกิจในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ ระหว่างสาขาการผลิตและระหว่างขนาดวิสาหกิจและความมีเสถียรภาพด้านการเงิน จากแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้สภา ที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศ.) ได้ให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุล และยั่งยืนบนพื้นฐานความรู้และความเป้นไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และได้ให้ความสำคัญกับการค้นหา ดุลยภาพใหม่บนฐานศักยภาพที่สามารถพึ่งตนเองได้สูงสุดตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ๓ ระดับ (ครอบครัวชุมชน โครงข่ายการการค้าระดับประเทศ) ด้วยเหตุนี้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติจึงได้จัดให้มีโครงการวิจัยเชิงบูรณาการขึ้นในหัวเรื่อง “เศรษฐกิจสมดุลใหม่ ความสมดุลทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่การ

พัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน”^๑ และด้วยความจำเป็นที่ประเทศจะต้องแก้ไขปัญหาความสมดุลนี้เองในปี สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้กำหนด ๒ แผนงานวิจัย เพื่อส่งเสริมการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจและสังคม ประจำปี ๒๕๕๕ คือ (๑) แผนงานวิจัยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลพึ่งตนเอง และแข่งขันได้และ (๒) แผนงานวิจัยการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕) บทความนี้ นำเสนอ (๑) การประยุกต์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ จุลภาคเพื่ออธิบายดุลยภาพใหม่ในด้านการผลิตและการบริโภค ภายใต้เงื่อนไขใหม่คือ การผลิตและการ บริโภคตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง (๒) สถานการณ์ความไม่สมดุลของ ประเทศไทย และแนวยุทธศาสตร์หลัก ในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความสมดุล โดยในส่วนหลังนี้เรียบเรียงมาจาก งานวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจ สมดุลใหม่ ความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่มั่นคงและ ยั่งยืน” ขางตน^๒

ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในแต่ละบทบาทของ แต่ละบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต^๓ เช่นเดียวกับ Kofodimos^๔ (๑๙๙๓: ๓๗๒) ที่ได้ สรุปแนวคิดของการบูรณาการระหว่างชีวิตกับการทำงานไว้ว่า เป็นความพึงพอใจ สุขอนามัยที่ดี และ ผลผลิตของชีวิตรวมไปถึงการทำงาน การเล่น และความรัก เป็นขอบเขตของกิจกรรมชีวิตกับการเอาใจใส่ ตนเองและผู้อื่นนำไปสู่การพัฒนาจิตวิญญาณ รวมทั้งการแสดงความสามารถของแต่ละบุคคล ความสนใจ และคุณค่าเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับภาวะขาดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน

๒.๒ เศรษฐกิจพอเพียง: ปรัชญานำทางสู่ความสมดุล

เศรษฐกิจพอเพียง: ปรัชญานำทางสู่ความสมดุลเป็นที่ประจักษ์ว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติอันทรงคุณค่าของการพัฒนาซึ่งได้รับ การเผยแพร่ไปยังนานาประเทศโดยองค์การ สหประชาชาติเนื่องด้วยเป็นแนวทางที่มีลักษณะเป็นองค์รวมเน้นความ สมดุลและยั่งยืนภายใต้หลักการของ ความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่จะต้านทานและลดผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่าง รวดเร็วอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ๒ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบ แนวคิดและทิศทาง ของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ ๙ เป็นต้น มา โดยเฉพาะในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ซึ่งมุ่งการพัฒนาที่สมดุลยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันเพื่อความอยู่ดีมี สุขของสังคม

^๑ คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (๒๕๕๔). กระบวนวิชา ๓๕๑๓๗๑: เศรษฐกิจพอเพียง. (ระบบออนไลน์). สืบค้นวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔, จาก http://mis.agri.cmu.ac.th/research/view_research_detail.asp?TRes_id=๐๐๒-๐๐๖-A-๕๑.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (๒๕๕๕). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). (ระบบ ออนไลน์). สืบค้น วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔, จาก http://www.nrct.go.th/downloads/rm/ctth_project๒๕๕๕/๑-๑_project.pdf

^๓ สุวชิรา ศิริเจริญ. ปัจจัยความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่ช่วยส่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตบุคลากรภาครัฐ กรณีศึกษา กรม ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนารัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๕๐ หน้า ๗

^๔ Kofodimos, J. R. (๑๙๙๓). Balancing act. San Francisco: Jossey-Bass. ๑๙๙๓: ๓๗๒

หลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกัน โดย นำศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอนภายใต้เงื่อนไขกำกับด้านคุณธรรม และความเพียร ที่จะแสวงหาความรู้ซึ่งทั้งสองเงื่อนไขเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีเป็นพื้นฐานสำคัญของการตัดสินใจ วางแผนและ ดำเนินการ เพื่อผู้ปฏิบัติมีความซื่อสัตย์และอดทน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุสังคม และสิ่งแวดล้อม อภิชัย พันธเสน^๕ กล่าวว่า กระบวนการของหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะให้ผลลัพธ์มากกว่า ความสุขมวลรวม ประชาชาติ (GNH) เพราะก่อให้เกิด “ประโยชน์สุข” คือ นอกจากความสุขที่เกิดแก่ผู้สร้างแล้วยังให้ประโยชน์เพื่อก่อ ความสุขต่อทุกชีวิตและสรรพสิ่งที่อยู่รอบข้างด้วย ๓ การสร้างประโยชน์สุข จึงเป็นการผลิต การบริโภค การบริการ และดำเนินการของผู้คนให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน สังคมไทย อันเป็นผลพวงจากการพัฒนาตามระบบ ทุนนิยม และความโลภของมนุษย์ที่เชื่อวาทังใดมากก็ยิ่ง ดี

จากที่กล่าวมาเป็นที่เชื่อมั่นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคม ของชุมชนให้ดีขึ้นได้ โดยอาศัยปัจจัย ๒ อย่างคือ (๑) การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างปริมาณ ผลผลิตและการบริโภค และ (๒) ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เป็นแนวคิดเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคม ระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล^๖ โดยมีปัจจัยแรกเป็นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปัจเจก (ผู้ผลิต ผู้บริโภค) ถึง ระดับตลาด (ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ชนิดเดียว) และระหว่างตลาดของผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ซึ่งเชื่อมโยงกันผ่าน การใช้ทรัพยากรและความพึงพอใจในการบริโภค อย่างไรก็ตาม อารีวิบูลยพงศ์และคณะ^๗ ได้ขยายความ สำหรับปัจจัยข้อแรกว่าเมื่อ ความสัมพันธ์กันระหว่างการผลิตและการบริโภคภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงจะเป็นการสร้างความดุลภาพใหม่ที่ นำไปสู่ “เศรษฐกิจสมดุลใหม่” ในที่สุด

๒.๓ เศรษฐกิจไทยสู่ความสมดุลที่ยั่งยืนกับ ๔ มาตรการ^๘

จากความสมดุลที่ยั่งยืน ๔ มาตรการกับเศรษฐกิจไทยสามารถมองเห็นถึงตัวเลขการเติบโตของ เศรษฐกิจไทยชะลอตัวต่อเนื่องในรอบ ๕๐ ปี จาก ๖.๕ – ๗.๖% ในช่วงสองทศวรรษแรก ปี ๒๕๑๔-๒๕๓๓ ต่อมาลดลงเหลือ ๔.๔-๔.๕% ในช่วงปี ๒๕๓๔-๒๕๕๓ และในทศวรรษล่าสุดปี ๒๕๕๔-๒๕๖๓ ที่องค์การ เพิ่มผลผลิตแห่งเอเชีย (Asian Productivity Organization: APO) คาดว่าตัวเลขการเติบโตของไทยจะ เหลือเพียง ๒.๓% ซึ่งมาจากทุนที่ลดลงไปมาก และผลิตภาพรวมที่แทบจะไม่เห็นการเติบโตเลย นอกจากนี้ ชั่วโมงทำงานที่หดตัวเมื่อเทียบกับทศวรรษอื่น ๆ ในอดีต การเติบโตที่ชะลอตัวมากในช่วงทศวรรษนี้ ปัจจัย

^๕ อภิชัย พันธเสน. ธรรมรัฐเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน จากมุมมองความสุขมวลรวมประชาชาติและเศรษฐกิจ พอเพียง,เอกสารออนไลน์ www.gsei.or.th/๑๐gsei/๖.apichi.pdf, พ.ศ. ๒๕๕๔, สืบค้นวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๔

^๖ วิกิพีเดีย สารานุกรม. (๒๕๕๕). เศรษฐกิจพอเพียง. (ระบบออนไลน์). จาก ๓๒ <http://th.wikipedia.org/wiki/เศรษฐกิจพอเพียง>, สืบค้นวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๔

^๗ อารี วิบูลยพงศ์และคณะ. รายงานการวิจัยเชิงบูรณาการเศรษฐกิจสมดุลใหม่ ความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม สู่ การพัฒนาที่ยั่งยืนและยั่งยืน. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พ.ศ.๒๕๕๓ หน้าบทคัดย่อ

^๘ ธนาคารแห่งประเทศไทย,ออนไลน์ <https://๑th.me/b๔R๑p> (สืบค้นวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๔)

หลักสืบเนื่องมาจากการสะสมทุนที่ต่ำกว่ายุคก่อนปี ๒๕๔๓ มาก^๙ ขณะที่ตลาดแรงงานมีความตึงตัวต่อเนื่อง และแม้จะมีการใช้แรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมาแต่ก็ทำได้ในกลุ่มทักษะต่ำ (low skill) ขณะที่ยังทำในกลุ่มทักษะสูง (high skill) ได้จำกัด^{๑๐} อีกทั้งภาวะสังคมสูงวัยส่งผลให้จำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยของคนไทยปรับลดลงต่อเนื่อง

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย,ออนไลน์ <https://oat.me/baRbp> (สืบค้นวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๔)

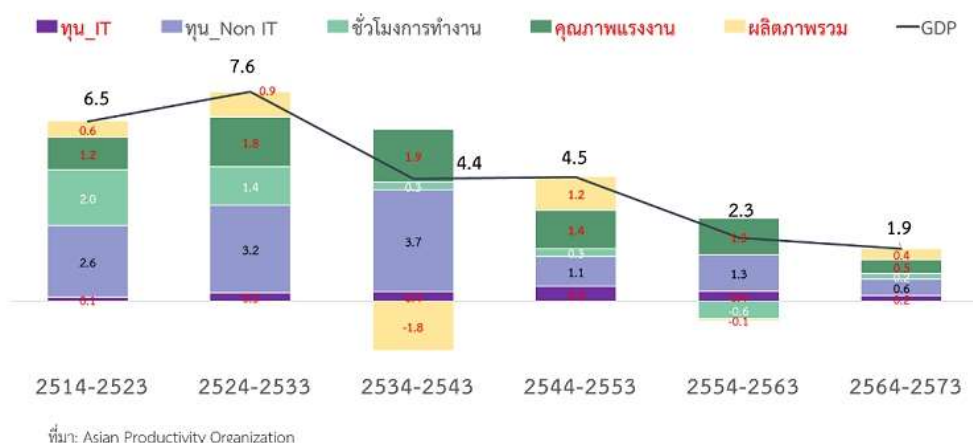
ปัญหาที่กล่าวไปเป็นแรงกดดันให้เศรษฐกิจโตต่ำอยู่แล้ว แต่วิกฤตโควิด-๑๙ ทำให้ปัญหารุนแรงขึ้นอีก เมื่อธุรกิจได้รับผลกระทบทั้งในมิติการส่งออก การท่องเที่ยว และการบริโภค ซึ่งเป็นภาวะที่ไม่สนับสนุนให้เกิดการลงทุนเพิ่มเติม ขณะที่มีความจำเป็นจำนวนมากได้รับผลกระทบและจะทำงานได้น้อยลง ปัจจัยบวกด้านแรงงานต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจจึงจะยิ่งแผ่วลงไปอีก มองไปข้างหน้า APO ธนาคารโลก (World Bank) และ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) มองการเติบโตของไทยเราไม่ดีขึ้น APO มองว่าในปี ๒๕๖๔-๒๕๗๓ ตัวเลขการเติบโตของไทยจะต่ำสุดในรอบ ๖๐ ปี แม้ในทุกองค์ประกอบจะขยายตัว แต่เติบโตได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ดังนั้นสิ่งสำคัญ คือ เราจะเดินหน้าเศรษฐกิจไทยให้เข้าสู่เป้าหมายได้อย่างไร เป้าหมายที่ไม่ใช่แค่ต้องการเติบโตกลับสู่ระดับที่เคยตั้งไว้ก่อนที่จะเผชิญผลกระทบจากโควิด-๑๙ หากแต่ต้องมองให้ลึกลงไปถึงการก้าวข้ามต้นตอของความเปราะบางของการเติบโตที่มีอยู่เดิม คือ การเติบโตที่เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง จึงก่อให้เกิดความไม่สมดุลในระบบ เช่น ตัวเลขเศรษฐกิจโดยรวมเติบโตแต่ งบการเงิน balance sheet ของผู้ประกอบการรายย่อย และ SME เปราะบาง มีภาระหนี้สูง หรือการเติบโตมาจากส่วนแบ่งของภาคธุรกิจขนาดใหญ่ ขณะที่สัดส่วนของรายได้แรงงานในรายได้ประชาชาติ National Income มีน้อยลง ดังนั้นเป้าหมายของเศรษฐกิจไทยควรเป็นการเติบโตอย่างทั่วถึง ที่จะนำไปสู่ความสมดุล เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

^๙ พิรญาณ์, ทรานส์ฟอร์มลงทุนไทยอย่างไรให้ออกจากดักตกกลายเป็นเสือ,(ธนาคารแห่งประเทศไทย),พ.ศ.๒๕๖๓ หน้าบทความ

^{๑๐} ชมนาก, โสภณ, บวรวิชัย, และ นันทินิตย์, เปิดข้อเท็จจริงแรงงานต่างด้าวในไทย: ตอนที่ ๑ แรงงานทักษะต่ำ และ ตอนที่ ๒ แรงงานทักษะสูง,(ธนาคารแห่งประเทศไทย),พ.ศ.๒๕๖๓ หน้าบทความ

องค์ประกอบการขยายตัวทางเศรษฐกิจไทยในรอบ 6 ทศวรรษ

เพื่อมุ่งไปสู่การเติบโตอย่างทั่วถึง สมดุล และยั่งยืน ก้าวข้ามอุปสรรคทั้งจากข้อติดขัดของกฎเกณฑ์ภาครัฐที่กระทบต่อการทำธุรกิจและการลงทุน ข้อจำกัดด้านทักษะของแรงงาน ตลอดจนการขาดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่มีต่อการดำเนินนโยบายของภาครัฐ จึงจำเป็นต้องอาศัย ๔ มาตรการสนับสนุนสำคัญดังนี้

๑. การปฏิรูปกฎเกณฑ์กติกา กฎระเบียบ ผ่านการอาศัยแนวทาง Regulatory Impact Assessment-RIA เพื่อประเมินผลกระทบและความเสี่ยงทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยชี้ให้เห็นของผลบวกในการผ่อนคลายเกณฑ์ที่เอื้อให้เกิดความง่ายต่อภาคเอกชนกับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดผลด้านลบ อาทิ การปฏิรูปกฎระเบียบในการประกอบธุรกิจ เพื่อเอื้อให้เกิดการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะของธุรกิจ SME และรายย่อย และเพิ่มความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ โดยการปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจ้างแรงงานต่างชาติทักษะสูงที่สำคัญต่อการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งจะเพิ่มพูนศักยภาพการผลิตของไทย และพัฒนาทักษะแรงงานไทยไปพร้อมกันได้^{๑๑} ดังนั้นจะช่วยให้เศรษฐกิจไทยเติบโตได้ทั้งด้านผลิตภาพรวม และคุณภาพแรงงาน

๒. การสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการลงทุนสำหรับภาคเอกชน และเน้นการลงทุนที่สอดคล้องไปกับบริบทโลกยุคใหม่ของทั้งภาครัฐและเอกชน^{๑๒} เช่น การลงทุนด้าน IT ที่จะนำไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่แม้จะใช้เม็ดเงินไม่มากในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลเมื่อเทียบกับเม็ดเงินลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ใช่ IT เช่น ระบบคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคต่าง ๆ แต่สามารถสร้างความทั่วถึงได้ เปิดโอกาสให้ธุรกิจรายย่อยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ตามทิศทางที่นโยบายคนละครึ่งเปิดประตูไว้ อย่างไรก็ตาม ใดก็ดี ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะความรู้ด้านดิจิทัลของประชาชน (Digital literacy) เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่

๓. การยกระดับ Upskill และปรับทักษะ Reskill คนไทย ซึ่งจะเป็นมาตรการสร้างความเติบโตอย่างทั่วถึงได้ดีที่สุด เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะทำให้คนพึ่งพาตัวเองได้ในระยะยาว และจะเรียนรู้

^{๑๑} จิตเกษม, ปันชา, และ พรพรรณ, ทำอย่างไรให้ไทยติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของโลกที่ทำธุรกิจได้ง่ายที่สุด?, (ธนาคารแห่งประเทศไทย),พ.ศ.๒๕๖๓ หน้าบทความ

^{๑๒} ปันชาและกลิ่น, ทำอย่างไรให้ไทยเก่ง: พลิกตำรา สุนโยบายเพื่อเพิ่มผลิตภาพ, (ธนาคารแห่งประเทศไทย),พ.ศ.๒๕๖๓ หน้าบทความ

ที่จะมีทักษะที่ยั่งยืน คือ ทักษะในการปรับตัว ตามแนวการเรียนรู้ชั่วชีวิต Life-long Learning ทำให้สามารถอยู่รอดได้ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและคาดเดาได้ยากขึ้นกว่าเดิม^{๑๓}

๔. การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ทุกข้อที่กล่าวมาข้างต้นสำเร็จได้ ทั้งใน ๑) ด้านของกลไกการทำงานร่วมกัน Institution เช่น การต่อยอดแนวทางการทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในการนำเสนอมาตรการกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีรูปแบบการทำงานเป็นรูปธรรมและเข้มแข็ง ๒) ด้านการออกแบบมาตรการสร้างแรงจูงใจ Incentive เพื่อผลักดันให้ทุกภาคส่วนเกิดการปรับตัวอย่างจริงจัง และ ๓) ด้านการใช้โครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล Data Infrastructure เพื่อให้การดำเนินนโยบายอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ อันจะนำไปสู่การทำงานที่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการประเมินผล ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงแนวทางการดำเนินการได้

การดำเนินมาตรการทั้ง ๔ มิติ เป็นคำตอบของคำถามสำคัญว่า จะทำอย่างไรให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนได้ สิ่งสำคัญคือ การรักษาบรรยากาศความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนในการฝ่าฟันวิกฤตโควิดให้ยังคงเป็นแรงส่งในการปลดล็อกข้อจำกัดเพื่อยกระดับศักยภาพเศรษฐกิจไทยให้ไม่เพียงเติบโตได้ในภาพรวม แต่จะมีความเข้มแข็งอย่างทั่วถึง และพร้อมจะเผชิญความเปลี่ยนแปลงในระยะข้างหน้า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นของประชากรและแรงงานโดยทั่ว ๆ ไป จะมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอยู่มากมาย แต่โดยสรุปสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ปัจจัยหลักคือ (สุมาลี ปิตยานนท์, ๒๕๓๙) ปัจจัยผลักดัน หมายถึง ปัจจัยที่อยู่ในท้องถิ่นเดิมของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นสาเหตุกระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่นออกจากถิ่นที่อยู่เดิม

ปัจจัยดึงดูด หมายถึง ปัจจัยที่อยู่ภายนอกภูมิภาคนาของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งมีผลให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความสนใจ และได้รับแรงดึงดูดให้ย้ายถิ่นเข้าไปในท้องถิ่นใหม่ การตัดสินใจย้ายถิ่นหรือไม่ย้ายถิ่นนั้น โดยทั่วไปแล้วไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นกับปัจจัยหลาย ๆ อย่างประกอบกัน สำหรับปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการย้ายถิ่นของประชากรไทยในระยะที่ผ่านมา แบ่งออกได้เป็นสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

๑. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยแรกสุดที่กระตุ้นให้คนไทยอพยพออกจากท้องถิ่นเดิมของตนเอง โดยเฉพาะจากเขตชนบท เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพในภาคการเกษตรซึ่งมักจะประสบปัญหาหลาย ๆ อย่าง จึงเป็นเหตุให้ประชากรอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองสามารถแยกออกเป็นสาเหตุต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑.๑ สภาพทางการเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังคงมีอาชีพเป็นเกษตรกร (๔๘% ในปีพ.ศ. ๒๕๔๒) ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติในการทำการเพาะปลูก ดังนั้นเมื่อภาวะดินฟ้าอากาศไม่อำนวย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ การเพาะปลูกก็จะมีปัญหา ทำให้รายได้ของเกษตรกรโดยทั่วไปจะขึ้น ๆ ลง ๆ ตามปริมาณการผลิตพืชผลทางการเกษตรในแต่ละพื้นที่จึงเป็นแรงผลักดันให้แรงงานมีการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น ปัจจุบันรัฐได้แก้ไขปัญหานี้ โดยการจัดระบบชลประทานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตรอันจะช่วยแก้ไขปัญหการขาด

^{๑๓} กัมพล, ๒๕๖๓, Labor Market Digital Transformation: ทนทางด้านวิกฤต, FOCUSED AND QUICK (FAQ) ฉบับที่ ๑๗๑ ของธนาคารแห่งประเทศไทย และสัมพันธมิตร, อภิชาติ, ชลจิต, จิตเกษม, และ กัมพล, ๒๕๖๓, ยกระดับ ปรับทักษะคนไทย กลไกพัฒนาชาติ, (ธนาคารแห่งประเทศไทย), พ.ศ. ๒๕๖๓ หน้าบทความ

แคลนน้ำในการทำการเกษตร อีกทั้ง ยังจัดอบรมและพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุนในการผลิตแก่เกษตรกรเพื่อให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำลงและมีรายได้จากการเกษตรมากขึ้น

๑.๒ ปัญหาความบกพร่องของตลาด แม้ว่ารัฐบาลจะเข้ามาช่วยจัดการในเรื่องการตลาดด้วยก็ตาม แต่ราคาของผลผลิตที่มีการส่งออกไปยังตลาดภายนอกท้องถิ่นก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อความมั่นคงในด้านรายได้ของเกษตรกร เช่น กรณีราคาข้าวเปลือกตกต่ำ ชาวนาผู้ผลิตข้าวจะมีแนวโน้มในการอพยพมาหางานทำในเมืองค่อนข้างสูง เนื่องจากเชื่อว่างานในเมืองจะทำให้มีรายได้ที่ดีกว่า

๑.๓ หนี้สินทางการเกษตร หนี้สินทางการเกษตรของเกษตรกรที่เพิ่มสูงขึ้นก็เป็นปัจจัยผลักดันให้แรงงานจากภาคการเกษตรมีการย้ายถิ่น เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว และแก้ปัญหาหนี้สินของครัวเรือน การเพิ่มสูงขึ้นของหนี้สินมีสาเหตุมาจากราคาของปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้น แต่ราคาผลผลิตกลับตกต่ำลง นอกจากนี้การที่สถาบันการเงินมีกฎระเบียบในการกู้เงินที่เข้มงวดทำให้เกษตรกรไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนมาใช้ในการทำการเกษตรได้จึงต้องกู้เงินนอกระบบมาใช้ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าการกู้จากสถาบันในระบบ

๑.๔ ปัญหาการถือครองที่ดินทำกิน ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินซึ่งมีปริมาณน้อยลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร จึงทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทซึ่งไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องเช่าที่ดินจากเจ้าของที่ดินเพื่อทำการเกษตร หรืออพยพย้ายถิ่นเพื่อจับจองพื้นที่ในการทำการเกษตร ในอดีตเมื่อพื้นที่ทางการเกษตรไม่เพียงพอ หรือไม่สามารถเพาะปลูกพืชผลได้ผลดี ชาวไร่ชาวนาก็มักจะบุกรุกเข้าพื้นที่ป่าเพื่อแผ้วถางจับจองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่ปัจจุบันนโยบายด้านป่าไม่มีความเข้มงวดมากขึ้น การบุกรุกป่าเพื่อจับจองพื้นที่ทำกินมักจะเกิดปัญหากับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและนำไปสู่ข้อพิพาทต่าง ๆ หลายนาน เช่น กรณีของสมัชชาคนจนกับกรมป่าไม้ ด้วยเหตุนี้การจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรเขาครอบครองอย่างเหมาะสมน่าจะเป็นทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด

๑.๕ ปัญหาที่ดินเสื่อมสภาพและขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากการเกษตรเป็นการปลูกพืชชนิดเดียวกันติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้ที่ดินขาดธาตุอาหารที่จำเป็นบางชนิดสำหรับพืชเมื่อที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทำให้แรงงานจากภาคการเกษตรอพยพเข้ามาหางานทำในเขตเมือง ซึ่งคาดว่าจะมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

๒. ปัจจัยจากคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ สภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันระหว่างชนบทและเมืองก็เป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นด้วยเช่นกัน เป็นต้นว่า การห่างไกลจากการคมนาคมขนส่ง พื้นที่หลายแห่งที่อยู่ห่างไกลจากถนนหนทางดี ๆ และการคมนาคมเป็นไปอย่างลำบาก ทำให้การติดต่อกับท้องถิ่นอื่นเป็นไปด้วยความยากลำบาก และผลผลิตไม่สามารถขายได้ในราคาสูง เนื่องจากการรวบรวมผลผลิต จะมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง ในทางกลับกันเมื่อการคมนาคมสะดวกก็ย่อมก่อให้เกิดการย้ายถิ่นได้ง่ายด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ประกอบกันแล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจที่จะโยกย้ายออกจากถิ่นที่อยู่เดิมของตน

๓. ความหวาดกลัวจากโจรผู้ร้าย การอพยพย้ายที่อยู่ทั้งที่เป็นการถาวรและชั่วคราว ซึ่งมีสาเหตุมาจากการหวาดกลัวภัยจากโจรผู้ร้ายนั้นปรากฏไม่บ่อยนัก มีเฉพาะในบางจังหวัดเท่านั้นเช่น จังหวัดในภาคใต้ ซึ่งมีขบวนการก่อการร้ายค่อนข้างบ่อย ผู้อพยพที่มีรายได้ต่ำจากการประกอบอาชีพ และหวาดกลัวผู้ร้ายจะย้ายไปอยู่อำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งเชื่อว่าจะมีความปลอดภัยมากกว่า

๔. การสาธารณสุข การสาธารณสุขเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้มีการย้ายถิ่น เช่น การอพยพย้ายถิ่นออกไปอย่างถาวรเนื่องจากไข้มาเลเรียชุกชุม เป็นต้นสำหรับปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อการย้ายถิ่น แบ่งออกเป็นสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

๑. การได้รับคำชักชวนจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง คำชักชวนจากคนที่รู้จักนี้เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ โดยผู้ที่ชักชวนมักจะบอกเล่าถึงโอกาสในการทำงานในท้องถิ่นอื่นให้ได้ทราบ นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ และมักจะเกี่ยวข้องอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ของการอพยพย้ายถิ่นเกือบทุกกรณี

๒. การบริการทางสังคมที่ก้าวหน้า เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้ประชากรย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเมืองเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านการศึกษา เพราะผู้ที่อยู่ในเมืองเล็กและมีฐานะดีก็จะนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในสถานศึกษาที่อยู่ในตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด หรือไม่ก็เข้ามายังกรุงเทพมหานครเพราะต้องการให้ได้รับการศึกษาที่ดีเพื่อจะได้ประกอบอาชีพที่ก้าวหน้าต่อไป เนื่องจากเชื่อว่าในเมืองใหญ่ๆ จะมีมาตรฐานการศึกษาสูงกว่าในท้องถิ่นของตน ซึ่งคนเหล่านี้เมื่อเรียนจบแล้วก็มักจะหางานทำในเมืองมากกว่าจะกลับไปอยู่ในภูมิลำเนาเดิมเพราะประเภทของงานที่ภูมิลำเนาเดิมจะน้อยกว่าในเมืองใหญ่ทำให้ทางเลือกในอาชีพมีจำกัด ดังนั้นผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในเมืองใหญ่จึงมีแนวโน้มที่จะอาศัยอยู่ในเมืองเป็นการถาวรต่อไป

๓. สภาพเศรษฐกิจในเขตเมือง เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญในการย้ายถิ่นของประชากรจากชนบท การมีอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม และการบริการที่เจริญในเขตเมืองทำให้เป็นแหล่งที่หางานทำได้ง่าย แม้แต่แรงงานที่ไร้ฝีมือและทักษะ ก็ยังมีโอกาสหางานทำเป็นกรรมกรแบกหามหรือบริการตามร้านอาหารได้ จึงทำให้ประชากรในชนบทที่ต้องการหาระดับรายได้ของตนต่างมุ่งหน้าเข้ามาในเมือง โดยคาดว่าจะมีความก้าวหน้าในชีวิตมากกว่าอยู่ในชนบท นอกจากนี้ การมีระบบคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วก็เป็นปัจจัยเสริมในการย้ายถิ่น เพราะการมีระบบสื่อสารที่ทันสมัยจะเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในเมืองและชนบทให้ประชากรทั่วไปได้รับรู้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจย้ายถิ่น รวมถึงการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วระหว่างชนบทและเมือง ก็ทำให้การเดินทางของผู้ย้ายถิ่นเป็นไปได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้มีการย้ายถิ่นหมุนเวียนมากขึ้นด้วย

๔. ความแตกต่างของอัตราค่าจ้าง ในการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำนั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จูงใจให้แรงงานย้ายไปก็คือค่าจ้าง ในแหล่งที่มีค่าจ้างสูงกว่าย่อมจะมีแรงงานย้ายเข้าไปหางานทำมาก จากข้อมูลสถิติทางด้านค่าจ้าง ค่าจ้างโดยเฉลี่ยของแรงงานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลจะสูงกว่าในภาคอื่น ๆ ที่มีค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่า ผู้ที่อพยพย้ายเข้ามาทำงานก็เพื่อหวังค่าจ้างที่สูงกว่านอกจากนั้น ค่าจ้างเฉลี่ยของแรงงานในเขตเทศบาลโดยทั่วไปจะสูงกว่านอกเขตเทศบาล (ชนบท) จึงเป็นแรงดึงดูดให้แรงงานย้ายถิ่นจากเขตชนบทเข้าสู่เขตเมืองของจังหวัดต่าง ๆ

๕. ความต้องการเปลี่ยนอาชีพ ชาวชนบทส่วนมากที่มีอาชีพทางการเกษตรได้ลี้ภัยเข้ามาหางานทำในภาคการผลิตที่ไม่ใช่ภาคเกษตร เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ อาทิ อาชีพทางด้านเกษตรซึ่งเป็นอาชีพเดิม มีรายได้ต่ำ ชั่วโมงทำงานสูงแต่ชั่วโมงพักผ่อนน้อย ในขณะที่งานนอกภาคเกษตรได้รับค่าจ้างที่ดีกว่ามีความก้าวหน้ามากกว่า มีรายได้ประจำ มีความสะดวกสบายและความมั่นคงในอาชีพและรายได้มากกว่าอาชีพเดิม

๖. ความต้องการเครื่องอุปโภค การอพยพออกจากภูมิลำเนาเดิมเป็นการชั่วคราว และไปอาศัยอยู่ชั่วคราวหนึ่งในเมืองหรือจังหวัดใหม่ๆ ซึ่งภาวะเศรษฐกิจก้าวหน้ากว่าในหมู่บ้านภูมิลำเนาเดิม ทำให้นักงานชนบทได้รับการปลูกฝังนิสัยบางอย่างซึ่งก่อนหน้านี้ไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้ เพราะไม่มีเงิน อุปนิสัยการบริโภคเช่นนี้ต่อไปก็ได้กลายเป็นความจำเป็นที่ละไม่ได้และเมื่อรวมเข้ากับปัจจัยอย่างอื่น ก็ทำให้เกิดความต้องการเดินทางไปหางานทำนอกหมู่บ้านของตนในฤดูกาลผลิตต่อ ๆ ไป มีอยู่เสมอ ๆ ที่คนงานผู้อพยพย้ายออกจากหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่งเนื่องจากเงินหมดซึ่งเป็นการย้ำให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่สุดของการอพยพก็คือ ความต้องการเงินและเครื่องอุปโภคบริโภค ส่วนปัจจัยอื่น ๆ มีความสำคัญเป็นอันดับรองลงไป

๗. ความอยากรู้ อยากเห็นความเป็นอยู่ในเมืองหลวง เคยเป็นที่เชื่อกันทั่ว ๆ ไปว่า ปัจจัยสำคัญของการอพยพชั่วคราวประการหนึ่งก็คือความอยากรู้ อยากเห็นชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองหลวงจากงานศึกษาวิจัยปรากฏว่าปัจจัยดังกล่าวไม่มีความสำคัญมากนัก จริงอยู่ชาวชนบทโดยเฉพาะคนหนุ่มคนสาวต้องการไปกรุงเทพมหานคร เพราะความอยากรู้ อยากเห็น แต่ก็ไมอาจถือว่าการที่คนเหล่านี้เดินทางไปหางานทำในกรุงเทพฯ เป็นเพราะความอยากรู้ อยากเห็นชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองหลวงอย่างเดียว ความอยากรู้ อยากเห็นเป็นเพียงช่วยสนับสนุนปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะถ้าคนงานสามารถทำงานหาเงินได้ในท้องถิ่นภูมิลำเนาของตน ก็จะไม่อพยพเคลื่อนย้ายตามฤดูกาลแต่จะเป็นในรูปเดินทางเพื่อท่องเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูง และเดินทางกลับเมื่อเสร็จธุระแล้วมากกว่า

CPTPP (The Comprehensive and Progressive Agreement of Trans-Pacific Partnership)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประเทศไทยกำลังจะพิจารณาเข้าร่วม CPTPP (The Comprehensive and Progressive Agreement of Trans-Pacific Partnership) ซึ่งเป็นความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก โดยผลประโยชน์ที่จะได้รับและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในความตกลงดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยผลดีที่ประเทศไทยคาดว่าจะได้รับนั้นคือการเพิ่มโอกาสทางการค้าและเพิ่มความสามารถด้านการส่งออกด้านการลงทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน แต่อย่างไรก็ตามข้อตกลงใน CPTPP ก็มีผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายด้านเช่นกัน ที่สำคัญคือในด้านการลงทุนที่มีการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาแข่งขันมากเกินไปและบังคับให้ประเทศไทยต้องเปิดตลาดหรือเสรี ซึ่งนักลงทุนในไทยอาจจะยังไม่พร้อมหรือยังมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะแข่งขันกับนักลงทุนต่างชาติ ด้านอุตสาหกรรมการเกษตรที่ประเทศไทยจะต้องเข้าร่วมในอนุสัญญาอุปโภค ๑๙๙๑ อันจะส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อเกษตรกรของไทย ด้านการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals:SDGs) ภายในปี พ.ศ.๒๕๗๓ ซึ่งส่วนภาคประชาสังคมมีข้อกังวลว่าการเข้าร่วม CPTPP ของประเทศไทยดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารในมิติความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร โดยเฉพาะการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกต่อในฤดูกาลถัดไป การผูกขาดเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มนายทุนโดยเอื้อประโยชน์แก่บริษัทที่เป็นเจ้าของเมล็ดพันธุ์พืช นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศที่พัฒนาแล้วเข้ามาแทรกแซงสิทธิเกษตรกรรายย่อย โดยเข้ามาแย่งชิงพืชพันธุ์ท้องถิ่นที่หลากหลายซึ่งได้รับการพัฒนาจากวิถีชีวิตของเกษตรกรแต่ดั้งเดิมโดยไม่ต้องมีการแบ่งผลประโยชน์ร่วม จะมีผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยและมีความเกี่ยวพันไปถึงความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญของการเกิดความไม่มั่นคงทางอาหารที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของครัวเรือน ชุมชน และในระดับประเทศในที่สุด

ทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหาร ของจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานีมีชุมชนที่มีความหลากหลายในการใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและบริหารจัดการให้เกิดการอนุรักษ์ พื้นฟู รักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน เช่น ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีแห่เทียนพรรษา บุญกฐิน ผ้าป่า วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันลอยกระทง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดได้เป็นนวัตกรรมทางประเพณีเมื่อร้อยกว่ามาแล้ว ที่ช่างฝีมือชาวอุบลราชธานี ได้พัฒนาจากการนำเทียนเล่มเล็กๆ

ผูกติดกับแกนไม้เหนียวไปถวายแต่ละ คุ่มวัด พัฒนาจนกระทั่งเป็นเทียนขนาดใหญ่แกะสลักลวดลายได้อย่างวิจิตรพิสดาร จากประเพณีเล็กๆในชุมชนจนกลายเป็นประเพณีระดับโลก จังหวัดอื่นๆ เช่น นครราชสีมา สุพรรณบุรี นำไปเป็นแบบอย่าง เพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยว การแห่เทียนพรรษาสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการสืบสานขนบธรรมเนียมที่บุตรหลาน ต้องปฏิบัติต่อบิตามารดา ครูอาจารย์และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมจิตใจในการสร้างส่วนร่วมของคนในชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชน วัด สถานศึกษาในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการรักษาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรม ต่าง ๆ ในชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี จากที่กล่าวมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นเท่านั้น

ทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดอุบลราชธานียังมีอีกมากที่มีการสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปด้วย เช่น ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดใกล้เคียงนี้ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ทางด้านอาหารการกิน ที่พร้อมสำหรับการต้อนรับผู้มาเยือน ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหารที่มีมาตรฐานให้เลือกหลายระดับ หลายประเภท ทั้งอาหารไทย อาหารจีน อาหารแบบตะวันตก และอาหารพื้นเมือง ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ถูกผลิตขึ้นจากที่วัสดุที่มีภายในชุมชนผสมผสาน กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น การถ่ายทอด ชุดความรู้ของบุคคลต้นแบบให้ประชาชนในแต่ละครัวเรือนที่เคยทำนาปีเพียงอย่างเดียวหลังการเก็บเกี่ยวช่วงรอเวลาการทำนาปีถัดไป จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีมีความอุดมสมบูรณ์ใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เข้ามาสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้ง เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชนคนรุ่นใหม่เกิดความสำนึกตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืน เช่น

๑. ลักษณะการปรุงอาหารพื้นเมืองที่มีอยู่ทั่วไป

ลาบ เป็นอาหารประเภทยำ ที่นำเนื้อมาสับละเอียด ปรุงข้าวคั่ว และผักพื้นเมือง นิยมใช้กับเนื้อวัว ปลา หมู และไก่

ก้อย เป็นอาหารประเภทยำ ที่นำเนื้อย่างมาหั่นเป็นชิ้นๆ ผสมกับผักพื้นเมือง นิยมใช้กับเนื้อวัว ปลา หมู และไก่

ลำ เป็นอาหารประเภทยำ ที่นำหนังหมู เนื้อหมูย่างสับ มาผสมกับหัวปลี วุ้นเส้น

แซ หรือ แซ่ เป็นอาหารประเภทยำ ที่นำเนื้อสดมาปรุง นิยมใช้กับเนื้อวัว และหมู

อ่อม เป็นอาหารประเภทแกง แต่มีน้ำน้อย มีผักพื้นเมืองหลายชนิด นิยมใช้กับเนื้อ ไก่ และปลา

อ้อ ลักษณะคล้ายอ่อม แต่ไม่ใส่ผัก นิยมใช้ปลาตัวเล็ก หรือไข่แดงปรุง

หมก เป็นอาหารประเภทหนึ่ง ที่ใช้ใบตองห่อ นิยมใช้กับเนื้อปลา ไก่ และหน่อไม้

อู๋ คล้ายหมก แต่ไม่ใช้ใบตอง นิยมใช้กับเนื้อปลา และหน่อไม้

หม่า คือ ไส้กรอกเนื้อวัวผสมตับ

หม่าซี่ปลา มีลักษณะคล้ายปลาแรดชนิดหนึ่ง รสชาติค่อนข้างเปรี้ยว หมักกับข้าวเหนียว

แจ่ว คือน้ำพริกประเภทหนึ่ง

๒. รายชื่ออาหารพื้นเมืองที่มีอยู่โดยทั่วไป

อาหารพื้นเมืองที่มีอยู่โดยทั่วไป ได้แก่ ปลาคังลวก, แกงคั่วขอยขม, ปลาเนื้ออ่อนนึ่งแจ่ว, ปลาต้มทอดทรงเครื่อง, อ่อมไข่ปลา, แหนมกระดูกหมูทอด, ลาบเป็ด, เป็ดแดดเดียว, หม่า, อูปลา, อุหน่อไม้, ออปลาชีว, ไก่ย่าง, ส้มตำ, หมกหน่อไม้ปลา, ปลาเนื้ออ่อนทอด, ปลารากกล้วยทอด, ต้มยำปลาโจก, ต้มยำปลา

บึก, แฉะฮ้อน, จุ่มถก (ลักษณะคล้ายสุกี้), ลาบปลาแซ่ (ปลาสกุลหนึ่ง รูปร่างคล้ายปลาคัง หางลักษณะคล้ายปลาฉลาม สีเหลืองนวล), แกงอ่อมไข่มดแดง, แอ้กั้นทอด, ยำหมุยอ, ใส่กรอกอีสานทอด (ทานกับเครื่องเคียง เช่น ชিং หอมสด ถั่วทอด พริกสด), ซุปหน่อไม้, ซุปหมากมี (ขนุนอ่อน คล้ายห่อหมก), ยำไข่มดแดง, แผลงทอดตามฤดูกาล (กูดจี, จีโป่ม, กิ๊นูน, ตักแตนทอด), สำหมุ, หมาน้อย (เป็นพืชชนิดหนึ่ง ชอบขึ้นตามป่า ลำต้นเป็นเถาวัลย์ นำมาประกอบอาหาร โดยคั้นเอาน้ำ จะมีลักษณะคล้ายวุ้น นำมาผสมกับปลาป่น ข้าวอ่อนสับละเอียด), ลาบเทา (เทา เป็นตะไคร่น้ำชนิดหนึ่ง นำมาล้างให้สะอาด ประสมกับปลาป่น ข้าวคั่ว พริกป่น), ก้อยหมู, ก้อยเนื้อ, ก้อยกะปอม (กิ้งก่า), ก้อยไข่มดแดง, ตำซั่ว (สับตำใส่ขมจีน ผักกาดคองกะหล่ำปลี ถั่วงอก), ลาบปลาตอง (ปลาทราย), ข้าวปั้นน้ำยา (ขมจีนน้ำยาลาว), เมียง (เครื่องเคียงแจ่วบอง ตะไคร้ ข่า พริกสด ผักกะโดน ผักเม็ก ผักติ้ว อาหารที่ทานกับเมียง ได้แก่ ไข่มดแดง หอยโข่งต้ม แม่เป้ง ปลาเผา), หมกฮวก (ลูกกบ) แกงผักหวานปลากรอบใส่ไข่มดแดง (ผักหวานพื้นบ้านอีสาน จะมีมากในช่วงเดือน ก.พ. - มี.ค.), อ่อมหอยขม

โดยการรวบรวมแหล่งทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารที่มีในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเป็นชุมชนที่สร้างสรรค์ด้านทุน ทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน วิถีชีวิต การเป็นอยู่ เป็นต้น จากชุมชนที่มีการดำเนินการที่เป็นต้นแบบชัดเจน และเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างสูงสุด โดยผ่าน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบ การบริหาร การออกแบบ สีสน หีบห่อ การใช้ชื่อ สัญลักษณ์ เป็นต้น (นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร, ๒๕๖๒ : ๒) ที่มีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ สร้างรูปแบบใหม่ หรือผลิตผลใหม่ (อารี รังสินันท์, ๒๕๖๓ : ๒) ให้เกิดมูลค่ายิ่งขึ้นจากสิ่งเดิมที่เคยผลิตมา และยังได้ใช้เป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นนำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดให้เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น

ทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารของจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานีมีผลผลิตจากเกษตรกรรมที่ผลิตอาหารเลี้ยงคนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วย ความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์และภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมายาวนานส่งผลให้มีแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การนำอาหารจากแหล่งอาหารธรรมชาติมาบริโภคสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนอุบลราชธานีที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายและความผูกพันระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นวิถีแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีอาหารในการบริโภค อย่างเพียงพอ นอกจากการพึ่งพาแหล่งอาหารธรรมชาติแล้วยังมีการ พึ่งพาแหล่งอาหารผลิตเอง โดยการทำการเกษตรแบบผสมผสานมีอาหารหลากหลายชนิดเพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภคของครัวเรือนหรือชุมชน

ทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารในจังหวัดอุบลราชธานีที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ถูกผลิตขึ้นจากที่วัสดุที่มีภายในชุมชนผสมผสาน กับภูมิปัญญาท้องถิ่นดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น การถ่ายทอด ชุดความรู้ของบุคคลต้นแบบให้ประชาชนในแต่ละครัวเรือนที่เคยทำมาปีเพียอย่างเดียวยังหลังการเก็บเกี่ยวช่วงระยะเวลาการทำนาปีถัดไป จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีมีความอุดมสมบูรณ์ใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เข้ามาสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้ง เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประชาชนคนรุ่นใหม่เกิดความสำนึกตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยการรวบรวมแหล่งทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารที่มีในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเป็นชุมชนที่สร้างสรรค์ด้านทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน วิถีชีวิต การเป็นอยู่ เป็นต้น จากชุมชนที่มีการดำเนินการที่เป็นต้นแบบชัดเจน และเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมได้อย่าง

สูงสุด โดยผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบ การบริหาร การออกแบบ สี สัน หีบห่อ การใช้ชื่อ สัญลักษณ์ เป็นต้น (นพรัตน์ ภูมิวิมลสาร, ๒๕๖๒ : ๒) ที่มีความสร้างสรรค์ แปลกใหม่ สร้างรูปแบบใหม่ หรือผลิตผลใหม่ (อารี รังสินนท์, ๒๕๖๓ : ๒) ให้เกิดมูลค่ายิ่งขึ้นจากสิ่งเดิมที่เคยผลิตมา และยังได้ใช้เป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นนำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดให้เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น ด้วยความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ผสมกับปัญหาด้านทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ต้องแก้ไข

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหาร

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหารอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ซึ่งมูลนิธิชีววิถี (๒๕๕๕) และสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๒๕๕๔) ได้รวบรวมปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหาร ไว้ทั้งหมด ๗ ปัจจัย ดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกที่มีผลกระทบต่อการผลิตอาหาร

การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก จะมีผลกระทบในเชิงลบต่อการผลิตอาหารของโลกด้วย โดยเฉพาะการเกิดภาวะโลกร้อนจากก๊าซเรือนกระจก ที่มีการปลดปล่อยออกมาจากภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยภาวะโลกร้อนจะทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลง เช่น จากรายงานผลการศึกษาวิจัย ของสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) พบว่าหากอุณหภูมิของโลกร้อนสูงขึ้นโดยเฉลี่ย ๑ องศาเซลเซียส ผลผลิตข้าวก็จะลดลงถึง ๙๐ กิโลกรัมต่อไร่ เป็นต้น สำหรับพืชอาหารอื่นๆ ก็คงได้รับผลกระทบ เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกยังก่อให้เกิดภัยธรรมชาติหลายอย่าง เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น ซึ่งนับวันจะมีความถี่และรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการผลิตทางเกษตรเป็นอย่างมาก

๒. ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าและความตกลงระหว่างประเทศต่อระบบอาหาร

จากข้อตกลงเขตการค้าเสรี ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีที่เกิดขึ้นมากมายในขณะนี้ การแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้น ประเทศที่ผลิตสินค้าได้ถูกกว่า คุณภาพดีกว่า ก็จะได้เปรียบเพราะสามารถ ส่งไปขายยังต่างประเทศได้อย่างเสรีมากขึ้น กรณีของประเทศไทยถ้ามีการนำเข้าสินค้าอาหารจาก ต่างประเทศ ปริมาณมากก็จะมาแข่งขันกับผู้ผลิตในประเทศ หากสู้ไม่ได้ก็อาจต้องเลิกผลิต ทำให้ ประเทศต้องสูญเสียความมั่นคงทางอาหารได้ เช่น กรณีข้าวของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนถูกกว่า ไทย แม้ว่าคุณภาพจะสู้ประเทศไทยไม่ได้ แต่ผู้บริโภคอาจยอมเลือกซื้อของที่ถูกกว่า การเปิดเสรีการ ลงทุนมักจะมาพร้อมกับข้อตกลงเขตการค้าเสรี ถ้าหากเปิดการลงทุนเสรีอย่างเต็มที่โดยไม่มีเงื่อนไข ทำให้ต่างประเทศอาจมาลงทุนซื้อหรือเช่าที่ดินในระยะยาว เพื่อผลิตอาหารแล้วส่งกลับไปยังประเทศ ผู้เป็นเจ้าของทุนเพื่อความมั่นคงทางอาหารของตนเอง หรือส่งไปขายยังประเทศที่สามเพื่อหารายได้ เข้าประเทศของตนเอง อาจทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินสูญเสียความมั่นคงทางอาหารได้ เป็นต้น

๓. ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรอาหาร

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นทุกประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง รวมทั้งประเทศไทยที่นำเอาพื้นที่การเกษตร โดยเฉพาะ พื้นที่นาไปทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น การทำอุตสาหกรรมหรือการพาณิชย์ ที่อยู่อาศัย ปลุกพืชอื่นที่ไม่ใช่อาหาร เป็นต้น ทำให้ผลผลิตพืชอาหารโดยรวมลดน้อยลงได้

๔. โรค แมลงศัตรูพืช และโรคระบาดสัตว์

การเกิดโรคระบาดทั้งในสัตว์หรือพืชย่อมทำความสูญเสียต่อผลผลิต ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่าง เช่น เกิดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าว เกิดการระบาดของเพลี้ยสีชมพูในมัน ลำปะหูลัง

เกิดการระบาดของไข้หวัดนกในสัตว์ปีก เป็นต้น ซึ่งสายพันธุ์ที่ต้านทานโรคก็อาจจะไม่ สามารถต้านทานได้ ในระยะยาวเพราะเชื้อโรคก็มีการพัฒนาตนเองเช่นเดียวกัน

๕. ราคาของพลังงาน

ในช่วงที่ผ่านมาราคาเชื้อเพลิงจากฟอสซิลมีราคาสูงขึ้น ความต้องการพืชทดแทนพลังงานก็ จะสูงขึ้นด้วย ทำให้พืชที่เป็นอาหารถูกนำมาผลิตเป็นพลังงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทาง อาหารได้ หากไม่มีมาตรการควบคุมหรือกำหนดนโยบายที่ดีให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมระหว่างการ ผลิตพืชเพื่อเป็น อาหารรวมทั้งสัตว์และพืชเพื่อพลังงาน จะทำให้เกิดภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารได้

๖. การพัฒนาเทคโนโลยี

ปัจจุบันที่ดินในการผลิตพืชอาหารที่จำกัดและมีแนวโน้มลดลงทุกปี หากไม่มีการพัฒนาพันธุ์ พืชและเทคโนโลยีที่สามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ในอนาคตก็จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทาง อาหาร ได้ เพราะความต้องการอาหารมีเพิ่มมากขึ้นทุกปีเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ดังนั้น การลงทุนเพื่อ การวิจัยและพัฒนาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่การลงทุนในงานวิจัยและพัฒนาด้าน การเกษตรของไทยที่ ผ่านมายังมีน้อย

๗. ผลตอบแทนต่อเกษตรกรผู้ผลิต

เกษตรกรผู้ผลิตมีรายได้ที่ผลิตพืชอาหารไม่คุ้มกับการลงทุนหรือมีผลตอบแทนสุทธิได้น้อย กว่าการผลิตอย่างอื่นหรือน้อยกว่าการประกอบอาชีพอื่น เกษตรกรก็จะเปลี่ยนจากการปลูกพืชอาหาร ไป ปลูกพืชชนิดอื่นหรือทำกิจกรรมอื่นที่ให้ผลตอบแทนสุทธิสูงกว่า ดังนั้นภาครัฐจึงต้องเข้าไปดูแลเรื่อง รายได้ ของเกษตรกร เช่น รัฐบาลญี่ปุ่นในอดีตได้พยายามทุกวิถีทางที่จะผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการ บริโภคใน ประเทศ โดยให้การสนับสนุนเกษตรกรทุกรูปแบบ แม้ว่าจะใช้เงินจำนวนมากเพื่อความ มั่นคงทางอาหาร ของประเทศ ซึ่งปัจจุบันญี่ปุ่นผลิตข้าวได้เกินความต้องการของประเทศจากที่เคย ผลิตไม่เพียงพอในอดีต เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาประเทศในอดีตในด้านการผลิตอาหาร ถึงแม้ภาคเกษตรจะมีบทบาท สำคัญทั้งในแง่ของการผลิต แต่ผลผลิตทางการเกษตรกลับมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็น ฐานการผลิตที่สำคัญมีความเสื่อมโทรมและถูกใช้ไปเป็นจำนวนมาก และ ผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความ ไม่มั่นคงทางอาหาร ดังนั้นการวิจัยจึงควรสร้างความมั่นคงทางอาหารให้เกิดขึ้นกับครัวเรือน ชุมชน องค์กร จังหวัด ให้ตระหนักถึงความมั่นคงทางอาหารและ ช่วยกันหาแนวทางเพื่อให้ชุมชนเกิดความมั่นคงทาง อาหารที่ยั่งยืน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารของประเทศต่อไป

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการจัดทำแผนพัฒนา ประเทศมาแล้วรวม ทั้งสิ้น ๑๒ ฉบับ โดยได้มีการนำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเข้ามา ใช้ในการอธิบาย การพัฒนาประเทศ ประกอบด้วยทฤษฎีการพัฒนากระแสหลักและทฤษฎีการพัฒนา กระแสรอง การพัฒนามีความสำคัญ คือ เป็นการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมและการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแนวทางทั้ง ๒ นี้เป็นแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับ ที่ ๘ จนกระทั่งถึงฉบับปัจจุบัน คือฉบับที่ ๑๒ โดยการพัฒนามีแนวคิดแตกต่างหลายแนวความคิด คือ แนวคิดด้านมนุษยนิยม แนวคิดด้านเศรษฐกิจ แนวคิดด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐานแนวคิดแบบการ ปฏิบัติทางสังคม แนวคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม แนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน และแนวคิดแบบ

การพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยได้ผ่านยุคของการพัฒนามาแล้วระยะหนึ่ง ซึ่งมีพัฒนาการของการพัฒนาในตัวของมันเอง การพัฒนาที่ผ่านมามีผลกระทบต่อชุมชน สังคมเป็นอย่างมาก จนกระทั่งมีการนำแนวคิดการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้ามาใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทย ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจ นอกจากนี้^{๑๔}

แผนภาพที่ ๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย
จากมูลนิธิมั่นพัฒนา

นี่เป็นการนำเสนอว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีการพัฒนาอย่างไร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่นและปลูกฝังแนวความคิดที่ยั่งยืนให้กับคนในท้องถิ่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ด้านของชีวิตอย่างมีนัยสำคัญก่อนที่จะนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มีการบูรณาการไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) รวมทั้งนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ดังนั้นแผนงานและแผนงบประมาณของหน่วยงานรัฐบาลทั้งหมดจึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน^{๑๕}

^{๑๔} ธีรรัฐ ทรัพย์อุปถัมภ์, (๒๕๕๘). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, หน้า ๓๕-๓๖

^{๑๕} Open Development Thailand, (๒๕๖๑). เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://thailand.opendevelopmentmekong.net/th/topics/sustainable-development-goals/>

หลักพิจารณาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{๑๖}

๑) กรอบแนวคิดที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒) คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

๓.๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๓.๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓.๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบไปด้วยการมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

๕) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

การพัฒนาท้องถิ่นของไทย^{๑๗}

ฐานของสังคม คือ ชุมชนท้องถิ่น และส่วนล่างของสังคม คือ ฐานความเป็นจริงของชีวิต สังคม วัฒนธรรมและฐานทรัพยากรของประเทศ ในขณะที่ส่วนบนของสังคมเป็นเรื่องของอำนาจ เงิน รูปแบบมากกว่าสาระและความฉ้อฉลต่าง ๆ การพัฒนาโดยอำนาจรัฐรวมศูนย์จึงขัดแย้งกับความเป็นจริงของชีวิต ข้างล่างเต็มไปด้วยหมดทั่วประเทศ จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาใหม่ ซึ่งเป็นการปฏิวัติความคิด คือ ต้องหมุนกลับไปใช้ข้างล่างหรือชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของความจริงของชีวิต สังคม วัฒนธรรมและทรัพยากร การพัฒนาโดยเอาความจริงเป็นตัวตั้งง่ายกว่าการพัฒนาจากข้างบนซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจ เงินและมายาคติ เมื่อชุมชนท้องถิ่นหรือฐานล่างของสังคมมั่นคงแข็งแรงก็จะรองรับให้สังคม

^{๑๖} เกิดชาย ช่วยบำรุง, (๒๕๕๔). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า. หน้า ๒๐-๒๑

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๘

ทั้งหมดลงตัวและยั่งยืน กระบวนทัศน์ใหม่ ในการพัฒนาประเทศไทย คือ การเอาท้องถิ่นเป็นตัวตั้งและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา

ทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม^{๑๘}

อุดมทัศน์การพัฒนาประเทศ คือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลกและท้องถิ่นเป็นท้องถิ่นที่น่าอยู่ที่สุด คุณลักษณะของท้องถิ่นที่น่าอยู่ที่สุดมี ๘ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) เป็นท้องถิ่นแห่งความเป็นธรรม ความเป็นธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของการอยู่ร่วมกัน ถ้าขาดความเป็นธรรมแล้วจะเกิดความขัดแย้ง ความรุนแรงขาดความสงบสุข ถ้ามีความเป็นธรรมแล้วผู้ คนจะรักกันและเห็นแก่ส่วนรวมทำอะไรก็สำเร็จง่าย ทำให้ท้องถิ่นน่าอยู่ ฉะนั้น ทุกท้องถิ่นต้องมีจิตสำนึกแห่งความเป็นธรรมและช่วยกันดูแลให้มีความเป็นธรรมในทุกด้าน ความเป็นธรรมเป็นร่มใหญ่ที่ครอบคลุมทุกเรื่อง ข้ออื่น ๆ ที่ตามมาเป็นส่วนประกอบของความเป็นธรรม

๒) เป็นท้องถิ่นแห่งความพอเพียง ความพอเพียงเป็นฐานของความสุขความสงบและความพอดี ความพอดี คือ ความงาม ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นต้องมีปัจจัยพื้นฐานแห่งการยังชีพพอเพียง โดยมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ มีการจัดเหตุปัจจัยสนับสนุนให้ทุกครอบครัวมีสัมมาชีพที่สมาชิกทุกคนสามารถดำรงชีวิตได้ในฐานะพลเมืองที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี

๓) เป็นท้องถิ่นแห่งความมีน้ำใจไม่ทอดทิ้งกัน ทุกชุมชนท้องถิ่นจัดให้มีการสำรวจว่ามีใครถูกทอดทิ้งบ้าง เช่น คนแก่ คนจน คนพิการ เด็กกำพร้า และจัดให้มีอาสาสมัครดูแลอย่างถ่วงหน้า มีกองทุนสวัสดิการชุมชน

๔) เป็นท้องถิ่นแห่งความปลอดภัยและสันติภาพผู้คนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปลอดภัยจากภัยอันตราย รวมทั้งสารพิษทั้งหลาย มีความสามารถแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

๕) เป็นท้องถิ่นที่มีความเป็นประชาสังคม คือ ผู้คนเข้ามารวมตัวกัน ร่วมคิด ร่วมทำด้วยความสมัครใจในทุกพื้นที่ องค์กรและทุกเรื่อง ท้องถิ่นต้องไม่มีแต่ความเป็นทางการเท่านั้น ซึ่งจะอ่อนแอและผิดพลาดได้ง่าย แต่ต้องมีความเป็นประชาสังคม คือ มีการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำอย่างหลากหลายเต็มพื้นที่ เกิดเป็นสังคมเข้มแข็งซึ่งจะทำให้เกิดความสุขและความสร้างสรรค์มหาศาล

๖) เป็นท้องถิ่นแห่งความงาม มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสะอาด มีศิลปะ มีวัฒนธรรมอันดีงาม

๗) เป็นท้องถิ่นแห่งการเรียนรู้ และปัญญาบุคคลเป็นบุคคลเรียนรู้ องค์กรเป็นองค์กรเรียนรู้ สังคมเป็นสังคมเรียนรู้ การเป็นท้องถิ่นแห่งการเรียนรู้ ทำให้มีปัญญา ปัญญาทำให้สำเร็จอย่างงดงาม

๘) เป็นท้องถิ่นแห่งสุขภาวะ เป็นท้องถิ่นที่คนทั้งมวลมีสุขภาวะทั้งทางกาย จิต สังคมและปัญญา จากคุณลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาให้ท้องถิ่นมีคุณลักษณะข้างต้นมากที่สุดเพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลกบนฐานของทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาของไทยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นบทเรียนหลายอย่าง ในอดีตหลายประเทศยึดหลักการพัฒนาตามแนวทางตะวันตกรวมถึงประเทศไทย จากปัจจัยภายนอกที่บีบคั้นและปัจจัยภายในที่ผลักดันร่วมผลักดันให้ไทยยึดแนวทางการพัฒนาดังกล่าวด้วย ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยต้องกลับมาทบทวนบทเรียนดังกล่าว เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมให้ประเทศชาติแข็งแรงบนรากฐานที่แข็งแกร่งด้วยกลไกการพัฒนาโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระบวนกรอนุรักษ์ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย^{๑๙}

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๐-๓๒

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยถือเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องเก็บรักษาไว้ โดยมีกระบวนการในการอนุรักษ์ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย ดังนี้

๑) การค้นคว้าวิจัย ควรศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของไทยในด้านต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นจังหวัด ภูมิภาคและประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาของท้องถิ่นควรมุ่งศึกษาให้รู้ ความเป็นมาในอดีตและสภาพการณ์ในปัจจุบัน

๒) การอนุรักษ์ ควรกระทำโดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพวิถีชีวิตและความเป็นมาของชุมชนอันจะสร้างความรู้ และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

๓) การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังจะสูญหายหรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นโดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรมและค่านิยม

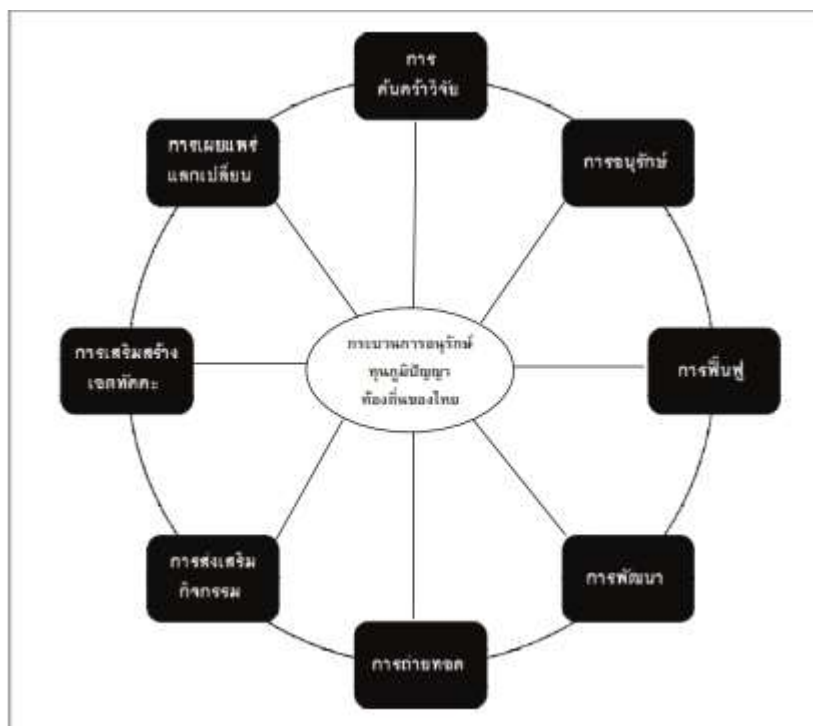
๔) การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มในการพัฒนาอาชีพ ควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาต่อยอดในการผลิต การตลาดและการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๕) การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านการเลือกสรรถ่วงดุลด้วยเหตุผลอย่างรอบคอบและรอบด้านแล้วไปถ่ายทอดให้แก่คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

๖) การส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๗) การเสริมสร้างอัตลักษณ์ ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านผู้ดำเนินงานและปราชญ์ท้องถิ่นให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาและพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ จัดให้มีการยกย่องและประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับการยกย่องและประกาศเกียรติคุณในระดับที่สูงขึ้นไป

๘) การเผยแพร่แลกเปลี่ยน การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้เกิดการเผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชนและท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างกว้างขวางรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก

แผนภาพที่ ๓ กระบวนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย

ซึ่งการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ ไม่เพียงการรักษาให้คงอยู่เท่านั้น หากแต่ต้องสามารถยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเมื่อพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นฐานสำคัญของประเทศ ประเทศก็จะเติบโตด้วยฐานที่มั่นคงและยั่งยืน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์ชุมชน

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม^{๒๐} ได้กล่าวถึงการสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า แบรินด์ไม่ใช่แค่ชื่อ หรือโลโก้ของสินค้า แต่แบรนด์คือตัวตนของสินค้า ทำไมต้องสร้างแบรนด์ เพราะแบรนด์ คือ เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่สร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน ทำให้เราอยู่เหนือคู่แข่ง อยู่เหนือสงครามการตัดราคาทั้งปวง การสร้างแบรนด์ คือ การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าออกไปสู่สายตาของผู้บริโภค สร้างการจดจำ ความน่าเชื่อถือในสินค้า ไม่ว่าสินค้านั้น ๆ จะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม อาจอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริการ หรืออยู่ในรูปแบบของชุมชนท่องเที่ยว เมื่อผู้บริโภค เกิดความเชื่อมั่นก็จะสร้างโอกาส ทำให้ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวนึกถึงเราเป็นอย่างแรก แต่ก่อนจะสร้างแบรนด์ ต้องสร้างจุดเด่น เน้นจุดขาย สร้างภาพลักษณ์ให้ชัดเจน เพื่อให้สินค้าเกิดความแตกต่าง ต้องรู้ก่อนว่าตัวเองเป็นใคร หาตัวตนที่แท้จริงให้เจอ ว่าเราเป็นชุมชนแบบไหน มีอัตลักษณ์และวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างไร จะขายอะไรให้นักท่องเที่ยวและอีกหนึ่งสิ่งสำคัญก่อนการสร้างแบรนด์ คือ ต้องสร้างคุณภาพของสินค้าและ บริการก่อน เพื่อให้แน่ใจว่า ผู้บริโภคจะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดจากสินค้าและบริการของเรา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์สินค้านั้นมีอายุยืนยาว เมื่อชุมชนเจ้าของ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมค้นหาตัวตนเจอแล้ว จะทำให้ภาพของแบรนด์นั้น ๆ เด่นชัดขึ้น

^{๒๐}กรมการส่งเสริมวัฒนธรรม. (๒๕๖๒). วัฒนธรรม คุณค่าสู่มูลค่า. [ออนไลน์] แหล่งที่มา. http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=๓๙๗๒&filename=index

โดยได้กำหนดวิธีการสร้างแบรนด์ไว้ ๗ อย่าง คือ

๑) สร้างโลโก้ (Logo) เนื่องจากการสร้างโลโก้ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสินค้าบริการองค์กร รวมถึงความรู้สึกด้วย ไม่ว่าจะเป็นชื่อสัญลักษณ์ที่เป็นโลโก้สีของแบรนด์ ซึ่งบางทีอาจต้องจดลิขสิทธิ์เอาไว้ เพื่อให้มีผลทางกฎหมาย ป้องกันการลอกเลียนแบบ เทคนิคการสร้างโลโก้ คือ ควรกำหนดเป้าหมายของโลโก้เอาไว้ว่า เมื่อผู้บริโภคเห็นแล้ว จะทำให้เขานึกถึงอะไร การออกแบบโลโก้ต้องสื่อให้เชื่อมโยงกับสินค้าและบริการของชุมชน

๒) สร้างสโลแกน (Slogan) โดยทั่วไปแล้วสโลแกนจะเป็น คำนิยาม หรือคำบรรยายสั้นๆ ที่จะบอกเล่าภาพลักษณ์ของชุมชน มีไว้เพื่อเกื้อหนุนตัวโลโก้ ทำให้ผู้บริโภคจดจำแบรนด์ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่าง เช่น ชุมชนบ้านโคกไคร เป็นชุมชนที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างครบวงจรใช้สโลแกน "จริงใจ ติดดิน ผจญภัย ชาวประมง" เป็นการสร้างการรับรู้ บ่งบอกตัวตนความเป็นชุมชนบ้านโคกไคร

๓) สร้างเรื่องราว (Brand Story) ซึ่งเรื่องราว คือ พลังเรื่องเล่าที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของแบรนด์ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้แบรนด์ มีแต้มต่อเหนือกว่าคู่แข่ง หากแบรนด์ไหนมี "เรื่องเล่า" จะได้เปรียบในแง่ของการเป็นที่จดจำการตั้งตำนานเรื่องราวและภูมิปัญญาของชุมชนที่มีอยู่มากมายมาถ่ายทอด บอกกล่าวถึงผลิตภัณฑ์และที่มาของชุมชนให้ผู้คนได้รู้จัก เป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้กับแบรนด์ เรื่องราวที่ดีนั้นยังสามารถเชื่อมเข้าสู่อารมณ์ของผู้บริโภคได้ เป็นกุญแจสำคัญทางการตลาดที่สามารถดึงตัวตนของแบรนด์นั้นเข้าไปอยู่ในใจของผู้บริโภคได้ การบอกเล่าเรื่องราวที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในบรรจุภัณฑ์ด้วย จึงช่วยสร้างตราयीหรือสร้างแบรนด์ให้โดนใจผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

๔) สร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) โดยที่เราสามารถสร้างการรับรู้แบรนด์ หรือทำให้แบรนด์เป็นที่รู้จักและจดจำทำให้ผู้บริโภคทราบว่า เราคือใคร เป็นสินค้าและบริการประเภทใด ได้มาตรฐานหรือรางวัลอะไรมาบ้าง โดยเลือกวิธีการสื่อสารและช่องทางให้เหมาะสม สร้างความคุ้นเคยระหว่างสินค้าและผู้บริโภค เมื่อได้ยินชื่อแบรนด์บ่อยๆ เขาจะจำได้ และจำได้เป็นชื่อแรกในที่สุด สร้างกลยุทธ์ (Strategy) สร้างกลยุทธ์ หรือเส้นทางในการสร้างแบรนด์อย่างชัดเจน ทำให้คนในชุมชนหรือองค์กรของเรา เข้าใจถึงเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่จะต้องร่วมเดินไปในทิศทางเดียวกัน เป็นเสมือนแผนที่หรือเส้นทางไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในชุมชนหรือองค์กรมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในตัวสินค้าและบริการ ทำให้ผู้บริโภคได้ทำความรู้จักกับเรามากขึ้นความหมายยาวขนทางพระพุทธศาสนา

๕) สร้างการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ในยุคดิจิทัลนี้เราสามารถใช้ Social media เป็นเครื่องมือหรือตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้แบรนด์เป็นที่รู้จัก ใช้ต้นทุนน้อยแต่กระจายการรับรู้ไปได้กว้างไกลไร้ขีดจำกัด ซึ่งรูปแบบที่ดีที่สุดของการตลาด คือ "การบอกต่อของผู้บริโภค" ภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่แข็งแกร่งจะจุดประกาย สร้างการบอกต่อได้ดีที่สุด

๖) สร้างความพึงพอใจ (Customer Satisfaction) การสร้างความพึงพอใจด้วยการพัฒนาสินค้าและบริการรวมถึงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้โดนใจและเป็นที่จดจำอีกทั้งเราควรศึกษาพฤติกรรมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย ตรวจวัดความรู้สึกและความพึงพอใจของลูกค้าว่า "คุณค่าหรือประสบการณ์" ที่เรามอบให้ เป็นที่พอใจของลูกค้าหรือไม่ ใช่ว่าสิ่งที่ลูกค้าต้องการหรือยัง เพราะบางอย่างอาจเข้าใจไม่ตรงกัน หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมในชุมชนควรสอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจในตัวสินค้าหรือบริการหรือทำประเมินผล เช่น ให้นักท่องเที่ยวลงสมุดเยี่ยมกรอกแบบสอบถาม หรือน้อยอาจเข้าไปซักถามดูว่าขาดตกบกพร่องสิ่งใด และควรจะบันทึกเอาไว้ เพื่อคราวหน้าจะได้ไม่ผิดพลาดซ้ำสองอีก เป็นการบันทึกประวัติลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวไปในตัว

และ๗) สร้างความเชื่อมั่นและสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) สุดท้ายการใส่ใจสร้างความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ติดตามการใช้งานของสินค้า ทั้งเพื่อรักษฐานลูกค้าเดิม และเพิ่มความซื้อสัตย์ต่อแบรนด์ตลอดไป การที่ผู้บริโภครักและศรัทธาในแบรนด์หรือสินค้าของเรา ก็ยากที่จะเปลี่ยนใจไปใช้สินค้านั้นๆ เพราะมีความรู้สึกคุ้นเคยและซื้อสินค้านั้นด้วยความเคยชิน แบรนด์เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง เมื่อสามารถสร้างแบรนด์ให้เป็นที่จดจำโดยผ่านคุณภาพได้แล้ว ก็ต้องรักษาชื่อเสียงจนเป็นที่มั่นใจของลูกค้า สินค้าและบริการของชุมชนนั้น ๆ ก็จะเข้าไปนั่งในใจของลูกค้า เกิดความจงรักภักดีต่อแบรนด์ ยกตัวอย่างเช่น สินค้าเดียวกัน เหมือนกันทุกประการ แต่ติดยี่ห้อหรือแบรนด์ต่างกัน แน่นอนว่า แบรนด์ที่มีชื่อเสียงกว่าย่อมทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ง่ายกว่า เพราะลูกค้าให้ความเชื่อถือในชื่อเสียงของแบรนด์นั้นๆ ผู้บริโภคในยุคนี้ต่างมองหาแบรนด์ที่มีคุณค่าทางจิตใจ และตัดสินใจซื้อสินค้าจากแบรนด์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือช่วยให้สังคมดีขึ้น การทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในแบรนด์ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าจากความเชื่อใจ ทำให้แบรนด์นั้น ๆ แข็งแรงจนเป็นที่กล่าวถึงของลูกค้าต่อ ๆ ไป ขอกล่าวถึงชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จจากการนำคุณค่าทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างแบรนด์จากเรื่องราวของพื้นที่นั้น ๆ เมื่อนึกถึงโนราภาคใต้ ชุมชนแรกที่เรานึกถึง คือ ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน จังหวัดสงขลา "ดินแดน ๓ คลอง ๒ เมือง" เป็นชุมชนตัวอย่างที่ใช้ศิลปวัฒนธรรมโนราท้องถิ่น มาสร้างการท่องเที่ยวชุมชน จนประสบความสำเร็จ สร้างรายได้เข้าท้องถิ่นจนสามารถตั้งโรงงานลูกหลานวัยหนุ่มสาวกลับมาพัฒนาสถานที่ทำงานของชุมชนได้อีกด้วย เมื่อนึกถึงหัตถกรรมงานไม้แกะสลัก ชุมชนแรกที่เรานึกถึง หมู่บ้านถวายเป็นอำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ "หมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ" เพราะเป็นแหล่งศิลปหัตถกรรมชั้นยอดของเมืองไทย ที่สร้างผลงานไม้แกะสลัก ส่งออกขายทั้งไทยและต่างประเทศ แม้กระทั่ง "ปลาเค็มฝั่งทราย" ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อของชาวเกาะพิทักษ์ อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ด้วยกระบวนการผลิตที่นำไปฝั่งทราย ปลาเค็มจึงหอมและแห้งกำลังดี มีรสชาติอร่อยกลมกล่อม ไม่เหมือนที่ไหน

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ได้รับความนิยมและมีการนำไปใช้อย่างจริงจังในหลายประเทศทั่วโลก เช่น ประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย จีน เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ เป็นต้น โดยประเทศอังกฤษนั้นถือได้ว่าเป็นผู้นำในเรื่องนโยบายเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากได้เริ่มมีการดำเนินการสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และกลุ่มคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มาเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี ตั้งแต่ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นปีก่อนตั้ง Creative Task Force ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรมสื่อและการกีฬา (Department of Culture, Media and Sport : DCMS) เพื่อรับผิดชอบดูแลอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งต่อมาในปี พ. ศ. ๒๕๔๘ ได้พัฒนาต่อเนื่องกลายเป็นโครงการเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (The Creative Economy Program) เนื่องจากประเทศอังกฤษได้ตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าประเทศสูงถึงร้อยละ ๗. ๓ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ มีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ ๕ ต่อปี ซึ่งคิดเป็นสองเท่าของอุตสาหกรรมอื่น และมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมดังกล่าวถึงกว่า ๑.๘ ล้านคน^{๒๑}

คำว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ถูกกล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการในระดับรัฐบาลครั้งแรกในประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๔ Department of Culture, Media

^{๒๑} ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ, รายงานการวิจัยระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดีดการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

and Sport ได้ให้คำจำกัดความของ “อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries)” ไว้ว่า “Those industries which have their origin in individual creativity, skill and talent and which have a potential for wealth and job creation through the generation and exploitation of intellectual property.”^{๒๒} และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แปลความหมายของคำจำกัดความนี้ว่า “เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ ของบุคคล ทักษะความชำนาญ และความสามารถพิเศษซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างงานให้เกิดขึ้นได้โดยที่ สามารถส่งผ่านและส่งผ่านจากคนรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา”^{๒๓}

ในยุคที่ อังกฤษเริ่มนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาใช้ในการพัฒนาประเทศ มาจากการเน้นพัฒนาประเทศเป็นอุตสาหกรรม ผลผลิตสินค้าส่งออกไปขาย แต่ทำไปทำมาเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมสูงอย่างที่ไม่มีการเรียกว่า “รวยกระจุก จนกระจาย” นายทุนเจ้าของโรงงาน เจ้าของธุรกิจรายราย แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยากจน เป็นได้เพียงลูกจ้างโรงงาน เพราะสินค้าของอังกฤษจะขายดีขายแข่งกับประเทศอื่นได้ ต้องทำให้มีราคาถูกลดต้นทุน กดค่าจ้างแรงงาน แถมยังเป็นอุตสาหกรรมที่สิ้นเปลืองทรัพยากรสูงแต่ขายได้ราคาต่ำ หากปล่อยไปอย่างนี้ประเทศมีปัญหาแน่ รัฐบาลอังกฤษเลยมีนโยบายปรับรูปแบบการพัฒนาใหม่ หันมาใช้เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเชิงวัฒนธรรม ภาพยนตร์ ดนตรี สิ่งพิมพ์ กิจกรรมวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ การโฆษณา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ ใช้ทรัพยากรน้อยลง แต่ได้ราคามากขึ้น เพื่อทำให้คนอังกฤษมีทางเลือกมากขึ้นไม่ใช่เป็นได้เพียงลูกจ้างโรงงานแต่ช่วยกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในวงกว้างมากขึ้น^{๒๔}

องค์ประกอบของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)^{๒๕} กำหนดขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยโดยแยกเป็น ๔ กลุ่มหลักและ ๑๕ สาขาย่อยดังตาราง ๑

ประเภท	กลุ่มย่อย	รายละเอียดของขอบเขต
การสืบทอดทางวัฒนธรรม (Heritage)	งานฝีมือและหัตถกรรม (Crafts)	ผลิตภัณฑ์งานจักสานถักทอเครื่องใช้ในการเดินทางจากหนัง ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนจากไม้ดอกไม้ใบไม้ ประติมากรรม เซรามิกที่ใช้วิธีผลิตด้วยมือ เครื่องประดับโลหะมีค่า เพชร พลอยเจียระไนหรือเพชรพลอยร่วง
	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural and Heritage Tourism)	การท่องเที่ยวที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่กว้างไกลจากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
	การแพทย์แผนไทย (Thai Traditional Medicine)	ยาไทย ยาสมุนไพร นวดแผนไทย การผดุงครรภ์ อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ไทย โดยอาศัย

^{๒๒} Department of Culture, Media and Sport, (๒๕๕๔). อ้างถึงในจุฬารัตนาภิธาน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.chulapedia.chula.ac.th>

^{๒๓} อาคม เติมพิทยาพิสิฐ, (๒๕๕๓). อ้างถึงในจุฬารัตนาภิธาน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.chulapedia.chula.ac.th>

^{๒๔} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th>

^{๒๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (๒๕๕๒). รายงานการศึกษาเบื้องต้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy). กรุงเทพมหานคร: บริษัท บี.ซี.เพรส (บุญชิน) จำกัด, หน้า ๗๓-๗๕.

		ความรู้ หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและสืบทอดมา
	อาหารไทย (Thai Food)	อาหารที่มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนไทยในแต่ละท้องถิ่น เช่น อาหารพื้นเมืองชนมไทย อาหารในงานเทศกาล เป็นต้น
ศิลปะ (Arts)	ศิลปะการแสดง (Performing arts)	การจัดกิจกรรม บริการทางศิลปะการแสดง และบริการทางด้านมหรสพ เช่น ระบำ คอนเสิร์ต วงดนตรี ละครเวทีต่าง ๆ
	ทัศนศิลป์ (Visual arts)	งานจิตรกรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่ายและงานประติมากรรม
สื่อ (Media)	การพิมพ์และสื่อการพิมพ์ (Publishing)	การทำสำเนาสิ่งพิมพ์ สำเนาสื่อบันทึกข้อมูลรวมถึงการบริการที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์ อื่น ๆ เช่น การเรียง พิมพ์ การแกะแม่พิมพ์ และการเข้าเล่ม การพิมพ์หนังสือ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว ปฏิทิน สิ่งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และการบริการทางการพิมพ์อื่น ๆ
	การกระจายเสียง (Broadcasting)	การกระจายเสียงทางโทรทัศน์ การกระจายเสียงทางวิทยุ และการบริการทางการกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ และห้องส่งซึ่งดำเนินกิจการหลักเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์ทุกประเภท เช่น รายการบันเทิง รายการเพื่อส่งเสริมการศึกษา รายการข่าวกีฬา พยากรณ์อากาศ สัมภาษณ์บุคคล ฯลฯ โดยเป็นรายการสดหรือบันทึกลงแถบบันทึกในสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่และกระจายเสียง รวมถึง การขาย ให้เช่า เก็บรักษาเพื่อการกระจายเสียง หรือ แพร่ภาพและการนำกลับมาแพร่ภาพซ้ำ
	ภาพยนตร์ และ วิดิทัศน์ (Film & Video)	การบริการ การผลิต หรือ จำหน่ายภาพยนตร์ และ แถบวิดิทัศน์ รวมทั้งการจำหน่ายหรือให้เช่าฟิล์มและแถบวิดิทัศน์ สถานประกอบการที่ดำเนินการหลักเกี่ยวกับการขายหรือให้เช่าภาพยนตร์ หรือ แถบวิดิทัศน์แก่อุตสาหกรรมอื่นซึ่งมิใช่เป็นการจำหน่ายให้แก่สาธารณชนทั่วไป รวมถึงการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกัน
	ดนตรี (Music)	การบันทึกเสียง การทำซ้ำ และ เครื่องดนตรี
งานสร้างสรรค์แบ่งตามลักษณะของงาน	งานออกแบบ (Design)	การผลิตและขายเฟอร์นิเจอร์ การตกแต่งภายใน เครื่องครัว เครื่องแก้ว ของเล่นต่าง ๆ การออกแบบกราฟฟิก ออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งบริการออกแบบต่าง ๆ ยกเว้นการผลิตและขายเครื่องแต่งกายเสื้อผ้าจากผ้าฝ้ายที่ผลิตขึ้นเอง และเครื่องสวม

(Functional creations)		สำหรับกีฬา
	แฟชั่น (Fashion)	การผลิตเครื่องแต่งกาย การออกแบบ จัดทำ ตัวอย่าง จัดเตรียมการผลิต การขายเครื่องแต่งกาย สำเร็จรูปและการรับจ้างตัดเสื้อให้ลูกค้า ยกเว้น การผลิตเสื้อผ้าจากผ้าฝ้ายที่ผลิตขึ้นเอง และเครื่องสวม สำหรับกีฬา
	งานโฆษณา (Advertising)	การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการโฆษณา ทั้งทางสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อบันทึก สื่อบันทึกเสียงอื่น ๆ และงาน ออกแบบงานโฆษณา งานบริการทางการโฆษณา และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง
	สถาปัตยกรรม (Architecture)	การดำเนินงานเกี่ยวกับการก่อสร้างทั่วไป การก่อสร้างเฉพาะงานและงานวิศวกรรมโยธา การต่อเติม ดัดแปลง การก่อสร้างลักษณะชั่วคราว การซ่อมแซม งานวิศวกรรมโยธา ซึ่งงานดังกล่าว สามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยได้รับ ค่าธรรมเนียม ตอบแทนหรือโดยการทำสัญญาจ้าง งานบางส่วนทั้งหมดหรือทำสัญญารับ ช่วงกิจกรรม ด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม รวมถึงการบริหาร โครงการงานก่อสร้าง ออกแบบก่อสร้าง จัดประเภท บริการทางสถาปัตยกรรม วิศวกรรมและการให้ คำปรึกษาทางเทคนิคที่เกี่ยวข้อง
	ซอฟต์แวร์ (Software)	ซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล ทั้งการใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อื่น เช่น โทรศัพท์มือถือและเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ โดยไม่ รวมถึงงานแอนิเมชันและเกมส์

ตารางที่ ๑ ขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย

การพัฒนาสื่อสร้างสรรค์

พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘^{๒๖} ให้ความหมายของ “สื่อ” หมายความว่า สิ่งที่ทำให้ปรากฏด้วยตัวอักษร เครื่องหมาย ภาพ หรือเสียง ไม่ว่าจะจัดทำในรูปแบบของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมายรูปถ่าย ภาพยนตร์ ทัศนศิลป์ การแสดง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือได้จัดทำในรูปแบบอื่นใด และให้ความหมายของ “สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์” ว่าหมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและ เยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมถึงการส่งเสริมให้ ประชาชนสามัคคี สามารถใช้ชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างเป็นสุข

^{๒๖}พระราชบัญญัติ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘. สืบค้นจาก <http://www.mculture.go.th/surveillance/files/๘๓๕/๕๘/safe-creative-media-law๕๘.pdf> p ๓๐

สื่อแบ่งตามประสบการณ์การเรียนรู้ เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale)^{๒๗} จำแนกสื่อการสอนตามประสบการณ์ที่ได้รับ โดยเขาเชื่อว่าประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมจะทำให้เกิดการเรียนรู้แตกต่างกับประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม ดังนั้น จึงจำแนกสื่อการสอนโดยยึดประสบการณ์ เป็นหลักเรียงตามลำดับจากประสบการณ์ที่ง่ายไปยาก ๑๐ ชั้น เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience)

ขั้นที่ ๑ ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย (Direct Purposeful Experience) ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย ประสบการณ์ขั้นนี้ เป็นรากฐานสำคัญ ของการศึกษาทั้งปวง เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับมาจากความเป็นจริงและด้วยตัวเองโดยตรง ผู้รับประสบการณ์นี้จะได้เห็น ได้จับ ได้ทำ ได้รู้สึก และได้ดมกลิ่น จากของจริง ดังนั้นสื่อการสอนที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในขั้นนี้ก็คือของจริงหรือ ความเป็นจริงในชีวิตของคนเรานั้นเอง

ขั้นที่ ๒ ประสบการณ์จำลอง (Contrived Simulation Experience) ประสบการณ์จำลอง เป็นที่ยอมรับกันว่าศาสตร์ต่าง ๆ ในโลกมีมากกว่าที่จะเรียนรู้ได้หมดสิ้นจากประสบการณ์ตรงในชีวิต บางกรณีก็อยู่ในอดีต หรือซับซ้อน เร้นลับหรือเป็นอันตรายไม่สะดวกต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงมีการจำลองสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นมาเพื่อการศึกษา ของจำลองบางอย่างอาจจะเรียนรู้ได้ง่ายกว่าและสะดวกกว่า

ขั้นที่ ๓ ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience) ประสบการณ์นาฏการ เป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ของคนเราที่มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เราไม่สามารถประสบได้ด้วยตนเอง เช่น เหตุการณ์ในอดีต เรื่องราวในวรรณคดี การเรียนในเรื่องที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ หรือเรื่องธรรมชาติที่เป็นนามธรรม การแสดงละครจะช่วยให้เราได้เข้าไปใกล้ความเป็นจริงมากที่สุด เช่น ฉาก เครื่องแต่งตัว เครื่องมือหุ่นต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ ๔ การสาธิต (Demonstration) การสาธิต คือ การอธิบายถึงข้อเท็จจริงหรือแบ่งความคิด ผู้ฟังแลเห็นไปด้วย เช่น ครูวิทยาศาสตร์เตรียมก๊าซออกซิเจนให้นักเรียนดู ก็เป็นการสาธิต การสาธิตก็เหมือนกับนาฏการ หรือการศึกษานอกสถานที่ เราถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งในการ สาธิตนี้อาจรวมเอาสิ่งของที่ใช้ประกอบหลายอย่าง นับตั้งแต่ของจริงไปจนถึงตัวหนังสือ หรือคำพูดเข้าไว้ด้วย แต่เราไม่เพ่งเล็งถึงสิ่งเหล่านี้ เราจะให้ความสำคัญกับกระบวนการ ทั้งหมดที่ผู้เรียนจะต้องเฝ้าสังเกตอยู่โดยตลอด

ขั้นที่ ๕ การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) การศึกษานอกสถานที่ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนจากแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ที่มีอยู่จริงภายนอกห้องเรียน ดังนั้น การศึกษานอกสถานที่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นสื่อกลางให้ นักเรียนได้เรียนจากของจริง

ขั้นที่ ๖ นิทรรศการ (Exhibition) นิทรรศการมีความหมายที่กว้างขวาง เพราะหมายถึง การจัดแสดงสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชม ดังนั้นนิทรรศการจึงเป็นการรวมสื่อต่าง ๆ มากมายหลายชนิด การจัดนิทรรศการที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาส คิดสร้างสรรค์มีส่วนร่วม และได้รับข้อมูลย้อนกลับด้วยตนเอง

ขั้นที่ ๗ ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ (Motion Picture and Television) โทรทัศน์เป็นสื่อการสอนที่มีบทบาทมาก เพราะได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียง ในเวลาเดียวกัน และยังสามารถแพร่และถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นได้ด้วย นอกจากนั้นโทรทัศน์ยังมีหลายรูปแบบ เช่น โทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งโรงเรียนสามารถ นำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีโทรทัศน์วงจรปิดที่เอื้อประโยชน์ ต่อการศึกษาอย่างกว้างขวาง ภาพยนตร์เป็นสื่อที่จำลองเหตุการณ์มาให้ผู้ชมหรือผู้เรียน ได้ดูและได้ฟังอย่าง

^{๒๗} Dale, Edgar. (๑๙๖๙). Audio-Visual Methods in Teaching. ๓ Ed. New York : The Dryden Press Holt, Rineheart and Winston. Inc p ๑๐๗

ใกล้เคียงกับความจริง แต่ไม่สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นได้ ถึงอย่างไรก็ตามภาพยนตร์ก็ยังนับว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทมากในการเรียนการสอนเช่นเดียวกับโทรทัศน์

ขั้นที่ ๘ การบันทึกเสียง วิชิต และภาพนิ่ง (Recording, Radio and Picture) ภาพนิ่ง การบันทึกเสียง และวิทยุ ภาพนิ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาดซึ่งมีทั้ง ภาพทึบแสงและโปร่งแสง ภาพทึบแสง คือ รูปถ่าย ภาพวาด หรือภาพในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ส่วนภาพนิ่งโปร่งใสหมายถึงสไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปร่งใสที่ใช้กับเครื่องฉายวัสดุ โปร่งใส เป็นต้น ภาพนิ่งสามารถจำลองความเป็นจริงมาให้เราศึกษาจนจอบได้ การบันทึกเสียง ได้แก่ แผ่นเสียงและเครื่องเล่นแผ่นเสียง เทปและเครื่องบันทึกเสียง และ เครื่องขยายเสียง ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเสียงซึ่งนอกจากจะสามารถนำมาใช้อย่างอิสระในการเรียนการสอนด้วยแล้ว ยังใช้กับรายการวิทยุและกิจกรรมการศึกษา อื่น ๆ ได้ด้วย ส่วนวิทยุนี้ยอมรับกันแล้วว่าช่วยการศึกษาและการเรียนการสอนได้มาก ซึ่งไม่จำกัดอยู่แต่เพียงวิทยุโรงเรียนเท่านั้น แต่ยักรวมถึงวิทยุทั่วไปอีกด้วย

ขั้นที่ ๙ ทัศนสัญลักษณ์ (Visual Symbol) ทัศนสัญลักษณ์ สื่อการสอนประเภททัศนสัญลักษณ์ นี้ มีมากมายหลายชนิด เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนที่ แผนผัง ภาพโฆษณา การ์ตูน เป็นต้น สื่อเหล่านี้เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์สำหรับถ่ายทอดความหมายให้เข้าใจได้รวดเร็วขึ้น

ขั้นที่ ๑๐ วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) วจนสัญลักษณ์ สื่อขั้นนี้เป็นสื่อที่จัดว่า เป็นขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ซึ่งได้แก่ ตัวหนังสือหรืออักษร สัญลักษณ์ทางคำพูดที่เป็นเสียงพูด ความเป็นรูปธรรมของสื่อประเภทนี้จะไม่คงเหลืออยู่เลย อย่างไรก็ดี ถึงแม้สื่อประเภทนี้จะมีลักษณะที่เป็นนามธรรมที่สุดก็ตาม เราก็ใช้ประโยชน์จากสื่อประเภทนี้มาก เพราะต้องใช้ในการสื่อความหมาย อยู่ตลอดเวลา^{๒๘}

๒.๗ การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง^{๒๙}

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๙ ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้นเมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริหรือพระบรมราโชวาทในด้านต่าง ๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต และสภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ประกอบด้วย

- ๑) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการใช้ชีวิต
- ๒) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
- ๓) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
- ๔) ยึดหลักการพึ่งตนเอง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
- ๕) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

สิ่งสำคัญ คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ทัศนคติการพึ่งตนเอง และใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความสัมพันธ์ภูมิปัญญา และความเพียรที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตต้องถูกฟื้นฟูให้กลับมามีเดิมและส่งเสริมให้แข็งแรงยิ่งขึ้น ก่อนที่ผลการพัฒนาจะกระทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากกว่านี้และเพื่อลดความซับซ้อนระหว่างสาเหตุและผลลัพธ์ซึ่งเป็นปัจจัยเชื่อมโยงกันและกัน

^{๒๘}จินตนา กลิ่นนัท, สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง, วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ ๓๕(๒) พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐, หน้า ๑๕-๑๘

^{๒๙}กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๓). การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน. หน้า ๕-๗

โดยที่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) ๑๗ เป้าหมาย ประกอบด้วย

แผนภาพที่ ๒ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

เป้าหมายที่ ๑: ขจัดความยากจน

เป้าหมายที่ ๒: ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการสำหรับทุกคนในทุกวัย

เป้าหมายที่ ๓: สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย

เป้าหมายที่ ๔: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายที่ ๕: บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง

เป้าหมายที่ ๖: สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๗: สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา

เป้าหมายที่ ๘: ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ที่มีผลผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ ๙: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ ๑๐: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ ๑๑: ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิทัศน์และยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๒: สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๓: เร่งต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ ๑๔: อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๕: ปกป้อง พื้นฟูและสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ ๑๖: ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพที่รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ

เป้าหมายที่ ๑๗: เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถสร้างความสำเร็จในการขจัดความอดอยาก ความยากจนและการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นอันดับแรกเมื่อ ๓ เป้าหมายนี้บรรลุผลแล้ว ประชาชนจะมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้พร้อมจะดำเนินกิจกรรมเพื่อยกระดับความเป็นอยู่สำหรับเป้าหมายอื่น ๆ ต่อไป

๒.๑.๔ แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง^{๓๐}

กรมการพัฒนาชุมชน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครัวเรือน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ของชุมชน รวมทั้งสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงภายในปี ๒๕๖๕ โดยเริ่มต้นจากการสร้างการพึ่งตนเองของครัวเรือน ทั้งการบริหารจัดการและระบบเศรษฐกิจในครัวเรือน รวมถึงการร่วมมือเกื้อหนุนเจือจันระหว่างกันชุมชน สร้างการทำงานในรูปแบบกลุ่มการผลิตสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้และสร้างภูมิคุ้มกัน ที่เป็นสวัสดิการของชุมชน กระทรวงมหาดไทยเห็นความสำคัญในการสร้างพลังการส่งเสริมปรับทัศนคติและเพิ่มทักษะ การดำเนินชีวิต และการสร้างภูมิคุ้มกัน ของประชาชนโดยการดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้าน ใน ๓ ระดับ คือขั้นต้นระดับครัวเรือน เพื่อการพออยู่ พอกินขั้นก้าวหน้า ระดับกลุ่ม ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้อยู่ดี มีสุขและระดับชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาชุมชนให้มีกิจกรรมสร้างหลักประกันสวัสดิการ ความสัมพันธ์ในชุมชน สร้างคุณภาพชีวิตประชาชนที่หลากหลายและยั่งยืนโดยการจัดโครงสร้างการทำงาน การสนับสนุน และการประสาน บูรณาการผ่านคณะทำงานระดับกระทรวง ระดับจังหวัด อำเภอและท้องถิ่น เพื่อสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการบริหารและปัจจัยการสนับสนุน ครัวเรือน

๒.๑.๕ วิธีการพัฒนาครัวเรือน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง^{๓๑}

๑) เข้าใจ คณะทำงานฯ ดำเนินการ

- ประชุมวางแผนการปฏิบัติ เพื่อสร้างเครือข่ายผู้รอบรู้ มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญ เชิญชวนเข้าร่วมงานการพัฒนาประชาชน

^{๓๐} กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๓). การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน. หน้า ๑๐

^{๓๑} กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๓). การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน. หน้า ๑๒-๑๔

- สร้างและพัฒนาผู้นำ การเปลี่ยนแปลง เป็นแกนนำในการสร้างความรู้วิธีปฏิบัติด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่ครัวเรือน ส่งเสริมการบริหารจัดการแก่กลุ่มสร้างกระบวนการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองในทุกระดับ

- กำหนดแนวทางการสร้างความรู้ วิธีเปลี่ยนลักษณะนิสัยการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกครัวเรือน

- ศึกษาข้อมูลเชิงลึกของครัวเรือนเพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพขีดความสามารถของครัวเรือนสภาพพื้นที่ สภาพของชุมชนท้องถิ่น ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่ามีสถานการณ์เป็นอย่างไร มีเหตุการณ์ใดบ้างที่มีแนวโน้มว่าจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างไร เพื่อเตรียมสร้างกิจกรรมรณรงค์ สร้างการรับรู้และความตระหนักในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของครัวเรือน

๒) เข้าถึง คณะทำงานฯ ดำเนินการ

- คณะทำงานเข้าถึงด้วยลงมือปฏิบัติจริง ในกิจกรรมที่ได้จากการสร้างความเข้าใจ ด้วยตนเองหรือจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้รู้เท่า รู้ทันต่อการแก้ปัญหาระหว่างดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างความตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ชี้แจงข้อมูล สถานการณ์ของชุมชน ความสำคัญ ความจำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำเนินชีวิต

- นำเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากตัวอย่างความสำเร็จด้วยสื่อต่าง ๆ การศึกษาดูงาน การได้ทดลองปฏิบัติ

- จัดทำแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในภาพรวม กลุ่มและครัวเรือน

- การปรับปรุงและพัฒนาชีวิตด้วยศาสตร์พระราชา ทฤษฎีใหม่ตัวอย่างจากโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จ

- ส่งเสริม ยกระดับความรู้ ความเข้าใจและปรับจิตสำนึก ผ่านสื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ จัดกิจกรรมการสร้างความรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น แนะนำรายบุคคล ครัวเรือน การประชุม การอบรม กระบวนการกลุ่ม การสาธิตการเรียนรู้ผ่านการทำจริง

- ให้มีการวางแผนการพัฒนาครัวเรือนตัวเองต่อไป

๓) พัฒนา คณะทำงานฯ ดำเนินการ

- สนับสนุนการยอมรับ น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้ศาสตร์พระราชาไปปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพึ่งตนเองในแต่ละครัวเรือนอย่างจริงจัง

- จัดระบบการพัฒนา โดยอาจจัดการขยายผลการทำงานด้วยแบ่งหมู่บ้านจัดกลุ่มบ้านเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งปันทรัพยากรในการพัฒนาครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม

- สนับสนุนให้แต่ละครัวเรือน มีเป้าหมายชัดเจน มั่นใจในวิธีการปฏิบัติโดยเริ่มจากการสร้างความมั่นคงทางอาหารของแต่ละครอบครัว สร้างสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่บ้านให้ยั่งยืน และสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ให้ความสัมพันธ์และความมีจิตใจดีเกิดขึ้น

- มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมแก้ไขปัญหา

- จัดกิจกรรมทบทวนการปฏิบัติ พร้อมปรับปรุงยกระดับพัฒนาและต่อยอดกิจกรรมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๔) เสริมแรง คณะทำงานฯ ดำเนินการ

- สร้างกิจกรรมเชิดชูเกียรติผู้ประสบความสำเร็จ ตามระดับความต้องการ เช่น การให้รางวัล การสร้างความยอมรับ การประกาศเป็นต้นแบบเป็นครู

- ส่งเสริมครัวเรือนที่ดำเนินการได้ก้าวหน้าเป็นจุดเรียนรู้ จุดดูงานเพื่อขยายผลต่อเนื่อง

๕) การตรวจติดตาม คณะทำงาน ฯ ดำเนินการ

- ติดตาม พบปะ เยี่ยมเยียน เพื่อการกำกับ ให้การปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาครัวเรือนเป็นไปตามแนวทางและช่วงเวลาที่กำหนด

- เสนอแนะ ปรับปรุงวิธีการ เพื่อให้ครัวเรือนดำเนินงานต่อเนื่องและทำให้เกิดความสำเร็จอย่างแท้จริง

- คิดค้นวิธีการทุกวิธีเพื่อใช้สนับสนุน ครัวเรือนปฏิบัติได้และประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ให้ได้

๒.๘ แนวคิดเกษตรเชิงพาณิชย์

ในการทำเกษตรเชิงพาณิชย์ ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของระบบนิเวศ ของไร่นา ณ ช่วง เวลาหนึ่ง ที่ประกอบด้วย ปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้าน กายภาพ(ดิน น้ำ อากาศ (แสงแดด) ชีวภาพ (พืช สัตว์ จุลินทรีย์ ฯลฯ) เศรษฐกิจ-สังคม(ราคาพืชผล ต้นทุนการผลิต ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพฯลฯ) ทั้งที่เกิดจากมนุษย์ได้กระทำขึ้นและที่มีเกิดขึ้นอยู่แล้วในธรรมชาติ มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

๒.๘.๑ ความสำคัญของเกษตรเชิงพาณิชย์

ระบบเกษตรในอดีตตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์ได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันจากสิ่งที่มี และเกิดขึ้นในระบบนิเวศตามธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอย่างผสมผสานและสมดุล ทั้งนี้ มนุษย์ได้เรียนรู้และได้นำประสบการณ์เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการระบบเกษตรเพื่อผลิตอาหาร เลี้ยงชีพอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดมา

จากเดิมที่มนุษย์ได้ใช้หลักการพึ่งพิงธรรมชาติ เลียนแบบอย่างที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งมีความหลากหลายผสมผสานมีความสมดุลและตอบสนองความต้องการบริโภคของมนุษย์ที่จำเป็นต้องได้อาหาร ครบหมู่ อาทิ แป้ง น้ำตาล โปรตีน เส้นใย วิตามิน เกลือแร่ รวมทั้งอาหารที่เป็นยารักษาโรคไปพร้อมๆกัน เกิดขึ้นจากความหลากหลายทางชีวภาพในระบบเกษตร ดังปรากฏให้เห็นจากสวนผสมผสานที่บรรพบุรุษไทยได้ทำไว้และยังเหลือให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเอามาเป็นตัวอย่างในทุกภาคของประเทศ

ด้วยความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันในระบบการค้าเสรีที่มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้เกิดผลกำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายสำคัญ ฉะนั้นการผลิตทั้งการอุตสาหกรรม บริการ รวมทั้ง การเกษตร ได้ตกอยู่ในระบบการแข่งขันทั้งสิ้น โดยเฉพาะตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ระบบการผลิตทางการเกษตรเพื่อการแข่งขันได้เข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีทันสมัยที่สนองต่อการผลิตเพื่อการแข่งขัน โดยที่มีการเรียกชื่อว่า “The Green Revolution Technology” ซึ่งเป็นการเกษตรที่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก เพื่อการเพิ่มผลผลิต ซึ่งได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สารปฏิชีวนะ สารเคมีกำจัดวัชพืช ฯลฯ

ทราบจนกระทั่งจะได้มีการคิดค้นเครื่องจักรไอน้ำเมื่อพ.ศ.๒๓๔๘ หรือประมาณ ๓๐๐ ปี และต่อเนื่องมาจนถึงยุคที่มนุษย์ได้ผลิตปุ๋ยเคมีเพื่อใช้ในการเกษตรเมื่อประมาณ ๑๗๐ ปีมานี้ (พ.ศ.๒๓๘๕) และ สารเคมีสังเคราะห์กำจัดศัตรูพืชเมื่อประมาณ ๗๐ ที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๔๘๒) ซึ่งได้มีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรที่จากเดิมที่ใช้ประสบการณ์และพึ่งพิงธรรมชาติ มาเป็นการเกษตรที่ใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์พยายามจะเบี่ยงเบนออกจากธรรมชาติ เพื่อสนองความต้องการที่จะผลิตเพื่อการค้าให้เกิดผลกำไรสูงสุด ระบบเกษตรจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์ เป็นสำคัญ

๒.๘.๒ ระบบเกษตรเชิงพาณิชย์กับการขยายตัว

แต่เดิมเกษตรกรไทยส่วนใหญ่จะเน้นการผลิตเพื่อการพึ่งตนเองในการบริโภคเป็นเป้าหมายสำคัญ เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปและแรงผลักดันจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางของการค้าเสรี ได้มีอิทธิพลให้เกษตรกรไทยหันมาผลิตเพื่อขายเพื่อหวังกำไรแล้วนำเอาส่วนที่กำไรนั้นไปซื้ออาหารและปัจจัยการดำรงชีพ ฉะนั้น ระบบการเกษตรจากเดิมมีความหลากหลายผสมผสานเพื่อการพึ่งตนเอง ใช้ปัจจัยการผลิตที่พึ่งตนเองตั้งแต่ปุ๋ย เครื่องมือการเกษตร ฯลฯ ได้ถูกปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยเพื่อการผลิตที่มีประสิทธิภาพแต่ต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ต้องซื้อจากภายนอกจนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในระดับปัจเจกและระดับประเทศ

ดังจะเห็นได้จากในทุกขั้นตอนของการผลิตข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ แต่เดิมชาวนาไทยพึ่งตนเองได้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมดิน ไปจนถึงได้ผลผลิตข้าวสารที่บริโภคสามารถใช้ปัจจัยการผลิตที่เกิดจากการพึ่งตนเอง แต่ในปัจจุบัน ภายหลังจากมีการพัฒนาการเกษตรภายใต้นโยบายการค้าเสรี ชาวนาไทยต้องใช้เงินซื้อปัจจัยการผลิตทุกขั้นตอน โดยปัจจัยการผลิตเกือบทั้งหมดต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

ความรุนแรงและเข้มข้นของการแข่งขันในระบบการค้าเสรีที่มักจะอ้างเหตุผลของประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นจึงจำเป็นต้องเร่งผลิตผลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อเลี้ยงประชากรโลกที่เพิ่มมากขึ้น ระบบการเกษตรเชิงพาณิชย์จึงได้แผ่ขยายเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนของประเทศไทยก็ได้เริ่มก่อตัวจากอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่แบบกรงตับ (Battery Chicken) และการขังรวมตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๔ เป็นต้นมา นับเป็นธุรกิจที่สร้างผลกำไรให้กับเจ้าของกิจการอย่างมหาศาล ผลกระทบของการเกษตรเชิงพาณิชย์ ดังนี้

๑) ด้านสุขภาพของผู้บริโภค สารตกค้างในผลผลิตฮอร์โมน สารปฏิชีวนะ สารพิษกำจัดศัตรูพืช

๒) ด้านสิ่งแวดล้อม พื้นที่บึงที่สูญเสียซึ่งเป็นแหล่งของต้นน้ำลำธารได้ถูกบุกรุกเพื่อปลูกพืชอาหารสัตว์โดยเฉพาะข้าวโพดเป็นสาเหตุสำคัญของแผ่นดินถล่ม น้ำป่าไหลท่วมพื้นที่ราบ

๓) พลังงานที่สิ้นเปลืองจากการใช้ผลิตปัจจัย การผลิตเพื่อเป็นอาหารสัตว์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชปริมาณสูงมาก ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการก่อให้เกิดสภาวะโลกร้อน

๒.๘.๓ สภาพความยากจนของเกษตรกรอีสาน

จากการเสวนา “วิถีเกษตรกรอีสาน : ภาวะเศรษฐกิจที่เผชิญกับความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศ” อาชีพเกษตรกรถือเป็นอาชีพที่เผชิญกับความเสี่ยงในหลายด้านอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ กระบวนการผลิต กลไกการกำหนดราคา และปัจจัยอื่นๆ อีกหลายด้าน ปัจจุบันพบว่าเกษตรกรจำเป็นต้องพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย การเช่าที่ดิน รวมถึงแรงงาน เป็นต้น ส่งผลให้การลงทุนทำการเกษตรมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรยังไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าเกษตรที่ตนเองผลิต ขาดอำนาจต่อรองกับกลุ่มทุนขนาดใหญ่ เกษตรกรจึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบในด้านการตลาดอยู่เสมอ ความเสียเปรียบของเกษตรกรในกลไกตลาดดังกล่าวได้นำไปสู่ปัญหาหนี้สินที่ไม่สามารถแก้ไข เกษตรกรจึงผลักดันลูกหลานออกจากระบบเกษตรไปแสวงหาอาชีพอื่นที่ไม่มีความเสี่ยงหรือมีความเสี่ยงน้อยกว่าและรายได้ดีกว่า โดยเฉพาะ แรงงานอุตสาหกรรม ภาคบริการและรับจ้าง ทำให้สังคมชนบทประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน การดำรงชีวิตของเกษตรกรรายย่อยจึงเป็นด้วยความยุ่งยากลำบากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จากสภาวะราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ซึ่งตรงข้ามกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกร

ไทยยังคงอยู่ในวังวนปัญหาเดิมๆ ที่เกิดขึ้นมาหลายทศวรรษ คือปัญหาภาระหนี้สินในครัวเรือน ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าวได้ส่งผลให้เกษตรกรจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่เพื่อความอยู่รอด ได้แก่ การทำเกษตรอินทรีย์รวมถึงเกษตรผสมผสานที่มีความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้มากกว่าเกษตรเคมี การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยปรับปรุงระบบการผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรด้วยการแปรรูปเพื่อสอดคล้องกับอุปสงค์ของผู้บริโภคที่หลากหลาย การใช้พื้นที่เพาะปลูกให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการปลูกพืชหมุนเวียน ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพราะคนที่อยู่ใกล้ชิดทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุดคือประชาชนในท้องถิ่นซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจและสังคมฐานราก การที่จะแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน จะต้องเกิดจากการสร้างฐานรากตั้งแต่ระดับครอบครัวและชุมชนให้มีความเข้มแข็งจึงจะแก้ปัญหาของสังคมในวงกว้างได้สำเร็จ กิจกรรมภายใต้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องเป็นการสร้างฐานการผลิตที่ครอบครัวและชุมชนโดยไม่ให้วัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชนตกเป็นเครื่องมือรับใช้การขยายตัวของทุนนิยม^{๓๒}

๒.๘.๔ ความสำคัญของการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (๒๕๖๐-๒๕๗๙) ได้กำหนดเป้าหมายการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ โดยจำแนกเป็นป่าอนุรักษ์ร้อยละ ๒๕ และป่าเศรษฐกิจร้อยละ ๑๕ ซึ่งในการเพิ่มป่าเศรษฐกิจนั้น ภาครัฐได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์และสามารถตัดขายได้ รวมถึงส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ราชการต่าง ๆ ซึ่งจากข้อมูลความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่ามีมากถึง ๕๘ ล้านตัน และคาดการณ์ไว้ว่าความต้องการใช้ไม้เพื่อประโยชน์ในภาคครัวเรือนและใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมในประเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น ๐.๕๖ ล้านตันภายใน ๐๙ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-พ.ศ. ๒๕๗๙) โดยกรมป่าไม้ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานการส่งเสริมไม้เศรษฐกิจแบบครบวงจร พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ภายใต้หัวข้อยุทธศาสตร์ไม้เศรษฐกิจเพื่อการขับเคลื่อนประเทศไทยยุค ๔.๐ โดยกำหนดเป้าประสงค์และตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์เอาไว้ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) พื้นที่ปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ๒๖ ล้านไร่ ๒) รายได้เฉลี่ยเกษตรกรผู้ปลูกไม้เศรษฐกิจไม่น้อยกว่า ๔.๒ แสนบาทต่อคน/ปี ๓) ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคป่าไม้ของประเทศไม่น้อยกว่า ๒ ล้านล้านบาท (พ.ศ. ๒๕๗๙)

จะเห็นว่าไม้มีค่าทางเศรษฐกิจหรือไม้เศรษฐกิจ (Economic Trees) เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น ๒๖ ล้านไร่หรืออาจมากกว่านั้น โดยกำหนดทิศทางการส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรที่สนใจและหันมาให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนอาชีพจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจควบคู่หรือเป็นอาชีพหลักแทน อีกทั้งยังกำหนดแนวทางทั้งด้านการส่งเสริมการตลาด และอำนวยความสะดวกในการขออนุญาตต่างๆ โดยภาครัฐได้เร่งแก้ไขข้อบังคับ กฎหมาย กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการปลูกไม้เศรษฐกิจนอกเขตป่านั้น ให้มีการสนับสนุนส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้มีการปลูก การจัดการ การตัด การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงการส่งออกไปขายในตลาดต่างประเทศ พร้อมทั้งพัฒนาการรับรองมาตรฐานไม้มีค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ (Forest Certification)^{๓๓}

๑) การจำแนกกลุ่มไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ การจำแนกตามการเติบโต เป็นการจำแนกกลุ่มชนิดพรรณไม้มีค่าทางเศรษฐกิจตามลักษณะการเจริญเติบโต ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของไม้แต่ละชนิด โดยพิจารณาเมื่อต้นไม้มียุและมีความโตของเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงอก (ข้อมูลเกี่ยวกับพรรณไม้

^{๓๒} สำนักข่าวไทยพีบีเอส, ทุกข์ของเกษตรกรอีสาน, <https://news.thaipbs.or.th/content/๒๗๘๐๗๕>

^{๓๓} กรมป่าไม้, คู่มือสำหรับประชาชน การปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ, ๒๕๖๒, คำนำ

ขนาดใหญ่ ที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงอก (Diameter at breast Height) คือวัดที่ระดับ ๑.๓๐ เมตร จากพื้นดิน เท่ากับหรือมากกว่า ๓๐ เซนติเมตรขึ้นไป)^{๓๔} ที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้งานหรือนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการแปรรูปเป็นต้น โดยได้ปรับปรุงจากเกณฑ์เดิมของกรมป่าไม้ แบ่งไม่มีค่าทางเศรษฐกิจตามการเติบโตออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

(๑) ไม้โตเร็ว มีอัตราการเติบโตของเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงอกมากกว่า ๐.๕ เซนติเมตร/ปี อายุสำหรับตัดฟันไม้ ประมาณ ๕-๑๕ ปี เช่น สะเดาเทียม กระถินเทพา กระถินณรงค์ ยูคาลิปตัส เลียน สะเดา ชีเหล็ก โกก้าง สนทะเล สนประดิพัทธ์ รวมถึงไม้ชนิดต่างๆ เป็นต้น

(๒) ไม้โตปานกลาง มีอัตราการเติบโตของเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๐.๘-๐.๕ เซนติเมตร/ปี อายุสำหรับตัดฟันไม้ประมาณ ๑๕-๒๐ ปี เช่น สัก ประดู่ ยางนา แดง สนสองใบ สนสามใบ กระบาก สะตอ เป็นต้น

(๓) ไม้โตช้า มีอัตราการเติบโตของเส้นผ่าศูนย์กลางน้อยกว่า ๐.๘ เซนติเมตร/ปี รอบตัดฟันไม้ประมาณ ๒๐-๓๐ ปี ได้แก่ ตะเคียนทอง พะยูง ชิงชัน มะค่าโมง เต็ง รัง จันทน์หอม กันเกรา เป็นต้น^{๓๕}

๒) การจำแนกตามมูลค่าของเนื้อไม้ มูลค่าของเนื้อไม้ในการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจนั้นจะผันแปรไปตามชนิด ขนาด อายุ คุณภาพเนื้อไม้และความต้องการของตลาด ทั้งนี้ผู้ปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์และความต้องการของตนเองว่ามีความต้องการในการได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแบบใด โดยทั่วไปแล้วไม้ที่มีการเติบโตเร็วจะมีมูลค่าของเนื้อไม้ต่ำกว่าไม้ที่มีการเติบโตปานกลาง และไม้ที่โตช้า ซึ่งสามารถจำแนกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจตามมูลค่าเนื้อไม้ออกเป็น ๔ กลุ่ม และมูลค่าของเนื้อไม้เมื่ออายุและจำนวนปริมาตรไม้ อ้างอิงตามสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (๒๕๖๐) ดังนี้

กลุ่มที่ ๑: ไม้โตเร็วที่มีรอบตัดฟันสั้น มูลค่าของเนื้อไม้ต่ำ ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจกลุ่มนี้จะมีอัตราการเติบโตค่อนข้างเร็ว และอัตราการเติบโตสูงสุดภายในระยะเวลาอันสั้น หลังจากนั้นต้นไม้อาจมีอัตราการเพิ่มพูนน้อยลง หากไม่ตัดมาใช้ประโยชน์คุณภาพเนื้อไม้จะลดต่ำลง เนื่องจากอาจเกิดการเข้าทำลายของโรคและแมลงได้ง่าย มูลค่าของเนื้อไม้ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากส่วนมากนำไปใช้ในอุตสาหกรรมเยื่อ ชี้นไม้สับไม้เพื่อพลังงาน ไม้แบบสำหรับก่อสร้าง รวมทั้งไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนและเครื่องเรือนในระดับท้องถิ่น ชนิดไม้ในกลุ่มนี้ได้แก่ ยูคาลิปตัส กระถินเทพา กระถินณรงค์ เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒: ไม้โตปานกลาง รอบตัดฟันยาว มูลค่าของเนื้อไม้ค่อนข้างสูง ไม้กลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตช้ากว่ากลุ่มที่ ๑ แต่สามารถเติบโตได้เป็นระยะเวลานาน มูลค่าของเนื้อไม้จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อต้นไม้มีขนาดใหญ่ขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม มูลค่าของเนื้อไม้ก็ไม่สูงมากนักเนื่องจากการใช้ประโยชน์ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากคุณสมบัติของเนื้อไม้ที่เสกบดกแตงยาก มักใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูป การก่อสร้างเฟอร์นิเจอร์ ชนิดไม้ในกลุ่มนี้ได้แก่ ประดู่ ยางนา กระบาก และสะตอ เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓: ไม้โตปานกลาง รอบตัดฟันยาว มูลค่าของเนื้อไม้สูง ไม้กลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตใกล้เคียงกับไม้กลุ่มที่ ๒ แต่มูลค่าของเนื้อไม้สูงกว่าไม้กลุ่มที่ ๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม้มีขนาดใหญ่ขึ้น มูลค่าของเนื้อไม้จะเพิ่มสูงขึ้นมากเนื่องจากไม้มีความสวยงาม แข็งแรง ทนทาน เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ใช้ในอุตสาหกรรมไม้แปรรูป การก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์คุณภาพชั้นสูง ไม้ในกลุ่มนี้ได้แก่ ไม้สัก

^{๓๔} มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, การศึกษาการใช้ที่ดินและผลิตผลป่าไม้ของป่าภูหลวง, <http://frc.forest.ku.ac.th > bulletin > forjournal> สืบค้นเมื่อ ๐๖ ตุลาคม ๒๕๖๔

^{๓๕} อ้างแล้ว, คู่มือสำหรับประชาชน การปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ, หน้า ๐-๒

กลุ่มที่ ๔: ไม้โตช้า รอบตัดฟันยาว มูลค่าของเนื้อไม้สูงมาก ไม้กลุ่มนี้มีอัตราการเติบโตช้ามาก คนจึงไม่ค่อยนิยมปลูกกันมากนัก แม้ว่ามูลค่าของเนื้อไม้จะสูงมากก็ตาม ลักษณะเนื้อไม้ไม่มีความสวยงาม มูลค่าเนื้อไม้จะไม่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเมื่อไม้มีขนาดใหญ่ขึ้น สามารถนำไปใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ชั้นสูง รวมทั้งเหมาะสำหรับการปลูกเพื่ออนุรักษ์เนื่องจากมีอายุยืนนาน ตัวอย่างไม้กลุ่มนี้ ได้แก่ พะยูง ชิงชัน จันทน์หอมและมะค่าโมง เป็นต้น

๒.๘.๕ การปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจเพื่อการค้า

การปลูกไม้เศรษฐกิจเพื่อการค้ามีการดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบันโดยเอกชนหลายราย ทั้งในรูปแบบของการปลูกเพื่อมาใช้ในการกระดาษาใช้เป็นพลังงานและมาใช้ในการก่อสร้างหรือเฟอร์นิเจอร์ โดยดำเนินในรูปแบบการขยายฐานการปลูกไม้เศรษฐกิจออกไปให้มากขึ้น โดยเน้นที่เกษตรกรและรูปแบบการขยายฐานการใช้ไม้เพื่อทำให้การใช้ไม้มีความแพร่หลายในการใช้เป็นวัสดุในการก่อสร้าง/ตกแต่งต่างๆ

๑) การขยายการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจเพื่อการค้ารูปแบบที่เน้นเกษตรกร เป็นการส่งเสริมและร่วมมือกับเกษตรกรในรูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น การทำข้อตกลงในการรับซื้อไม้ล่วงหน้ากับเกษตรกร การสนับสนุนปัจจัยการผลิต (เช่น กล้าไม้) และสินเชื่อในการปลูกไม้ให้แก่เกษตรกร โดยนอกจากจะทำข้อตกลงกับเกษตรกรแล้ว การพัฒนารูปแบบนี้ควรมีการดำเนินการเพิ่มเติมดังนี้

- มุ่งเน้นเกษตรกรที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตจากการผลิตการเกษตรที่มีราคาผลผลิตไม่สูงและ/หรืออยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมหรือมีความเสี่ยงสูงในการปลูกพืชเศรษฐกิจเดิมๆ ที่เคยทำอยู่

- จำแนกกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายในการสนับสนุนปลูกต้นไม้ เช่น เกษตรกรปลูกไม้โตเร็ว ไม้ปานกลาง ไม้โตช้า เพื่อจะสามารถสนับสนุนได้โดยสอดคล้องกับความต้องการและเงื่อนไขของเกษตรกร

- การสร้างระบบการประกันภัยผลผลิตไม้เพื่อลดความเสี่ยงให้กับเกษตรกรผู้ปลูกไม้

- ออกแบบรูปแบบดอกเบี้ยยต้นไม้ม โดยชาวบ้านที่นำต้นไม้มมาฝากจะได้ดอกเบี้ยต่อต้นตามอัตราที่กำหนด

- การสร้างมาตรการเชิงนโยบายด้านราคา (ให้ข้อมูลที่แท้จริงกับเกษตรกรการให้ความรู้เกษตรกรในการขายไม้ มีการแยกขนาดไม้) กลไกทางการตลาด การจัดสรรเงินเป็นกองทุนสิ่งแวดล้อม การลดหย่อนภาษี พัฒนาตลาดกลางไม้ มีการกำหนดราคากลาง ตลาดซื้อขายล่วงหน้า พัฒนางค์กรที่เกี่ยวข้องกับไม้เศรษฐกิจ อาจมีการตั้งใหม่หรือให้หน่วยงานที่มีอยู่เดิมเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง แก่กฤษฎีกาขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ให้มีบทบาทในการดูแลไม้มีค่าทางเศรษฐกิจด้วย

- การประชาสัมพันธ์ (Mobile exhibition) ไปยังกลุ่มเป้าหมาย หาประเด็นไปสนับสนุนการใช้ไม้ มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning center) ในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ

- หากต้องการให้มีการขับเคลื่อนเร็วขึ้น จะต้องมีเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น เขตเศรษฐกิจไม้สัก (teak economic zone) เขตเศรษฐกิจไม้พะยูง (rosewood economic zone) เป็นต้น

๒) การขยายฐานเศรษฐกิจการใช้ไม้ ทำได้โดยการสร้าง/เพิ่ม ช่างไม้หรือผู้ประกอบการในการนำไม้มาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในการก่อสร้างและตกแต่งบ้านเรือนและสถานที่ต่างๆ ให้มีความสะดวกสำหรับผู้บริโภค/ลูกค้าที่ต้องการใช้ไม้ ซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

- การฟื้นฟู/พัฒนาต่อ ยอดองค์ความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมให้มีความรู้เรื่องการใช้ไม้ ประโยชน์ของไม้ชนิดต่าง ๆ อาจบรรจุอยู่ในเนื้อหาการเรียนรู้อะดับต่าง ๆ

- พัฒนา/สนับสนุนโรงเรียนช่างไม้ เพื่อรองรับการนำไม้มาแปรรูปและใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ

- การพัฒนาแบบจำลองของธุรกิจช่างไม้ให้เป็นธุรกิจที่มีความน่าเชื่อถือสำหรับลูกค้าและให้ผลตอบแทนที่จูงใจเพียงพอสำหรับช่างไม้ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การแปรรูปไม้เบื้องต้น การสร้างบ้านไม้ การตกแต่งภายในโดยใช้ไม้โดยเน้นไปที่วิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการรุ่นใหม่

- การใช้ระบบการรับรองไม้เศรษฐกิจแบบยั่งยืนเพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายตลาดของการใช้ไม้ออกไป ทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ

- พัฒนาคูณสมบัติของไม้ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น การอบน้ำยากันปลวก/มอด/แมลง การสร้างมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ไม้แบบประกอบเอง การพัฒนาไม้ที่ป้องกันการลามไฟ เป็นต้น

- การสร้างแรงกระตุ้น สร้างค่านิยมผ่านการใช้ไม้เป็นวัสดุตกแต่งในพื้นที่สำคัญระดับประเทศ เช่น ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ รัฐสภา หรือศูนย์กลางเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital economic center)

- การออกแบบการใช้ไม้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสำหรับการใช้ชีวิตสมัยใหม่ เช่น การใช้ไม้ในการตกแต่งห้องพัก คอนโดมีเนียม พื้นที่ทำงานร่วม (co-working space) หรือพื้นที่เรียนรู้ (learning space) หรือร้านกาแฟ รวมถึงการใช้ไม้เป็นภาชนะหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

- การจัดตั้งสถาบันวิจัยไม้เพื่อเป็นองค์กรหลักในการวิจัยและพัฒนาการใช้ไม้ต่อไปในอนาคต

ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพในแต่ละภาค กรมป่าไม้ ได้ให้ข้อมูลแยกเป็นรายภาคได้ดังนี้ ภาคกลาง ภาคตะวันตกและภาคตะวันออก ได้แก่ ยางนา ตะเคียนทอง ประดู่ป่า พะยอม สัก กฤษณา ภาคอีสาน ได้แก่ พะยูง ประดู่ป่า ยางนา ตะเคียนทอง สัก ภาคใต้ ได้แก่ ไม้วงศ์ยาง ยางพารา ตะเคียนทอง จำปาป่า สะเดาเตียม กันเกราและภาคเหนือ ได้แก่ สัก ประดู่ป่า ตะเคียนทอง พะยูง แดง ยางนา

๒.๘.๖ การยกระดับมาตรฐานด้านป่าไม้เพื่อยกระดับสู่มาตรฐานโลก

การรับรองมาตรฐานด้านป่าไม้ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ เนื่องจากระบบถูกออกแบบให้มีการตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายของห่วงโซ่การควบคุมผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ (Chain of custody: COC) ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการปิดฉลากบนผลิตภัณฑ์ไม้ จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องการปรับตัวพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม้ตามมาตรฐานสากลที่กำหนดโดยองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในตัวผลิตภัณฑ์และเป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคจากภายในและต่างประเทศ ซึ่งกลไกตลาดเหล่านี้ยังช่วยให้เกิดการปรับปรุงการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ในปัจจุบันความสำคัญของการรับรองมาตรฐานด้านป่าไม้ ได้แก่

- เพิ่มช่องทางผลิตภัณฑ์ไม้ให้มีการเข้าถึงตลาดที่มีมูลค่าสูงขึ้น
- สร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย
- เกิดการปรับปรุงการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืนและสามารถตรวจสอบได้

การรับรองมาตรฐานด้านป่าไม้ระดับสากล (Forest Stewardship Council: FSC) การรับรองมาตรฐานด้านป่าไม้ตามมาตรฐาน FSC เริ่มต้นในปี พ.ศ.๒๕๓๖ เกิดจากองค์กรระดับนานาชาติที่ไม่หวังผลกำไรที่มีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการจัดการป่าไม้ทั่วโลกอย่างรับผิดชอบโดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการจัดการป่าไม้ของโลกอย่างเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม มีประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ การรับรองมาตรฐานด้านป่าไม้ตามมาตรฐาน FSC มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจว่าสินค้าที่ติดฉลาก FSC เป็นสินค้าที่มาจาก

การจัดการป่าไม้อย่างรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม FSC ไม่ใช่ผู้ประเมินและทำการตรวจสอบเพื่อออกใบประกาศนียบัตร แต่จะเป็นหน้าที่ขององค์กรตรวจสอบภายนอกที่ได้รับการรับรองจากองค์กรนานาชาติ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการทำงานขององค์กรตรวจสอบนั้นเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและมาตรฐานที่ FSC วางไว้ เงื่อนไขสำหรับผู้ที่จะเข้ามาตรฐาน FSC จะต้องทำตามนโยบายของ FSC คือ ห้ามกระทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในขอบเขตและนอกขอบเขตการรับรอง หรือพื้นที่นอกขอบเขตการรับรองดังนี้ ค่าขายหรือตัดไม้เถื่อน ผิดกฎหมาย ละเมิดสิทธิมนุษยชนในการกระทำธุรกิจเกี่ยวกับป่าไม้ ทำลายพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ในการกระทำธุรกิจเกี่ยวกับป่าไม้ แปลงพื้นที่จากพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่ที่ไม่ใช่ป่าไม้อย่างเห็นได้ชัด นำพืชที่ตัดแปลงพันธุกรรมเข้ามาใช้ในธุรกิจป่าไม้ และการละเมิดมาตรฐานแรงงานระดับประเทศ

มาตรฐานการจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจยั่งยืน (มอก.๐๔๐๖๐) ซึ่งประกาศโดยกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ.๒๕๕๙ ได้กำหนดข้อกำหนดหลักไว้ ๗ ข้อ คือ การปฏิบัติตามข้อกำหนดกฎหมาย การบำรุงรักษาสวนป่าอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน การรักษาความสมบูรณ์และระบบนิเวศสวนป่า การรักษาสภาพและการสนับสนุนการทำหน้าที่ด้านผลผลิตของสวนป่า (ผลผลิตเนื้อไม้ ผลผลิตที่ไม่ใช่เนื้อไม้) การรักษาสภาพ การอนุรักษ์และการส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศสวนป่า การรักษาสภาพและการส่งเสริมการทำหน้าที่ด้านการป้องกันของการจัดการสวนป่า (เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ) การรักษาสภาพการทำหน้าที่ด้านเศรษฐกิจสังคมของสวนป่า การละเมิดมาตรฐานแรงงานระดับประเทศ^{๓๖}

๒.๘.๗ ข้อจำกัดสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อผลผลิตป่าไม้ชุมชนเชิงพาณิชย์

๑) **ด้านกฎระเบียบ (regulatory)** สิทธิครอบครองที่ดินที่ไม่สมบูรณ์ (Weak tenure rights) ทำให้เกษตรกรในท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการจัดการป่าเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์ ตลอดจนการตั้งข้อจำกัดการเก็บเกี่ยวให้เป็นไปเพื่อดำรงชีพเท่านั้น

- การตัดสินใจในการจัดการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อการค้ามักจะถูกจำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของแผนการจัดการ (Management plans)

- ระเบียบข้อกำหนดในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับป่า เช่น การขนส่ง มักจะเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งและการตลาดผลผลิตจากป่าไม้

- นโยบายมักจะมีแนวโน้มเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมป่าไม้มากกว่าการจัดการป่าไม้ของชุมชนซึ่งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในการจัดการป่า

- ระบบการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมที่ยุงยากและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานที่นำมาใช้กับแต่ละระยะของห่วงโซ่มูลค่าเพิ่ม

- การออกใบอนุญาตพิเศษจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งมักจะอยู่ห่างไกลจากป่า ทำให้การจัดการผลผลิตป่าไม้เป็นไปด้วยความยุ่งยาก แม้ว่าการเก็บเกี่ยวได้กำหนดไว้ในแผนการจัดการแล้วก็ตาม โดยเฉพาะไม้ แม้ว่าจะกำหนดเวลาการตัดฟันไว้ในแผนการจัดการก็ตาม

- การออกใบอนุญาตพิเศษ ที่จำเป็นต้องใช้ในการขนส่งไม้และผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้ไปสู่ตลาด อาจต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับที่อยู่ห่างไกลจากป่า

๒) **ด้านธรรมาภิบาล (Governance)** ความไม่เข้มแข็งในการจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล นำไปสู่การขาดความโปร่งใสในขั้นตอนต่างๆ ของห่วงโซ่การเพิ่มคุณค่าให้กับผลผลิตป่าไม้ ซึ่ง

^{๓๖} กรมป่าไม้, คู่มือสำหรับประชาชน การปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ, (กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๒) หน้า ๙๓.

อาจจะนำไปสู่การหาช่องว่างทางระเบียบกฎหมายและการทุจริต ปัจจัยเหล่านี้ได้เป็นข้อจำกัดต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิสาหกิจป่าไม้ชุมชน

๓) ด้านธุรกิจ กฎหมายและการเงิน (Business, legal and financial)

- ในระดับหมู่บ้าน ศักยภาพในการจัดการธุรกิจมีข้อจำกัด
- ขาดทักษะการจัดองค์กรผู้ผลิตผลผลิตป่าไม้ที่จะสามารถโน้มน้าวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องปรับปรุงกฎระเบียบและการให้บริการแก่สมาชิก

- ชุมชนมักจะขาดแหล่งทุนสนับสนุนในการเริ่มกิจกรรม (Start-up activities)
- ธนาคารมักจะไม่มั่นใจในการให้กู้ยืมเพื่อการจัดซื้อทรัพย์สินร่วมของกลุ่ม
- ชุมชนมักจะมีศักยภาพที่จำกัดในการพัฒนาแผนธุรกิจและการพัฒนาตลอดทั้งการนำทักษะทางธุรกิจไปปรับใช้

- ชุมชนอาจมีความไม่แน่นอนในวิธีดำเนินการค้าทรัพยากรที่เป็นทรัพย์สินร่วมตลอดทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ ชุมชนไม่มีความมั่นใจในการติดต่อกับสถาบันเอกชน ตลอดทั้งไม่มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อกฎหมายรวมถึงการจัดเก็บภาษี

๔) ด้านตลาด (Market)

- ชุมชนห่างไกลมักจะประสบความยุ่งยากในการขนส่งผลผลิตสู่ตลาด
- การเจาะตลาดที่มีอยู่แล้วเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก
- ไม่มีข้อมูลการตลาดเพียงพอและไม่พร้อมที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถนำผลผลิตออกสู่ตลาดโดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด
- ตลาดค้าไม้มักจะถูกปิดเป็นอนาจโดยนักการเมืองหรือผู้นำอื่น ขาดความโปร่งใส ทำให้ชุมชนประสบความยุ่งยากและไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การทุจริตที่ขยายไปในวงกว้างอาจจะจำกัดความสามารถของชุมชนที่จะคำนวณผลประโยชน์สูงสุดจากไม้ที่เก็บเกี่ยว

๕) ด้านวิชาการ (technical)

- ชุมชนมักจะขาดทักษะและเครื่องมือทางวิชาการสำหรับการแปรรูปพื้นฐานหรือการเพิ่มมูลค่าในรูปแบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทห่างไกล

๖) ระบบราชการ (Bureaucratic)

- เจ้าหน้าที่รัฐต่อต้านและไม่ปล่อยให้ประชาชนมีอำนาจในการจัดการป่าไม้ แม้ว่ากฎหมายและระเบียบจะบัญญัติหรือวางไว้แล้วก็ตาม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อชุมชนในการทำการค้าผลผลิตป่าไม้ชุมชนเชิงพาณิชย์
- เจ้าหน้าที่รัฐเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนในการอนุญาตหรือออกใบอนุญาต ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนที่จะได้รับการค้าผลผลิตป่าไม้ชุมชน

โดยสรุปแล้วเกษตรกรรายย่อยและกลุ่มชุมชนที่ต้องการขับเคลื่อนจากการจัดการป่าเพื่อยังชีพไปสู่ทั้งเพื่อการยังชีพและการพาณิชย์ได้พบปัญหาอุปสรรค ตลาดค้าไม้ในหลายประเทศมีแนวโน้มที่จะถูกครอบงำโดยบริษัทหรือผู้ซื้อที่มีอิทธิพลในการกำหนดราคา นอกจากนี้ การปิดเป็นอนาจรุนแรงมักจะส่งผลกระทบต่อกลไกและการทำหน้าที่ของตลาดค้าไม้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนและเกษตรกรรายย่อย โดยตลาดเอื้อประโยชน์ต่อตัวแสดงที่มีอิทธิพลมากกว่า ทั้งที่ผลผลิตป่าไม้ชุมชนเชิงพาณิชย์สร้างผลประโยชน์

ทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนทั้งต่อท้องถิ่นและระดับชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ แต่ผลผลิตป่าไม้ชุมชนเชิงพาณิชย์ ยังคงเป็นเรื่องของกลุ่มคนชายขอบ ที่ได้รับความสนใจที่จำกัดทั้งจากภาครัฐและผู้ให้ทุนสนับสนุน^{๓๗}

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Greenhaus, Collin & Shaw (๒๐๐๓)^{๓๘} และ Hutton (๒๐๐๕)^{๓๙} ให้ความหมายของความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานว่า คือ การที่แต่ละคนได้รับความผูกพัน หรือความพึงพอใจที่เท่าเทียมกันในบทบาทของงาน และบทบาทของครอบครัวอย่างเท่า ๆ กัน โดยที่สามารถแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสมตามสภาพความต้องการ ของตนเอง โดยมีองค์ประกอบความสมดุล ๓ ด้าน คือ ความสมดุลในด้านเวลา ความสมดุลในด้านการมีส่วนร่วม และความสมดุลในด้านความพึงพอใจ

สรุปได้ว่าความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน หมายถึง การที่บุคลากรรับรู้ถึงความสามารถของตนเอง ในการจัดการบทบาทที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของตนเอง

จุฑาภรณ์ หนูบุตร^{๔๐} ได้ศึกษาเรื่อง ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน กรณีศึกษา: โรงพยาบาลวิภาวดีผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุความไม่สมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่วนใหญ่ คือ วัฒนธรรมการทำงานที่เน้นปริมาณงาน เวลา การปฏิบัติงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบในงานตามลำดับ

สุวิมล บัวผัน^{๔๑} ได้ศึกษาความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน วิชาการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานอยู่ในระดับมาก และปัจจัยในการทำงานและปัจจัยชีวิตมีความสัมพันธ์กับความสมดุลระหว่างชีวิต กับการทำงานมีแนวทางส่งเสริมความสำเร็จ บุคลากรมีความเห็นว่าการแบ่งเวลาระหว่างงานและครอบครัว เป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาความไม่สมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานได้

Piotrowsku & Vodanovich (๒๐๐๘ อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ หนูบุตร, ๒๕๕๔: ๑๘) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผล ให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ๒ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยองค์กร เช่น วัฒนธรรมองค์กร การทำงานที่หนักไป ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล เช่น ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รวมไปถึงบุคลิกภาพของพนักงาน และการสนับสนุนด้านสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยทั้ง ๒ ด้าน มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของพนักงานซึ่งเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อผล ปฏิบัติงานลดลง ทักษะคติในการทำงานที่ลดลง และยังส่งผลต่อการทำลายสัมพันธ์ภาพระหว่างชีวิต กับการทำงานของพนักงาน

^{๓๗} Don Gilmour, *Commercialization of CBF Products, Forty years of community-based forestry: A review of its extent and effectiveness*, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, ๒๐๐๖, p.๔๕-๕๐. <http://www.fao.org/๓/a-i๕๔๐๕e.pdf>

^{๓๘} Greenhaus, J. H, Collins, K. M. & Shaw, J. D. (๒๐๐๓). The relation between work-family balance and quality of life. *Journal of Vacation Behavior*, ๖๓, ๕๑๐-๕๓๑.

^{๓๙} Hutton, A. (๒๐๐๕). *The case for work/life balance: Closing the gap between policy and practice*. Sydney: Hudson Highland Group

^{๔๐} จุฑาภรณ์ หนูบุตร. *ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน กรณีศึกษา: โรงพยาบาลวิภาวดี.วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหاسبถิต* การบริหารทรัพยากรมนุษย์และองค์กรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พ.ศ.๒๕๕๔ หน้าบทคัดย่อ

^{๔๑} สุวิมล บัวผัน. *ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน วิชาการคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหاسبถิต* สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พ.ศ.๒๕๕๔ หน้าบทความ

จากแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนงานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กรและบุคลากรในการทำงานเพื่อให้ผลการทำงานมีคุณภาพและมีผลลัพธ์ที่น่าพอใจสำหรับทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนและบุคลากรในองค์กร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสมควรทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัย ที่มีผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยแบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัย ด้านองค์กร

สุภา เข้มแข็งปรีชาชนนท์^{๕๒} กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากรสำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทยคือปัจจัยองค์กร ประกอบด้วย ๔ ตัวแปร ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านการ สนับสนุนจากองค์กร ด้านภาระงานที่มีคุณภาพ และตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวทั้ง ๔ ด้านสูงนั้นสามารถทำให้ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการท างานสูงเช่นกัน หากบุคลากรได้รับการส่งเสริมจาก ปัจจัยทั้ง ๔ ด้าน อาจจะทำให้บุคลากรมีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการท างานที่สูงขึ้น ทั้งนี้มีความเชื่อว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการท างานของบุคลากรสำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นตัวทำนาย ประสิทธิภาพการท างานของบุคลากรได้ดี ดังนั้นการพัฒนาระดับความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของ บุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยให้ดีขึ้นจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและทำให้ ประเทศชาติพัฒนาก้าวหน้าไปข้างหน้าได้ และตามแผนยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)(สำนักนโยบายและแผนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๐) ที่ระบุว่ากระทรวงมหาดไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสมดุลระหว่างชีวิตกับการท างานของบุคลากรโดยกำหนดเป้าประสงค์ให้บุคลากรทั้งหมดได้รับการการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสมดุลภายใน พ.ศ. ๒๕๖๔^{๕๓}

พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม คงสฤษฏ์ แพงทรัพย์ และ พูนศักดิ์ กมล^{๕๔} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ๑) หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการสร้างให้ประชาชนในชุมชนประตูท่าแพเข้าใจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของแนวคิดวัฒนธรรมประเพณี และความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ๒) ความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามหลักการของแต่ละศาสนา คือ การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คือ การรักษาศีล ๕ พุดจาที่โพระไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดในชุมชน ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างแต่ละชุมชนสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจความแตกต่าง และสนใจเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ ๓) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม คือ ในชุมชนชาวพุทธ ส่งเสริมเยาวชนและประชาชนที่อยู่รอบวัด ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างในเรื่องความคิดตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๕๒} สุภา เข้มแข็งปรีชาชนนท์, ปัจจัยที่มีผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, วารสารสังคมศาสตร์วิจัย ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) หน้า ๑๘๘

^{๕๓} สำนักนโยบายและแผนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.(๒๕๖๐). แผนยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

^{๕๔}พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม คงสฤษฏ์ แพงทรัพย์ และ พูนศักดิ์ กมล, (๒๕๖๒). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธ ปีที่ ๖(๒), หน้า ๔๖-๔๗

ปริศนา เพชรบุรีณิน และ อธิวัฒน์ รัตนวงศ์แซ^{๔๕} ได้ศึกษาถึงเรื่อง ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านคร้ว ผลการวิจัยพบว่า ๑. ภูมิปัญญาของชุมชนบ้านคร้ว มี ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านอาหารคาว มี ๑๒ ชนิด อาทิ บอบบอญวน แกงส้มเขมร ซำเป็อน ๒) ด้านอาหารหวาน มี ๑๗ ชนิด อาทิ บาบอบสะแต๊ด อาป่า มุดากำปง ๓) ด้านการทอผ้าไหม ๔) ด้านการแต่งกาย และ ๕) ด้านการแสดงนาเสบ และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพมี ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านพันธุ์พืชที่ปลูกในชุมชน คือ พืชสมุนไพรและพืชผักสวนครัว ๒) ด้านชาติพันธุ์วรรณนาของมนุษย์ คือ มีความหลากหลายทางศาสนา ๒. จากการสัมภาษณ์ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชนทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชนบ้านคร้ว จำนวน ๑ เล่ม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กรรมวิธี แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาในด้านอาหารคาว ด้านอาหารหวาน ด้านการทอผ้าไหม ด้านการแต่งกาย และด้านการแสดงนาเสบ

เกษศิริรินทร์ สาริการ และ การุณย์ บัวเผื่อน^{๔๖} ได้ศึกษาถึงเรื่อง วิถีชีวิตชาวบ้านริมแม่น้ำโขงในชุมชนตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านริมแม่น้ำโขงในชุมชนตลาดท่าเสด็จ ส่วนมากเป็นคนในพื้นที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายดั้งเดิมเหมือนคนสมัยก่อน วางจากการค้าขาย จะมารวมกลุ่มเต้นแอโรบิกที่ลานหายโสภ เป็นการออกกำลังกายคลายเครียด มีอุปนิสัยเชื่อฟังผู้นำชุมชน รับฟังเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีหลายเชื้อชาติและใช้ภาษาในการสื่อสารกันหลายภาษา มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อุปนิสัยการกินคำนึงถึงความสะอาดและความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ มีความผูกพันกับแม่น้ำโขงจะไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำโขง มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขในการใช้ชีวิต ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยส่งเสียลูกหลานให้เรียนสูงที่สุดเท่าที่ทำได้ ชาวบ้านมีรายได้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข พอกินพออยู่ ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่แก่งแย่งแข่งขัน ไม่ริบเร่ง ทำให้ไม่เครียด สุขภาพจิตดี ส่วนใหญ่ค้าขายมานาน รู้จักกันร้านค้าใกล้กันจะสนิทกัน ไม่มีความขัดแย้งในชุมชน มีความเป็นพวกเดียวกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เชื่อและศรัทธาเกี่ยวกับพญานาคมาอย่างยาวนาน เคารพในอาวุโส ผู้ใหญ่ ผู้น้อย มีความกตัญญูต่อบุพการี ผู้คนมีความหลากหลายเชื้อชาติจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่อยู่อาศัยกันอย่างกลมกลืน

วิชิต เรื่องแป้น, นุমান หะยิมะแซ, อัสมาแอ กาเต๊ะ, รอมสัน หมาตมานัง และดวงพร หนูจันทร์^{๔๗} ได้ศึกษาถึงเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานี ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ๑) ด้านความคิดเห็นด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านการใช้ประโยชน์เพื่อการรักษาโรครอยู่ในระดับน้อย ๒) ด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านแนวทางการอนุรักษ์เพื่อการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ๓) ด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมความเชื่อที่มีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในระดับน้อย ๔) ด้านความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมประเพณีปฏิบัติที่มีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในระดับน้อย ๕) ด้านความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมการตั้งชื่อบ้านนามเมืองของประชาชนในกลุ่มน้ำ

^{๔๕}ปริศนา เพชรบุรีณิน และ อธิวัฒน์ รัตนวงศ์แซ, (๒๕๖๐). ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านคร้ว, **สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย** ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่ ๒๓(๑), มกราคม-กรกฎาคม หน้า ๖๔

^{๔๖}เกษศิริรินทร์ สาริการ และ การุณย์ บัวเผื่อน, (๒๕๕๘). วิถีชีวิตชาวบ้านริมแม่น้ำโขงในชุมชนตลาดท่าเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, **วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา** ปีที่ ๔(๒), เมษายน-มิถุนายน หน้า ๘๗

^{๔๗}วิชิต เรื่องแป้น, นุমান หะยิมะแซ, อัสมาแอ กาเต๊ะ, รอมสัน หมาตมานัง และดวงพร หนูจันทร์, (๒๕๕๑). ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานี, **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**, หน้า ๗

ปัตตานีอยู่ในระดับน้อย ๖) ความสัมพันธ์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการใช้ประโยชน์เชิงอนุรักษ์ของความหลากหลายทางชีวภาพของประชาชนในกลุ่มแม่น้ำปัตตานีมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรงกับตัวแปรความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชนในกลุ่มน้ำปัตตานี ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยส่งผลทางลบในการดูแลสุขภาพนอกนั้น มีความสัมพันธ์เชิงบวก

ศรินญา ภูผาจิตต^{๔๘} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชนเผ่าผู้ไทยบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชนเผ่าผู้ไทย โดยนำความหลากหลายทางชีวภาพของพืชมาปรับใช้ให้เกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีเพื่อตอบสนองปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค นอกจากนี้ชนเผ่าผู้ไทยได้นำความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้ประโยชน์ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ และภูมิปัญญาด้านอื่น เช่น การจักสาน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเป็นต้น ตัวอย่างภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านอาหาร เช่น แกงหน่อไม้ แกงเห็ด แกงครว และ แกงหวาย เป็นต้น เป็นเครื่องสะท้อนถึงวิถีชีวิตสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ในปัจจุบันถึงแม้ลักษณะที่อยู่อาศัยได้เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม แต่ชนเผ่าผู้ไทยยังคงรักษาเอกลักษณ์บ้านทรงยกสูงและมีใต้ถุนบ้าน โดยซื้อไม้จากภายนอกสำหรับการปลูกบ้านเนื่องจากชุมชนมีการอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่ในสวนของวัฒนธรรมด้านเครื่องนุ่งห่มมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เพื่อใช้ประโยชน์และเป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน มีการนำความหลากหลายทางชีวภาพของพืชมาใช้ ประโยชน์ในการย้อมผ้า โดยการนำต้นครามและเมล็ดของหมากสะตือมาใช้ในการย้อมสีฝ้าย วัสดุและเครื่องมือที่ใช้สวนใหญ่ทำมาจากไม้แดง ไม้ประดู่และไม้เนื้ออ่อน เป็นต้น โดยนำมาจากป่าชุมชนและไรนาของชาวบ้าน ด้านการรักษาโรคถึงแม้ว่าในปัจจุบัน ชนเผ่าผู้ไทยจะมีการใช้บริการจากโรงพยาบาลแต่ยังคงใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคควบคู่กับการรักษาโรคแผนปัจจุบัน สมุนไพรที่นำมาใช้สวนใหญ่จะพบได้ตามป่าชุมชน และมีการนำมาปลูกไว้ในชุมชนด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านจะมีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาแล้ว บรรพบุรุษยังได้มีการปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีต่าง ๆ เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา และผีฟ้า เป็นต้น ให้กับลูกหลานโดยเชื่อว่าผีมีอยู่ทุกแห่งจึงอาศัยผีต่าง ๆ เป็นเครื่องปกป้องธรรมชาติให้ดำรงอยู่ต่อไป ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์พืชในท้องถิ่นและพืชในวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่าผู้ไทยได้อนุรักษ์พื้นที่ริมเขาภูถ้าเม่นเป็นป่าชุมชน โดยจะกันพื้นที่แห่งนี้ไม่ให้ผู้ใดเข้าไปครอบครองและสามารถใช้ประโยชน์จากป่าแห่งนี้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการเข้าไปเก็บหาของป่า นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์ให้ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อใช้ประกอบอาหารหรือพืชสมุนไพรเพื่อใช้เป็นยารักษาโรคบริเวณรอบบ้าน และปลูกไม้ดอกไม้ประดับไว้บริเวณหน้าบ้านเพื่อความสวยงามและเพื่อใช้ประโยชน์ในงานพิธีต่าง ๆ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว

สุรชาติพิทย์ จันทมาศ ชลธิชา จำนงค์ วรัญญู หนองมา เสฏฐวุฒิ จันทร์แสง สุวีรยา สังข์แก้ว และชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ^{๔๙} ได้ศึกษาถึงเรื่อง ประเพณีสองศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนตำบลตะโหมด อำเภอดะโหมด จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษา พบว่าชุมชนตะโหมดเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีประเพณีสองศาสนาเป็นประเพณีสำคัญและมีการสืบทอดมา

^{๔๘}ศรินญา ภูผาจิตต, (๒๕๕๔). การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชนเผ่าผู้ไทยบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดกาฬสินธุ์, หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, หน้า (๑)

^{๔๙}สุรชาติพิทย์ จันทมาศ ชลธิชา จำนงค์ วรัญญู หนองมา เสฏฐวุฒิ จันทร์แสง สุวีรยา สังข์แก้ว และชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ, (๒๕๖๔). ประเพณีสองศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนตำบลตะโหมด อำเภอดะโหมด จังหวัดพัทลุง, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, หน้า บทคัดย่อ

ยาวนาน ซึ่งเป็นประเพณีที่ให้ความสำคัญกับการนับถือบรรพบุรุษ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการทำบุญร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีสองศาสนา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ การติดต่อประสานงาน การจัดเตรียมอาหาร และการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี นอกจากนี้ยังมีคนจากภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย จากการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน สำหรับแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีสองศาสนา ได้แก่ การปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของประเพณีสองศาสนา การนำเรื่องราวของประเพณีสองศาสนาไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับชุมชนสองศาสนา และการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้รู้จักประเพณีสองศาสนา

สิริกานต์ ทองพูน คัมภีร์ ทองพูน และ คงทัต ทองพูน^{๕๐} ได้ศึกษาถึงเรื่อง อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ชุมชนบ้านลานคา มีลักษณะที่จับต้องได้คือ ด้านโบราณสถาน ได้แก่ วัดลานคา รอยพระพุทธรูปบาทไม้ตะเคียนทอง ศาลปู่เจ้า ย่าเมือง ด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ สะพานแขวนบ้านลานคา ด้านโบราณวัตถุ ได้แก่ เรือศรีวันนา อัตลักษณ์ชุมชนที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้ คือ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ ประเพณีวันสารทไทยพวน ประเพณีทำบุญหลังบ้าน ประเพณีสงกรานต์บั้งไฟไทยพวน ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ ได้แก่ การไหว้ปู่เจ้าย่าเมือง ประเพณีกำฟ้า หรือ ค่ำฟ้า ด้านการแสดงและการละเล่น ได้แก่ การรำวงย้อนยุค การรำโชน และการเต้นบาสโลบ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ชุมชน ควรมีแนวทาง คือ การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การจัดการสภาพแวดล้อม การปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การจัดทำเส้นทาง การท่องเที่ยว และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ รวมถึงการสร้างตราสินค้าของชุมชน

จินตนา กลิ่นนัท^{๕๑} ได้ศึกษาถึงเรื่อง สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการสืบเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำแก่เยาวชนในพื้นที่ปลายน้ำ คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง อันมีสาเหตุเนื่องจากในสภาพปัจจุบัน พื้นที่ปลายน้ำคลองท่าแนะมีทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย ทางผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และนักวิจัยชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและพบว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ส่งผลให้คนขาดจิตสำนึกและมองเห็นว่าโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งหลังจากการดำเนินการวิจัย ในระยะแรกเสร็จสิ้นผู้วิจัยพบว่ายังคงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “สื่อสร้างสรรค์” ซึ่งจากการสังเกตและซักถาม นักวิจัยชุมชน ครู ในมุมมองของการใช้สื่อประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “สื่อรักษ์น้ำ” ทั้งนี้ผู้วิจัย นักวิจัยชุมชนเห็นว่าควรมีการขยายผลการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างและเน้นย้ำให้เยาวชนคนปลายน้ำเกิดจิตสำนึกรักษ์น้ำอย่างยั่งยืนต่อไป กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำได้นำเสนอผ่านรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมทั้ง ๔ แผน ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” “หุ่นมีอรักษ์น้ำ” “คลิปรักษ์น้ำ” และ “สื่อ(สาร)รักษ์น้ำ” โดยที่ผลการวิจัย พบว่า ทุกแผนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความชัดเจน และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกรักษ์น้ำของ

^{๕๐}สิริกานต์ ทองพูน คัมภีร์ ทองพูน และ คงทัต ทองพูน, (๒๕๖๓). อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี, proceedings, การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่๑๑, มหาวิทยาลัยมหาดไทย, หน้า ๙๔๘

^{๕๑}จินตนา กลิ่นนัท, สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง, วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ ๓๕(๒) พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐, หน้า บทคัดย่อ

เยาวชนคนปลายน้ำก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ณิศา ทรัพย์สินวิวัฒน์ และ รัตนางค์ตุลละวรรณ^{๕๒} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้จากงานวิจัย ซึ่งบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้จากงานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อสร้างสรรค์และผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จากงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพออกมาในรูปแบบคลิปความยาวไม่เกิน ๑๕ นาทีในชื่อรายการ วิจัยวาไรตี้ ๑๐ คลิป ๑๐ เรื่อง ได้แก่ ปริศนาแห่งเปลือกหอย, เทคโนโลยีอวกาศ, นานาเรื่องนม, กินอย่างไรให้ไร้โรค, เรื่องผีต ๆ ของพริก (ตอนที่๑), เรื่องผีต ๆ ของพริก (ตอนที่ ๒), เรื่องกล้วยกล้วย, มะพร้าว ๓๖๐ องศา, ข้าว...สายใยอาเซียน, งานวิจัยไทย โดย สกว. โดยงานวิจัยนี้ เนื้อหาในการผลิตได้รับความร่วมมือและการทำงานร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและอุทยานการเรียนรู้ TK Park ในการเลือกเนื้อหาจากงานวิจัยที่น่าสนใจที่เคยถูกนำเสนอผ่านกิจกรรมพิเศษในรูปแบบนิทรรศการที่อุทยานการเรียนรู้ TK Park เป็นการต่อยอดงานวิจัยไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น กลุ่มเป้าหมายสำหรับงานวิจัย ครั้งนี้คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด สพฐ. หลังจากผลิตออกมาในรูปแบบคลิป ได้นำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายและได้เก็บข้อมูลความพึงพอใจในการใช้สื่อโดยการสัมภาษณ์ พบว่า ความยาวของคลิปอยู่ในช่วงเวลาที่ดีไม่ยาวหรือสั้นจนเกินไปและเป็นสื่อการเรียนรู้ การสอนที่น่าสนใจกว่าการอ่านหนังสือหรือแค่ศึกษาในห้องเรียน พร้อมทั้งได้คำแนะนำในเรื่องอื่น ๆ ที่กลุ่มเป้าหมายอยากให้จัดทำในโอกาสต่อไป

เอกนถน บางท่าไม้ สิริธร บุญประเสริฐ และนรภัทร เสนียวงศ์ ณ อยุธยา^{๕๓} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ๑) แหล่งเรียนรู้แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร เดิมเป็นเนินดินสูงจากพื้นที่รอบๆ ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ ๕ บ้านหนองเปล้า ตำบลหนองราชวัตร อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินใหม่ มีอายุราว ๓,๕๐๐ - ๔,๐๐๐ ปี โดยในการจัดแสดงที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนหนองราชวัตร มีการนำวัตถุโบราณที่ค้นพบบางส่วน มาจัดแสดงไว้ ๒) แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้กับแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร รวมทั้งส่งต่อไปยังหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่มีความต้องการสื่อการเรียนรู้ชุดนี้ และจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ๓) ผลการประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร เพื่อการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ผลการทดลองใช้สรุปได้ดังนี้ ๓.๑) ด้านผลผลิตของโครงการ ได้ผลผลิตประกอบด้วย ๑) สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่องแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ๒) สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ๓) สื่อประเภทสิ่งพิมพ์โปสเตอร์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ๔) ผลผลิตที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน จำนวน ๔ ฐานกิจกรรม ๓.๒) ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้น ๑) หน่วยงานบริหารส่วนตำบลหนองราชวัตร ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ๒) โรงเรียนในเขตที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ได้เล็งเห็นถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตาม

^{๕๒}ณิศา ทรัพย์สินวิวัฒน์ และ รัตนางค์ตุลละวรรณ, การสร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนรู้จากงานวิจัย, วารสารวิชาการ นวัตกรรม สื่อสารสังคม ปีที่ ๖(๑) ๒๕๖๑, หน้า ๑๔๖

^{๕๓}เอกนถน บางท่าไม้ สิริธร บุญประเสริฐ และนรภัทร เสนียวงศ์ ณ อยุธยา, (๒๕๕๘). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๘(๑) มกราคม - เมษายน หน้า ๑-๒ .

ศักยภาพที่ตนมีโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตน ๓) นักโบราณคดีประจำแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ได้รับการสนับสนุนในด้านการพัฒนาแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรมากขึ้น ๔) ผลกระทบด้านอื่น ๆ เกิดได้ ขึ้นงานที่เป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบสื่อมัลติมีเดียและสื่อวีดิทัศน์ รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์ ๓.๓) ด้านความยั่งยืน ๑) ได้นำแนวทางในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์นี้ไปประยุกต์ต่อยอดสำหรับการจัด กิจกรรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน ในวาระ ๒) ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีหนองราชวัตร ๓) ทำให้หน่วยงานภายในชุมชนเกิดการตื่นตัว ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือ ในการร่วมกันพัฒนาแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน

เกศินี ประทุมสุวรรณ^{๕๔} ได้ศึกษาถึงเรื่อง เมืองสื่อสร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน ผล การศึกษา พบว่า เมืองสื่อสร้างสรรค์ควรยึดหลักการ ๓ ดี คือ สื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี เพราะการมี “สื่อดี” เปรียบเหมือน “ต้นน้ำ” ที่ก่อให้เกิดกระบวนการของการออกแบบ และจัดการ “พื้นที่” ทำให้เกิด “พื้นที่ ดี” อันเปรียบได้กับกลางน้ำและท้ายที่สุดทั้งสื่อดีและพื้นที่ดีก็จะทำให้คนมีภูมิปัญญาที่เป็นภูมิคุ้มกัน ซึ่ง เป็น “ปลายน้ำ” ในทางกลับกัน การที่บุคคลและชุมชนมีภูมิปัญญาและภูมิคุ้มกันที่ดี พวกเขา ก็จะเป็นผู้ สร้างสรรค์นวัตกรรมที่ทำให้เกิด “สื่อดี” และ “พื้นที่ดี” ต่อไป องค์ประกอบหลักของตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านกิจกรรม ด้านปัจจัยแวดล้อม และด้านผลลัพธ์ ส่วนการขับเคลื่อนชุมชนสู่การเป็นเมืองสื่อ สร้างสรรค์นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันหลักต่าง ๆ ในชุมชน ผลลัพธ์สุดท้าย ก็คือ การที่ ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อและเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งพฤติกรรมการสื่อสาร พฤติกรรมการ บริโภคและพฤติกรรมสังคม

ณัฐพงษ์ พระลัทธิรักษา^{๕๕} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การผลิตสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการ มีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ๑) ชุมชนต้องการสื่อมัลติมีเดียที่มีคุณภาพ เพื่อใช้ในการเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ชุมชน ดังนั้นในขั้นตอนการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียจึงต้องใช้องค์ความรู้ด้านการพัฒนา สื่อมัลติมีเดียจากมหาวิทยาลัย และเพื่อให้สื่อที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปเผยแพร่ได้ จำเป็นต้องมี การประเมินคุณภาพโดยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านสื่อ มัลติมีเดียโดยมหาวิทยาลัย ๒) ผลิตสื่อมัลติมีเดียสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านหนองข่า อำเภอ วาปีพุม จังหวัดมหาสารคาม ๕ เรื่อง คือ เกษตรทางเลือก, ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ, การทอผ้าพื้นเมือง, การ ปลุกหมอนเลี้ยงไหม และ น้ำยาอเนกประสงค์ ๓) เผยแพร่สื่อมัลติมีเดียสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน บ้านหนองข่า อำเภอวาปีพุม จังหวัดมหาสารคาม และประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า สื่อ มัลติมีเดียรูปแบบสารคดีภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของหมู่บ้านหนองข่า อำเภอวาปีพุม จังหวัด มหาสารคามโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสารคดีเรื่อง เกษตรทางเลือก มีค่า $\bar{X}$ = ๔.๗๗, S.D.=๐.๔๒ สารคดีเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มีค่า $\bar{X}$ = ๔.๗๕, S.D.=๐.๓๗ สารคดีเรื่อง การทอผ้า พื้นเมือง มีค่า $\bar{X}$ = ๔.๗๓, S.D.=๐.๓๗ สารคดีเรื่องการปลุกหมอนเลี้ยงไหมมีค่า $\bar{X}$ = ๔.๗๖, S.D.=๐.๓๒ และสารคดีเรื่องน้ำยาอเนกประสงค์ มีค่า $\bar{X}$ = ๔.๘๒, S.D.=๐.๓๐)

ประสิทธิ์ สิงหาสิน^{๕๖} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เทศกาลรับตะวัน ใหม่ก่อนใครในสยาม การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์

^{๕๔}เกศินี ประทุมสุวรรณ, (๒๕๕๙). เมืองสื่อสร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้า ไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๓๖(๒) เมษายน - มิถุนายน หน้า ๕๕-๕๖.

^{๕๕}ณัฐพงษ์ พระลัทธิรักษา, (๒๕๕๙). การผลิตสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน, รายงานการ วิจัย สาขาเทคโนโลยีมัลติมีเดียแอนิเมชัน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, หน้า บทคัดย่อ

^{๕๖}ประสิทธิ์ สิงหาสิน, (๒๕๖๐). การออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เทศกาลรับตะวันใหม่ก่อนใครในสยาม, ปริญญาดิลปะประยุกต์บัณฑิต สาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม คณะศิลปประยุกต์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, หน้า ข

เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ไปร่วมงานเทศกาล ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจอีกด้วย โดยการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์นั้นจะทำสื่อที่ทางอุทยานแห่งชาติไม่เคยผลิตออกมาก่อนหน้านี้คือสื่อวิดีโออินโฟกราฟิก ที่เป็นภาพเคลื่อนไหวที่มีความทันสมัย จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการออกแบบต้องออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความน่าสนใจไม่ซ้ำใครและเข้าถึงกับทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเชิญชวนให้ทุกคนมางานเทศกาลนี้ได้เป็นอย่างดีการออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ครั้งนี้ สามารถสร้างความน่าสนใจให้กับคนที่มาดูได้ และหากได้รับการพัฒนาต่อโดยนำเอาเอกลักษณ์และกิจกรรมที่น่าสนใจของเทศกาลนี้จะเป็นการพัฒนาต่อไปได้เป็นอย่างดี

ณัฐวุฒิ สุวรรณทิพย์ ทศนาวิธแก้วสนธิ และ กรกฎ จำเนียร^{๕๗} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การสื่อสารการตลาดเชิงวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน: ตลาดน้ำสามคลองสองเมืองของจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การก่อตั้งคลองแดนตามหลักฐานมีมาตั้งแต่ปี ๒๔๐๖ โดยมีการสัญจรทางน้ำเป็นหลักจากนั้นการคมนาคมทางบกมีบทบาทมากขึ้นทำให้ตลาดน้ำคลองแดน ลดความนิยมลงต่อมาปี ๒๕๕๒ มีการรวมตัวของชุมชนพื้นฟูตลาดน้ำคลองแดน โดยยึดแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางดำเนินการ โดยการสำรวจรูปแบบและเนื้อหาการสื่อสารการตลาดเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำคลองแดน ซึ่งพบว่า มีความหลากหลายทั้งสื่อสังคมออนไลน์สื่อบุคคลสื่อสิ่งพิมพ์สื่อโทรทัศน์สื่อดนตรีของที่ระลึก ฯลฯ โดยเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารการตลาดเชิงวัฒนธรรม คือ การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมตามแนววิถีพุทธ การเน้นสื่อสารวัฒนธรรมบรรยากาศที่ดื่มด่ำ ความสะดวก และ การใช้ภาษาชนจากธรรมชาติ ในการค้าขายสินค้าภายในตลาดน้ำคลองแดน

สิริยา รัตนช่วย^{๕๘} ได้ศึกษาถึงเรื่อง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่นั้น ชุมชนท้องถิ่นควรเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยแนวความคิดพึ่งตนเองและแนวความคิดจัดการตนเอง ของชุมชนท้องถิ่น ควบคู่กับการดำเนินการตามวิถีแห่งประชาธิปไตยท้องถิ่น ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นทั้งหลักการที่สำคัญ และกระบวนการแห่งการพัฒนาของโลกยุคใหม่ ตลอดจนเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย ที่ทุกภาคส่วนในชุมชนจะต้องมีความศรัทธาและยึดถือสำหรับใช้เป็นกรอบใหญ่ในการเลือกหลักการและวิถีแห่งการปฏิบัติจริงโดยคำนึงถึงการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เช่นเดียวกับปรัชญาในการพัฒนาระดับประเทศ ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันเพื่อรับมือกับข้อท้าทายและประเด็นอุบัติใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

๒.๑๐ บริบทด้านพื้นที่ภาคเกษตร ภาคบริการ และ อุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี

๒.๑๐.๑ ข้อมูลพื้นฐานภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานี

การจัดการภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี^{๕๙} มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร

^{๕๗} ณัฐวุฒิ สุวรรณทิพย์ ทศนาวิธแก้วสนธิ และ กรกฎ จำเนียร, (๒๕๖๐). การสื่อสารการตลาดเชิงวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน: ตลาดน้ำสามคลองสองเมืองของจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช, วารสารการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ ๑๕(๒) กรกฎาคม - ธันวาคม หน้า ๗๗

^{๕๘} สิริยา รัตนช่วย, (๒๕๖๐). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่, วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๗(๑) มกราคม - เมษายน หน้า ๗๒

^{๕๙} แผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕ (ฉบับบททวน ปีงบประมาณ ๒๕๖๔) หน้า ๖-๑๐.

โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรก ประจำปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ ผลไม้ ๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๙๕ ไร่

ในส่วนข้อมูลด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี ในปี ๒๕๖๒ มีพื้นที่การเกษตร ทั้งหมด ๕,๘๔๙,๗๙๙ ไร่ พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด ๑๖๒,๓๑๙ ไร่ เกษตรกร ๒๕,๖๙๓ ราย (ไม่รวมข้อมูลข้าวอินทรีย์ ๑ ล้านไร่ ปี ๒๕๖๒ ประมาณ ๕๔,๒๒ ไร่) คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๗ ของพื้นที่ การเกษตรทั้งจังหวัด แบ่งเป็น ๑) ข้าวอินทรีย์ พื้นที่ ๑๓๖,๒๕๐ ไร่ เกษตรกร ๑๙,๓๗๖ ราย ๒) พืช สมุนไพร พื้นที่ ๘๓๖ ไร่ เกษตรกร ๔๒๖ ราย ๓) ไม้ผล พื้นที่ ๒๐๐ ไร่ เกษตรกร ๔๐ ราย ๔) พืชไร่ พื้นที่ ๖๗ ไร่ เกษตรกร ๒๕ ราย ๕) พืชผัก พื้นที่ ๓,๑๔๗ ไร่ เกษตรกร ๑,๕๙๔ ราย ๖) มันสำปะหลัง พื้นที่ ๒๑,๘๑๙ ไร่ เกษตรกร ๔,๒๓๒ ราย ส่วนหน่วยงานเอกชน ประกอบไปด้วย ๑) สมาคมเกษตรกรก้าวหน้า ตระการพืชผล จำกัด เกษตรกร ๓๐๐ ราย พื้นที่ ๑๑,๔๐๔ ไร่ ๒) สหกรณ์การเกษตรไรสารเคมี จำกัด เกษตรกร ๒๓๐ ราย พื้นที่ ๕,๑๖๔ ไร่ ๓) บริษัทเอเชียโกลด์ เด็นท์ โรส จำกัด เกษตรกร ๑๒๐ ราย พื้นที่ ๑,๐๕๐ ไร่ ๔) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกษตรกร ๑๑๗ ราย พื้นที่ ๑,๘๗๒ ไร่ ๕) กระทรวงพาณิชย์ สนับสนุนการปลูกฝ้ายอินทรีย์ พื้นที่ ๑,๐๕๐ ไร่ และ ๖) กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๑๔ ราย พื้นที่ ๕๒ ไร่

ซึ่งทั้งหมดนี้มีกิจกรรมที่ดำเนินงานสำคัญ ๆ ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัด อุบลราชธานี ดังนี้

๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์

๑.๑) จัดฝึกอบรมเกษตรกรเพื่อสร้างการรับรู้และปรับแนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์ เป้าหมาย ๑,๑๙๖ คน (งบประมาณกลุ่มจังหวัด, งบกรมส่งเสริมการเกษตร, ภาคเอกชน)

๑.๒) ทบทวน ตรวจสอบข้อมูลเกษตรอินทรีย์

๑.๓) ประชุมเครือข่ายผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ๓ ครั้ง ดำเนินการเดือน พฤษภาคม กรกฎาคม และสิงหาคม ๒๕๖๑

๑.๔) นำเกษตรกรศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน ๒๕๐ ราย

๑.๕) จัดงานเปิดตัว การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ๓ ครั้ง (เอกชน ๒ ราชการ ๑ ครั้ง)

๑.๖) จัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ๒ ครั้ง

๑.๗) อบรมให้ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

(๑) อบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

(๒) จัดประชุมการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี ๒๕ พ.ค. ๒๕๖๑

๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์

๒.๑) การตลาดดำเนินการโดยภาคเอกชน เช่น บริษัทข้าวพันธุ์ดี สมาคมเกษตรกรก้าวหน้า ตระการพืชผล สหกรณ์เกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี จำกัด สหกรณ์การเกษตรไรสารเคมี จำกัด สหกรณ์กลุ่ม พลังสตรีลุ่มน้ำโขง จำกัด เป็นต้น

๒.๒) การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามโรงพยาบาล จำนวน ๒๒ โรงพยาบาล จากทั้งหมด

๒.๓) การตลาดสินค้าอินทรีย์ที่มีอยู่ประจำได้แก่ ตลาดเขียวอุบลราชธานี ตลาดบุญนิยม

๒.๔) กิจกรรมการตลาดงานนมกรรม

๒.๕) แนวทางการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน

๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์

๓.๑) จัดทำโครงการเกษตรอินทรีย์ My organic school โดยรับสมัครโรงเรียนระดับประถม และระดับมัธยมศึกษาเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐ โรงเรียน

๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์

๔.๑) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลผลิตจำนวน

๔.๒) จัดตั้งเครือข่ายผู้ผลิตสมุนไพรอินทรีย์ พืชผักอินทรีย์ และข้าวอินทรีย์ของจังหวัด

๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี

๕.๑) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีแนวทางจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ๔ หน่วยงานย่อย ได้แก่

(๑) หน่วยตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำหน้าที่หลักด้านการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ

(๒) หน่วยงานให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์

(๓) หน่วยแปลงทดลองสาธิต การเรียนรู้ ศูนย์เมล็ดพันธุ์พืช ปศุสัตว์อินทรีย์

(๔) หน่วยงานห้องปฏิบัติการ ทำหน้าที่ในการตรวจวิเคราะห์สารตกค้าง การทดสอบยืนยันผลผลิตอินทรีย์

๕.๒) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้มีการเซ็น MOU กับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ในการจัดตั้งศูนย์ตรวจรับรองมาตรฐาน โดย วว.จะเป็นหน่วยออกไปรับรองมาตรฐานอินทรีย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นผู้ตรวจประเมิน แบ่งส่วนรับผิดชอบเป็น ๒ คณะคือ

(๑) คณะเกษตรศาสตร์ฯ เป็นหน่วยตรวจรับรองในแปลง และเป็นที่ปรึกษาเกษตรกร เก็บตัวอย่างพืช ดิน และน้ำ เพื่อนำส่งให้เภสัชศาสตร์ฯ

(๒) คณะเภสัชฯ เป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจหาสารตกค้าง งบประมาณที่ใช้จ่ายได้รับสนับสนุนจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยก่อนจนถึงปี ๒๕๖๔ และต้องมีเกษตรกรสมัครเข้ารับการอบรมและขอมาตรฐานด้วย

๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี

๖.๑) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การรับสมัครสมาชิกเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อ ๒ ครั้ง

๖.๒) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตลาดสินค้าอินทรีย์ผ่านสื่อโทรทัศน์ จำนวน ๑ ครั้ง

๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๗.๑) คำสั่งคณะกรรมการและคณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ๑ คำสั่ง

(๑) การสนับสนุนงบประมาณ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรโรงเรียนปลูกผักอินทรีย์ โรงสีสำหรับการแปรรูปผลผลิตข้าวอินทรีย์ จากจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๒) การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งในเรื่องการอบรม สัมมนา การจัดโรงเรียนพืชผัก สมุนไพร โรงเรียนข้าวอินทรีย์ ให้กับเกษตรกร กลุ่มองค์กร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

(๓) การสนับสนุนการตรวจรับรองมาตรฐาน และการสร้างผู้ตรวจประเมิน ผู้จัดทำระบบให้เข้าสู่กระบวนการตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

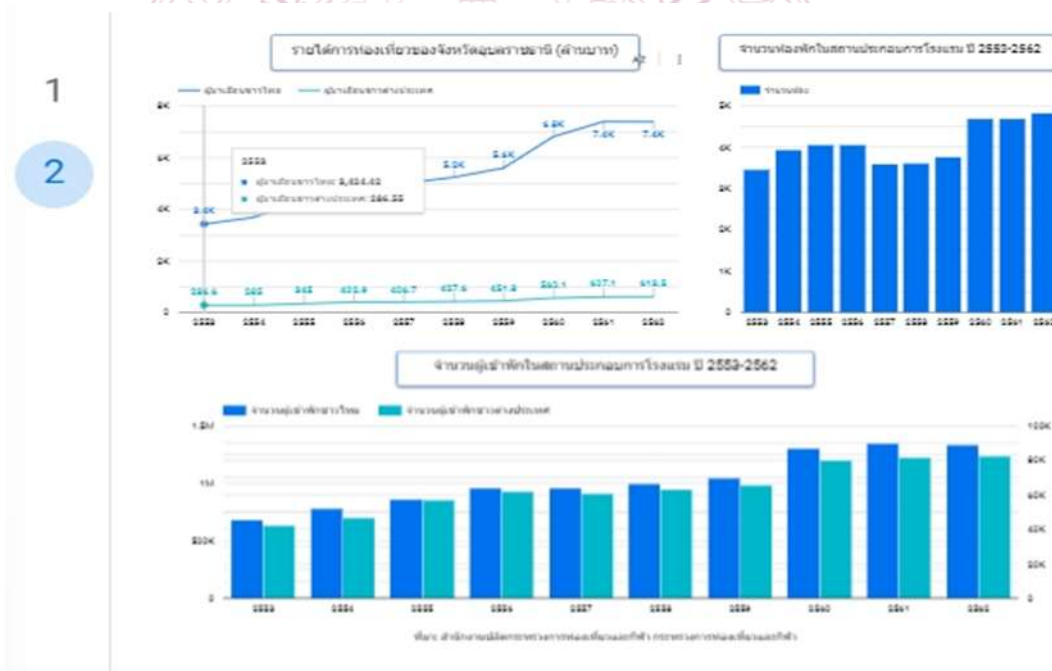
(๔) การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรเกษตรกร เช่น สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ในจังหวัด

(๕) การจัดตลาดเพื่อเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าให้กับเกษตรกรที่ทำและเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด

(๖) การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และสื่อสารสาธารณะให้ประชาชนได้มาให้ความสำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

อีกทั้งแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)^{๖๐} ภายใต้วิสัยทัศน์ “ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน” ครอบคลุมการพัฒนาภาคการเกษตรใน ๕ ด้าน ประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๒.๑๐.๒ ข้อมูลพื้นฐานภาคการบริการของจังหวัดอุบลราชธานี การจัดการภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนผู้มาเยือนทั้งหมด ๓,๒๑๗,๘๖๕ คน เป็นชาวไทย ๓,๐๖๕,๕๕๔ คน ชาวต่างประเทศ ๑๕๒,๓๑๑ คน มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด ๗,๙๙๗.๕๗ ล้านบาท จำนวนวันพักเฉลี่ย ๒.๔๕ วัน มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย ๑,๓๖๙.๔๐ บาทต่อคนต่อวัน มีห้องพักในสถานประกอบการพักแรมทั้งหมด ๔,๘๒๒ ห้อง จำนวนผู้เข้าพักทั้งหมด ๑,๔๑๔,๓๓๗ คน

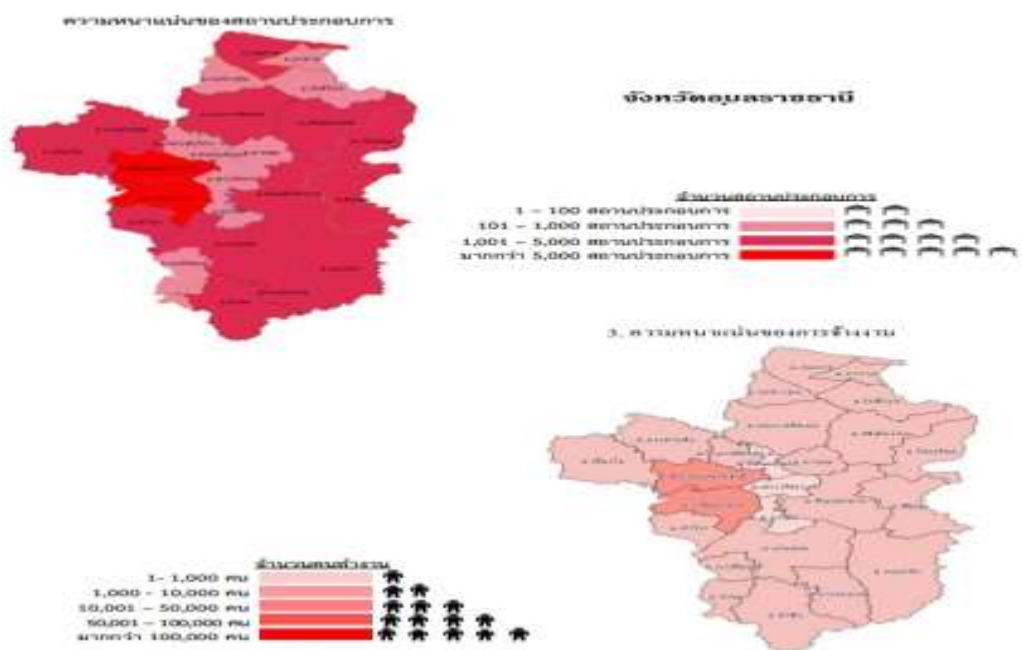
ภาพอ้างอิงจาก ESAN INFORMATION @UBON RATCHATHANI สารสนเทศท้องถิ่นอีสาน ณ อุบลราชธานี^{๖๑}

^{๖๐} แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔) หน้า ๒๖-๓๑

^{๖๑} ESAN INFORMATION @UBON RATCHATHANI สารสนเทศท้องถิ่นอีสาน ณ อุบลราชธานี, (ออนไลน์), <http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=๖๐๖๙> วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๕

๒.๑๐.๓ ข้อมูลพื้นฐานสำมะโนอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี^{๖๒} พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจากบริบทของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมทำให้โครงสร้างการดำเนินธุรกิจและ อุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น วิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม (SMEs) มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น และมีธุรกิจทางการค้า การบริการ และอุตสาหกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้นเป็นต้น ซึ่งถือเป็นกลไกที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นข้อมูลสถิติและสารสนเทศโครงสร้างขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับภาครัฐและเอกชนใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในตลาดโลกสำนักงานสถิติแห่งชาติ จัดทำสำมะโนอุตสาหกรรมทุก ๑๐ ปี ตามข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติ และได้วางแผนเปลี่ยนเป็นจัดทำทุก ๕ ปี เพื่อให้ประเทศมีข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญทางด้านอุตสาหกรรมการผลิตอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และติดตามสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาค ซึ่งที่ผ่านมา สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดทำสำมะโนอุตสาหกรรมมาแล้ว ๔ ครั้ง ในปี ๒๕๐๗ ปี ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๕ สำหรับปี ๒๕๖๐ เป็นการจัดทำสำมะโนอุตสาหกรรมครั้งที่ ๕ ของประเทศไทยในการจัดทำสำมะโนอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดแผนการดำเนินงานเป็น ๒ ขั้นตอนคือ ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานหรือการนับจดสถานประกอบการทุกประเภท ซึ่งดำเนินการในปี ๒๕๕๙ และขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดหรือการแจงนับสถานประกอบการในอุตสาหกรรมการผลิตดำเนินการในปี ๒๕๖๐การนำเสนอผลสำมะโนในรายงานฉบับนี้เป็นผลจากขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานหรือการนับจดสถานประกอบการในปี ๒๕๕๙ ซึ่งจัดจำแนกประเภทสถานประกอบการตามการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทย ปี ๒๕๕๒ (Thailand Standard Industrial Classification : TSIC ๒๐๐๙) ได้แก่ ธุรกิจทางการค้า ธุรกิจทางการบริการ การผลิต การก่อสร้างการขนส่งทางบกและสถานที่เก็บสินค้า กิจกรรมด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร และกิจกรรมด้านโรงพยาบาลเอกชน ที่ตั้งอยู่ใน จังหวัดอุบลราชธานีโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานประกอบการในพื้นที่เขตเทศบาลระหว่างเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙ และพื้นที่นอกเขตเทศบาลระหว่างเดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๕๙ ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า มีสถานประกอบการจำนวนทั้งสิ้น ๕๓,๐๒๓ แห่ง ในจำนวนนี้แยกเป็นสถานประกอบการที่เก็บรวบรวมรายการข้อมูลพื้นฐานในแบบสอบถามได้ครบถ้วน จำนวน ๕๓,๐๐๖ แห่ง และสถานประกอบการที่เก็บรวบรวมรายการข้อมูลได้เพียง ชื่อที่ตั้ง และประเภทธุรกิจ/อุตสาหกรรม จำนวน ๑๗ แห่งสำหรับข้อมูลที่น่าเสนอผลในรายงานฉบับนี้จะป็นข้อมูลของสถานประกอบการที่เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานได้ครบถ้วน จำนวน ๕๓,๐๐๖ แห่งเท่านั้น สรุปได้ ดังนี้

^{๖๒} สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ชั้น ๒ ถนนแจ้งสนิท ตำบลแจระแม อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๔๕๓๔ ๔๕๓๖ โทรสาร ๐ ๔๕๓๔ ๔๕๓๗ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : ubon@ns.go.th

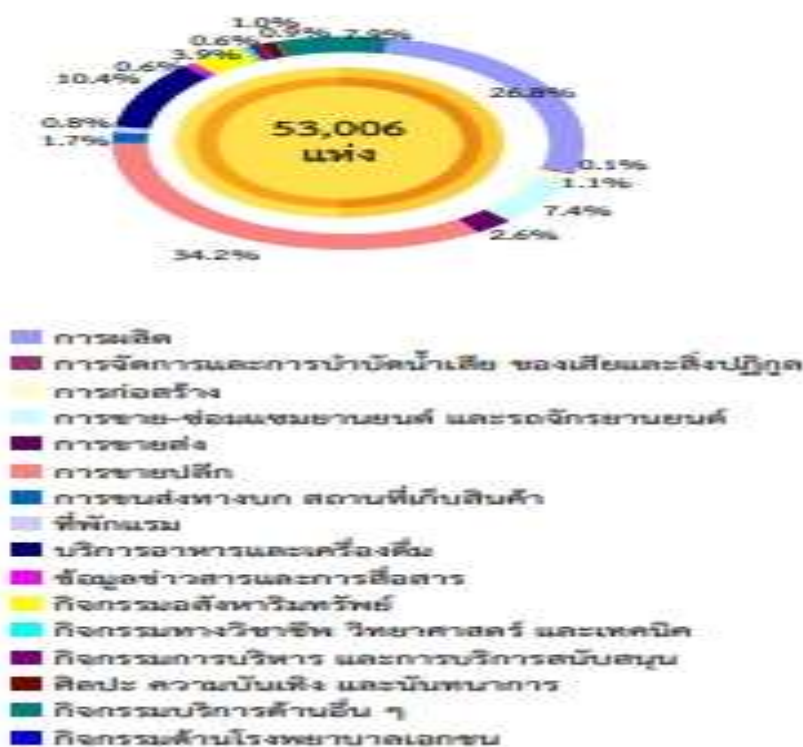

ภาพบริบทด้านพื้นที่อ้างอิงจาก^{๖๓}

๑. จำนวนสถานประกอบการ จากแผนภูมิ ก ร้อยละของสถานประกอบการ จำแนก ตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวน สถานประกอบการทั้งสิ้น ๕๓,๐๐๖ แห่ง เมื่อพิจารณาตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ ๓๔.๒) ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการขายปลีก รองลงมาเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านการผลิต ร้อยละ ๒๖.๘ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ ๑๐.๔ ตามลำดับ กิจกรรมบริการด้านอื่นๆ ร้อยละ ๗.๙ การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมแซม ยานยนต์ และจักรยานยนต์ ร้อยละ ๗.๔ กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์ร้อยละ ๓.๙ การขายส่งร้อยละ ๒.๖ สำหรับการขนส่งทางบก สถานที่เก็บสินค้า การก่อสร้าง กิจกรรมการบริหาร และการบริการสนับสนุน ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ ที่พักรวม กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร การจัดการและการบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล และกิจกรรมด้านโรงพยาบาลเอกชน มีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ ๒.๐ ดังรูปภาพนี้

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน

แผนภูมิ ก ร้อยละของสถานประกอบการ จำแนกตาม
กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

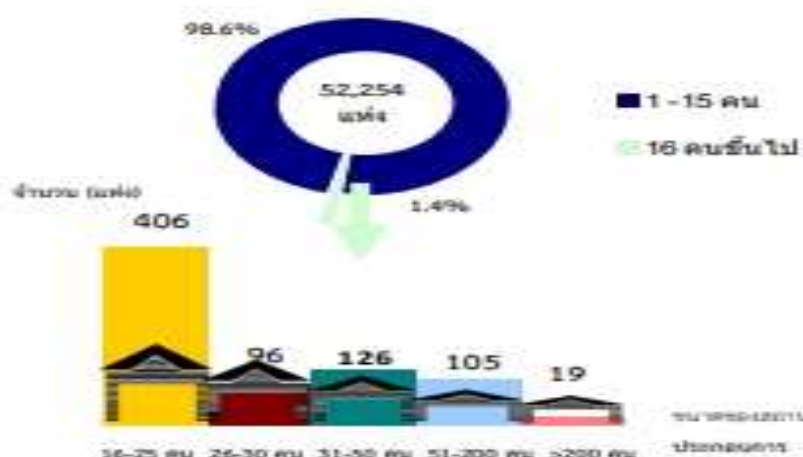

ภาพ ก. อ้างอิงจาก^{๖๔}

๒. ขนาดของสถานประกอบการ ขนาดของสถานประกอบการ ซึ่งวัดด้วยจำนวนคนทำงานพบว่า สถานประกอบการในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งสิ้น ๕๓,๐๐๖ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก (คนทำงาน ๑-๑๕ คน) ประมาณร้อยละ ๘๘.๖ สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ ๑๖ คนขึ้นไป มีเพียงร้อยละ ๑.๔ ในจำนวนนี้เป็นสถานประกอบการที่มีคนทำงาน ๑๖-๒๕ คน มีจำนวน ๔๐๖ แห่ง ส่วนสถานประกอบการที่มีคนทำงาน ๒๖-๓๐ คน มีจำนวน ๙๖ แห่ง สถานประกอบการที่มีคนทำงาน ๓๑-๕๐ คน มีจำนวน ๑๒๖ แห่ง สถานประกอบการที่มีคนทำงาน ๕๑-๒๐๐ คน มีจำนวน ๑๐๕ แห่ง ส่วนสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีคนทำงานมากกว่า ๒๐๐ คนขึ้นไปมีเพียง ๑๙ แห่ง ดังรูปภาพนี้

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน

แผนภูมิ ข จำนวนสถานประกอบการ จำแนกตาม
ขนาดของสถานประกอบการ (จำนวนคนทำงาน)

ภาพ ข. อ้างอิงจาก ๖๕

๓. ระยะเวลาการดำเนินกิจการสำหรับระยะเวลาในการดำเนินกิจการ พบว่าส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการมาแล้ว ๑๐-๑๙ ปี มีจำนวน ๑๖,๘๙๙ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๙ รองลงมาคือน้อยกว่า ๕ ปี ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ๑๖,๒๒๔ แห่ง หรือ คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖ ส่วนสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการมาแล้ว ๕-๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ สถานประกอบการที่ดำเนินกิจการมาแล้ว ๒๐-๒๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ และสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการมาแล้วมากกว่า ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒.๓ ดังรูปภาพนี้

แผนภูมิ ค จำนวนสถานประกอบการ จำแนกตามระยะเวลาการ
ดำเนินกิจการ

ภาพ ค. อ้างอิงจาก ๖๖

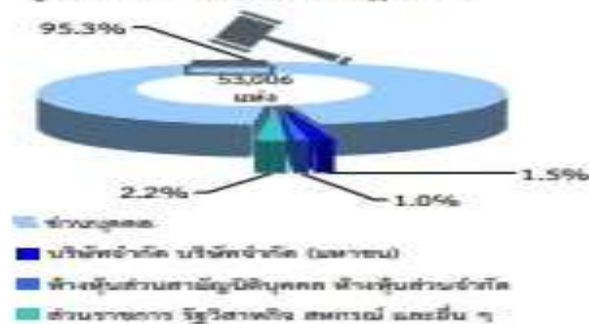
๔. รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายสำหรับรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายของสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น พบว่า ส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ ๙๕.๓ มีรูปแบบการจัดตั้งเป็นส่วน

๖๕ เรื่องเดียวกัน

๖๖ เรื่องเดียวกัน

บุคคล สำหรับสถานประกอบการที่มีรูปแบบเป็นส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ สหกรณ์ และอื่นๆ มีประมาณร้อยละ ๒.๒ บริษัทจำกัด บริษัทจำกัด (มหาชน) มีประมาณร้อยละ ๑.๕ และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีประมาณร้อยละ ๑.๐ ดังรูปภาพนี้

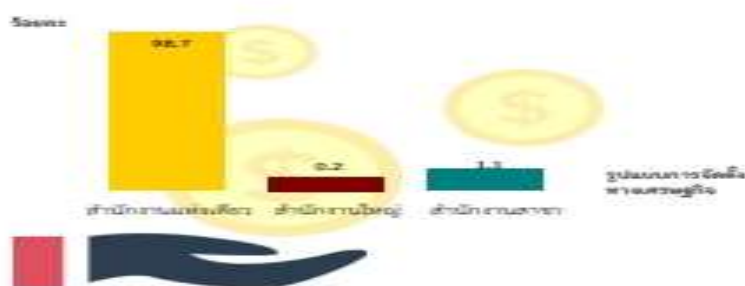
แผนภูมิ ง ร้อยละของสถานประกอบการ จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย

ภาพ ง. อ้างอิงจาก ๖๗

๕. รูปแบบการจัดตั้งทางเศรษฐกิจในด้านรูปแบบการจัดตั้งทางเศรษฐกิจของสถานประกอบการนั้น พบว่า ส่วนใหญ่สถานประกอบการมีรูปแบบการจัดตั้งทางเศรษฐกิจเป็นสำนักงานแห่งเดียวสูงถึงร้อยละ ๙๘.๗ มีรูปแบบการจัดตั้งทางเศรษฐกิจเป็นสำนักงานสาขา และสำนักงานใหญ่ เพียงร้อยละ ๑.๑ และร้อยละ ๐.๒ ตามลำดับ

แผนภูมิ จ ร้อยละของสถานประกอบการ จำแนกตามรูปแบบการจัดตั้งทางเศรษฐกิจ

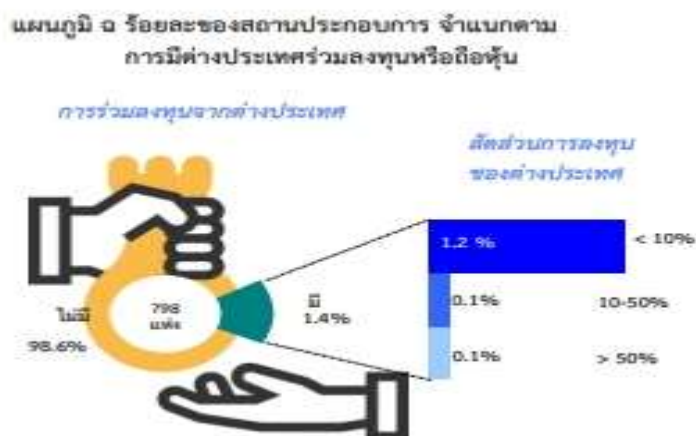
ภาพ จ. อ้างอิงจาก ๖๘

๖. การมีต่างประเทศร่วมลงทุนหรือถือหุ้น เมื่อพิจารณาการมีต่างประเทศร่วมลงทุนหรือถือหุ้น โดยพิจารณาจากสถานประกอบการที่มีรูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมายเป็นบริษัทจำกัด และบริษัทจำกัด (มหาชน) ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น ๗๙๘ แห่ง พบว่ามี ต่างประเทศร่วมลงทุนหรือถือหุ้นเพียง

๖๗ เรื่องเดียวกัน

๖๘ เรื่องเดียวกัน

ร้อยละ ๑.๔ เท่านั้น โดยมีสัดส่วนของการลงทุนของต่างประเทศหรือถือหุ้นน้อยกว่า ๑๐ % ร้อยละ ๑.๒ ของการมีต่างประเทศร่วมลงทุนหรือถือหุ้นขณะที่การลงทุนของต่างประเทศหรือถือหุ้นตั้งแต่ ๑๐% ขึ้นไปมีเพียงร้อยละ ๐.๒

ภาพ ฉ. อ้างอิงจาก^{๖๙}

๗.จำนวนคนทำงาน และลูกจ้างในปี ๒๕๕๙ จังหวัดอุบลราชธานีมีคนทำงานในสถานประกอบการรวมลูกจ้างมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๓๙,๕๒๐ คน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นคนที่ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านการขายปลีกจำนวน ๔๕,๙๓๔ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙ รองลงมาคือการผลิตจำนวน ๓๘,๗๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ ที่เหลือปฏิบัติงานในกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นด้านการจ้างงานของสถานประกอบการ พบว่า จำนวนลูกจ้างซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการ ทั้งสิ้น ๕๙,๒๐๑ คน โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๓๓.๔) ปฏิบัติงานในสถานประกอบการที่ประกอบกิจกรรม ด้านการผลิต รองลงมาปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการด้านการขายปลีกมีประมาณร้อยละ ๒๔.๕ ที่เหลือปฏิบัติงานในกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน

แผนภูมิ ข จำนวนคนทำงานและลูกจ้างของสถานประกอบการ
จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

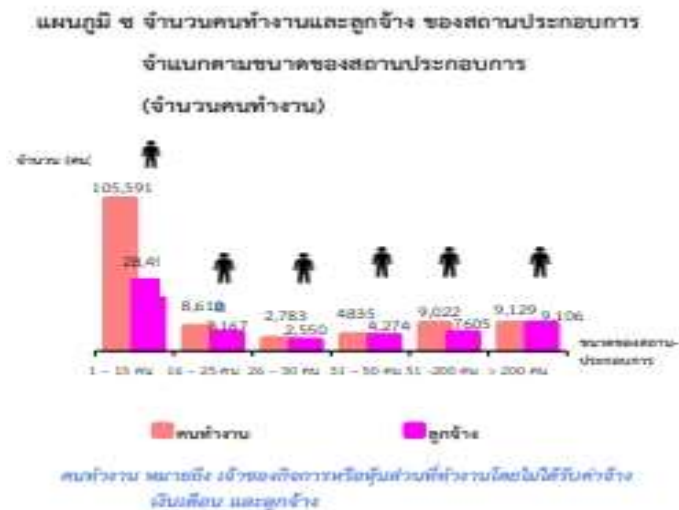
1. การผลิต
2. การจัดการและการบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล
3. การก่อสร้าง
4. การขาย-ซ่อมแซมยานยนต์ และรถจักรยานยนต์
5. การขายส่ง
6. การขายปลีก
7. การขนส่งทางบก สถานที่เก็บสินค้า
8. ที่พักแรม
9. บริการอาหารและเครื่องดื่ม
10. ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร
11. กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์
12. กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค
13. กิจกรรมการบริหาร และการบริการสนับสนุน
14. ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ
15. กิจกรรมบริการด้านอื่น ๆ
16. กิจกรรมด้านโรงพยาบาลเอกชน

คนทำงาน หมายถึง เจ้าของกิจการหรือหุ้นส่วนที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง
เงินเดือน และลูกจ้าง

ภาพ ข. อ้างอิงจาก^{๗๐}

เมื่อพิจารณาขนาดของสถานประกอบการ วัดด้วย จำนวนคนทำงาน พบว่า ในปี ๒๕๕๙ มี
คนงานทั้งสิ้น ๕๙,๒๐๑ คน ร้อยละ ๔๘.๑ เป็นคนทำงานที่สถานประกอบการที่มีคนทำงาน ๑-๑๕ คน
รองลงมาเป็นสถานประกอบการคนทำงาน มากกว่า ๒๐๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔ ส่วนสถานประกอบการ
คนทำงาน ๒๖-๓๐ คน มีจำนวนคนทำงานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔.๓

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน

ภาพ ช. อ้างอิงจาก^{๗๑}

๘. การใช้คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต ในการดำเนินกิจการการใช้คอมพิวเตอร์ พบว่าสถานประกอบการส่วนใหญ่ ร้อยละ ๙๓.๔ ไม่มีการใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินกิจการ มีเพียงร้อยละ ๖.๖ เท่านั้นที่ใช้คอมพิวเตอร์ในกิจการ และในจำนวนนี้พบว่าส่วนใหญ่ จะใช้คอมพิวเตอร์ที่สถานประกอบการในการดำเนินกิจการ คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ ๐.๑ ใช้ที่อื่น เช่นบ้าน อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ฯลฯ การใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า สถานประกอบการที่มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการดำเนินกิจการมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการดำเนินกิจการร้อยละ ๙๓.๐% และไม่ใช้อินเทอร์เน็ตคิดเป็นร้อยละ ๗.๐ ดังรูปภาพ นี้

ภาพ ณ. อ้างอิงจาก^{๗๒}

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน

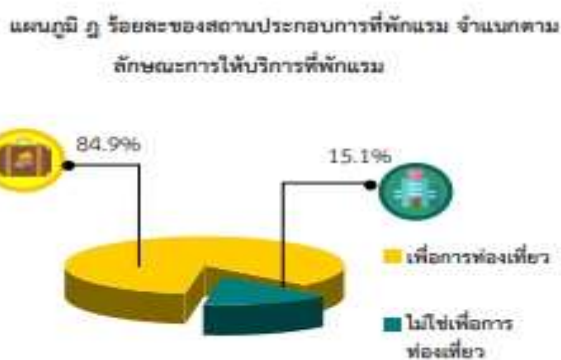
^{๗๒} เรื่องเดียวกัน

๙. การใช้อินเทอร์เน็ตในการดำเนินกิจการและการขายสินค้าหรือบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต
 พิจารณาสถานประกอบการที่มีการขายสินค้าหรือบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต (e-commerce) พบว่า สถานประกอบการในจังหวัดอุบลราชธานี มีเพียงร้อยละ ๑.๔ ที่มีการขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต โดยส่วนใหญ่เกินครึ่งหนึ่งเป็นการขายผ่านเว็บไซต์ ของตนเอง จำนวน ๔๐๓ แห่ง รองลงมาเป็นการขาย ผ่าน Social Network (เช่น Facebook Line Instagram) จำนวน ๑๕๕ แห่ง ลำดับสามเป็นการขาย ผ่านตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace) จำนวน ๑๔๙ แห่ง ส่วนที่เหลือจำนวน ๕๒ แห่ง เป็นการขายผ่านเว็บไซต์ของคนอื่น (เช่น การนำ Banner ไปวางบนหน้าเว็บไซต์อื่น) ดังรูปภาพ นี้

ภาพ ๗. อ้างอิงจาก^{๗๓}

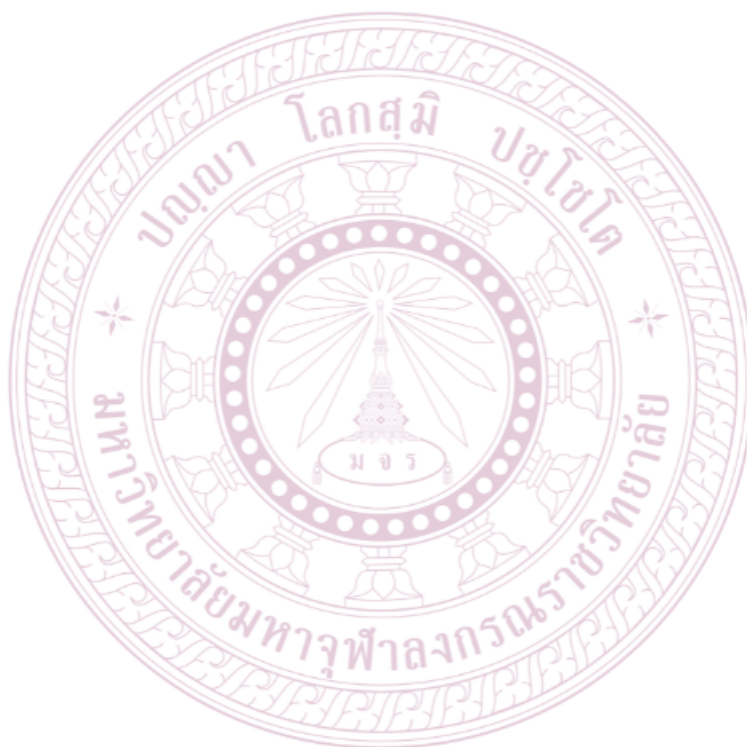
๑๐. จำนวนสถานประกอบการที่พักแรมจากจำนวนสถานประกอบการที่พักรวมทั้งสิ้นในจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวน ๔๓๘ แห่ง พบว่า มีลักษณะการให้บริการที่พักรวม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการท่องเที่ยว (เช่น พักผ่อน ติดต่อธุรกิจ ประชุม/สัมมนา เยี่ยมญาติ เล่นกีฬา ดูกีฬา เป็นต้น) ร้อยละ ๘๔.๙ ส่วนร้อยละ ๑๕.๑ เป็นลักษณะการให้บริการที่ไม่ใช่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น (โรงแรมมาตรฐาน) ดังรูปภาพ นี้

ภาพ ๘. อ้างอิงจาก^{๗๔}

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน

จากการศึกษาทบทวนเอกสารอ้างอิง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับบริบทพื้นที่อุตสาหกรรม อื่นๆ พอสรุปได้ว่า ภาคอุตสาหกรรมการผลิตนับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้าตามกรอบการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำสำมะโนอุตสาหกรรมขึ้นเพื่อให้ประเทศมีข้อมูลสถิติพื้นฐานที่สำคัญทางด้านอุตสาหกรรมการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อภาครัฐและเอกชนใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาการสร้างตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี โดยจะนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่ศึกษา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า
- ๓.๗ สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development (R&D) ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้วิธีวิจัย ดังนี้

๑) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๑) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสอดคล้องตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

๑.๒) ทำการศึกษาวเคราะห์บริบทเชิงพื้นที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน สภาพการณ์การจัดการของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบกระบวนการสร้างความสอดคล้องตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

๒) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการบริหารจัดการ การสร้างความสอดคล้องตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการบริการ และตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมรวมจำนวน ๑๒ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นบุคคลที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับ

กระบวนการสร้างความสมดุลย์ตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

๓) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๒ พื้นที่ศึกษา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ ๑) ตัวแทนภาครัฐ ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด พาณิชยจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ๒) ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ๓) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ และ ๔) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมรวมจำนวน ๑๙ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นบุคคลที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมดุลย์ตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การคัดเลือกตัวแทนจากผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด รวมทั้งสิ้น ๑๙ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

๑) ตัวแทนภาครัฐ ประกอบด้วย

๑.๑) เกษตรจังหวัด จำนวน ๑ คน

๑.๒) พาณิชยจังหวัด จำนวน ๑ คน

๑.๓) ประธานหอการค้าจังหวัด จำนวน ๑ คน

๑.๔) ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด จำนวน ๑ คน

๒) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการเกษตร จำนวน ๕ คน

๓) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ จำนวน ๕ คน

๔) ตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม จำนวน ๕ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในเรื่องของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนั้น มุ่งเน้นการศึกษาวเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ส่วนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อให้ได้มาซึ่งความสัมพันธ์และสอดคล้องกับ “การสร้างสมดุลย์ตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี” ก่อนที่เสนอเป็นองค์ความรู้ต่อสาธารณชน โดยมีการดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ เกษตรจังหวัด พาณิชยจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ และตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม รวมจำนวน ๑๒ คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นบุคคลที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมดุลย์ตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ และตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ในการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์เชิงพื้นที่ที่ได้จากการสังเกต (Observations) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

๑) วิเคราะห์แนวคิด ความหมายที่เกี่ยวข้องกับความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

๒) ศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้ได้กรอบความคิดที่นำไปสู่การสร้างกรอบคำถามเพื่อนำไปสู่การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓) วิเคราะห์ผลสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาการจัดทำองค์ความรู้ที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดเป้าหมายและประโยชน์ที่ได้จากการนำผลงานวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ด้วยการค้นหาลงงานวิจัยที่มีคุณค่าที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของชุมชนและสังคม ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอนย่อย ได้แก่

๔.๑) ศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อการใช้ประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมาย

๔.๒) จัดกลุ่มองค์ความรู้จากงานวิจัย

๔.๓) สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลงานวิจัยที่เสร็จสิ้น ๔

๔.๔) จัดทำแผนที่ผลงานวิจัยตาม

ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

๔.๕) จัดลำดับความสำคัญของการวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์

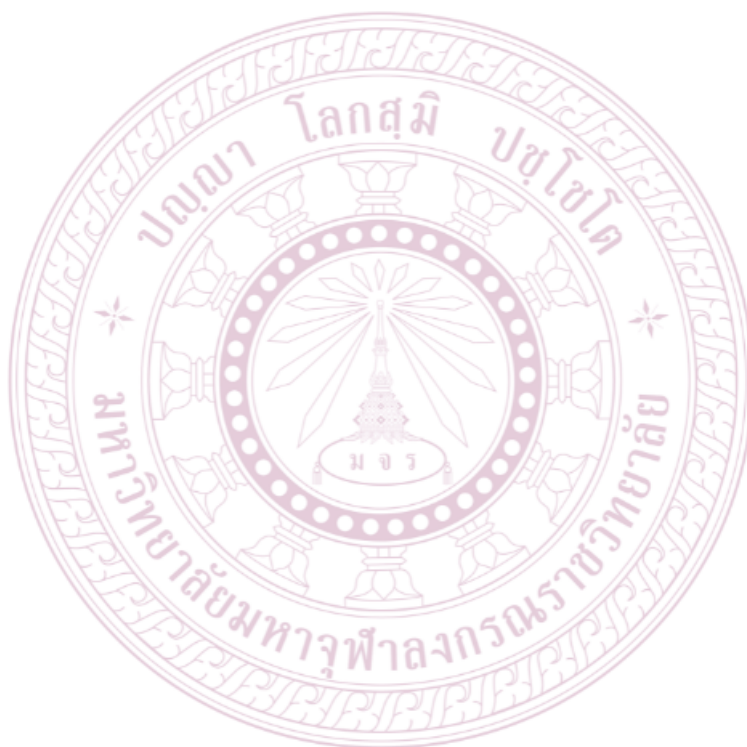
๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ในการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยนั้น จะเป็นการนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบฐานข้อมูล ภาพถ่ายกิจกรรม และการพรรณนาความประกอบการบรรยายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเชิงพื้นที่ เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการที่จะส่งต่อก่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงคุณภาพและศักยภาพบนพื้นฐานความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ทั้งในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กรที่สนใจในโอกาสต่อไป

๓.๗ สรุป

แผนบูรณาการการวิจัยนี้ เป็นโครงการ การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีโดยอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ

ผู้ประกอบการ และชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งหากดำเนินการโครงการวิจัยชุดนี้เสร็จสิ้น สามารถตอบ โจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ เป็นประตูก้าและการท่องเที่ยว การเกษตรมีศักยภาพนำไปสู่ความเข้มแข็งของประชาชนคนในชุมชนจน เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปสังเคราะห์เป็น นโยบายและแนวทางการพัฒนาประชาชนในสังคมไทยในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมจัดทำข้อเสนอแนะเชิง นโยบายมอบให้หน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติแล้วนำผลงานวิจัยเชิงนโยบายไปพัฒนาต่อยอด กำหนดแผนงานการส่งเสริมและพัฒนาประชาชนในสังคมไทย การพัฒนาผู้คนทุกกลุ่มที่ทำงาน เพื่อจะได้มี ส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อการศึกษาการจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ๒) เพื่อพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี และ ๓) เพื่อวิเคราะห์การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย จากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยตามหัวข้อดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. การจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ

๔.๑.๑ ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร

ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรมีอาณาเขตชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย จากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พบว่า เอกสารสิทธิของเกษตรกร เกษตรกรได้จัดสรรที่ดินที่ตนเองมีเอกสารสิทธิสำหรับการเกษตร ที่ภาครัฐออกให้ประกอบด้วย โฉนดที่ดิน หรือเอกสารสิทธิ์อื่นๆที่ทางรัฐออกให้ จากการสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายดังนี้

สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณ เตชะธมโม^๑ ป่าชุมชนวัดบ้านนาจาน หมู่ที่ ๕ บ้านนาจาน ตำบลระเว อำเภอฟุพลึงสังหาร จังหวัดอุบลราชธานี “วัดบ้านนาจาน มีเอกสารสิทธิ น.ส.๓ จำนวน ๕๐ ไร่ และเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ทำเลเลี้ยงสัตว์ ๓๑ ไร่ วัดและชุมชนร่วมกันปลูกป่า โดยวัดและชุมชนเป็นหลักรนำในการปลูกและทำการเกษตร ไม้ที่ปลูก ได้แก่ ไม้ประดู่ สัก พะยูง จิก และไผ่ ปลูกมาแล้วอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๔๐ ปี หาช่างชุดบ่อบาดและขอไฟฟ้ามาช่วยระบบน้ำในการปลูกป่า”

^๑ พระครูสุวรรณ เตชะธมโม (ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลระเว) เจ้าอาวาสวัดบ้านนาจาน เลขที่ ๒๒๓ หมู่ที่ ๕ บ้านนาจาน ตำบลระเว อำเภอฟุพลึงสังหาร จังหวัดอุบลราชธานี (๒๒ มีนาคม ๒๕๖๕)

สัมภาษณ์ นายสมหมาย หงษ์มณี^๒ ป่าชุมชนบ้านยาง หมู่ที่ ๒ บ้านยาง ตำบลบึงไผ่ อำเภวาริน
 ขำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ให้ข้อมูลว่า “ป่าชุมชนบ้านยาง ประกอบด้วยที่ดินสาธารณะประโยชน์ ๒ แปลง
 ได้แก่ แปลงที่ ๑ หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่ อบ ๐๒๒๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๖ มีขนาด
 พื้นที่ ๑๐๒ ไร่ ๒ งาน ๖๒ ตารางวา ให้อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย ให้เป็นป่าช้า
 สาธารณประโยชน์ (แต่หลังจากนั้นป่าได้ถูกบุกรุก ปัจจุบันคงเหลือผืนป่าชุมชน ๗๐ ไร่ และยังคงใช้เป็นป่า
 ช้าสำหรับฝังศพผู้เสียชีวิตจากไข้มาลาเรีย) ไม่มีค่าที่เกิดตามธรรมชาติ ได้แก่ ไม้บาก ไม้ค้อ ไม้พะยอม แปลงที่ ๒
 หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่ อบ ๓๙๐๔ ที่ดินเลขที่ ๒๙๖ ะวาง ๕๙๓๙ II ๙๔๘๐ เนื้อที่ ๔๐ ไร่ ๑
 งาน ๙๑ ตารางวา ให้อยู่ในความดูแลรักษาของกระทรวงมหาดไทย (ดอนปู่ตา) ออก ณ วันที่ ๒๙ ธันวาคม
 ๒๕๔๘ ปัจจุบันไม่มีผู้ใดกล้าบุกรุกเข้าตัดไม้หรือแม้แต่เก็บไม้ที่ล้มแล้ว ไม่มีค่าที่เกิดตามธรรมชาติ ได้แก่ ไม้
 บาก บก แต่ ยางนา ไม้ อายุปานนี้กว่า ๒๐๐ ปี ปัจจุบันป่าชุมชนทั้งสองแปลงมีถนนคอนกรีตตัดผ่าน”

สัมภาษณ์ รุ่งนภา กงซุย^๓ ได้กล่าวว่า ที่ดินที่ถือครองอยู่เป็นโฉนดที่ดิน มีพื้นที่ปลูกป่า ๔ ไร่ โดย
 แบ่งพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น คือ ปลูกพะยุง ยางนา และไม้แดง ใช้ต้นไม้ที่ปลูกป่าเป็นไม้พี่เลี้ยงพืชอื่นที่ปลูกแซม
 เพื่อสร้างรายได้ เน้นเรื่องสภาพแวดล้อมการพึ่งพากันของธรรมชาติ พืชที่ปลูกแซม ได้แก่ ผักหวาน มะขาม
 เทศ ลำไย ตะขบ มะม่วง ลิ้นจี่ หมากสูง หัวมันหัวเผือก ประโยชน์ของการปลูกพืชแซม คือการรักษา
 ความชื้นและเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปลูกได้เข้าไปดูแลป่าที่ปลูกด้วย นอกจากนี้ได้ขยายการปลูก พะยุงและยาง
 นาไปตามขอบสระและคันนาในไร่นาสวนผสม

สัมภาษณ์ ราไฟ สุโคตร^๔ ที่ดินที่ถือครองอยู่เป็นโฉนดที่ดิน ๕ ไร่ ๓ งาน และใบเหี้ยบย่ำ ๑ ไร่ ๒
 งาน^๕ -ใช้เป็นพื้นที่ปลูกป่า ๓ ไร่ ได้แก่ พะยุง ประดู่ ชิงชัน ตะเคียน สัก ไม้แดง กระพี้จันทร์ เสม็ดชุม เติม
 (ตั้งใจจะปลูกไม้แดง แต่พลาดไปส่วนใหญ่เป็นไม้พะยุง) โดยมีจำนวน ๒ ไร่ที่ปลูกกล้วยแทรก ระยะแรกป่า
 อาศัยกล้วย และต่อมากล้วยได้อาศัยป่า

สัมภาษณ์ นายวิบูลย์ แก่นสุข^๖ ได้กล่าวว่า มีเอกสารสิทธิ สปก.๔-๐๑ จำนวน ๕ ไร่ ๒ งาน ปลูก
 ป่า (พะยุง ตะเคียนทอง ยาง มะค่าโมง) แซมสวนยาง (ต้นยาง ๒๐๐ ต้น) และปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่
 กล้วย มะพร้าว ไม้ มะฮอกกานี มังคุด กระถินเทพา ระหว่างไม้ยืนต้นในพื้นที่เดียวกัน (พื้นที่ ๔ ไร่) และที่
 เหลือทำนา ๑ ไร่ บ่อปลานิล ๒ บ่อในพื้นที่ ๑ งาน และใช้พื้นที่สร้างบ้านพัก ๑ งาน นางลำไย คำแก้ว
 (เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. ๔-๐๑ เนื้อที่ ๑๘ ไร่ ๒ งาน ๖๔ ตารางวา (พื้นที่ลุ่ม) เนื้อที่ปลูกป่า ยางนา พะยุง สัก
 ๓ ไร่ และปลูกยางพาราแซมสับปะรด ๓ ไร่ ไม้ที่ปลูก ยางนา ๒๐๐ ต้น พะยุง ๒๐๐ ต้น และสัก ๔๐๐ ต้น

สรุปได้ว่า ระบบการสร้าง ความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำ
 เกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะ
 สามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการเกษตรได้

^๒นายสมหมาย หงษ์มณี ผู้ใหญ่บ้านบ้านยาง เลขที่ ๑๘๓ หมู่ที่ ๒ บ้านยาง ตำบลบึงไผ่ อำเภวารินขำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕)

^๓นางรุ่งนภา กงซุย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (เกษตรอินทรีย์) และเครือข่าย Young Smart Farmerบ้านนาจาน ตำบลระเว อำเภพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี สัมภาษณ์, ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๕

^๔นางราไฟ สุโคตร เลขานุการวิสาหกิจชุมชน (เกษตรอินทรีย์) และเครือข่าย Young Smart Farmer บ้านดอนหวาย ตำบลระเว อำเภพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี สัมภาษณ์, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕

^๕ใบเหี้ยบย่ำ เป็นหนังสือที่แสดงเพียงแต่ว่า ผู้มีชื่อหนังสือสามารถขุดโคนต้นไม้เพื่อปลูกสร้างและหักร้างถางพงทำที่ดินให้เกิดประโยชน์ภายในกำหนดการ เมื่อทำประโยชน์ภายในกำหนดการแล้วจึงมีสิทธิในที่ดินและขอรับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ได้ในกฎหมาย

^๖ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหมากมี หมู่ ๑ ตำบลกระโสม อำเภเมือง จังหวัดอุบลราชธานี, สัมภาษณ์, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕

๔.๑.๒ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร

ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุน และทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้างผลผลิตตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตรที่สำคัญ ๒ ทาง คือ

๑) ครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญในการให้การสนับสนุน ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการปลูกไม้ค่าซึ่งจะต้องรอผลผลิตในระยะเวลาหลายปี ขณะเดียวกันในระยะแรกคนในชุมชนไม่เห็นด้วย มองว่าเป็นการใช้ที่ดินที่ไม่คุ้มค่า ด้วยความวิริยะอุตสาหะของเกษตรกร เมื่อระยะเวลา ๔-๕ ปีผ่านไป เกษตรกรได้ปลูกไม้ค่าพร้อมกับพืชเศรษฐกิจอื่นแซมในป่าเดียวกัน ได้ผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจที่อาศัยป่า ทำให้ชุมชนรอบข้างสนใจและสามารถขยายผลไปทั้งในและนอกชุมชน เช่น นางรุ่งนภา กงซุย^๗ กล่าวว่า “ตลอดระยะเวลา ๕ ปี ที่ผ่านมา ระยะ ๓ ปีแรกพ่อแม่และพี่หนักใจไม่เห็นด้วยที่จะลงทุนและเปลี่ยนจากที่ดินทำนามาเป็นการปลูกป่าสวนผสมและไร่นาสวนผสม หลังจากเริ่มมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจและมีเงินหมุนเวียนจากการปลูกป่าสวนผสมและไร่นาสวนผสม ครอบครัวเริ่มเบาใจและให้การสนับสนุน สามปีเป็นช่วง สร้างระบบการใช้เครื่องปั้มน้ำได้ดินโดยการใช้พลังไฟฟ้าจากแผง Solar Cell ใช้ต้นไม้เป็นท่อตั้งถังเก็บน้ำเพื่อปล่อยน้ำลงในระบบปลูกป่าสวนผสมและไร่นาสวนผสม” และเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังได้มีการศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งต่างๆ ส่วนตนเองมีความชอบในการอยู่กับต้นไม้ ชอบปลูกป่าและดูแลป่า”

นางรุ่งนภา กงซุย ได้กล่าวว่าระยะ ๓ ปีแรกพ่อแม่และพี่หนักใจไม่เห็นด้วยที่จะลงทุนและเปลี่ยนจากที่ดินทำนามาเป็นการปลูกป่าสวนผสมและไร่นาสวนผสมหรือทำเชิงพาณิชย์ หลังจากเริ่มมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตและมีเงินหมุนเวียนจากการปลูกป่าสวนผสมและไร่นาสวนผสม ครอบครัวเริ่มเบาใจและให้การสนับสนุน สามปีเป็นช่วง สร้างระบบการใช้เครื่องปั้มน้ำได้ดินโดยการใช้พลังไฟฟ้าจากแผง Solar Cell ใช้ต้นไม้เป็นท่อตั้งถังเก็บน้ำเพื่อปล่อยน้ำลงในระบบปลูกป่าสวนผสมและไร่นาสวนผสมระยะเริ่มโครงการ คนในท้องถิ่นไม่สนับสนุน แต่เมื่อผ่านไป ๓ ปี ประชาชนเริ่มให้ความสนใจ โดยเฉพาะมีเกษตรกรนำไปขยายผลได้แก่ (นางสุภาวดี นันทวงศ์ บ้านคำผ่าน หมู่ที่ ๗ นายอาทิตย์ จำใจ บ้านคำผ่าน หมู่ที่ ๗ และนางรำไพ สุโคตร บ้านดอนหวาย หมู่ที่ ๕ ตำบลระเว อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี) โดยยังไม่มี การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) ศูนย์ป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ แหล่งสนับสนุนทักษะทางวิชาการ เงินทุนและสินเชื่อสำหรับป่าชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ได้ให้การสนับสนุนป่าชุมชนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลป่า ดังที่ นายสุริยัน ฤกษ์จันทร์และคณะ^๘ ให้ข้อมูลว่า “ศูนย์ป่าไม้จังหวัดศรีสะเกษ จัดกำลังคนในการฝึก ให้บริการวิชาการและติดตามการทำงานของ ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสป.) ๗ หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ฝึกอบรมและจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือดับไฟป่า”

ป่าชุมชนได้รับการสนับสนุนเงินทุนและกิจกรรมการบำรุงรักษาป่าจากภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ป่าไม้จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตลอดจนทั้งส่วนราชการอื่น ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรธรณี ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ป่า เช่น การสร้างถนนแนวกันไฟภายในป่าและรอบป่าชุมชน สร้าง

^๗ อ่างแล้ว, นางรุ่งนภา กงซุย.

^๘ อ่างแล้ว, นายสุริยัน ฤกษ์จันทร์,

แนวรั้ว และจัดทำป้ายขอบเขตการใช้ป่า การปลูกป่าเสริม ตามที่คณะกรรมการป่าชุมชนได้ให้ข้อมูล ดังนี้ “ศูนย์ป่าไม้ศรีสะเกษสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์ บำรุง ดูแลรักษาป่า งบประมาณ ๗๐,๐๐๐ บาท ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕” “ป่าชุมชนบ้านฟ้าหายาด ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการประกาศเป็นป่าชุมชน เสนอโครงการไปแล้วและคาดว่าจะได้รับงบประมาณจากศูนย์ป่าไม้จังหวัดยโสธร ๗๐,๐๐๐ บาท จะทำป้ายและปลูกป่าเสริม” “องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนการจัดทำเสารั้ว ลวดหนามรั้ว และอุปกรณ์จัดทำป้าย สนับสนุนพันธุ์ไม้ พะยุง ตะเคียน แต่ป่า ปลูกแซมในป่า” “ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนการก่อสร้างรั้วและถนนลูกรังเป็นแนวกันไฟรอบป่าชุมชน” “ป่ามีถนนล้อมรอบและถนนแยกป่าอนุรักษ์ และป่าเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยใช้งบประมาณองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น” “ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าปางดะใหญ่วังอ้อ ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรธรณี เป็นต้น ป่าชุมชนวังอ้อ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานีสนับสนุนงบประมาณดูแลรักษาป่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสนับสนุนการก่อสร้างฐานท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับจิตอาสาของประชาชนร่วมทำถนนดินหลายเส้นทางเพื่อเป็นแนวกันไฟและเป็นเส้นทางที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงจุดที่มีไฟป่าเพื่อการระงับเหตุ โดยเริ่มดำเนินการสร้างแนวกันไฟ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒” ป่าชุมชนที่ยังไม่ได้ประกาศตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.๒๕๖๒ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน กล่าวว่า “เคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ตลอดทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน” และนายสมหมาย หงษ์มณี^๙ ให้ข้อมูลว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล ให้การสนับสนุนการปลูกป่าเพิ่ม ได้แก่ ยางนา สะเดา ประดู่ ไม้แค ไม้ยาง ไม้ และสนับสนุนการปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยการทำป้ายเล็ก ป้ายใหญ่ ทำรั้ว มีการอบรมการดูแลรักษาป่า”

โดสรูปหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่

- ๑) กรมป่าไม้ให้การสนับสนุนไร่ละ ๕,๐๐๐ บาท/ปี ระยะเวลา ๕ ปี (นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑) กรมป่าไม้ให้การสนับสนุนพันธุ์ไม้สำหรับโครงการปลูกป่า ผ่านศูนย์ป่าไม้จังหวัดอุบลราชธานี
- ๒) สำนักงานพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร สนับสนุนพันธุ์ไม้ผ่านศูนย์เพาะชำกล้าต้นไม้ อำเภอบัวแก้ว จังหวัดยโสธร
- ๓) กรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชี การทำการเกษตร และแหล่งทุนสำหรับการเกษตร และได้ไปศึกษาดูงานการปลูกผักหวานป่า (ปลูกแทรกโครงการปลูกป่า) ณ อุทยานผักหวานป่า ๔๔ ดำเนินการโดยประชาชนอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
- ๔) ได้รับการสนับสนุนได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากปราชญ์ชาวบ้าน คือ อาจารย์เสถียร ทองสวัสดิ์ อำเภอบึงมูลมั่งงาย ให้ความรู้เรื่องปุ๋ยอินทรีย์/จุลินทรีย์แห้งและน้ำ^{๑๐}

๔.๑.๓ ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม

โครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาด

^๙ อ่างแล้ว, สมหมาย หงษ์มณี, ๓

^{๑๐} นางรำไพ สุโคตร เลขานุการวิสาหกิจชุมชน (เกษตรอินทรีย์) และเครือข่าย Young Smart Farmer บ้านดอนหาย ตำบลละเว อำเภอบึงมูลมั่งงาย จังหวัดอุบลราชธานี สัมภาษณ์, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕

ใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับ

รุ่งนภา กงซุย ให้ความเห็นว่ามียุทธศาสตร์ป่าไม้ แต่ไม่มีความชัดเจน ปัญหาการเผาถ่านจากไม้โตเร็วที่ปลูกในปัจจุบันที่ต้องแก้ไขเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ เมื่อไม่ต้องการนำไม้ที่ปลูกไปแปรรูป แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกักตึงคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องแจ้งผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด หรือกรณีการขออนุญาตการใช้เลื่อยยนต์ (จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้เกษตรกรผู้ปลูกป่าสามารถใช้เลื่อยยนต์ในการนำไม้มาแปรรูป)

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๕ มีมติเห็นชอบให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ดำเนินการร่วมกับสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (สลค.) และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยภายในปี ๒๕๕๘ โดยบูรณาการแนวทางการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การดำเนินงานโครงการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ตามมาตรฐานสากล การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน (Sustainable Forest Management) ได้แพร่หลายไปทั่วโลก ผู้บริโภคกลุ่มประเทศต่างๆ จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ไม้และกระดาษที่มาจากวัตถุดิบไม้ที่มีการจัดการแบบยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้ผลิตจึงให้ความสำคัญกับแหล่งผลิตไม้ ที่ต้องมีการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของโลก ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งผลตอบแทนที่ดีต่อภาคเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ตามมาตรฐานสากล เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการสวนป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสวนปามีมุมมองที่กว้างขวางขึ้น ครอบคลุมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวนป่า ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงมีมาตรการในการยกระดับสวนป่า อ.อ.ป. ให้เป็นมาตรฐานสากล โดยใน ปี ๒๕๕๔ สวนป่า อ.อ.ป. ได้เข้าร่วมรับการรับรองการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ตามมาตรฐานสากล จำนวน ๔ สวนป่า และต่อมาในปี ๒๕๕๗ อ.อ.ป.ได้เข้าร่วมรับรองการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในแผนงานที่ ๑ โครงการ จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ตามที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะเปิดประตูสู่ประชาคมอาเซียน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมานั้น ได้มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดทุกกระทรวง จัดทำแผนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยรัฐบาลให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงาน ซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้เสนอโครงการเสริมสร้างมาตรฐานการปลูกสวนป่าเศรษฐกิจเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

๔.๑.๔ ด้านระบบและรูปแบบการเกษตร

ด้านระบบการปลูกและการจัดการการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มีการคัดเลือกประเภทของไม้ที่ปลูก การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์ควบคู่กับการพัฒนาเกษตรเลี้ยงชีพแบบยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ ระบบการปลูกและการดูแลความหลากหลายทางชีวภาพที่รักษาความสมดุลและพึ่งพาซึ่งกันและกันของธรรมชาติ ดังภาพต่อไปนี้

ในการจัดระบบการปลูกและการจัดการดูแลป่าของภาคเกษตร จากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ เป้าหมายพบว่า ชุมชนมีระบบการจัดการให้ความสำคัญในระบบนิเวศตามความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ การปลูกป่าของแต่ละชุมชน สามารถแยกออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ ปลูกไม้มีค่าแซมด้วยพืชเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงชีพและเลี้ยงสัตว์

นางรุ่งนภา กงชุย^{๑๑} ได้แบ่งพื้นที่ในการปลูกป่า จำนวน ๔ ไร่ ในเชิงระบบนิเวศ ใช้ไม้มีค่าที่ปลูกเป็นไม้พี่เลี้ยงพืชอื่นที่ปลูกแซมเพื่อสร้างรายได้ในระยะสั้นที่ไม้มีค่ายังไม่สามารถตัดมาใช้ประโยชน์ เน้นเรื่องสภาพแวดล้อมการพึ่งพากันของธรรมชาติ (เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนั้นก็มี) พืชที่ปลูกแซม ได้แก่ ผักหวาน มะขามเทศ ลำไย ตะขบ มะม่วง ลิ้นจี่ หนามสูง ห้วมันหัวเผือก สรุปลได้ว่า ในพื้นที่ ๔ ไร่ เป็นป่าเชิงพาณิชย์ ๒ ไร่ และเนื้อที่ปลูกพืชแซมเพื่อเลี้ยงชีพ ๒ ไร่ ประโยชน์ของการปลูกพืชแซม คือการรักษาความชื้น และเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปลูกได้เข้าไปดูการเจริญเติบโตของไม้มีค่าที่ปลูกด้วย นางรุ่งนภาฯ ให้ความเห็นว่า หากไม่ปลูกพืชแซม เพื่อความอยู่รอดของเกษตรกรในระหว่างรอการใช้ประโยชน์จากไม้มีค่า ผู้ปลูกจะต้องมีอาชีพเสริมเพื่อเลี้ยงชีพในครอบครัว พื้นที่ปลูกป่าไม้มีค่าของนางรุ่งนภาประกอบด้วย พะยูง (ระยะการตัดอายุ ๓๐ ปี) ยางนาสำหรับทำเฟอร์นิเจอร์ภายในและกระดานพื้นบ้าน (ระยะการตัด ๒๐ ปี) ไม้แดง สำหรับปลูกสร้างบ้านเรือน (ระยะการตัด ๘-๙ ปี) นอกจากนี้ในแปลงปลูกป่าไม้มีค่า นางรุ่งนภาฯ ยังขยายการปลูกพะยูงและยางนาตามขอบสระและคันนาในไร่นาสวนผสมพื้นที่ ๕ ไร่ การสร้างรายได้ระยะสั้นได้อาศัยผลผลิตจากไร่นาสวนผสม การเกษตรระยะสั้นที่ปลูกแซมป่าไม้มีค่าโดยส่งผลผลิตเกี่ยวเนื่องจำหน่ายในรูปวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ยังได้สร้างบ้านพักขนาดเล็กเพื่อทำเป็น Home Stay ในพื้นที่ไร่นาสวนผสมด้วย ดังภาพดังนี้

^{๑๑} อ่างแล้ว, นางรุ่งนภา กงชุย,

นางรำไพ สุโคตร^{๑๒} ได้แบ่งพื้นที่สำหรับปลูกไม้มีค่า ๓ ไร่ ได้แก่ พะยุง ประดู่ ชิงชัน ตะเคียน สัก ไม้แดง กระพี้จั่นทร์ เสม็ดชุม เดิมตั้งใจจะปลูกไม้แดงแต่พลาดไปส่วนใหญ่เป็นไม้พะยุง ในพื้นที่ ๓ ไร่ที่ปลูก ไม้มีค่า มีจำนวน ๒ ไร่ที่ปลูกกล้วยแทรก ระยะแรกป่าอาศัยกล้วย และต่อมากล้วยได้อาศัยป่า และพื้นที่อีก ๑ ไร่ ปลูกข้าวโพดกินดิบ (ใช้ซากปลาดิบและน้ำตาลทำให้พืชผักต้นแข็ง) ซึ่งพืชทั้งสองชนิดสามารถ จำหน่ายผลผลิตและสร้างรายได้ได้แล้ว ระบบน้ำที่ใช้ได้จากการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลโดยใช้พลังไฟฟ้าจากแผง Solar Cell และระบบจ่ายน้ำด้วย Mini-sprinkle

นายอานนท์ พลพิทักษ์^{๑๓} ได้กล่าวว่าไม้มีค่าที่ปลูกในพื้นที่ ๔ ไร่ ได้แก่ พะยุง ตะเคียนทอง ยาง มะค่าโมง แซมด้วยต้นยางพารา ๒๐๐ ต้น และปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ กล้วย มะพร้าว ไข่ มะฮ็อกกานี มังคุด กระถินเทพา แทรกกระหว่างไม้มีค่าในพื้นที่เดียวกัน และที่เหลือทำนา ๑ ไร่ บ่อปลานิล ๒ บ่อในพื้นที่ ๑ งาน และใช้พื้นที่สร้างบ้านพัก ๑ งาน ใช้หลักการพึ่งพากันของธรรมชาติ เช่น ต้นยางปกคลุมผิวดินให้ชุ่มชื้น กล้วยอุ้มน้ำหล่อเลี้ยงต้นยาง ป่าไม้ที่ปลูกอาศัยร่มจากต้นยางและอาศัยน้ำและความชื้นจากต้นกล้วย และปล่อยให้ไม้สมุนไพรเกิดเพื่อใช้สำหรับการบำบัดรักษาด้วยกระบวนการแพทย์ทางเลือกในชุมชน ไม่ใช่ยา

^{๑๒} อ่างแล้ว, นางรำไพ สุโคตร

^{๑๓} อ่างแล้ว, นายอานนท์ พลพิทักษ์

ปราบศัตรูพืช ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปีแรกใช้วิธีปั้มน้ำและรดน้ำด้วย Sprinkle ปีที่ ๒ ใช้ความรู้และทักษะที่ตนเองมีเจาะน้ำใต้ดิน ดึงน้ำขึ้นมาใช้โดยพลังงานไฟฟ้าจากการติดตั้งแผง Solar Cell ปล่อน้ำลงสระให้น้ำล้นไปตามคลองไส้ไก่ ทำฝายย่อยเป็นขั้นบันได ตามแนวแปลงที่ดินเพื่อเลี้ยงน้ำในสวน

นางลำไย คำแก้ว^{๑๔} ได้ใช้พื้นที่ ๓ ไร่ ปลุก ยางนา ๒๐๐ ต้น พะยูง ๒๐๐ ต้น และสัก ๔๐๐ ต้น ปลุกด้วยการขุดหลุมเพาะขนาด ๔x๔ เมตร ปัจจุบันเข้าปีที่ ๕ คงเหลือเฉพาะต้นยางนา ๑๘๐ ต้น ส่วนสักและพะยูงตายทั้งหมดเนื่องจากสภาพที่ดินเป็นที่ลุ่มดินอมน้ำ มีน้ำขังและมีความชื้นมากเกินไปแม้ว่าจะยกร่องระหว่างแปลงเพื่อระบายน้ำก็ตาม ส่วนการปลุกยางนาพบว่าอยู่รอดเพราะเป็นพืชทนน้ำและโตเร็ว ปลุกพืชเศรษฐกิจแซมในพื้นที่ว่างระหว่างต้นยางนา ได้แก่ ปลุกอ้อยคั้นน้ำเพื่อขาย และปลุกหญ้าเนเปียเพื่อเลี้ยงกระบือซึ่งมีอยู่ ๘ ตัว ปลุกไม้และอินทผาลัมเพื่อขายผลผลิต พื้นที่ที่เหลือ ๑๒ ไร่ ๒ งาน ๖๔ ตารางวา ทำนา

ใช้พื้นที่ปลูกป่า ๕ ไร่ ๓ งาน ๙๔ ตารางวา ปลูกป่าเชิงพาณิชย์ประกอบด้วย ยางนา ๑๐๐ ต้น พะยูง ๒๐๐ ต้น และประดู่ ๒๐๐ ต้น พบว่าพะยูงและประดู่ เจริญเติบโตดีกว่ายางนา ไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่เติบโตสวยงามเนื่องด้วยระบบการเตรียมดินและการจัดการน้ำ สภาพดินเดิม เป็นดินร่วนปนทราย (ดินโพนนาทม) ใช้ปุ๋ยคอกได้แก่ มูลควาย และฟางข้าว ในการเตรียมดินเพื่อปลูกป่า มีการจัดระบบน้ำโดยการขุดเจาะบ่อบาดาล ใช้เครื่องปั้มน้ำโดยพลังไฟฟ้าจากแผง solar cell ส่งน้ำผ่านท่อไปยัง sprinkle ส่งน้ำเลี้ยงต้นไม้และพืชเศรษฐกิจ เมื่อถึงปีที่ ๓ ที่ผ่านมา ได้ถอด sprinkle ออก ระยะแรกป่าที่ปลูกและหญ้ากินรีเจริญเติบโตแข่งกัน ปล่อนหญ้ากินรีสูงประมาณ ๑ เมตร ตัดหญ้ากินรีออก ใช้ไม้ค้ำต้นพะยูงที่เอนให้ตั้งตรง พืชเศรษฐกิจปลูกแซมระหว่างไม้ที่ปลูก หญ้ากินรีสำหรับเลี้ยงควาย หญ้ากินรีทนแล้งดีกว่าหญ้าเนเปียตลอดทั้งได้ปลูก กล้วย น้อยหน่า มะม่วง มะนาว แค ตะไคร้ มะละกอ แซมในพื้นที่ปลูกป่า ที่ดินเดิมเป็นป่าเสื่อมโทรม เนื้อที่ ๑๐ ไร่ ปลุกยางนา ๒,๐๐๐ ต้น ปลุกระยะระหว่างแถว ๘ เมตร และระหว่างต้น ๑ เมตร ลักษณะดินเป็นดินทรายร่วน ระยะที่ปลูกยางพารา ๓ ปีแรก ปลูกมันสำปะหลังแซม เพื่อช่วยปกคลุมซึ่งกันและกันระหว่างต้นยางนาและมันสำปะหลัง ขณะที่ต้นยางนามีขนาดเล็กต้นยางนาจะโตยาก ปัจจุบันต้นยางนายืนต้นแข็งแรง วิธีให้ต้นยางนาสูงขึ้นคือการตัดกิ่งฟุ่มใบบริเวณโคนต้นขึ้นไปประมาณ ๑ เมตร ได้ผลิตผลจากมันสำปะหลังเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว

^{๑๔} อ่างแล้ว, นางลำไย คำแก้ว, ๓๒

ได้ใช้พื้นที่ที่เคยเป็นป่าเสื่อมโทรม ๓ ไร่ ปลุกต้นยางนา ๖๐๐ ต้น ไฟไหม้ป่าคงเหลือ ๔๐๐ ต้น สภาพดินร่วนปนทราย ฤดูฝนน้ำขัง พยายามยกแปลงปรับดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปลูกแทรกด้วยหญ้า กินรี (สำหรับเลี้ยงวัว) ใส่เชื้อเห็ดเผาะและเห็ด/ละโงกรอบๆ ต้นยางนา ระยะ ๓ ปีแรก ปลูกมันสำปะหลัง ระหว่างแถวต้นยางนา เพื่อเป็นพี่เลี้ยงซึ่งกันและกัน เมื่อเข้าปีที่ ๔ ปล่อยให้ต้นยางนาโตเอง ใช้พื้นที่ที่เคยเป็นป่าเสื่อมโทรม จำนวน ๘ ไร่ ปลูกยางนา ๑,๖๐๐ ต้น ทำแนวกันไฟ ปลูกมันสำปะหลังแซมระหว่างแถว ต้นยางนา ยังไม่ได้ตัดกิ่งช่วงล่างออก ต้นยางนายังโตช้า มีมดแดงและไข่มดแดงทุกแปลง ใส่เชื้อเห็ดละโงก และเห็ดดินขาว (เห็ดก่อ)

รูปแบบที่ ๒ ปลูกไม้มีค่าพร้อมกับเพาะเชื้อเห็ด เก็บไข่มดแดงและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์

การปลูกไม้มีค่าพร้อมกับเพาะเชื้อเห็ด เก็บไข่มดแดงและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ได้แบ่งพื้นที่ปลูกป่าเชิงพาณิชย์ จำนวน ๓ ไร่ ได้แก่ ยางนา ๑๕๐ ต้น พะยูง ๑๕๐ ต้น มะค่า ๑๕๐ ต้น และสะเดา ๑๕๐ ต้น หลุมปลูกขนาด ๒x๔ เมตร ระหว่างต้น ๒ เมตรและระหว่างแถว ๔ เมตร ปัจจุบันเข้าปีที่ ๕ คงเหลือ ยางนา ๑๒๐ ต้น พะยูง ๑๕๐ ต้น มะค่า ๓๐ ต้น และสะเดา ๓๐ ต้น ปัญหาสำคัญที่พบคือ ปัญหาการขาดน้ำ ที่ดินไม่มีระบบไฟฟ้า ไม่มีปั้มน้ำ เป็นการปลูกตามธรรมชาติ ไม่ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจแซมระหว่างไม้ป่าที่ปลูก แต่ใช้วิธีนำเห็ดแก่มาขยี้ผสมน้ำแล้วนำไปราดใต้ต้นไม้เพื่อขยายพันธุ์เห็ด นอกจากนี้ยังมีเห็ดธรรมชาติได้แก่ เห็ดละโงก เห็ดเผาะ ตลอดทั้งมีหญ้าในการเลี้ยงวัวพันธุ์ไทยกลางซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

นางนงลักษณ์ แสนทรัพย์^{๑๕} ได้ใช้พื้นที่ปลูกป่า ๑ ไร่ ๒ งาน ๙๔ ตารางวา เตรียมหลุมขนาด ๒x ๒.๕ เมตรลึก ๓๐ ซม. ลงปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ มูลวัวทับบนปุ๋ยเคมี ถมดินกลบ โดยมีไม้ที่ปลูก ประกอบด้วย ยางนา ๓๐๐ ต้น สัก ๑๒๐ ต้น ไม้สักส่วนใหญ่ตาย และพะยุง ๑๒๐ ต้น ใช้วิธีปลูกสลับ พบว่าต้นสักไม่ชอบดินที่มีน้ำขัง หากอยู่ในพื้นที่ที่มีน้ำขังส่วนใหญ่จะตาย ไม้ที่ปลูกส่วนใหญ่เติบโตสวยงาม เนื่องด้วยระบบการเตรียมดินและการจัดการน้ำ โดยเกษตรกรได้ลงทุนในการถมหน้าดินด้วยดินร่วนปนทรายในระยะเตรียมปลูก ใช้หน้าดินจากที่อื่นจำนวน ๓๐๐ คันรถๆ ละ ๑๖๐ บาท ๔๘,๐๐๐ บาท และปรับพื้นที่รอบๆ รวมใช้เงินส่วนตัวลงทุนทั้งสิ้นมากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท ใช้มูลวัวคลุกพางปกหน้าดิน เรียนรู้การปลูกแบบพางห่มดิน จาก นายสุทธินันท์ ปรัชญาพฤกษ์ และนายณรงค์ สังคะโป ตลอดทั้งหาความรู้เพิ่มเติมผ่านสื่อ you tube ในระยะ ๒-๓ ปีแรกดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด รดน้ำ มูลวัว ห่มพาง โดยเฉพาะปีแรกได้รดน้ำทุกวัน ปีที่สอง รดน้ำวันเว้นวัน และปีที่ ๓ สามารถปล่อยให้อยู่ตามธรรมชาติ จัดระบบน้ำโดยการเจาะบาดาล ป้อนน้ำ ไปไม้ที่หล่นเป็นปุ๋ยและเป็นแหล่งเชื้อเห็ด ปลูกไม้เสริม ได้แก่ ประดู่ซึ่งเจริญเติบโตเร็วและรักษาง่าย เพื่อให้ไม้พะยุงมีผลตายสวยงามในอนาคต ได้มัดควบกิ่งก้านจากโคนต้นให้เป็นเกลียวและให้เติบโตในแนวตั้ง ไม่ต้องตัดกิ่งก้านที่โคนต้นทิ้ง ข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ของที่ดินปลูกป่าแปลงนี้คือ สวนป่าแห่งนี้มีทำเลที่ตั้งติดกับไร่ยาสูบและโรงเรียนตากแห้งใบยาสูบ ซึ่งช่วยให้แมลงกินใบไม้มารบกวนไม้ที่ปลูกในระยะที่เป็นต้นอ่อนและแตกใบอ่อน เมื่อไม้โตแข็งแรงก็จะช่วยตัวเองได้ พืชเศรษฐกิจปลูกแซมระหว่างไม้ที่ปลูกโดยการฝังเชื้อเห็ดเฉพาะ

นายประสิทธิ์ ศรีพิมพ์^{๑๖} ใช้พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเดิม จำนวน ๕ ไร่ ปลูกยางนา และใส่เชื้อเห็ด ผลผลิตจากป่า เห็ดละเือง เห็ดเหาะ เห็ดผึ้ง ใส่เชื้อเห็ดและเก็บผลผลิตช่วงเวลา พฤษภาคม-กรกฎาคม ของทุกปี และมีมดแดงและไข่มดแดงทุกแปลง ในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ของทุกปี

^{๑๕} อ่างแล้ว, นางนงลักษณ์ แสนทรัพย์,

^{๑๖} คณะกรรมการป่าชุมชน ศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ปางคใหญ่วังอ้อ อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี (๒๘ มีนาคม ๒๕๖๕)

รูปแบบที่ ๓ ปลุกไม้มีค่าโดยไม่ปลุกพืชอื่นแซม

นางดวงฤดี สามสี^{๑๗} ได้แบ่งพื้นที่นาเป็นพื้นที่ปลุกป่าเชิงพาณิชย์ ๒ ไร่ ยกร่องและขุดหลุมปลุกขนาด ๒x๒.๕ เมตร ใช้ปุ๋ยมูลไก่อรองพื้น ปี พ.ศ.๒๕๖๒ เริ่มปลุก ยางนา ๔๐๐ ต้น ปัจจุบันเหลือ ๒๐๐ ต้น เนื่องจากไม่ทนต่อสภาพแห้งแล้งเพราะขาดน้ำ มะค่า ๒๐๐ ต้น ปัจจุบันเหลือ ๑๒๐ ต้น เจริญเติบโตช้า ตะเคียน ๓๐๐ ต้น ปัจจุบันเหลือ ๑๕๐ ต้น ได้หาพันธุ์ไม้มาปลุกเสริมทดแทนแล้ว ได้แก่ ยางนา มะค่า ตะเคียน ไม้แดง พะยูง

นายสมภาร สุวรรณรัตน์^{๑๘} ใช้พื้นที่ที่ดิน จำนวน ๑๓ ไร่ ปลุกป่าไม้มีค่า สาเหตุที่เข้าร่วมโครงการปลุกป่าเพราะมีที่ดินจำนวนมากแต่ขาดกำลังคนทำกิน จึงได้แบ่งพื้นที่ปลุกป่า ปลุกไม้แดง ๑๐๐ ต้น ปัจจุบันเหลือ ๘๐ ต้น นำมาปลุกปีแรกช่วงปลายฝน ตายไปบางส่วน แต่ได้นำตะเคียนมาซ่อมเสริม ประดู่ป่า ๗๖๐ ต้นยังคงอยู่ มะค่าโมง ๕๒๐ ต้น โตช้าและบางส่วนไม่โต อาจไม่เหมาะกับประเภทของดิน ไม้พะยูง ๕๐๐ ต้น ยังคงอยู่ ยางนา ๕๒๐ ต้น ยังคงอยู่ จ้างแรงงานช่วยขุดสระกักเก็บน้ำ มีแผง Solar Cell จำนวน ๒ แผง แต่ประสบภัยพายุฝนทำให้แตกเสียหายไป ๑ แผง ไม่ตัดกิ่งยางนาในช่วงโคนต้นเพื่อให้มีพุ่มไม้คลุมดิน ส่วนเกษตรกรรายอื่นจะตัดเพื่อให้ลำต้นสูงและโตไว

^{๑๗} อ้างแล้ว, นางดวงฤดี สามสี

^{๑๘} อ้างแล้ว, นายสมภาร สุวรรณรัตน์, ๔๑

ใช้พื้นที่ที่ดิน จำนวน ๑๐ ไร่ ล้อมรั้วลวดหนาม ปลูกลูกต้นยูคาลิปตัสเป็นแนวกันรั้ว ไม้ที่ปลูกมี มะค่าโมง ๒๕๐ ต้น ตะเคียนทอง ๒๕๐ ต้น ไม้แดง ๒๕๐ ต้นซึ่งไม้แดงเติบโตช้าไม่เหมาะกับสภาพดิน พะยูง ๒๕๐ ต้น ยางนา ๑,๐๐๐ ต้น ต้นยางนาโตช้าเพราะที่ดินส่วนหนึ่งเป็นทราย ได้ปลูกตะเคียนและ พะยูงเสริมทดแทนไม้มีค่าปลูกที่ไม่โต ทดลองด้วยตนเองในการตัดกิ่งก้านที่โคนต้นยางนา ส่งผลให้ต้นยาง นาสูงตรงเหยียดยาวขึ้น จากข้อสังเกตในการปลูกป่า พบว่า สภาพดินแปลงนี้เหมาะสำหรับปลูกพะยูงและ ยางนามากที่สุด ระยะเริ่มปลูก ได้ยกร่องพูนดิน ใส่ปุ๋ยเคมี (ยูเรีย) ปีที่ ๑-๒ ฤดูแล้งรดน้ำ พรุนดิน ขนน้ำ และปุ๋ยคอกใส่ท้ายรถไถเดินตามแปลงที่ปลูกป่า

สรุปได้ว่า แม้ว่าการจัดการปลูกป่าของเกษตรกรได้ดำเนินเป็นรายบุคคล เกษตรกรผู้ปลูกป่าได้ สร้างเครือข่ายในการแสวงหาแหล่งสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านวิชาการและจัดหาพันธุ์ไม้จากศูนย์ป่า ไม้จังหวัด ศูนย์ขยายพันธุ์กล้าไม้ระดับจังหวัด ศูนย์เพาะชำกล้าต้นไม้ระดับอำเภอ ความรู้ด้านการจัดทำ บัญชีการทำการเกษตรและแหล่งทุนสำหรับการเกษตรจากกรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรการเข้าถึงแหล่ง วิชาการการฝึกอบรมเศรษฐกิจพอเพียง“คืนชีวิตให้แผ่นดิน”ตามศาสตร์พระราชารัชกาลที่ ๙ ให้สวนป่าเป็น แหล่งอาหารและสมุนไพร การศึกษาดูงานการปลูกผักหวานป่าในพื้นที่อุทยานผักหวานป่าในจังหวัด ไกล่เคียง สำหรับการรับรองมาตรฐานการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงชีพในระหว่างที่รอการใช้ประโยชน์จาก การปลูกป่า เกษตรกรบางส่วนได้เข้ารับการฝึกอบรมสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ PGS (Participatory Guarantee System) ได้ผ่านการรับรองการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ภายใต้กระบวนการ รับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ตลอดทั้งได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านพื้นที่ ไกล่เคียง สื่อ youtube ในเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ จุลินทรีย์แห้งและน้ำ การทำไบโอดีเซลจากน้ำยางต้นยางนา ตลอดทั้งการจัดการปลูกป่าผสมผสานพืชเศรษฐกิจเพื่อส่งผลิตผลจำหน่ายในวิสาหกิจชุมชนตลาดสีเขียว เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า เกษตรกรไม่ได้วิเคราะห์ผลได้ผลเสียจากการใช้ที่ดินปลูกป่า เพียงแต่คาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๔.๑.๕ ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร

ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากเกษตร คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้ กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด การพัฒนาต่อยอดมูลค่าผลผลิตจากเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต ให้ครบวงจรในด้านการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีพัฒนาห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาสร้างสรรค์วิสาหกิจอื่นที่เชื่อมโยงจากห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและตลาด

ระยะหลายปีก่อนที่เกษตรกรจะใช้ประโยชน์จากไม้มีค่าที่ปลูกได้ เกษตรกรจำเป็นต้องมีรายได้อื่นเพื่อเลี้ยงชีพควบคู่ไปกับการดูแลไม้มีค่าให้เจริญเติบโต เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกพืชเศรษฐกิจแซมป่าที่ปลูกและมีรายได้ผลได้จากผลผลิตระยะสั้น ได้ผลผลิตจากไม้ผลที่โตในป่าโดยเฉพาะกล้วยและสมุนไพรรวมทั้งจากปลา อนาคตจะได้ผลจากมะพร้าวและมังคุด” ได้ผลผลิตจากแปลงปลูกป่า ได้แก่ ชิง กระชาย สมุนไพรมดแดง ไช้มดแดง เห็ด”ผลได้ระยะสั้น พืชเศรษฐกิจปลูกแซมระหว่างไม้ที่ปลูก ได้แก่ หญ้ากีนีร์สำหรับเลี้ยงควาย หญ้ากีนีร์ทนแล้งดีกว่าหญ้าเนเปียร์ นอกจากนี้ก็มี กล้วย น้อยหน่า มะม่วง มะนาว แค ตะไคร้ มะละกอ” การปลูกแซมป่าด้วยมันสำปะหลังและหญ้ากีนีร์สำหรับเลี้ยงวัว ใส่เชื้อเห็ดเผาะและเห็ดและเห็ดละโรงรอบต้นยางนา ปลูกมันสำปะหลังแซม จำหน่ายผลผลิตจากมันสำปะหลัง และยังมีผลผลิตเศรษฐกิจจากป่า ได้แก่ เห็ด ไช้มดแดง” นอกจากนั้นยังมีการปลูกพืชเศรษฐกิจแซมในพื้นที่ว่างระหว่างต้นยางนา ได้แก่ อ้อยคั้นน้ำเพื่อขาย หญ้าเนเปียร์เพื่อเลี้ยงกระบือที่มีอยู่ ๘ ตัว ฝั่เพื่อขาย และอินทผลัม” ได้ปลูกแทรกระหว่างไม้ที่ปลูก ปลูกเห็ดเผาะ ใส่เชื้อเห็ดเผาะใต้ต้นยาง เพาะเห็ดละโรงระยะแรกฝั่ก่อนเชื้อเห็ดรอบต้นแต่หนูกิน ปลูกหญ้ากีนีร์สำหรับเลี้ยงควาย และมีรายได้จากการเพาะเห็ด โดยนำเห็ดแก่ขี้ผสมน้ำเป็นเชื้อเห็ดมาฝั่บริเวณไม้ที่ปลูกเพื่อให้ป่ามีอาหารตามธรรมชาติมากขึ้น นอกจากนี้มีมดแดงและไช้มดแดงในพื้นที่ป่าที่ปลูก ได้ผลผลิตจากป่า เห็ดละโรง เห็ดเผาะ เห็ดฝั่ และมีมดแดงและไช้มดแดงทุกแปลง ปลูกมันสำปะหลังแซมระหว่างแถวต้นยางนา มีมดแดงและไช้มดแดงทุกแปลง ใส่เชื้อเห็ดละโรงและเห็ดดินขาวหรือเห็ดก่อ” นางนงลักษณ์ แสนทรัพย์^{๑๙} กล่าวว่า “ผลได้ระยะสั้นที่เห็นได้ชัดจากการปลูกป่าคือเห็ด มดแดง ไช้มดแดง” เช่นเดียวกัน

๔.๑.๖ ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร

คือ การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนองชุมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสารสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการปลูกป่าของชุมชนพุทธเกษตรและเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

แนวคิดของเกษตรกรต่อผลลัพธ์ของการจัดการปลูกป่ามีความหลากหลาย ได้แก่ การมองป่าว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า เช่น นางรุ่งนภา กงสุข^{๒๐} เห็น “หลักพระพุทธศาสนา ธรรมะคือธรรมชาติ มีสติ มีชีวิตรอด ต้นไม้ก็เช่นกัน เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี ทุกอย่าง

^{๑๙} อ่างแล้ว, นางนงลักษณ์ แสนทรัพย์

^{๒๐} อ่างแล้ว, นางรุ่งนภา กงสุข.

ฟังพาอาศัยกัน” นายอานนท์ พลพิทักษ์^{๒๑} เห็นว่า “ตนเองสนใจเรื่อง “สวนของพ่อ” ปลุกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง คือนชีวิตให้แผ่นดิน มีความชอบและรักธรรมชาติเป็นทุนเดิม ปลุกสวนป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหารและสมุนไพร ระยะแรกชุมชนคิดว่าเป็นเรื่องผิดปกติที่ปลุกป่าผสมผสานกับพืชเศรษฐกิจ พืชเศรษฐกิจที่ปลูกแทรกในบริเวณเดียวกับปลุกป่า ได้แก่ กลั้ว มะพร้าว ไม้ มะฮ็อกกานี ขายกลั้วมาได้ ๓ ปี ตอนนั้นชุมชนใกล้เคียงและห่างไกลมาศึกษาและนำไปขยายผล”

มีเกษตรกรบางส่วนมองถึงประโยชน์ของการปลุกป่าในเชิงเศรษฐกิจในระยะสั้นและระยะยาว ระยะที่ปลุกอย่างพารา ๓ ปีแรก ปลูกมันสำปะหลังแซม เพื่อช่วยปกคลุมซึ่งกันและกันระหว่างต้นยางนาและมันสำปะหลัง (ขณะที่ต้นเล็กโตยาก) ปัจจุบันต้นยางนายืนต้นแข็งแรง วิธีให้ต้นยางนาสูงขึ้นคือการตัดกิ่งฟุ่มใบบริเวณโคนต้นขึ้นไปประมาณ ๑ เมตร ได้ผลผลิตจากมันสำปะหลังปีละ ๒๐ ตัน ราคาภิโกรัมละ ๑.๗๐-๒.๐๐ บาท ผลผลิตเศรษฐกิจจากป่า ได้แก่ เห็ด ไข่มดแดง”ปลูกไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ และได้ผลผลิตจากป่า เห็ดละโรง เห็ดเผาะ เห็ดผึ้ง ใส่เชื้อเห็ดและเก็บผลผลิตช่วงเวลา พฤษภาคม-กรกฎาคม ของทุกปี และมีมดแดงและไข่มดแดงทุกแปลง มีนาคม-พฤษภาคม ของทุกปี” ปลูกไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ และได้ผลผลิตจากป่า เห็ดละโรงและเห็ดดินขาว มีมดแดงและไข่มดแดงทุกแปลง ผลผลิตจากแปลงปลุกป่า ได้แก่ ขิง กระชาย สมุนไพร มดแดง ไข่มดแดง เห็ด มีรายได้เลี้ยงครอบครัวจาก มันสำปะหลังและปาล์มน้ำมัน ให้ความรักดูแลเอาใจใส่ต้นไม้”

เกษตรกรส่วนหนึ่งคาดหวังประโยชน์จากไม้มีค่าที่ปลูกในอนาคต แม้ว่าคนในท้องถิ่นไม่สนใจ มองเป็นเรื่องไม่ปกติ เสียขายที่ดินทำกินที่ถูกนำไปใช้ในการปลุกป่า แต่ตนเองได้ความสุขจากการดูแลและเห็นการเจริญเติบโตของต้นไม้ ได้ใช้ไม้ในอนาคต ได้หญ้าและผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจที่ปลูกแทรก” “ระยะแรกชุมชนไม่เห็นด้วยกับการปลุกป่า แต่เมื่อป่าเริ่มมีผลผลิตจากป่า ชุมชนเริ่มให้ความสนใจ” เห็นว่า “ปลุกป่าเป็นการออมเพื่อขายที่ดินพร้อมต้นไม้ในวัยชรา” เป็นคนรักต้นไม้ คงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าในช่วงอายุของตน คิดว่าปลูกเพื่อเป็นทุนของลูกหลานในอนาคต”ปลูกไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์” และเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งปลุกป่าด้วยความรักเป็นหลัก ตนเองมีความรัก รักต้นไม้ รักธรรมชาติ มีความเพียรในการปลุกป่า” “รักการปลูกต้นไม้ อากาศดี จะเพิ่มพูนในการปลุกป่า” แม้ว่าคนในท้องถิ่นไม่สนใจ มองเป็นเรื่องไม่ปกติ เสียขายที่ดินทำกินที่ถูกนำไปใช้ในการปลุกป่า แต่ตนเองรักต้นไม้ ต่อไปจะใช้ที่นาขยายการปลุกป่าเพิ่มขึ้น”

สาเหตุที่เกษตรกรถอนตัวจากการปลุกป่าเชิงพาณิชย์

- เสียขายพื้นที่ที่เคยทำนา และต้องใช้ระยะเวลานานในการปลุกป่า
- ไม่สามารถรอผลจากการปลุกป่าได้
- ระบบน้ำไม่เพียงพอและ ขาดระบบการจัดการน้ำทั่วถึง

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

- มีกลุ่มทุนอุตสาหกรรมป่าไม้ แต่ไม่มีความขัดแย้ง
- ปัญหาการเผาถ่านจากไม้โตเร็วที่ปลูกในปัจจุบันที่ต้องแก้ไขเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตรวจสอบ

-เมื่อไม่ต้องการนำไม้ที่ปลูกไปแปรรูป แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกั่วงวลคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องแจ้งผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด

^{๒๑} อ่างแล้ว, นายอานนท์ พลพิทักษ์.

สุเทพ เกตุเวชสุริยา^{๒๒} ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งป่าไม้ ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการปลูกป่า การป้องกันรักษาป่า ด้านการจัดการป่าชุมชน ด้านการจัดการปรับที่ดิน ป่าไม้ซึ่งการจัดการที่อยู่อาศัยในที่ป่าไม้พวกที่มีการบุกรุกเข้าไปในที่ป่าสงวนแห่งชาติ ปัจจุบันนี้ได้มีการให้อยู่อาศัยโดยถูกต้องตามหลักกฎหมายตามแนวทางคณะกรรมการ นโยบายที่ดินแห่งชาติ ปัญหาของป่าในประเทศไทยเหตุใดจึงต้องมีการปลูกป่า และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ควรจะต้องรู้ ในการใช้ประโยชน์ไม้ และการซื้อขายไม้ การส่งเสริมการปลูกป่าในประเทศไทย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เป็นรูปธรรมจะต้องมีความเกี่ยวข้อง คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของภาครัฐ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการและปฏิบัติตามที่ได้มีการหาเสียงไว้ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการเกษตรนั้น เนื่องจากเกษตรกรถือเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญของพรรคการเมือง ส่งผลให้นโยบายการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง (Political Reason) และ คำนึงถึงผลประโยชน์ระยะสั้นเป็นสำคัญ การกำหนดนโยบายภาคเกษตรในอนาคต เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่น ๆ รวมถึงข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยีความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร อย่างไรก็ตามในเรื่องดังกล่าว รัฐบาลปัจจุบันโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ซึ่งภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ ๒๐ ปี เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนา ซึ่งคาดว่าจะสามารถลดปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายการพัฒนาในอนาคต

๒) ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหารายได้เกษตรกรที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

๓) การขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร และการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุประเทศไทย กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากอัตราการเจริญพันธุ์รวมลดลงและประชากรไทยมีอายุยืนมากขึ้น คาดการณ์ว่าในปี ๒๕๘๓ จะมีจำนวนผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป สูงถึง ๒๐.๕ ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๒.๑ ของประชากรไทยทั้งหมด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้นอกจากจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก แต่แนวโน้มแรงงานภาคเกษตรกลับลดลง เนื่องจากแรงงานวัยทำงานไม่สามารถทดแทนแรงงานที่ก้าวเข้าสู่วัยกลางคนและสูงอายุได้ทัน ประกอบกับบุตรหลานเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาดีขึ้นไม่นิยมประกอบอาชีพการเกษตร เพราะขาดแรงจูงใจและกลัวความไม่มั่นคงทางรายได้ ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เคลื่อนย้ายจากภาคการเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการเพิ่ม

^{๒๒} ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๙ อุบลราชธานี (สัมภาษณ์, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕)

มากขึ้น ซึ่งหากแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตสินค้าเกษตร และส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงไปยังสาขาอุตสาหกรรมเกษตรและภาคการส่งออกด้วย

๔) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติเกิดจาก ๒ สาเหตุหลัก คือ ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การปลูกพืชซ้ำๆ และต่อเนื่อง ทำให้ดินเสื่อมสภาพ การตัดไม้ทำลายป่า การขยายตัวของเมืองหรืออุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ทางการเกษตร การใช้สารเคมีเกษตรที่ไม่เหมาะสม การบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่มีการอนุรักษ์ และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น การขาดแคลนน้ำ การสูญเสียความหลากหลายของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และการสูญเสียระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรพัฒนาใน ๕ ประเด็น ดังนี้ (๑) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร (๒) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่าสินค้าเกษตร (๓) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตร (๔) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ (๕) พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยยึดหลักตามแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

๔.๒ การพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถให้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จักรูปแบบการทำเกษตรกรรมในบริบทต่างๆ ก่อนที่จะพัฒนาและสร้างให้เกิดความสมดุลได้ ในการทำเกษตรกรรมโดยทั่วไปแต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบการทำเกษตรที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๔.๒.๑ การทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการทำเกษตรแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยแต่ละภาคย่อมมีความแตกต่างกันไป ตามภูมิประเทศของแต่ละภาค จึงได้เกิดมีรูปแบบการทำเกษตรแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เกิดผลผลิตที่สมบูรณ์และพัฒนาสร้างความสมดุลในภาคเกษตรให้เกิดความยั่งยืน จึงมีรูปแบบการเกษตรดังนี้

๑) รูปแบบการทำไร่แบบหมุนเวียน กรม โสพัฒนา^{๒๓} ได้กล่าวว่า การทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี มีการทำไร่แบบหมุนเวียน คือระบบไร่หมุนเวียนเป็นระบบเกษตรกรรมพื้นบ้านที่ทำกันในหลายวัฒนธรรมในอดีต เป็นวิธีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่หนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง โดยจะปลูกพืชแบบผสมผสาน ทั้งข้าว ผัก และพืชใช้สอยต่างๆ รวมกันในบริเวณพื้นที่เดียวกัน เมื่อทำการเพาะปลูกไประยะหนึ่งจนดินลดความอุดมสมบูรณ์ลง ก็จะย้ายไปทำการเพาะปลูกในพื้นที่ใหม่ และปล่อยให้ดินในพื้นที่

^{๒๓} นายกรม โสพัฒนา เกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี (สัมภาษณ์ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

เดิมได้ฟื้นความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ แล้วจึงหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิมนั้นอีกครั้ง จึงเป็นรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่สามารถรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ได้มากที่สุดระบบหนึ่ง แต่ในปัจจุบันมีการทำไร่นาหมุนเวียนกันอย่างผิดวิธีจนทำให้ระบบเกษตรกรรมวิธีนี้ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นการทำเกษตรกรรมแบบ ไร่เลื่อนลอยที่ไปตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำบนที่สูง

๒) รูปแบบการทำระบบเกษตรผสมผสาน หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดเอื้อประโยชน์กันและกัน และเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีการประสานเกื้อกูลกันระหว่างพืชและสัตว์ เศรษฐกิจและผลพลอยได้จากทั้งพืชและสัตว์สามารถเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งได้ เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าวที่ได้ผลผลิตทั้งข้าวและปลาโดยไม่ต้องใช้สารเคมี การเลี้ยงไก่หรือสุกรบนบ่อปลาทำให้ได้อาหารปลาจากเล้าไก่หรือสุกร หรือการเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้ได้ทั้งน้ำผึ้งและมีผึ้งช่วยผสมเกสรดอกไม้ เป็นต้น นอกจากนี้จากการผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างหลากหลายแล้ว ยังมีการจัดการผลผลิตการเกษตรที่คำนึงถึงการตลาดด้วย รัชชชัย พันเท^{๒๔} ได้กล่าวว่า ระบบเกษตรผสมผสาน หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดเอื้อประโยชน์กันและกัน และเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช ? พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีการประสานเกื้อกูลกันระหว่างพืชและสัตว์ เศรษฐกิจและผลพลอยได้จากทั้งพืชและสัตว์สามารถเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งได้ เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าวที่ได้ผลผลิตทั้งข้าวและปลาโดยไม่ต้องใช้สารเคมี การเลี้ยงไก่หรือสุกรบนบ่อปลาทำให้ได้อาหารปลาจากเล้าไก่หรือสุกร หรือการเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้ได้ทั้งน้ำผึ้งและมีผึ้งช่วยผสมเกสรดอกไม้ เป็นต้น นอกจากนี้จากการผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างหลากหลายแล้ว ยังมีการจัดการผลผลิตการเกษตรที่คำนึงถึงการตลาดด้วย

๓) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบไร่นาป่าผสมหรือวนเกษตรเป็นระบบเกษตรกรรมที่นำเอาหลักการความยั่งยืนถาวรภาพของระบบป่าธรรมชาติมาเป็นแนวทางในการทำเกษตร และมีการ

^{๒๔} นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี (สัมภาษณ์ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

จัดองค์ประกอบการผลิตทางการเกษตรให้รวมหลากหลายชนิดของพืชและสัตว์อย่างเหมาะสมและสมดุล คำว่า ?วนเกษตร? มาจากคำว่า??วน? ที่หมายถึง ป่าที่มีความหลากหลายของทรัพยากรที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต และคำว่า ?เกษตร? ที่หมายถึง การใช้ที่ดินในการผลิตพืชหรือสัตว์ เช่นการเพาะปลูกพืช การทำป่าไม้ ประมง ปศุสัตว์ต่างๆ ดังนั้น วนเกษตร จึงหมายถึงการใช้ที่ดินในการผลิตพืช และสัตว์ให้มากขึ้น หรือมีความซับซ้อนและหลากหลายทางชีวภาพใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการทำเกษตรร่วมกับการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมีรากฐานหรือปัจจัยการผลิตที่มาจากท้องถิ่นเอง ทั้งนี้การทำวนเกษตรจะมีลักษณะแตกต่างหรือผันแปรไปตามสภาพพื้นที่ รวมถึงทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ ความสามารถในการจัดการของแต่ละท้องถิ่นเอง

๔) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบวนเกษตร คือการทำเกษตรแบบเพิ่มการซึมซับน้ำ รักษาหน้าดินลดการสูญเสียดินโดยให้ความสำคัญอย่างสูงกับการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผลและไม้ใช้สอยต่างๆ ให้เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ปลูกและผสมผสานกับการปลูกพืชที่ไม่ต้องการแสงแดดมากในชั้นถัดลงมา ซึ่งจะได้อาศัยร่มเงาและความชื้นจากการที่มีพืชชั้นบนขึ้นปกคลุม ลักษณะพันธุ์พืชที่ใช้ควรเป็นทรงพุ่มเพื่อลดความรุนแรงของเมื่อดฝนที่ตกกระทบผิวดิน สามารถรักษาสภาพสมดุลของสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมกับพืชที่ปลูกร่วม เช่น บั้ร่มเงา พายุ ฝน รวมทั้งควบคุมสภาพความชุ่มชื้นและอุณหภูมิ เป็นต้น พันธุ์ไม้ที่ปลูกควรมีรากลึกพอที่สามารถหมุนเวียนธาตุอาหารในระดับที่ลึกขึ้นมาสู่บริเวณผิวดิน เป็นประโยชน์ต่อพืชรากตื้นที่ปลูกร่วม โดยรวมทั้งระบบควรให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรหลายด้าน เช่น ผลผลิตในรูปอาหาร ยารักษา โรค ไม้ฟืน ไม้สร้างบ้านและรายได้ สิ่งสำคัญที่สุดควรเป็นระบบที่อนุรักษ์ดินและน้ำได้ดี ปลูกได้หลายสภาพแวดล้อม และง่ายต่อการปฏิบัติในสภาพของเกษตรกร วนเกษตรที่พอประยุกต์ใช้ในประเทศไทยมีอยู่ ๓ ระบบใหญ่ คือ ระบบป่าไม้-ไร่นา ระบบป่าไม้-เลี้ยงสัตว์และระบบเลี้ยงสัตว์-ไร่นา-ป่าไม้ ซึ่งวิธีการนำแต่ละระบบไปประยุกต์ใช้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่เป็นเกณฑ์

๕) รูปแบบการทำเกษตรธรรมชาติเป็นระบบเกษตรกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ และพยายามเข้าใจกระบวนการทำงานของธรรมชาติอย่างแท้จริง โดยมองว่าธรรมชาติได้จัดทุกสิ่งทุกอย่างไว้อย่างสมดุลดีแล้ว เราจึงควรให้ความสำคัญกับธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างเต็มที่โดยรบกวนธรรมชาติให้น้อยที่สุด พร้อมไปกับหาทางอนุรักษ์ธรรมชาตินั้นไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

แนวความคิดการทำเกษตรธรรมชาติที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย รวมถึงแนวคิดของมาซาโนบุ ฟูกูโอกะ ที่เป็นผู้เขียนหนังสือ *ปฏิบัติด้วยฟางเส้นเดียว* หรือแนวคิดเกษตรธรรมชาติของโมกิจิ โอคาตะ ผู้ให้กำเนิดกลุ่มเกษตรธรรมชาติเอ็มโอเอ (MOA) และแนวคิดเกษตรธรรมชาติคิวเซ ที่แยกออกมาจากกลุ่มเอ็มโอเอ ตลอดจนแนวคิดเกษตรธรรมชาติเกาหลีของ ฮาน คิว โซ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่แนวคิดของเกษตรธรรมชาติจะมีหลักการสำคัญที่คล้ายคลึงกัน คือ การเลียนแบบธรรมชาติของป่าที่สมบูรณ์ และใช้พลังจากสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติตามที่เป็น โดยจะรบกวนหรือแทรกแซงการทำงานของธรรมชาติให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น มีการให้ความสำคัญกับดินเป็นอันดับแรก และเน้นการปรับปรุงดินให้มีพลังมาสำหรับการเพาะปลูก เหมือนดินในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภค สามารถให้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ หรือเป็นระบบเกษตรกรรมที่มีความยั่งยืนมั่นคงในระยะยาว

ในการทำเกษตรกรรมธรรมชาติ จะมีการจัดระบบการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่สอดคล้องกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน งดเว้นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นหลักๆ ได้แก่ ไม่มีการพรวนดิน ไม่กำจัด

วิชพืช ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นปฏิบัติการทางการเกษตรที่คำนึงถึง ดิน พืช และแมลง ไปพร้อมๆ กัน คือ มีการปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ปลุกพืชตระกูลถั่วหรือใช้เศษซากพืชคลุมดิน ปลุกพืชหลากหลายชนิด และอาศัยการควบคุมโรคแมลงศัตรูพืชด้วยกลไกการควบคุมกันเองของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ ทำให้มีการอนุรักษ์แมลงที่มีประโยชน์พร้อมไปด้วยกัน จึงเป็นการปลูกพืชในสภาพแวดล้อมที่มีความสมดุลทางนิเวศวิทยา

ปรัชญาและมุมมองของเกษตรธรรมชาติได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับวิธีการทำการเกษตรในปัจจุบันว่าได้ไปไกลเกินขอบเขตธรรมชาติมากน้อยเพียงใด ระบบการทำเกษตรกรรมของมนุษย์ที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อระบบตลาด ได้เข้าไปแทรกแซงธรรมชาติมากจนเกินควร เช่น การใช้จุลินทรีย์ต่างถิ่นมาปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิต การนำแมลงต่างถิ่นมาควบคุมแมลงศัตรูพืช และการใส่ปุ๋ยหมักอย่างเกินความจำเป็น เป็นต้น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้ไปทำลายสมดุลของระบบธรรมชาติ ทั้งที่มีวิธีการทำการเกษตรที่เป็นมิตรและใกล้ชิดกับธรรมชาติมากกว่า แต่ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าในยุคสมัยที่เกษตรกรรมเป็นเพียงเครื่องมือของระบบตลาดที่ไม่คำนึงถึงผลพวงที่ตามมา ไม่ใช่วิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

๖) รูปแบบระบบเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ได้พระราชทานให้เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่แตก

แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นวิธีทำการเกษตรที่ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวมของธรรมชาติ มีการหมุนเวียนการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน ปัจจัยการผลิต หรือเศษเหลือใช้จากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งเพื่อให้เกษตรกรมีอาหารที่ผลิตเองไว้บริโภคอย่างพอเพียงตามอัตภาพ พอมีพอกิน ไม่อดอยาก เหมาะสำหรับพื้นที่ขนาดเล็กประมาณ ๑๐-๒๐ ไร่ เน้นให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงตนเองได้แบบค่อยเป็นค่อยไปตามกำลัง ทำกิจกรรมการเกษตรหลายอย่างเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ สามารถปรับใช้กับพื้นที่ขนาดใหญ่ได้ โดยจะเน้นการจัดการแหล่งน้ำและจัดสรรแบ่งส่วนพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเหมาะสม มีการแบ่งพื้นที่ระหว่าง แหล่งน้ำ/นาข้าว/พืชผสมผสาน/โครงสร้างพื้นฐานและที่พักอาศัย ในสัดส่วน ๓๐/๓๐/๓๐/๑๐

วิธีการของเกษตรทฤษฎีใหม่นี้เป็นวิธีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และเป็นฐานรากของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน การปลูกป่า ๓ อย่างเพื่อประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ป่าไม้ใช้สอยที่เป็นไม้โตเร็วสำหรับใช้ในครัวเรือนเพื่อสร้างสิ่งต่างๆ และเป็นพลังงานหรือไม้ฟืน ป่าไม้กินได้พวกไม้ผลและพืชผักต่างๆ ที่เป็นอาหารและสมุนไพรรักษาโรค ป่าไม้เศรษฐกิจหรือไม้ใหญ่ที่ปลูกไว้เพื่อขายเมื่อโต ซึ่งให้ประโยชน์ พออยู่ พอกิน พอใช้ และพอร่มเย็น หรือเป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศและช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ? การปลูกพืชที่หลากหลายอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างสมดุลของระบบนิเวศในบริเวณพื้นที่เพาะปลูก? ช่วยปกป้องผิวดินให้ชุ่มชื้น ดูดซับน้ำฝนและค่อยๆ ปลดปล่อยความชื้นให้กับพืชและบริเวณโดยรอบ สร้างความสมบูรณ์และก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพภายในบริเวณพื้นที่ป่าปลูก และหากทำทั้งหมดนี้ จะสามารถช่วยแก้ปัญหาความเป็นอยู่ที่ยากจนของเกษตรกร ที่จะส่งผลเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม หากสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้แม้เพียงหนึ่งในสี่ของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ก็จะสามารถทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงมากกว่าระบบเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการอาหารในครัวเรือนและทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก ดังนั้น การส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ดีดำเนินการไปกับการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตร หรือนำทฤษฎีใหม่ไปใช้แค่เพียงรูปแบบโดยไม่เข้าใจเนื้อหาและปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ จะนำไปสู่แนวทางการดำเนินงานที่ไม่จัดเป็นเกษตรกรรมยั่งยืนตามความหมายและหลักการที่วางไว้

๓) รูปแบบการทำเกษตรกรรมประณีตเป็นรูปแบบเกษตรกรรมทางรอดที่เกิดจากการการระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน ๑๒ ท่าน^{๒๕} ร่วมกับนักวิจัยระดับชาวบ้านท่านอื่นๆ เพื่อตอบคำถามว่าต้องมีพื้นที่เท่าไรจึงจะทำเกษตรกรรมเลี้ยงชีวิตได้อย่างพออยู่พอกิน สามารถเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัวได้? และต้องจัดการพื้นที่อย่างไรให้สามารถเลี้ยงตัวเองและปลดภาระหนี้ที่มีอยู่ได้? คำตอบที่ได้จากการระดมสมอง คือ มีพื้นที่ ๑ ไร่ก็สามารถจะอยู่ได้อย่างพอเพียง? การทำเกษตรประณีตจึงเป็นการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ๑ ไร่ให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาให้เกษตรกรรมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น?พอกิน?ปลดภาระหนี้สิน?ปลูกไม้ยืนต้นเพื่อเป็นบ้านาณูชีวิตโดยมีหลักการสำคัญได้แก่ การอมน้ำ?อมดิน?อมต้นไม้?อมสัตว์?ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำเกษตรในพื้นที่ ๑ ไร่อย่างมีความยั่งยืนและเกิดการเชื่อมโยงเป็นระบบนิเวศที่เกื้อกูล? นอกจากนี้ ยังต้องมีอิทธิบาท ๔ เป็นปัจจัยพื้นฐานด้านจิตใจที่สำคัญยิ่งอีกด้วย คือ ต้องมีฉันทะ หรือความพอใจรักในการทำการเกษตรกรรม ต้องมีวิริยะ หรือความพากเพียรในการทำงานตามแผน?ซึ่งรวมถึงแรงงาน?การลงทุนแหล่งน้ำ?การปรับปรุงดิน?การจัดหาพันธุ์พืชเพื่อปลูก?การจัดหาพันธุ์สัตว์เพื่อเลี้ยง และการใช้เงินทุนที่เป็นเงินยืมมาช่วยเสริมต้องมีจิตตะ หรือความตั้งใจใฝ่ในงานที่ทำด้วยศรัทธา ใฝ่ศึกษาสังเกตเรียนรู้เพื่อพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่ทำอยู่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพิ่มขึ้น และสุดท้าย ต้องมีวิมังสา หรือรู้จักตรวจสอบประเมินผลโดยใช้ปัญญา สำหรับการพิจารณาว่าจะปลูกอะไรหรือเลี้ยงอะไรในพื้นที่ ๑ ไร่นั้น ความแตกต่างของพื้นที่จะเป็นตัวกำหนดพืชและสัตว์ที่มีความเหมาะสม?รวมทั้งความชอบของผู้ปลูกด้วย

การทำเกษตรประณีตเพื่อการพึ่งพาตนเองและปลดหนี้ จะแบ่งออกเป็นพื้นที่ทำเพื่อบริโภคเอง? และพื้นที่ทำเพื่อจำหน่ายทั้งระยะสั้นและระยะยาว? พื้นที่เกษตรประณีตจะมีการปลูกผักไว้กินเองและเพื่อขาย?โดยมากราคาผักจะไม่สูง?จำหน่ายเป็นช่วงๆ ตามฤดูกาล?ใช้ระยะเวลาสั้น? ส่วนการเลี้ยงสัตว์มีทั้งในส่วนบริโภคเองและจำหน่ายเช่นกัน?เช่น ไก่เนื้อ ไก่ไข่ หมู วัว? ซึ่งจะช่วยให้ออมเงินได้มากกว่าการขายผักเพียงอย่างเดียว? นอกจากนี้ยังมีไม้ยืนต้นที่ให้ผลผลิตต่อเนื่องและในระยะยาวและสามารถนำมาแปรรูปได้? สิ่งเหล่านี้จะสร้างรายได้ช่วยปลดหนี้ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป? และลดหรือเลิกจ่ายที่ไม่จำ? สิ่งที่สำคัญคือต้องทำหลายอย่างในพื้นที่ ๑ ไร่?ไม่ทำเชิงเดียว?ทำปุ๋ยใช้เอง?ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมี?ใช้วิถีธรรมชาติในการไถ่แมลง?เก็บเมล็ดพันธุ์เอง ไม่ซื้อ ฯลฯ? ผสมผสานความรู้ในการทำเกษตรกรรม ๑ ไร่? ออกแบบผังการวางกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องและมีการเกื้อกูลกันในระบบ?ซึ่งรูปแบบจะไม่ตายตัว แต่จะอิงหลักการอมข้างต้น?และพัฒนาเทคนิคความรู้กิจกรรมการเกษตรในพื้นที่อยู่ตลอด? ต้องมีหลักคิดในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน?ลดรายจ่าย?สร้างปัจจัยการดำรงชีวิตในพื้นที่ของตนเองให้ได้? เพื่อลดการพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอกที่ทำให้มีค่าใช้จ่ายหรือส่งผลให้กลับไปสร้างหนี้

^{๒๕} ปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานทั้ง ๑๒ ท่าน ได้แก่ ๑) พ่อคำเตื่อง ภาษี? ๒) พ่อผาย สร้อยสระกลาง? ๓) พ่อสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ ๔) พ่อมหาอยู่ สุนทรชัย? ๕) พ่อขาลี มาระแสง ๖) พ่อเชียง ไทยดี?๗) พ่อทัศน์ กระยอม?๘) พ่อผอง เกตพิบูลย์?๙) พ่อบุญเต็ม ชัยลา ๑๐) พ่อจันทร์ที่ ประทุมภา? ๑๑) พ่อสนั่น ปริสวางค์? และ ๑๒) พ่อทองใบ ต้นโลห์

๘) รูปแบบการเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และระบบนิเวศ ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และไม่ใช้สารเคมีเพื่อการเกษตร ทั้งปุ๋ยเคมี ยากำจัดวัชพืชและศัตรูพืช รวมทั้งฮอร์โมนสังเคราะห์ที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานศัตรูพืช เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญสูงสุดในการปรับปรุงดิน โดยเชื่อว่าดินที่สมบูรณ์ย่อมทำให้พืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตจากผืนดินนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ตามไปด้วย ผู้บริโภคผลิตเกษตรอินทรีย์ก็จะได้รับอาหารที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย วิธีการปรับปรุงบำรุงดินจะมีทั้งการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ใช้ประโยชน์จากเศษซากพืชและมูลสัตว์ทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ ตลอดจนใช้ธาตุอาหารเสริมจากหินแร่ต่างๆ มีการควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีชีวภาพหรือใช้สารสกัดจากพืชที่ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ หรือไม่มีผลกระทบต่อตัวทำตัวเป็นที่เป็นประโยชน์ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีการดัดแปลงพันธุกรรม และมีการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีเมื่อปี ๒๕๕๑ เจ้าหน้าที่ขององค์การอาหารโลกแห่งองค์การสหประชาชาติ (FAO) ได้กล่าวไว้ว่า ?เกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืนเป็นระบบการบริหารจัดการการผลิตแบบองค์รวม ที่หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช สิ่งมีชีวิตที่มีการดัดแปลงพันธุกรรม (จีเอ็มโอ) ลดการสร้างมลพิษในอากาศ ดิน และแหล่งน้ำ ตลอดจนเพิ่มความแข็งแรงของสุขภาพให้กับพืช สัตว์ และมนุษย์? ประโยชน์ของการทำเกษตรกรรมวิธีนี้อย่างเต็มรูป คือ การลดการพึ่งพาพลังงานที่ใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิล ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยและมีต้นทุนต่ำ^{๒๖} เกษตรอินทรีย์เต็มรูปจึงถือเป็นก้าวแรกของการทำเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน

ในปัจจุบันระบบเกษตรอินทรีย์ได้แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก และกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบผลิตทางการเกษตรที่มีการพัฒนาระบบตลาด และมาตรฐานการผลิตที่มีการรับรองเป็นการเฉพาะและหลากหลายลักษณะ สำหรับประเทศไทย การบุกเบิกพัฒนาและเผยแพร่ระบบเกษตรกรรมอินทรีย์และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เริ่มจากการผลักดันขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นส่วนใหญ่ โดยร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกรในหลายจังหวัด จนสามารถพัฒนาการตลาดอินทรีย์ให้ขยายไปทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เป็นที่สนใจของพรรคการเมืองจนถูกนำไปใช้เป็นนโยบายในการหาเสียง และในที่สุดนโยบายเกษตรกรรมอินทรีย์ได้ถูกบรรจุไว้เป็นวาระแห่งชาติในยุคของรัฐบาลทักษิณ ๑ แต่หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังไม่เข้าใจหลักการและเนื้อหาของระบบเกษตรอินทรีย์ อีกทั้งขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ทำให้การพัฒนาเกษตรกรรมอินทรีย์ในฐานะนโยบายระดับประเทศของไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ความสนใจพัฒนาเกษตรกรรมอินทรีย์โดยเอาตลาดเป็นตัวนำ มุ่งเน้นการผลิตพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อการค้าอุตสาหกรรมและ/หรือการส่งออกเป็นหลัก พึ่งพาเครื่องจักรการเกษตรแทนแรงงานคน และอยู่ภายใต้ระบบและการควบคุมของบริษัทขนาดใหญ่ แทนที่จะมุ่งเพื่อความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน ถือเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งให้ผลที่แตกต่างอย่างมากกับวิธีการทำเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน ที่คำนึงถึงความสมดุลขององค์ประกอบทั้งหมดในกระบวนการผลิตแบบองค์รวม เพื่อความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ การนำรูปแบบวิธีการเกษตรอินทรีย์ไปใช้เพียงบางส่วนเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นเกษตรกรรมอินทรีย์ และผ่านระบบการรับรองมาตรฐานการผลิตเพื่อผลด้านการตลาด อาจเป็นการทำลายหลักการและเป้าหมายที่แท้จริงของระบบเกษตรกรรมอินทรีย์ในขั้น

^{๒๖} ISIS Report: *FAO Promotes Organic Agriculture*. www.i-sis.org.uk/FAOPromotesOrganicAgriculture.php สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

ปลาย เพราะการทำเกษตรกรรมอินทรีย์ลักษณะดังกล่าวไม่ถือเป็นเกษตรกรรมอินทรีย์ที่แท้จริง และผิดหลักการของเกษตรกรรมยั่งยืนโดยสิ้นเชิง

๙) รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ มักหมายถึงการทำเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิตมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไป หรือเน้นจำนวนชนิดและปริมาณของสารอาหารธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับร่างกายในผลผลิต

เนื่องจากระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันเป็นการรับรองมาตรฐานของกระบวนการผลิตเท่านั้น ไม่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต เพราะเมื่อ ๓๐ ปีก่อนตอนที่มีการกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ยังไม่มีวิธีการและเทคโนโลยีที่จะสามารถตรวจวัดคุณภาพของผลผลิตได้ ดังนั้นเพื่อป้องกันผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์และผู้ขายใช้การรับรองมาตรฐานผลผลิตอินทรีย์เป็นเครื่องมือการตลาด โฆษณาคุณสมบัติของสินค้าอินทรีย์เกินความเป็นจริง ทำให้ผู้บริโภคที่ไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริงเกิดความเข้าใจที่ผิด หน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกจึงได้ตกลงกำหนดเป็นข้อห้าม ไม่ให้ผู้ที่ได้รับการรับรองเกษตรอินทรีย์อ้างข้อมูลด้านคุณภาพของผลผลิตเพื่อผลด้านการตลาดหรือการขายสินค้า

แต่เมื่อเวลาผ่านไป จนถึงปัจจุบันที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้พัฒนาไปไกลกว่าเมื่อ ๓๐ ปีก่อนมาก วิทยาศาสตร์ได้หันมาสนใจเรื่องคุณภาพของผลผลิตการเกษตรที่อาหาร เพราะปัญหาด้านสุขภาพได้กลายเป็นปัญหาวิกฤตของสังคม จึงมีการคิดหาวิธีการและเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนในการตรวจวัดคุณภาพของผลผลิตการเกษตรทำให้สามารถกลับไปปรับปรุงระบบและวิธีการทำเกษตรกรรมอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและรักษาระดับคุณภาพของผลผลิตอินทรีย์ให้สม่ำเสมอต่อเนื่องได้ จึงเป็นที่มาของระบบเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ ในปัจจุบันยังไม่มีระบบการรับรองมาตรฐานด้านคุณภาพผลผลิตเกษตรอินทรีย์ แต่มีหลายหน่วยงานที่กำลังพยายามริเริ่มทำมาตรฐานด้านคุณภาพสำหรับผลผลิตการเกษตรแต่ละชนิด

ถึงแม้โดยทั่วไป ผลผลิตจากระบบเกษตรอินทรีย์ที่แท้จริงจะมีปริมาณสารอาหารที่มากกว่าผลผลิตเกษตรเคมีก็ตาม แต่เมื่อคำว่า ?เกษตรอินทรีย์? เริ่มถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือการตลาด การทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะของบริษัทรุเกษตรอุตสาหกรรม จึงเริ่มเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการใช้สารเคมีมาใช้สารสกัดจากอินทรีย์วัตถุแทน โดยไม่มีการเปลี่ยนวิถีคิดและระบบการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบที่ครบวงจร หรือเป็นระบบเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบ ทำให้มีผลกับคุณภาพผลผลิตด้วย ในปัจจุบัน มีระบบวิธีการเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบและเกษตรธรรมชาติเข้มข้นที่คำนึงถึงคุณภาพผลผลิตเป็นสำคัญ พอจัดรวมเป็นระบบเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไปได้ เช่น เกษตรชีวพลวัต (Bio-Dynamic) เกษตรชีวภาพเข้มข้น (Bio-Intensive) เกษตรอินทรีย์พลังชีวภาพ (Bio-Energetic) เกษตรสารอาหารเข้มข้น (Nutrient Dense Farming) และเกษตรธรรมชาติแบบเอ็มโอเอ เป็นต้น

สรุปได้ว่าจากรูปแบบการทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นเบื้องต้น และมีการทำเกษตรแบบแนวเดียวกัน คือการปลูกพืชทางการเกษตรที่คล้ายๆกัน ในบางปีมีผลผลิตที่ล้นตลาด จึงทำให้ราคาพืชผลตกต่ำ จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนต้องหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดความสมดุล

๔.๒.๒ แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี

แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความ

สมดุลในการผลิตและความต้องการของตลาดอย่างไร ปัญญา สัมพะวงศ์^{๒๗} ได้กล่าวว่า ในส่วนของพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้มีการส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด ร่วมกิจกรรม “ตำนานข้าวแสงแรก อุบลราชธานี” ณ บริเวณ นาข้าวข้างวัดศรีโพธิ์ชัย บ้านท่าไห ต.ท่าไห อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ประธานแม่บ้านมหาดไทย รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ภายในงานมีการแสดงผลผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอเขื่องใน การสาธิตการผลิตและแปรรูปข้าวแสงแรก และการลงแขกดำนาข้าวแสงแรก ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์แสงแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคการเกษตรที่จะสามารถทำให้เกิดความสมดุลทั้งในภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานีมงคล จุลทัศน์^{๒๘} ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ที่หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาภาคการเกษตร เช่น การประกวดข้าวหอมมะลิของจังหวัดอุบลราชธานี ปีการเพาะปลูก ๒๕๖๕ และมีการส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดี และสร้างต้นแบบเกษตรกร รวมถึงส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิขึ้นเลิศให้เป็นไปตามมาตรฐานเชิงพาณิชย์ อีกทั้งเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดอุบลราชธานี

ทำไมข้าวหอมมะลิจังหวัดอุบลราชธานีจึงเป็นที่ต้องการในตลาดต่างประเทศ ? ข้าวหอมมะลิจังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีความพิเศษเป็นเอกลักษณ์ คือมีกลิ่นหอม เมล็ดโต ใสน้ำขาว เมื่อบึ่งหรือต้มแล้วจะหอม นุ่ม และรสชาติดี ความพิเศษนี้เกิดจากวิธีการเพาะปลูกของชาวนาที่ใช้วิธีการปักดำและเกี่ยวข้าวด้วยมือ ซึ่งเป็นกรรมวิธีที่มีความพิถีพิถัน จึงสามารถรักษาคุณภาพของข้าวหอมมะลิไว้ได้ เพราะว่าคุณลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอุบลราชธานีก็มีผลต่อความหอมของข้าวหอมมะลิเช่นกัน ผืนดินในจังหวัดอุบลราชธานีประกอบด้วยแร่ธาตุที่จำเป็นต่อสารสร้างความหอมในข้าวหอมมะลิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟอสฟอรัสซึ่งพบในจังหวัดอุบลราชธานีมากกว่าจังหวัดอื่น จึงทำให้ข้าวหอมมะลิในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น

^{๒๗} นายปัญญา สัมพะวงศ์, พาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

^{๒๘} นายมงคล จุลทัศน์, ประธานกรรมการหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี (สัมภาษณ์ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนั้นจังหวัดอุบลราชธานียังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดตั้ง ศูนย์วิจัยข้าวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและพัฒนาคุณภาพข้าวหอมมะลิ ดังนั้น Oryza จึงระบุว่าข้าวหอมมะลิในจังหวัดอุบลราชธานีมีชื่อเสียงและเป็นที่ต้องการในตลาดต่างประเทศ

นอกจากนั้น นโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยกลไกประชารัฐและวิสาหกิจ เพื่อสังคม ร่วมกับคณะวิทยากรผู้มีประสบการณ์ อาทิ นายสฤณี วิฑูรย์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัด อุบลราชธานี นายรุ่งกีกี พลเยี่ยม อดีตผู้อำนวยการสถาบันการพัฒนาชุมชน ยังได้นำผลิตภัณฑ์พร้อมข้อมูล ผลิตภัณฑ์ (Story Telling) ที่ผ่านการพัฒนา เข้าร่วมกิจกรรม “ประชารัฐ Market” ได้แก่ ผ้าฝ้ายย้อมสี ธรรมชาติ ข้าวเม่าแห้งอินทรีย์ การแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ และรถไถงเตง พร้อมนำเสนอข้อมูลการ ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากประจำจังหวัดอุบลราชธานี อดุลย์ นิลเปรม^{๒๙} ได้กล่าวว่า ในส่วน ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี มีภารกิจสานต่อโครงการที่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจ ทั้งหมด ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาเมือง ๒) ด้านเกษตร ๓) ด้านส่งเสริมการค้าการลงทุน ๔) ด้านการ ท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ๕) ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ๖) ด้านการศึกษา และ ๗) ด้านเทคโนโลยี และ นวัตกรรมโครงสร้างการทำงานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี มีรองประธานกรรมการด้านต่าง ๆ ที่ ช่วยกันขับเคลื่อนโครงการสำคัญ อาทิ ส่งเสริมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเดชอุดม ส่งเสริมโครงการ ขับเคลื่อนอุตสาหกรรม New s-curve ประเภทอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต เกษตรอินทรีย์ อุตสาหกรรม โครงการโคบอลโมเดล โครงการ Smart bus ร่วมกับบริษัท อุบลรวมใจพัฒนาเมือง จำกัด โครงการสนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานและลดต้นทุนในอุตสาหกรรม ขนาด SME (Energy points) ร่วมกับสถาบันพลังงานเพื่ออุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งสนับสนุนโดย กองทุนเพื่อ ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน เป็นต้น

นอกจากนี้อุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ การค้าชายแดน เป็นกิจกรรมที่สภาอุตสาหกรรมดำเนินมาโดยตลอด และอีกโครงการที่สำคัญคือ การ เชื่อมโยงกับคนรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ สภาอุตสาหกรรม(ส.อ.ท.)อุบลฯ ได้มีการจัด หลัสูตรนักอุตสาหกรรมรุ่นใหม่ หรือ Young FTI มาแล้ว ๒ รุ่น พร้อมดำเนินการต่อเปิดโครงการใหม่รุ่น ๓ ในปี ๒๕๖๕ นี้”

พร้อมกันนี้ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๕ สภาอุตสาหกรรม(ส.อ.ท.) อุบลราชธานี ร่วมกับหอการค้า ฯ บริษัท อุบล ไบโอ เอทานอล จำกัด (มหาชน) พร้อมด้วยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้ Kick off โครงการ แรกด้านเกษตร จับมือกันเดินหน้าโครงการส่งเสริมและพัฒนาโคขุน ตามระบบการส่งเสริมแบบอุบลโมเดล (CO-UBON MODEL) ในรูปแบบการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และเกษตรกรเพื่อช่วยกันยกระดับเกษตรกรในการเลี้ยงโคขุน ให้เกิดการสร้างรายได้ที่มั่นคง ณ บริษัท อุบล ไบโอ เอทานอล จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย ปศุสัตว์จังหวัดอุบลราชธานี, ศูนย์วิจัยอาหาร สัตว์เลี้ยง และอำนาจเจริญ, เกษตร และสหกรณ์จังหวัดอุบลราชธานี, ผู้แทนประธานหอการค้าจังหวัด อุบลราชธานี

รวมทั้งผู้ประกอบการ จาก MAX BEEF /กัวหน่าบีฟ /ฟาร์มก้านันเตียง, เกษตรกรต้นแบบจาก อ.พิบูลมังสาหาร อ.สว่างวีระวงศ์ อ.วารินชำราบ, ธนาครเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร และ บริษัท อุบล ไบโอ เอทานอล จำกัด (มหาชน) จากนั้น มีกิจกรรมพาเกษตรกรรับชมจุดผลิตอาหารสัตว์ TMR และแปลงหญ้าเนเปียร์

^{๒๙} นายอดุลย์ นิลเปรม, ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี (สัมภาษณ์ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

๔.๒.๓ การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ

การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้กองงามไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพและยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำงานต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้นก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกายและวาจาใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกันในสภาพที่เกื้อกูลกันสมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้วยังมีโอกาสที่จะกระทำความดีหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดีดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนรวมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อมและสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์

คุณภาพชีวิตทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นองค์รวมขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ รูปกับนาม หรือเรียกง่าย ๆ ว่ากายกับใจ ชีวิตจะเรียกได้ว่ามีคุณภาพอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อส่วนประกอบทุกส่วนมีคุณภาพนั่นคือ ชีวิตที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยกายที่มีคุณภาพกายและคุณภาพใจ อย่างไรก็ตาม ชีวิตไม่ใช่สิ่งที่ตั้งอยู่นิ่งๆ แต่เป็นองค์รวมที่เคลื่อนไหวเมื่อพูดถึงคุณภาพชีวิตที่เคลื่อนไหวหรือชีวิตที่ดำเนินไปในโลกท่ามกลางสภาพแวดล้อมจะมีวัตถุ กิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องกับชีวิตเพิ่มขยายออกไปไม่ใช่เฉพาะกายกับใจล้วนๆ เท่านั้น วัตถุกิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตเหล่านี้จัดเป็นส่วนประกอบของคุณภาพชีวิต โดยแยกเป็นคุณภาพธรรมดาสามัญที่มองเห็นกันอยู่ประเภทหนึ่งและคุณภาพที่ล้าลึกเลยไปจากที่มองเห็นด้วยตาอีกประการหนึ่ง ตัวอย่างเช่นคนบางคนมีทรัพย์สินเงินทองและสิ่งครอบครองบริโภคนานวัตถุพร้อมบริบูรณ์ จัดได้ว่าในด้านที่ตามองเห็นเขาเป็นคนที่มีความสุขหรืออาจเป็นคนที่มีความสุขมากก็ได้ คุณภาพชีวิตที่ดีแท้จริงต้องพร้อมทั้งด้านหรือระดับที่มองเห็นและด้านหรือระดับที่เลยจากที่มองเห็น^{๓๐}

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต เรื่องจักรสูตร ว่าด้วยจักร ๔ ว่า “ภิกษุทั้งหลาย จักร ๔ ประการนี้ ที่เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้ว ถึงความยิ่งใหญ่ความไพบูลย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย จักร ๔ ประการ คือ

ปฏิรูปเทสวาสะ (ความอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม) ๑ สัมปยุตตสยยะ (ความพึงพิงสัตบุรุษ) ๑ อตตสัมมาปณิธิ (ความตั้งตนไว้ชอบ) ๑ ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้มีคุณงามความดีอันได้ทำไว้ก่อน) ๑.

จักร ๔ นี้ที่เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วถึงความยิ่งใหญ่ความไพบูลย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย. นรชนพึงอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม พึงทำอารยชนให้เป็นมิตร ถึงพร้อมด้วยความตั้งตนไว้ชอบ มีความดีอันได้ทำไว้ก่อน

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.

แล้ว ข้าวเปลือก ทรัพย์ยศเกียรติ และความสุขย่อมพรุ่งพรมมาสู่บรรดาผู้นั้น^{๓๑}.

จากหลักจักร ๔ ในพระสูตรข้างต้น สามารถนำมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นหลักที่สร้างคุณประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน ทำให้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งต้องประกอบด้วย

๑) ปฏิรูปเทสวาสะ (การอยู่ในถิ่นที่ดี) หมายถึง จะอยู่ที่ไหนต้องเลือก โดยใช้หลักความเจริญของคนเราเป็นเกณฑ์ คือทรัพย์เจริญ ชีวิตเจริญและคุณความดีเจริญ เพราะบางแห่งทำมาหากินคล่อง แต่มีสิ่งเป็นภัยแก่สุขภาพ และชีวิตก็ไม่ดี พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เลือกเพราะมันไม่เท่ากัน แต่เมื่อวิเคราะห์จริงๆ แล้ว ทรงเน้นถึงการมีศีลธรรม การมีน้ำใจของผู้คนเป็นสำคัญ จัดเป็นถิ่นที่ดี ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน

๒) สัมปยุตตสัมปยุตตะ (สมาคมกับสัตบุรุษ) หมายถึง การไปเสวนาคบหาอยู่กับผู้มีธรรมดี มีจิตใจที่ความคิดดี และพูดดี ย่อมเป็นบุคคลต้นแบบในสังคม หรือในโลกของคนฝ่ายดี คือเป็นผู้ที่ได้ถูกพัฒนาจนสมบูรณ์แล้ว เจริญสติและปัญญา จึงเป็นบุคคลที่ควรคบหาหรือเป็นมิตรที่ดี ย่อมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตนเองให้ดียิ่งขึ้นให้มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อตนเอง เพื่ออนาคตของครอบครัวและสังคม

๓) อุตตสัมมาปณิธิ (การตั้งตนไว้ชอบ) หมายถึงการดำรงตนมั่นอยู่ในธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตั้งเป้าหมายชีวิตและการทำงานให้ตั้งงามแน่ชัด และนำตนไปสู่จุดหมาย แน่วแน่มั่นคง

๔) ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว มีพื้นเดิมดี ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น) หมายถึง การทำความดีตามคำสอนในศาสนา ความดี คุณความดี คุณงามความดี

สรุปการพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมีประโยชน์ที่น่าหลักธรรมทั้ง ๔ ข้อมาพิจารณาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิต มีสภาพชีวิตที่เป็นคุณปราศจากโทษ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การนำหลักจักร ๔ มาใช้พัฒนาชีวิต จึงเป็นหลักที่สร้างคุณประโยชน์ในทุกๆ ด้าน ทำให้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง หลักการที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสุขภาพ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ คือมีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งมีความรู้สึของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต และที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด คือบุคคลสามารถดำรงตนเองให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม.

๔.๓ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๕.๓.๑ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานี

การจัดการภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี^{๓๒} มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร โดยเฉพาะพืช

^{๓๑} (อง.จตุกก. ๓๕/๓๑/๑๑๙.)

^{๓๒} แผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕ (ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ ๒๕๖๔) หน้า ๖-๑๐.

เศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ผลไม้ ๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๙๕ ไร่

ในส่วนข้อมูลด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี ในปี ๒๕๖๒ มีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ๕,๘๔๙,๗๙๙ ไร่ พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด ๑๖๒,๓๑๙ ไร่ เกษตรกร ๒๕,๖๙๓ ราย (ไม่รวมข้อมูลข้าวอินทรีย์ ๑ ล้านไร่ ปี ๒๕๖๒ ประมาณ ๕๔,๒๒ ไร่) คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๗ ของพื้นที่การเกษตรทั้งจังหวัด แบ่งเป็น ๑) ข้าวอินทรีย์ พื้นที่ ๑๓๖,๒๕๐ ไร่ เกษตรกร ๑๙,๓๗๖ ราย ๒) พืชสมุนไพร พื้นที่ ๘๓๖ ไร่ เกษตรกร ๔๒๖ ราย ๓) ไม้ผล พื้นที่ ๒๐๐ ไร่ เกษตรกร ๔๐ ราย ๔) พืชไร่ พื้นที่ ๖๗ ไร่ เกษตรกร ๒๕ ราย ๕) พืชผัก พื้นที่ ๓,๑๔๗ ไร่ เกษตรกร ๑,๕๙๔ ราย ๖) มันสำปะหลัง พื้นที่ ๒๑,๘๑๙ ไร่ เกษตรกร ๔,๒๓๒ ราย ส่วนหน่วยงานเอกชน ประกอบไปด้วย ๑) สมาคมเกษตรก้าวหน้า ตระการพืชผล จำกัด เกษตรกร ๓๐๐ ราย พื้นที่ ๑๑,๔๐๔ ไร่ ๒) สหกรณ์การเกษตรไรสารเคมี จำกัด เกษตรกร ๒๓๐ ราย พื้นที่ ๕,๑๖๔ ไร่ ๓) บริษัทเอเชียโกด เดนต์ ไรซ์ จำกัด เกษตรกร ๑๒๐ ราย พื้นที่ ๑,๐๕๐ ไร่ ๔) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกษตรกร ๑๑๗ ราย พื้นที่ ๑,๘๗๒ ไร่ ๕) กระทรวงพาณิชย์ สนับสนุนการปลูกฝ้ายอินทรีย์ พื้นที่ ๑,๐๕๐ ไร่ และ ๖) กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๑๔ ราย พื้นที่ ๕๒ ไร่

ซึ่งทั้งหมดนี้มีกิจกรรมที่ดำเนินงานสำคัญ ๆ ในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์

๑.๑) จัดฝึกอบรมเกษตรกรเพื่อสร้างการรับรู้และปรับแนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์ เป้าหมาย ๑,๑๙๖ คน (งบประมาณกลุ่มจังหวัด, งบกรมส่งเสริมการเกษตร, ภาคเอกชน)

๑.๒) ทบทวน ตรวจสอบข้อมูลเกษตรอินทรีย์

๑.๓) ประชุมเครือข่ายผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ๓ ครั้ง ดำเนินการเดือน พฤษภาคม กรกฎาคม และสิงหาคม ๒๕๖๑

๑.๔) นำเกษตรกรศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน ๒๕๐ ราย

๑.๕) จัดงานเปิดตัว การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ๓ ครั้ง (เอกชน ๒ ราชการ ๑ ครั้ง)

๑.๖) จัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ๒ ครั้ง

๑.๗) อบรมให้ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

(๑) อบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

(๒) จัดประชุมการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี ๒๕ พ.ค. ๒๕๖๑

๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์

๒.๑) การตลาดดำเนินการโดยภาคเอกชน เช่น บริษัทข้าวพันธุ์ดี สมาคมเกษตรกรก้าวหน้า ตระการพืชผล สหกรณ์เกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี จำกัด สหกรณ์การเกษตรไรสารเคมี จำกัด สหกรณ์กลุ่มพลังสตรีลุ่มน้ำโขง จำกัด เป็นต้น

๒.๒) การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามโรงพยาบาล จำนวน ๒๒ โรงพยาบาล จากทั้งหมด

๒.๓) การตลาดสินค้าอินทรีย์ที่มีอยู่ประจำได้แก่ ตลาดเขียวอุบลราชธานี ตลาดบุญนิยม

๒.๔) กิจกรรมการตลาดงานนมธรรม

๒.๕) แนวทางการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน

๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์

๓.๑) จัดทำโครงการเกษตรอินทรีย์ My organic school โดยรับสมัครโรงเรียนระดับประถม และระดับมัธยมศึกษาเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐ โรงเรียน

๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์

๔.๑) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลผลิตจำนวน

๔.๒) จัดตั้งเครือข่ายผู้ผลิตสมุนไพรอินทรีย์ พืชผักอินทรีย์ และข้าวอินทรีย์ของจังหวัด

๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี

๕.๑) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีแนวทางจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ๔ หน่วยงานย่อย ได้แก่

(๑) หน่วยตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำหน้าที่หลักด้านการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ

(๒) หน่วยงานให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์

(๓) หน่วยแปลงทดลองสาธิต การเรียนรู้ ศูนย์เมล็ดพันธุ์พืช ปศุสัตว์อินทรีย์

(๔) หน่วยงานห้องปฏิบัติการ ทำหน้าที่ในการตรวจวิเคราะห์สารตกค้าง การทดสอบยืนยันผลผลิตอินทรีย์

๕.๒) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้มีการเซ็น MOU กับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ในการจัดตั้งศูนย์ตรวจรับรองมาตรฐาน โดย วว.จะเป็นหน่วยออกไปรับรองมาตรฐานอินทรีย์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นผู้ตรวจประเมิน แบ่งส่วนรับผิดชอบเป็น ๒ คณะคือ

(๑) คณะเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยตรวจรับรองในแปลง และเป็นทีปรีक्षाเกษตรกร เก็บตัวอย่างพืช ดิน และน้ำ เพื่อนำส่งให้เภสัชศาสตร์

(๒) คณะเภสัชฯ เป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจหาสารตกค้าง งบประมาณที่ใช้จ่ายได้รับสนับสนุนจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยก่อนจนถึงปี ๒๕๖๔ และต้องมีเกษตรกรสมัครเข้ารับการอบรมและขอมาตรฐานด้วย

๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี

๖.๑) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การรับสมัครสมาชิกเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อ ๒ ครั้ง

๖.๒) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตลาดสินค้าอินทรีย์ผ่านสื่อโทรทัศน์ จำนวน ๑ ครั้ง

๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๗.๑) คำสั่งคณะกรรมการและคณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ ๑ คำสั่ง

(๑) การสนับสนุนงบประมาณ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรโรงเรียนปลูกผักอินทรีย์ โรงสีสำหรับการแปรรูปผลผลิตข้าวอินทรีย์ จากจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๒) การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งในเรื่องการอบรม สัมมนา การจัดโรงเรียนพืชผัก สมุนไพร โรงเรียนข้าวอินทรีย์ ให้กับเกษตรกร กลุ่มองค์กร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

(๓) การสนับสนุนการตรวจรับรองมาตรฐาน และการสร้างผู้ตรวจประเมิน ผู้จัดทำระบบให้เข้าสู่กระบวนการตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

(๔) การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรเกษตรกร เช่น สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ในจังหวัด

(๕) การจัดตลาดเพื่อเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าให้กับเกษตรกรที่ทำและเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด

(๖) การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และสื่อสารสาธารณะให้ประชาชนได้มาให้ความสำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

อีกทั้งแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)^{๓๓} ภายใต้วิสัยทัศน์ “ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน” ครอบคลุมการพัฒนาภาคการเกษตรใน ๕ ด้าน ประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕.๓.๒ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ดังนี้

๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น ประเทศไทยมีการพึ่งพาและเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน เป็นต้น เมื่อเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลงไป ย่อมส่งผลกระทบต่อการส่งออก-นำเข้าสินค้าและบริการ รวมถึงเศรษฐกิจในภาพรวมของไทยด้วย ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกมีความเสี่ยงจากปัจจัย ๔ ประการ คือ (๑) เศรษฐกิจจีนที่ชะลอตัวลง ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มเศรษฐกิจในทุกกลุ่มประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน (๒) สถานการณ์การค้าโลกยังคงอ่อนแอ (๓) ประเทศผู้ผลิตน้ำมันได้รับผลกระทบจากการลดลงของราคาน้ำมัน และ (๔) ตลาดการเงินมีความผันผวน เนื่องจากนโยบายอัตราดอกเบี้ยในประเทศที่สำคัญทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเงินของโลก รวมทั้งการวางแผนและหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบรุนแรงต่อการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร รวมถึงรายได้ของเกษตรกร และการพัฒนาภาคเกษตรของไทย

๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป กฎ กติกาด้านการค้า การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบที่สำคัญด้านการค้าและการลงทุนของโลกทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับบทบาทและพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต โดยประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มการใช้นโยบายเศรษฐกิจหลายกรอบมาเป็นกฎและกติกากาการค้าระหว่างประเทศ เช่น พหุภาคี ภูมิภาคนิยม เป็นต้น ในปัจจุบันการขยายตัวของการเปิดเสรีทางการค้าในระดับพหุภาคี (Multilateralism) และทวิภาคี (Bilateralism) ส่งผลให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจและสังคมถูกหลอมรวมกลายเป็นหนึ่งเดียว ทำให้แรงงาน สินค้า และ บริการ เทคโนโลยี และเงินทุน เคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้คล่องตัวมากขึ้น หลายประเทศในโลกจึงพยายามเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างกัน เพื่อลดกำแพงภาษี ขจัดอุปสรรคทางการค้า และสร้างรายได้เข้าประเทศจากการส่งออก อีกทั้ง

^{๓๓} แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔) หน้า ๒๖-๓๑

การเข้าสู่กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนถือเป็นโอกาสของไทยในการขยายตลาดสินค้าเกษตร และการขยายฐานการผลิตสินค้าเกษตรผ่านการลงทุนด้านเกษตรกรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน

มาตรการกีดกันทางการค้าแม้จะมีการเจรจาเปิดเสรีทางการค้าเพื่อลดข้อจำกัดทางการค้าโดยใช้ภาษีมาอย่างต่อเนื่อง แต่หลายประเทศยังคงมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคทางการค้า เช่น การนำมาตราการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีมาใช้ในวงกว้าง โดยเฉพาะสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร การนำประเด็นทางสังคมต่าง ๆ มากำหนดเป็นมาตรฐานทางการค้าระหว่างประเทศ และการผลักดันมาตรฐานใหม่ ๆ จากกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วให้เป็นมาตรฐานของโลกยกตัวอย่าง เช่น การใช้มาตรการทางด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดเกินความจำเป็น สหภาพยุโรปเน้นเรื่องระเบียบว่าด้วยความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety) และกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำประมงผิดกฎหมายขาดการรายงาน ไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing) เป็นต้น ดังนั้น เกษตรกรและผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร จำเป็นต้องยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานตามกฎ กติกาการค้า ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทวีความเข้มข้นขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการส่งออกสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ขณะเดียวกันรัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างระบบมาตรฐานการผลิต รวมถึงควบคุมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น

๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาที่มีความสำคัญระดับโลก อันมีสาเหตุมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจของนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นตัวเร่งที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ก๊าซเรือนกระจก และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำหรับผลกระทบต่อภาคเกษตรที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ ปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด และความแปรปรวนของฤดูกาล ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง พันธุ์พืชที่มีอยู่ไม่สามารถปรับตัวต่อสภาวะอากาศที่เปลี่ยนไป การสังเกตหรือประสบการณ์ของเกษตรกรอาจไม่เพียงพอต่อการรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน ไม่สามารถเตรียมการได้ทัน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียผลผลิต และมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เช่น การใช้สารควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืช การใช้พลังงานสูบน้ำเพื่อใช้ในสภาวะน้ำแล้งหรือสูบน้ำออกในสภาวะน้ำท่วม แม้ว่าที่ผ่านมาทั่วโลกจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรอย่างต่อเนื่องแต่การทำการเกษตรส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นหลัก จากรายงานของ Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC ปี ๒๕๕๗ ระบุว่า หากภาคเกษตรไม่มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะทำให้ในปี ๒๕๙๓ ผลผลิตการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าวสาลี ข้าว และข้าวโพดในพื้นที่เขตร้อนและอบอุ่นมีปริมาณผลผลิตลดลงร้อยละ ๒๕ เมื่อเทียบกับศตวรรษที่ ๒๐ ส่งผลต่อความมั่นคงด้านอาหารของโลก โดยเฉพาะการผลิตข้าว เนื่องจากอุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้นจนอยู่ในระดับที่เริ่มส่งผลต่อผลผลิต (heat stress) พื้นที่เพาะปลูกในที่ลุ่มจะได้รับผลกระทบจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจะเป็นพื้นที่เขตร้อน โดยเฉพาะเอเชียใต้ ขณะเดียวกันสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนไม่เป็นไปตามฤดูกาลปกติ ทำให้พืชไม่ออกดอกหรือออกลำช้า มีการระบาดของโรคพืชและแมลงใหม่ ๆ ดังนั้น ภาคเกษตรจึงเป็นภาคที่รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศรุนแรงที่สุด

สำหรับประเทศไทยและจังหวัดอุบลราชธานี ก็ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะ ๓๐ ปีข้างหน้า มากเป็นอันดับที่ ๑๔ จาก ๑๗๐ ประเทศ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยเริ่มได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ปัญหาน้ำท่วมฉับพลันเมื่อปี ๒๕๕๔ ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวเสียหายรวมกันมากกว่า ๑๐ ล้านไร่ ผลผลิตข้าวเสียหายรวม ๒.๕ ล้านตัน ชาวนามากกว่า ๑ ล้านคน ได้รับผลกระทบปัญหาโรคระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลเมื่อในช่วง

ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๓ ได้ทำลายนาข้าวเสียหายรวมกันประมาณ ๔ - ๕ ล้านไร่ ปัญหาเพลี้ยแป้งสีชมพูระบาดในพื้นที่มันสำปะหลัง เมื่อช่วงปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓ ส่งผลให้พื้นที่เสียหายมากกว่า ๑ ล้านไร่ ปริมาณผลผลิตลดลงประมาณร้อยละ ๓๐ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีรายงานการศึกษาที่ระบุว่า อุณหภูมิที่สูงขึ้นส่งผลต่อการผลิตข้าว หากอุณหภูมิเพิ่มสูงมากกว่า ๓๕ องศาเซลเซียส ช่อดอกจะเป็นหมัน มีละอองเกสรที่ผิดปกติ ทำให้ผลผลิตและคุณภาพข้าวลดลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การสร้างความสามารถในการปรับตัวของภาคการเกษตร จึงเป็นเรื่องสำคัญ และต้องเร่งดำเนินการโดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนา การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Adaptation technology) เช่น การปรับปรุงพันธุ์พืชให้ต้านทานต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ทนต่อโรคและแมลงศัตรูพืช (biotic and abiotic stresses) การเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงการสร้างดุลยภาพระหว่างการเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่การผลิตอย่างยั่งยืน รวมถึงพัฒนาระบบเตือนภัยเพื่อลดความเสี่ยงหรือลดการสูญเสียผลผลิต

๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล เทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลาย ๆ ด้าน โดยปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น เช่น นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการยืดชีวิตให้ยาวนานขึ้น เทคโนโลยีเครื่องจักรกลทันสมัย และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น สำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารช่วยในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารระหว่างกันได้ทั่วโลก โดยผ่านระบบเครือข่ายและสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลากหลายรูปแบบ เช่น วิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งการติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายเหล่านี้ ทำให้เกิดสังคมที่เรียกว่า “สังคมยุคดิจิทัล” ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัลเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เช่น การมีเว็บไซต์เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การซื้อขายสินค้าผ่านระบบ e-commerce การใช้เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและปริมาณเพิ่มขึ้น และการทดแทนแรงงานด้วยเครื่องจักร เป็นต้น แม้ว่าเทคโนโลยีจะมีประโยชน์อย่างมาก แต่ก็มีความเสี่ยงสูง และอาจก่อให้เกิดภัยอันตรายหรือสร้างความเสียหายได้เช่นกัน เช่น การโจมตีเครือข่ายข้อมูลของกันและกัน การผลิตอาวุธชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีปลอมแปลงหรือลอกเลียนแบบสินค้า และการใช้เทคโนโลยีทางอาชญากรรม เป็นต้น

การขับเคลื่อนภาคเกษตรให้เติบโตอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพในโลกยุคดิจิทัลนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคเกษตร จำเป็นต้องก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งเทคโนโลยีในอนาคตโดยการพัฒนางานด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยยกระดับภาคเกษตรไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านการผลิตตลอดโซ่อุปทานให้ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร รวมทั้งความมีเสถียรภาพของภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรด้วย

๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงพันธุ์พืชหรือสิ่งมีชีวิตในระดับยีน ซึ่งสามารถทำได้เฉพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพสูงกว่าวิธีการปรับปรุงพันธุ์แบบเดิม ผลผลิตจากการปรับปรุงพันธุ์พืชด้วยเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ พืชดัดแปลงพันธุกรรม โดยเมื่อปี ๒๕๕๗ พื้นที่เพาะปลูก

พืชตัดแปลงพันธุกรรมทั่วโลกอยู่ที่ ๑,๑๓๔ ล้านไร่ (๑๘๑.๕ ล้านเฮกเตอร์) หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๒ ของพื้นที่เกษตรกรรมโลก (๙,๓๗๕ ล้านไร่) สำหรับประเทศที่ปลูกพืชตัดแปลงพันธุกรรมมีทั้งหมด ๒๘ ประเทศ โดยร้อยละ ๙๐ ของพื้นที่ปลูกพืชตัดแปลงพันธุกรรมรวมอยู่ใน ๖ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา บราซิล อินเดีย แคนาดา และจีน (ที่มา: International Service for the Acquisition of Agri-Biotech Applications) สำหรับสถานการณ์พืชตัดแปลงพันธุกรรมในกลุ่มประเทศเอเชียส่วนใหญ่อนุญาตให้มีการวิจัยระดับแปลงและขยายผลเชิงพาณิชย์ โดยประเทศในเอเชียที่มีการยอมรับการปลูกพืชตัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่ อินเดีย จีน บังกลาเทศ มาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย ส่วนญี่ปุ่นไม่อนุญาตให้มีการปลูกพืชตัดแปลงพันธุกรรมในประเทศ แต่อนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหารที่ผลิตจากพืชตัดแปลงพันธุกรรม โดยกฎหมายของญี่ปุ่นบังคับให้มีการแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์อาหารที่มีหรือประกอบด้วยหรือได้มาจากพืชตัดแปลงพันธุกรรม และต้องสามารถพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และมีขั้นตอนการติดตามการตรวจสอบย้อนกลับได้ (Traceability) ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องมีนโยบายเพื่อกำหนดจุดยืนในเรื่องดังกล่าวอย่างเหมาะสม

๕.๓.๓ การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร

พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหายั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรของโลกที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงไม่เพียงพอต่อการสนองความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์ ใน พ.ศ.๒๕๓๐ องค์การสหประชาชาติได้ยอมรับอย่างเป็นทางการในระดับโลกว่า การพัฒนาที่ผ่านมามีเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและละเลยต่อการพัฒนาคุณภาพของคน (United Nations, n.d.) จึงเป็นเรื่องที่น่าตั้งคำถามเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตกที่เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมามี เรามักถูกถามแล้วหรือ หรือแท้จริงแล้วนี่คือทางตันของโลกแห่งทุนนิยม หรือเป็นเพียงจุดหัวเลี้ยวที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิถีปฏิบัติ ดังนั้นจึงอาจจะถึงเวลาที่เราต้องมาทบทวนว่า วิชาการต่างๆ ที่พัฒนากันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันช่วยแก้ปัญหาของโลก และพัฒนาชีวิตของผู้คนอย่างที่เราคิดหรือไม่ รวมไปถึงทางออกของปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนควรจะเป็นไปในทิศทางใด

หนังสือจีว้แต่แจ้ว เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ (Small is Beautiful) หนึ่งในหนังสือชื่อดังของนักเศรษฐศาสตร์ตะวันตก อี.เอฟ.ชูเมกเกอร์ (E.F. Schumacher) มีแนวคิดที่ว่า ระบบพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้นยังขาดมิติทางด้านจริยธรรมในการบริหารทรัพยากร หนังสือเล่มนี้ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ชาวตะวันตกหันมาสนใจพุทธเศรษฐศาสตร์กันมากขึ้น เนื่องจากการพูดถึง Buddhist Economics หรือ เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ โดยกล่าวถึงหลักของมรรค หนึ่งในอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติของชาวพุทธองค์ประกอบหนึ่งของมรรคคือ สัมมาอาชีวะ ซึ่งแปลว่าการเลี้ยงชีพชอบ^{๓๔}

เราจะเห็นว่า ศาสนาพุทธนั้นยอมรับว่าเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ พุทธเศรษฐศาสตร์จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่เราควรศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับหลักเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตกที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าใจปัญหาของมนุษย์ และอาจจะเป็นแนวทางการแก้ไขที่ยั่งยืนในยุคที่สภาพสังคมได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเช่นในปัจจุบัน

^{๓๔} พระประภาส ปณฺณคโม (ดอกไม้). (๒๕๖๐). การบูรณาการหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ กับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของ อี เอฟ ชูเมกเกอร์ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตก หรือเศรษฐศาสตร์แห่งยุคอุตสาหกรรม ไว้ในหนังสือเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (๒๕๔๘) ว่า ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับความเข้าใจในธรรมชาติมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะหากไม่เข้าใจเรื่องนี้ก็ไม่สามารถนำเศรษฐศาสตร์มาใช้แก้ไขปัญหาของมนุษย์ได้ ในบทความนี้จึงจะพูดถึงประเด็นของความต้องการ การบริโภค และการผลิต เนื่องจากเป็นประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์โดยตรง

ประเด็นแรก ในแง่ความต้องการของมนุษย์นั้น แม้เศรษฐศาสตร์แบบตะวันตกจะมีความเข้าใจตรงกันกับพุทธศาสนาที่ว่า ความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด แต่พุทธศาสนาได้ขยายความต้องการออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ตัณหาหรือความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอตน ซึ่งไม่มีขอบเขตจำกัด และฉันทะหรือความต้องการคุณภาพชีวิตตามที่ชนะของพระพรหมคุณาภรณ์ ซึ่งมีขอบเขตจำกัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้มีแต่เพียงความต้องการเสพสิ่งปรนเปรอตนเท่านั้น แต่ยังมีความต้องการคุณภาพชีวิต ต้องการพัฒนาดินให้ดียิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่สอง คือ การบริโภค ซึ่งถือว่าเป็นจุดยอดของเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตก โดยเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตกนิยามว่าเป็นการบริโภคเพื่อบำบัดความต้องการและเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุด โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าจะเบียดเบียนสัตว์ หรือมนุษย์ด้วยกันเองหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องเป็น การบริโภคเพื่อทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง แตกต่างจากพุทธเศรษฐศาสตร์ที่นิยามการบริโภคไว้ว่าเป็นการใช้สินค้าและบริการบำบัดความต้องการเพื่อให้ได้รับความพอใจ โดยเน้นย้ำถึงการบริโภคเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่เป็นไปในทางที่เบียดเบียนสังคมและสิ่งแวดล้อม การบริโภคของเศรษฐศาสตร์แบบตะวันตกและพุทธเศรษฐศาสตร์จึงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สุดท้ายในแง่การผลิต คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า การผลิตคือการสร้างสินค้าหรือบริการขึ้นใหม่ แต่ความจริงกลับกลายเป็นการแปรสภาพใหม่โดยทำลายสภาพเก่า คือ การแปรสภาพจากวัตถุดิบอย่างหนึ่งไปเป็นวัตถุดิบอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมักจะมาคู่กับการทำลายธรรมชาติ และก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าประโยชน์ที่ได้จากการผลิตในรูปแบบนี้ เราจึงควรพิจารณาถึงการลดวันการผลิตเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วย เพราะเราก็เห็นกันแล้วว่า ชะยะที่เกิดจากการผลิตและนำไปกำจัดอย่างไม่เหมาะสมนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่สามารถประเมินค่าได้

ด้วยเหตุนี้พุทธเศรษฐศาสตร์จึงเป็นเหมือนศาสตร์ทางเลือก ที่ช่วยอธิบายข้อจำกัดเหล่านี้ของเศรษฐศาสตร์ตะวันตก และช่วยให้เข้าใจลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ รวมถึงยังทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของมนุษย์โดยรวมสำหรับจุดเริ่มและแกนของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธคือ การบริโภคด้วยปัญญา หรือการบริโภคที่พอดี อันเป็นตัวกำหนดและควบคุมกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งหมด โดยการบริโภคด้วยปัญญายังสัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์ในแง่ที่ทำให้เกิดความพอดีในการบริโภคและเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ใช่บริโภคเพื่อสนองตัณหาที่ถูกปลูกฝังจากการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ นอกจากนี้ในส่วนของผู้บริโภค ผู้ผลิตที่ดีควรจะมีบทบาทในการคิดริเริ่ม สร้างนวัตกรรม เพื่อเสนอทางเลือกที่ดีขึ้น และพัฒนาชีวิตของผู้คนในสังคม มิใช่ปลูกปั่นความต้องการของผู้บริโภค ให้ลุ่มหลงอยู่ในวังวนของการเสพสิ่งปรนเปรอ เพื่อผลประโยชน์ของผู้ผลิต

ทั้งนี้ นับว่าเป็นเรื่องดีที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักของตะวันตกหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เป็นผลกระทบจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ได้เริ่มส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์และสัตว์โลกมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีหลายทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายถึงการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบภายนอกทางลบ (Negative Externality) โดยยกตัวอย่างการปล่อยมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้คนโดยรอบ หรือการ

กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs : Sustainable Development Goals) ของ United Nation เพื่อเป็นกรอบทิศทางของโลกภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๘

นอกจากนี้ ผู้คนยังเริ่มตระหนักถึงปัญหาและเริ่มหาหนทางแก้ไขด้วยการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น งดรับประทานเนื้อสัตว์เพื่อลดการปล่อยมลพิษ หรือลดการใช้ถุงพลาสติกเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและชีวิตของสัตว์โลก รวมถึงผู้ผลิตเริ่มมีการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้เช่นกันจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สังคมเริ่มตระหนักถึงปัญหาและหาวิธีแก้ไข เศรษฐศาสตร์แบบตะวันตกในยุคอุตสาหกรรมนั้นเป็นต้นเหตุทั้งหมดของปัญหา เนื่องจากบริบทของสังคมยุคก่อนกับปัจจุบันนั้นมีความต่างกัน ในยุคก่อนผู้คนยังขาดสิ่งของที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เศรษฐศาสตร์ในยุคอุตสาหกรรมจึงมุ่งเป้าหมายไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อให้ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แม้จะต้องใช้ความโลภ เพื่อกระตุ้นให้คนขยันทำงาน เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ดังเช่น จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ที่แม้จะมองว่าความโลภเป็นสิ่งชั่วร้ายของมนุษย์ แต่จะต้องอาศัยสิ่งนี้เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโต สนองความต้องการของมนุษย์ให้เพียงพอ จึงจะค่อยพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ที่จะขจัดสิ่งที่เรียกว่าตณฺหาต่อไป^{๓๕}

ส่วนในปัจจุบัน เห็นได้ชัดว่าผลเสียจากการใช้ตณฺหาหรือความต้องการของมนุษย์เป็นปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักก็คือ การบริโภคนั้นไม่ได้เป็นไปเพื่อดำรงชีวิตอีกต่อไป ผู้บริโภคได้กลายเป็นเหยื่อของผู้ผลิตที่ปลูกเร้าความต้องการบริโภคให้มากยิ่งขึ้นไปจนเป็นโทษ เช่น การบริโภคอาหารที่มากเกินไปจนก่อให้เกิดโรคภัย และยังเป็นการเบียดเบียนธรรมชาติ เนื่องจากทรัพยากรของโลกที่มีอยู่อย่างจำกัด

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ยิ่งด้วยเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวันจะทวีความรุนแรง และสามารถสร้างความเสียหายให้กับระบบนิเวศได้อย่างใหญ่หลวง

เราจึงควรร่วมกันเปลี่ยนแปลงโลกใบนี้ให้เป็นไปในแนวทางที่สมควรตามหลักของพุทธ เศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นทางสายกลาง เพื่อความสงบสุขของสังคม และละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกันในระบบนิเวศ โดยมีการบริโภคด้วยปัญญาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้สามารถก้าวไปสู่การพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อบรรลุถึงความเจริญงอกงามทางจิตใจและปัญญา สังคมของมนุษย์จึงจะถูกพัฒนาไปอย่างยั่งยืน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สมตามจุดมุ่งหมายที่ควรจะเป็น และสมกับที่พระพรหมคุณาภรณ์เรียก เศรษฐศาสตร์ว่า “ศาสตร์อันประเสริฐ”

การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน ขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ

- ๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายามและเน้นเรื่องประสิทธิภาพ
- ๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์
- ๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค
- ๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก

การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธ เป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่มีการสะสม และที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างใคร่เพื่อน คนมั่งมีควรจะกระจายทรัพย์สมบัติไปให้ผู้ยากไร้

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (Buddhist Economics). ม.ป.ท.: มูลนิธิโกศลททอง. ๒๕๔๘.

ทฤษฎีว่าด้วยความยุติธรรมสมัยใหม่ กฎของ Rawls บ่งว่าผู้ที่ยากไร้ที่สุดในสังคมควรที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรเป็นพิเศษนับว่าสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างยิ่ง

ความสำเร็จของการพัฒนามีได้วัดกันด้วยการมีวัตถุ มีการผลิต มีการบริการหรือรายได้ประชาชาติ ที่ขยายตัวในอัตราที่สูงเราควรจะต้องพึงวัดด้วยความไม่มีคนอดยากยากไร้ มากกว่า นโยบายเศรษฐกิจของชาติ ต้องยึดคนเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดวัตถุการผลิตหรือรายได้ส่วนรวมของชาติเป็นหลัก คนต้องหลุดพ้นจากความทุกข์ยากทั้งทางร่างกายละจิตใจรัฐสวัสดิการของชาวพุทธหลักการของการปกครองแผ่นดินหรือการวางนโยบายเศรษฐกิจชาวพุทธ สรุปได้ ๕ ข้อใหญ่ด้วยกัน คือ

- ๑) ผู้ปกครองแผ่นดินต้องยึดหลัก ธรรมาธิปไตย
- ๒) ต้องมีการจัดระบบการคุ้มครองทางสังคมแก่ชนทุกหมู่เหล่าในแผ่นดินอย่างเสมอภาค
- ๓) ต้องป้องกันไม่ให้มีความไม่เป็นธรรมใด ๆ เกิดขึ้นในแผ่นดิน
- ๔) ต้องส่งเสริมให้มีการโยกย้ายทรัพยากร และแบ่งปันให้แก่ผู้ไร้ทรัพย์
- ๕) ผู้ปกครองแผ่นดินต้องพิจารณาเรื่อง ความดี ความชั่ว กับสถาบันสงฆ์อยู่เสมอ

การปกครองแผ่นดินและการวางนโยบายต่างๆ ต้องให้หลักธรรมและก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลชนทุกกลุ่มทุกส่วนของสังคม เราเรียกได้ว่า นี่คือนโยบายจำลอง รัฐสวัสดิการแบบพุทธวิธีชีวิตแห่งมนุษยนิยมพระพุทธเจ้าสอนให้เราไม่ล้มเหลวในการแสวงหาวัตถุเงินทองสอนให้ประหยัดเพื่ออนาคต ไม่ส่งเสริมให้มีการสะสมทรัพย์สินเกินความจำเป็นสอนให้คนมีใจกว้าง ให้บริจาคหรือให้ทานแก่ผู้ยากไร้ตลอดเวลา

๕.๓.๔ เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคการเกษตร ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิดความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการเกษตร เพราะนโยบายการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ บประมาณ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร อย่างไรก็ตามในเรื่องดังกล่าว รัฐบาลปัจจุบันโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) ซึ่งภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ ๒๐ ปี เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนา ซึ่งคาดว่าจะสามารถลดปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายการพัฒนาในอนาคต

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหาภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดจาก ๒ สาเหตุหลัก คือ ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การปลูกพืชซ้ำๆ และต่อเนื่อง ทำให้ดินเสื่อมสภาพ การตัดไม้ทำลายป่า การขยายตัวของเมือง หรืออุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ทางการเกษตร การใช้สารเคมีเกษตรที่ไม่เหมาะสม การบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่มีการอนุรักษ์ และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น การขาดแคลนน้ำ การสูญเสียความหลากหลายของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และการสูญเสียระบบนิเวศชายฝั่ง เป็นต้น

ดังนั้น จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่น ในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชน ท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน มีประชาชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าชุมชน โดย การกำหนดแนวทางการจัดการป่าชุมชน การรณรงค์ให้เห็นคุณค่าของป่าชุมชน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ชุมชนให้ประชาชน รับผิดชอบต่ออย่างต่อเนื่อง รวมถึงเปิดโอกาสสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆ รวมถึงศึกษาปัญหา ร่วมกันวางแผน ตลอดจนติดตามประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ที่ชาวบ้าน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ การสร้างจิตสำนึก การจัดการผู้บุกรุกพื้นที่ ป่าชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคการเกษตร ภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรม ให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของ ชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใด บุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ทำกิจกรรม ร่วมกัน กำกับติดตาม และประเมินผลการทำงาน การมีส่วนร่วมเกิดขึ้น จากการเล็งเห็น ประโยชน์ส่วนรวมที่จะพึงได้จากการจัดการป่าชุมชนนั้น การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ ป่า ชุมชนก็เพื่อถ่ายทอดหรือเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาหรือประสบการณ์ทำงานของผู้ให้ ความรู้หรือวิทยากรนั้น ส่วนการส่งเสริมเพื่อพัฒนามีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุน/อำนวยความสะดวก การทำงานของคณะทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ ของโครงการ/กิจกรรม การพัฒนา เครือข่ายควรมีนโยบายหรือหลักการที่เกื้อหนุนการทำงาน การทำงาน เครือข่ายควรได้รับการพัฒนาเรื่อง ทิศทางการทำงานที่เหมาะสมกับยุคสมัยหรือความ ต้องการของผู้รับบริการ และรัฐควรส่งเสริมให้ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ เครือข่ายการ จัดการป่าชุมชนมีความยั่งยืนเพราะเกิดขึ้นจากการตระหนักและ เล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้จาก การจัดการป่า ส่วนงานราชการเมื่อมองเห็นความสำคัญและบทบาทของ

เครือข่ายต่อการ พัฒนาชุมชนจึงได้ให้การสนับสนุน ข้อดีของเครือข่ายลักษณะดังกล่าวนี้สามารถทำให้มีอิสระ และเอกภาพในการทำงานค่อนข้างสูง ไม่ถูกครอบงำด้วยการบังคับจากรัฐ ต้องการแต่การ สนับสนุนจากรัฐในปริมาณที่เหมาะสมเท่านั้นเอง การสร้างเป้าหมายร่วมกันเกิดขึ้นจาก สภาพปัญหาและความต้องการของชาวบ้านนั้นคือผลกระทบจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนใน ปัจจุบัน และการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนของคนในชุมชนและสร้างแรงจูงใจให้เห็นประโยชน์ที่จะ ได้รับจากการจัดการป่าชุมชนของตน ในการรวมภาคีเครือข่ายกัน สมาชิกเครือข่ายมัก คัดเลือกกลุ่มที่มีพลังในการทำงาน มีบทบาทและผลงานโดดเด่นเป็นแกนกลางหรือผู้นำ เครือข่าย ขึ้นตอนการบริหารจัดการเครือข่ายหลังจากตั้งกลุ่มเครือข่ายแล้วคือตั้งเป้าหมาย ของเครือข่าย ต่อจากนั้นจึงร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของเครือข่าย และมอบหมายหน้าที่กันทำตามความสามารถ กลไกของเครือข่ายคือการจัดการกิจกรรมเรียนรู้ ร่วมกันและการขับเคลื่อนงานตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาโดยกำหนดปฏิทินทำกิจกรรม การ ทำงานเครือข่ายมีผลทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มต่างๆ ทำให้ได้รับ ประสบการณ์ใหม่ๆ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้มีพลังอำนาจการต่อรองของกลุ่ม เกิดพลังสามัคคีของคนในชุมชน มีความเสียสละ ความรักและเคารพกัน และได้แบบอย่างที่ดีในการทำงาน ได้ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้กลับอุดม สมบูรณ์ อนุรักษ์ป่าให้มีความสมบูรณ์และคนในชุมชนมีสุขภาวะที่ดี

การสร้างตามสมดุตามแนวพุทธของภาคบริการในจังหวัดอุบลราชธานี มีผลการวิจัยในแต่ละประเด็น ดังนี้

๔.๑.๑ การศึกษาการจัดการความสมดุตามแนวพุทธของภาคบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๐) ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)^{๓๖} ได้กล่าวถึง การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ มุ่งเน้นการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการภาครัฐให้มีความทันสมัย ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและสามารถแก้ไขปัญหาที่มีอยู่อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของภาครัฐให้เกิดความเชื่อมโยงและบูรณาการเป้าหมายยุทธศาสตร์ผ่านการกำหนดความสัมพันธ์ในเชิงภารกิจตามยุทธศาสตร์ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อให้การทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่เกิดความเข้มแข็ง ไม่ซ้ำซ้อนชัดเจนภายใต้ขนาดของรัฐที่เหมาะสม ทุกฝ่ายถือเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ มีการติดตามประเมินผลให้ครอบคลุม ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการและหลังการดำเนินการ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ระดับโครงการ โดยระบบงบประมาณ และ ระบบการตรวจสอบ ต้องส่งเสริมแรงขับเคลื่อนการดำเนินการตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติทั้งในมิติภารกิจพื้นฐาน ภารกิจยุทธศาสตร์ และภารกิจพื้นที่ โดยบุคลากรภาครัฐต้องมีความมุ่งมั่น มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะสูง มีระบบค่าตอบแทนที่เป็นระบบมีมาตรฐาน และสอดคล้องกับภาระงาน โดยมีค่านิยมและวัฒนธรรมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อประชาชน มีความมุ่งมั่น และมีแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมกันพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ประกอบด้วย ๕ แผนย่อย ดังนี้

๑) แผนย่อยการพัฒนาบริการประชาชน เป้าหมายสำคัญของการบริการภาครัฐ คือ ภาครัฐยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส โดย

^{๓๖} แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๐) ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) หน้า ๗-

ภาครัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ให้การบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของ รัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยต้องมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามา ประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึง กัน ดำเนินการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการบริการภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนและผู้รับบริการทุก กลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส หลากหลายช่องทาง ตรวจสอบได้ เสียค่าใช้จ่ายน้อย ไม่มีข้อจำกัดของเวลา พื้นที่ และกลุ่มคน และผู้ใช้งานไม่ต้องร้องขอหรือยื่นเรื่องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยออกแบบแนวทาง ขั้นตอน รูปแบบการให้บริการของภาครัฐให้เป็นรูปแบบดิจิทัลและวางแผนให้มีการ เชื่อมโยงหลายหน่วยงาน และสร้างความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้มีความพร้อมในการ ให้บริการประชาชน สามารถพัฒนานวัตกรรมมาใช้สร้างสรรค์และพัฒนาบริการเดิมและสร้างบริการใหม่ที่เป็นพลวัตสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์และขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชน ภาครัฐกิจ และผู้ใช้บริการ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๑) พัฒนารูปแบบบริการภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน ผู้ประกอบการ และภาครัฐกิจ โดยภาครัฐจัดสรรรูปแบบบริการให้มีความสะดวก มีการเชื่อมโยงหลาย หน่วยงานแบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจร และหลากหลายรูปแบบตามความต้องการของผู้รับบริการ รวมทั้ง อำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุน และการดำเนินธุรกิจ อาทิ การบูรณาการขั้นตอนการออก ใบอนุญาตต่าง ๆ การให้บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพสะดวกรวดเร็วและ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

(๒) พัฒนาการให้บริการภาครัฐผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่ต้นจนจบ กระบวนการและปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากลอย่างคุ้มค่า มีความรวดเร็ว โปร่งใส เสียค่าใช้จ่าย น้อย ลดข้อจำกัดทางกายภาพ เวลา พื้นที่และตรวจสอบได้ ตามหลักการออกแบบที่เป็นสากล เพื่อให้ บริการภาครัฐเป็นไปอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล เกิดประโยชน์สูงสุด

(๓) ปรับวิธีการทำงาน จาก “การทำงานตามภารกิจที่กฎหมายกำหนด” เป็น “การ ให้บริการที่ให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ” ปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาบริการภาครัฐที่มี คุณค่าและได้มาตรฐานสากล โดยเปลี่ยนจากการทำงานด้วยมือ เป็นการทำงานบนระบบดิจิทัลทั้งหมด เชื่อมโยงและบูรณาการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐเข้าด้วยกันเสมือนเป็นองค์กรเดียว มีการพัฒนา บริการเดิมและสร้างบริการใหม่ที่เป็นพลวัตสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์และขับเคลื่อนโดยความ ต้องการของประชาชน ภาครัฐกิจ และผู้ใช้บริการ และเปิดโอกาสให้เสนอความเห็นต่อการดำเนินงานของ ภาครัฐได้อย่างสะดวกทันสถานการณ์

๒) แผนย่อยการบริหารจัดการการเงินการคลัง ซึ่งภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรบริการ และประโยชน์สาธารณะเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการขับเคลื่อนประเทศ ดังนั้น แผนย่อยการบริหารจัดการ การเงินการคลังจึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้ภาครัฐดำเนินการภายใต้กรอบความยั่งยืนทางการเงินการคลัง มี ความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินการคลังบริหารจัดการการเงินการคลังได้อย่างมี ประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐใช้จ่ายในจำนวนที่เหมาะสมอย่างโปร่งใส โดยที่ประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายของภาครัฐได้ทุกขั้นตอนและมีมาตรการทางเศรษฐกิจ การเงิน และการค้า ที่เท่าทันต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๑) รักษาและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค โดยรักษาวินัยการเงินการคลัง ภายใต้กรอบความยั่งยืนทางการคลัง พัฒนาระบบการคลังล่วงหน้าระยะปานกลางและระยะยาว ดำเนินกรอบนโยบายการเงินและการคลังที่โปร่งใส ยืดหยุ่น รักษาเสถียรภาพระบบการเงิน และพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายใหม่ ๆ เพื่อรองรับความผันผวนทางเศรษฐกิจจากปัจจัยภายในและภายนอก รวมทั้งสอดคล้องกับบริบทและโครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง พัฒนาประสิทธิภาพของระบบการเงินทั้งตลาดเงิน ตลาดทุน และการประกันภัย ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการทางการเงิน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกลางทางการเงิน ให้เป็นมาตรฐานสากลและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมทางธุรกิจและดูแลความมั่นคงและปลอดภัยของระบบการชำระเงินหลักของประเทศ

(๒) พัฒนาระบบเตือนภัยทางด้านเศรษฐกิจ การเงินและการค้า ให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม รวมทั้งการเคลื่อนย้ายทุนและแรงงาน รูปแบบการค้า ตลอดจนการกีดกันทางการค้ารูปแบบใหม่ ๆ และให้ภาครัฐและเอกชนมีเครื่องมือพร้อมป้องกันความเสี่ยง และมีกลไกเชิงสถาบันในการดูแลเสถียรภาพระบบการเงินในภาพรวมได้อย่างครอบคลุม รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้แผนเพิ่มรายได้ของประเทศคู่กับแผนงบประมาณให้เกิดสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย การขยายฐานภาษีและการปรับปรุงระบบภาษีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ

(๓) จัดทำงบประมาณตอบสนองต่อเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้งบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ โดยสนับสนุนบทบาทภารกิจของหน่วยงานทั้งในการกิจพื้นฐาน ภารกิจยุทธศาสตร์ ภารกิจพื้นที่ และภารกิจอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายของแต่ละแผนงาน/โครงการ และเป้าหมายร่วมตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสถานการณ์และความเร่งด่วนในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้เครื่องมือด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ มิติอย่างยั่งยืน

(๔) ทบทวน ศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้าง ระบบและมาตรการทางภาษี ให้มีโครงสร้างในด้านการจัดเก็บที่มีความเสมอภาคและเป็นธรรมทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน มีระบบจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม เท่าทันบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงาน มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจและตระหนักถึงระบบภาษีได้อย่างง่าย ให้มาตรการภาษีเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำ ลดการสะสมความมั่งคั่งที่กระจุกตัว อาทิ การปรับปรุงมาตรการลดหย่อนภาษีและการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่มีผลประโยชน์ต่อสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ และให้ส่งเสริมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ

(๕) กำหนดให้มีการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติและผลสัมฤทธิ์ของแผนงาน/โครงการ ทั้งในการกิจพื้นฐาน ภารกิจยุทธศาสตร์ และภารกิจพื้นที่ มีการติดตามประเมินผลทั้งก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินงาน เป็นการติดตามประเมินผลทั้งระบบ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติโดยพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อให้สามารถตรวจสอบ และนำไปสู่การปรับแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และจัดให้มีการรายงานการติดตามประเมินผลในการบรรลุเป้าหมายต่อสาธารณะเป็นประจำ รวมทั้งการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

๓) แผนย่อยการปรับสมดุลภาครัฐ โดยที่ภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำและให้บริการสาธารณะ ส่งผลให้ภาครัฐมีขนาดใหญ่และขยายตัว มีอัตรากำลังภาครัฐและสัดส่วนงบประมาณรายจ่ายประจำและค่าใช้จ่ายบุคลากรภาครัฐเพิ่มขึ้นอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณการลงทุนของประเทศ ซึ่งแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ มีจุดเน้นสำคัญประการหนึ่งในการปรับสมดุลให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือการให้บริการ ซึ่งในปัจจุบันภาคส่วนอื่นได้มีขีดความสามารถในการจัดทำบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันกับภาครัฐได้รวมทั้งมีทางเลือกในการส่งมอบบริการให้กับประชาชนหลายรูปแบบ อาทิ การถ่ายโอนภารกิจของภาครัฐในปัจจุบันให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรือภาคประชาชน ในรูปแบบโมเดลประชารัฐเป็นผู้ดำเนินการแผนการพัฒนาการปรับสมดุลภาครัฐ จึงมุ่งเน้นการลดบทบาทและขนาดของภาครัฐ ด้วยการเสริมสร้างบทบาทของภาคส่วนอื่นในสังคม เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้าถึงบริการสาธารณะได้ง่าย มีทางเลือกที่หลากหลาย และได้รับบริการที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อตอบโจทย์ที่ว่า ประชาชนคือหัวใจสำคัญของการบริการสาธารณะ เพื่อให้การบริหารจัดการภาครัฐเกิดความสมดุลตามภารกิจที่เหมาะสมระหว่างบทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะประชาชน การปรับสมดุลภาครัฐจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐ ทั้งในด้านการปรับขนาดของภาครัฐและโครงสร้างให้เหมาะสมกับภารกิจด้านการกำกับดูแล การให้บริการในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ให้ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาครัฐที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดในการจัดบริการสาธารณะ โดยส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วม และมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้ชุมชน ท้องถิ่นดำเนินการสร้างความเข้มแข็งและมีสมรรถนะสูงและมีธรรมาภิบาล โดยคำนึงถึงบทบาทในเชิงพื้นที่ รูปแบบการให้บริการสาธารณะและปรับปรุงระบบภาษีของท้องถิ่นมีรายได้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนในการดำเนินงานในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๑) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะอย่างเหมาะสม กำหนดความสัมพันธ์และการพัฒนาบทบาทในฐานะของหุ้นส่วนการพัฒนาในการดำเนินการที่สำคัญระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและการสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชน เอกชน ในรูปแบบโมเดลประชารัฐ มาร่วมดำเนินการในบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ โดยจัดให้มีการตรวจสอบความซ้ำซ้อน การวิเคราะห์และทบทวนภารกิจของภาครัฐให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อกำหนดภารกิจหลักที่ให้ภาครัฐดำเนินการ อาทิ การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการกำหนดแนวทางการพัฒนาภาครัฐที่สำคัญ สามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อย่างเหมาะสม การกำกับดูแลการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ การกำกับให้การให้บริการสาธารณะให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีการคำนึงถึงความมั่นคงของมนุษย์และรัฐและจัดให้มีการยุบเลิกภารกิจที่ไม่จำเป็น รวมทั้งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาบริการสาธารณะที่สร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน การถ่ายโอนภารกิจให้ภาคส่วนอื่นรับไปดำเนินการ เช่น การจ้างเหมาบริการและการทำงานแบบจัดบริการร่วม เป็นต้น พร้อมทั้งจัดให้มีการเตรียมความพร้อมหรือการสนับสนุนภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมดำเนินการของภาครัฐ ปรับปรุงบทบาทและกลไกภาครัฐให้เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการประกอบกร รวมทั้งการกำหนดกฎระเบียบที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชนทุกขนาดและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว

(๒) ส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูง สามารถบริหารจัดการตนเองได้มีประสิทธิภาพ ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล และมีมาตรฐานการให้บริการ เทียบเท่ามาตรฐานสากล เพิ่มอิสระในการให้บริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะที่หลากหลาย มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ มีระบบภาษีและรายได้ของท้องถิ่นอย่างเหมาะสมต่อการจัดสรรงบประมาณ กำลังบุคลากร และองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาพื้นที่ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และมิติอื่น ๆ ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคีอื่น ๆ ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ ประชาชน และความต้องการของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย และทุกเพศสภาวะ

๔) แผนย่อยการพัฒนากระบวนบริหารงานภาครัฐ ในส่วนของการพัฒนาให้ภาครัฐมีระบบบริหารงานที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้ทำให้การปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่เพียงแต่ต้องปฏิบัติราชการให้แล้วเสร็จเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติราชการโดยรวดเร็ว ถูกต้อง เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเป็นเลิศ ซึ่งนวัตกรรมเทคโนโลยี ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบวิธีปฏิบัติราชการแบบดิจิทัลและสอดคล้องกับไทยแลนด์ ๔.๐ จึงเป็นเครื่องมือที่หน่วยงานภาครัฐต้องนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ และความต้องการของประชาชนโดยรวมได้นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐยังต้องมีกลไกด้านโครงสร้างและมีวิธีการปฏิบัติราชการที่ยืดหยุ่น หลากหลาย คล่องตัว สามารถตอบสนองต่อการกิจและการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลและกระบวนการร่วมกันเสมือนเป็นองค์กรเดียว รวมทั้งเชื่อมโยงกับระบบข้อมูลขนาดใหญ่ พัฒนางองค์ความรู้ ปรับเปลี่ยนสภาพการทำงานภายในองค์กร โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้ปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการที่ใช้หลักฐานและข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าการวินิจฉัยโดยบุคคล มีการพัฒนาสู่การเป็นรัฐบาลเปิดที่มีความโปร่งใสและคล่องตัวโดยนำภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบริการของประชาชน เพื่อประชาชน และการทำให้ภาครัฐเป็นฐานการต่อยอดการสร้างคุณค่าของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านดิจิทัล เพื่อให้พร้อมรับกับการปรับเปลี่ยนและสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อสร้างนวัตกรรมบริการและพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐที่ขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชนและผู้รับบริการ โดยมุ่งหมายให้ประชาชนและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจและเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติราชการและการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๑) พัฒนาหน่วยงานภาครัฐให้เป็น “ภาครัฐทันสมัย เปิดกว้าง เป็นองค์กรขีดสมรรถนะสูง” สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เทียบได้กับมาตรฐานสากล รองรับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนและทันการเปลี่ยนแปลง โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาให้มีการนำข้อมูลและข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการพัฒนานโยบาย การตัดสินใจ การบริหารจัดการ การให้บริการ และการพัฒนานวัตกรรมภาครัฐ รวมถึงการเชื่อมโยงการทำงานและข้อมูลระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอกภาครัฐแบบอัตโนมัติ อาทิ การสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ภาครัฐสามารถใช้ร่วมกันเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว เชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานเดียวกันและข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อให้ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการขยายโอกาสทางการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(๒) กำหนดนโยบายและการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง นำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล มาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ มีการพัฒนาข้อมูลเปิดภาครัฐให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึง แบ่งปัน และใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและสะดวก รวมทั้งนำองค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าและแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา พร้อมทั้งมีการจัดการความรู้และถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการเสริมสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการและการบริหารจัดการภาครัฐอย่างเต็มศักยภาพ

(๓) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การและออกแบบระบบการบริหารงานใหม่ ให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว กระชับ ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงได้ในทุกมิติไม่ยึดติดกับการจัดโครงสร้างองค์การแบบราชการและวางกฎเกณฑ์มาตรฐานกลางอย่างตายตัว มีขนาดที่เหมาะสมกับภารกิจ ปราศจากความซ้ำซ้อนของการดำเนินการกิจ สามารถปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ โครงสร้างองค์การ ระบบการบริหารงาน รวมทั้งวางกฎระเบียบได้เองอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เน้นทำงานแบบบูรณาการไร้รอยต่อและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานและมีผลสัมฤทธิ์เทียบได้กับมาตรฐานระดับสากล นอกจากนี้ยังมีความเป็นสำนักงานสมัยใหม่ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อวิเคราะห์คาดการณ์ล่วงหน้าและทำงานในเชิงรุก สามารถนำเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าในการทำงาน

๕) แผนย่อยการสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เนื่องจากบุคลากรภาครัฐถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาประเทศให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดและให้อำนาจไว้เพื่อการปฏิบัติภารกิจของรัฐในด้านต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนและการพัฒนาประเทศตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้น ในการสร้างและพัฒนาให้บุคลากรภาครัฐมีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ กรอบความคิด และทัศนคติในการขับเคลื่อนภารกิจยุทธศาสตร์ชาติให้ประสบผลสำเร็จ ภาครัฐจำเป็นต้องทบทวนพัฒนาและปรับปรุงระบบ กลไก และวิธีการบริหารงานบุคคลในปัจจุบัน ตลอดจนออกแบบและปรับปรุงการบริหารและพัฒนาบุคลากรภาครัฐในทุกมิติเพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้เป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มีภาวะผู้นำ มุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ มีทักษะการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นมืออาชีพ มีจรรยาบรรณ กล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักการแห่งวิชาชีพโดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและเพื่อส่วนรวม เพื่อประโยชน์ในการให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถของบุคลากรภาครัฐทุกคน โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๑) ปรับปรุงกลไกในการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนในภาครัฐให้มีมาตรฐานและเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กำลังคนภาครัฐมีความเหมาะสมกับภารกิจของภาครัฐและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติโดยเฉพาะการพัฒนาระบบการบริหารกำลังคนให้มีความคล่องตัว ยืดหยุ่นคุณธรรม เพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวให้กับหน่วยงานภาครัฐในการบริหารทรัพยากรบุคคลในทุกขั้นตอนควบคู่ไปกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพภายใต้หลักระบบคุณธรรม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกการวางแผนกำลังคน รูปแบบการจ้างงาน การสรรหา การ

คัดเลือก การแต่งตั้ง เพื่อเอื้อให้เกิดการหมุนเวียน ถ่ายเทแลกเปลี่ยน และโยกย้ายบุคลากรคุณภาพในหลากหลายระดับระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างคล่องตัว

(๒) เสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารงานบุคคลในภาครัฐให้เป็นไปตามระบบคุณธรรมอย่างแท้จริง โดยการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและจิตสำนึกสาธารณะ มีระบบบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรให้สามารถสนองความต้องการในการปฏิบัติงานมีความก้าวหน้าในอาชีพ สามารถจูงใจให้คนดีคนเก่งทำงานในภาครัฐ โดยมีการประเมินผลและเลื่อนระดับตำแหน่งของบุคลากรภาครัฐตามผลสัมฤทธิ์ของงานและพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน โดยมีกลไกการป้องกันการแทรกแซงและการใช้ดุลยพินิจโดยมิชอบ การสร้างความก้าวหน้าให้กับบุคลากรภาครัฐตามความรู้ความสามารถและศักยภาพในการปฏิบัติงาน และการสร้างกลไกให้บุคลากรภาครัฐสามารถโยกย้ายและหมุนเวียนได้อย่างคล่องตัวเพื่อประโยชน์ของภาครัฐ รวมถึงการพัฒนาระบบการจ้างงานบุคลากรภาครัฐทุกประเภทให้มีรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับภารกิจในรูปต่าง ๆ อาทิ การจ้างงานที่มีลักษณะชั่วคราว ให้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานในภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการทบทวนและปรับเปลี่ยนระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีมาตรฐาน เหมาะสมสอดคล้องกับภาระงาน โดยปรับปรุงวิธีการกำหนดและพิจารณาค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรภาครัฐให้มีมาตรฐาน เหมาะสมกับลักษณะงานและภารกิจรวมถึงสามารถเทียบเคียงกับตลาดการจ้างงานได้อย่างสมเหตุสมผล โดยไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำของค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ระหว่างบุคลากรของรัฐ

(๓) พัฒนาบุคลากรภาครัฐทุกประเภทให้มีความรู้ความสามารถสูง มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีระบบการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐให้มีสมรรถนะใหม่ ๆ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม ทักษะด้านดิจิทัล มีทัศนคติและกรอบความคิดในการทำงานเพื่อให้บริการประชาชนและอำนวยความสะดวกภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาประเทศสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนา มีการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม การปรับเปลี่ยนแนวคิดให้การปฏิบัติราชการเป็นมืออาชีพ มีจิตบริการ ทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีสำนึกในการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบและความสุจริตปฏิบัติงานตามหลักการและหลักวิชาชีพด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค กล้ายืนหยัดในการกระทำที่ถูกต้อง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของส่วนตน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการคุ้มครองและปกป้องบุคลากรภาครัฐที่กล้ายืนหยัดในการกระทำที่ถูกต้องและมีพฤติกรรมการทำงานตามจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

(๔) สร้างผู้นำทางยุทธศาสตร์ในหน่วยงานภาครัฐทุกระดับอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้ผู้นำและผู้บริหารภาครัฐมีความคิดเชิงกลยุทธ์มีความเข้าใจสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก มีความสามารถในการนำหน่วยงาน และมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นทั้งผู้นำทางความรู้และความคิด ผลักดันภารกิจ นำการเปลี่ยนแปลง พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานและต่อสังคม เพื่อบริการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว โดยต้องได้รับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดให้ตนเองมีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ เพิ่มทักษะให้มีสมรรถนะที่จำเป็น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันจะช่วยทำให้สามารถแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน

สรุปได้ว่า การจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรมีการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๐)

ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือกลไกในการรองรับการขับเคลื่อนของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่วางไว้ ดังนั้น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ จึงมุ่งเน้นพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัย ภาครัฐมีขนาดเหมาะสมกับภารกิจ มีสมรรถนะสูง ตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนและสนับสนุนให้เป็นประเทศไทย ๔.๐ ที่สามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ด้วยหลักการ “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการดิจิทัล ดำเนินการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการบริการภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนและผู้รับบริการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส หลากหลายช่องทาง ตรวจสอบได้ ไม่มีข้อจำกัดของเวลา พื้นที่ และกลุ่มคน รวมทั้งนำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายของประชาชน ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) การพัฒนาบริการประชาชน เน้นการให้บริการภาครัฐที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส ให้เป็นภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน ๒) การบริหารจัดการการเงินการคลัง เน้นการบูรณาการเชื่อมโยงภาครัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้งบประมาณ การจัดการรายได้รายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและประหยัด ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ๓) การปรับสมดุลภาครัฐ เน้นการให้ภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ภาคประชาชน ภาคเอกชน หรือประชารัฐโมเดล สามารถเข้ามาแบ่งเบาภาระในการแก้ไขและตอบสนองความต้องการของตัวเองในพื้นที่ ส่งผลให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน ๔) การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ เน้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาครัฐและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารการตัดสินใจและการบริการที่เป็นเลิศ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้เอกชน ประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและประโยชน์ในการใช้ชีวิต ให่วิธีการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ ๕) การสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เน้นการสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก และเป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถในการทำงานรับใช้ประเทศชาติและประชาชน

๔.๑.๒ พัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานีจะต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดอุบลราชธานีขึ้นอยู่กับภาคการขายส่ง ขายปลีกฯ ภาคการเกษตร สาขาอุตสาหกรรม และสาขาส่งและกระจายสินค้า เป็นสำคัญ มีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) ณ ราคาคงที่ โดยเฉลี่ย ๕ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๒) เป็นร้อยละ ๒๗.๓๓ ร้อยละ ๑๖.๖๔ ร้อยละ ๑๐ และร้อยละ ๘.๗๖

ปัญญา สัมพะวงศ์^{๓๗} ได้กล่าวถึงความสมดุลภาคเกษตร โดยรวมชะลอตัว ด้านพืช ผลผลิตโดยรวมทรงตัว เนื่องจากเป็นช่วงฤดูกาลเพาะปลูก จึง ไม่มีผลผลิตออกสู่ตลาด ยกเว้นยางพารามีผลผลิตออกเล็กน้อย ราคาพืชโดยรวม เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ด้านปศุสัตว์ผลผลิตโดยรวม ขยายตัว ราคา ปศุสัตว์โดยรวมเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีความต้องการเพิ่มขึ้นจากจังหวัดอื่น ๆ ที่ประสบวิกฤตอุทกภัยส่งผลทั้งปริมาณ ผลผลิตและราคาเพิ่มขึ้น ภาคนอกเกษตร โดยรวมขยายตัว จากการผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัว พิจารณาจากยอดการ

^{๓๗} ผู้อำนวยการ พาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี, (สัมภาษณ์, วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

จัดเก็บภาษีสรรพสามิต จากการผลิตสุรา ภาษีมูลค่าเพิ่มหมวดอุตสาหกรรม และปริมาณการใช้ไฟฟ้า ภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น ด้านอุปสงค์ ภาคเอกชน การบริโภค ขยายตัว จากภาษีมูลค่าเพิ่มค่าส่งค่าปลีกที่ปรับตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคา สินค้าปรับเพิ่มขึ้นจากผลกระทบวิกฤตอุทกภัย และการจดทะเบียนรถยนต์ รถจักรยานยนต์ที่เพิ่มขึ้น ตามโครงการรถยนต์ คั่นแรก การลงทุนภาคเอกชน ขยายตัว พิจารณาจากพื้นที่ อนุญาตก่อสร้างที่เพิ่มขึ้น การใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐ เพิ่มขึ้น เพราะเป็นเดือนสุดท้ายของ ปีงบประมาณ ด้านการค้าระหว่างประเทศยังคงเกินดุล เสถียรภาพทางเศรษฐกิจด้าน การเงินยังคงขยายตัว ทั้งปริมาณเงินฝากและสินเชื่อคงค้างในระบบ อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ ๓.๐ อัตราการว่างงานร้อยละ ๐.๘๘ เมื่อเทียบกับผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ๑.๐๔ ล้านคน

มงคล จุลทัศน์^{๓๘๘} ได้กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี ๒๕๖๔ มีมูลค่า ๘๔,๐๔๔ บาท เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วร้อยละ ๘.๐๗ อัตราการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าต่ำกว่าอัตราการเพิ่ม ในช่วง ๒๕๕๖ - ๒๕๖๓ (ซึ่งเท่ากับร้อยละ ๙.๕๘) สาขาอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญ ๕ อันดับแรก ของปี ๒๕๕๓ ได้แก่ ๑) การขายส่ง การขายปลีกฯ (ร้อยละ ๒๕.๒๕ ของGPP) ๒) เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และ ป่าไม้ (ร้อยละ ๑๕.๑๖ ของGPP) ๓) การศึกษา (ร้อยละ ๑๔.๐๑ ของGPP) ๔) การผลิตอุตสาหกรรม (ร้อยละ ๑๒.๑๔ ของGPP) และ ๕) การบริหารราชการแผ่นดิน การป้องกันประเทศฯ (ร้อยละ ๘.๓๗ ของ GPP)

นอกจากนั้น การพัฒนาความสมดุลให้เกิดได้ต้องมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยกลไกประชารัฐและวิสาหกิจเพื่อสังคม ร่วมกับคณะวิทยากรผู้มีประสบการณ์ อาทิ นายสุชาติ วิฑูรย์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายรองกี พลเยี่ยม อดีตผู้อำนวยการสถาบัน การพัฒนาชุมชน ยังได้นำผลิตภัณฑ์พร้อมข้อมูลผลิตภัณฑ์ (Story Telling) ที่ผ่านการพัฒนา เข้าร่วม กิจกรรม“ประชารัฐ Market” ได้แก่ ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ข้าวเม่าแห้งอินทรีย์ การแปรรูปเมล็ดมะม่วง หิมพานต์ และรถโตงเตง พร้อมนำเสนอข้อมูลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากประจำจังหวัด อุบลราชธานี อุดลย์ นิลเปรม^{๓๘๙} ได้กล่าวว่า ในส่วนของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี มีภารกิจสาน ต่อโครงการที่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจ ทั้งหมด ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาเมือง ๒) ด้านเกษตร ๓) ด้านส่งเสริมการค้าการลงทุน ๔) ด้านการท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ๕) ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ๖) ด้านการศึกษา และ ๗) ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมโครงสร้างการทำงานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด อุบลราชธานี มีรองประธานกรรมการด้านต่างๆ ที่ช่วยกันขับเคลื่อนโครงการสำคัญ อาทิ ส่งเสริมการจัดตั้ง นิคมอุตสาหกรรมเดชอุดม ส่งเสริมโครงการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม New s-curve ประเภทอุตสาหกรรม อาหารแห่งอนาคต เกษตรอินทรีย์อุตสาหกรรม โครงการโคอุบลโมเดล โครงการ Smart bus ร่วมกับบริษัท อุบลรวมใจพัฒนาเมือง จำกัด โครงการสนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานและลดต้นทุนในอุตสาหกรรม ขนาด SME (Energy points) ร่วมกับสถาบันพลังงานเพื่ออุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่ง สนับสนุนโดย กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน เป็นต้น

สรุปการพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี การประกอบธุรกิจในปัจจุบันนี้ งานบริการเป็นการแข่งขันที่สูงมาก ทั้งในธุรกิจทั่วไป หรือในธุรกิจบริการ โดยตรง เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การให้คำปรึกษาและการบริการความสะดวกในรูปแบบที่แตกต่าง กันไป ให้กับลูกค้าที่ต้องการความสะดวกอย่างอิสระและคุณภาพหลายระดับ ด้วยปัจจัยที่แตกต่างกันไป

^{๓๘๘} มงคล จุลทัศน์, ประธานกรรมการหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี (สัมภาษณ์ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

^{๓๘๙} อุดลย์ นิลเปรม, ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี (สัมภาษณ์ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

ดังนั้นหากผู้ให้บริการทุกระดับควรยึดหลักการบริการด้วยคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีได้มุ่งหวังเพียง รายได้หรือกำไรเพียงอย่างเดียว

๔.๑.๓ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี

๑) เป้าหมายสำคัญของการสร้างความสมดุลภาคบริการ

เป้าหมายสำคัญของผู้ให้บริการทุกประเภทที่ชัดเจน นั่นคือ สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในกับลูกค้าที่มาใช้บริการ เพราะลูกค้าเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรง จะส่งเสริมให้ธุรกิจมีรายได้ สร้างอาชีพให้พนักงานและธุรกิจดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้นผู้ให้บริการจึงควรปฏิบัติกับลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดหลักจริยธรรม ดังนี้

๑. ควรขายสินค้า หรือบริการ ให้กับลูกค้าด้วยราคาที่เป็นธรรมและวางโครงสร้างกำไรตามความเหมาะสม กับคุณภาพของสินค้าและบริการอย่างแท้จริง
 ๒. ควรรักษาคำมั่นสัญญา กับลูกค้าตามที่ตกลงกันอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของคุณภาพจำนวนราคา เงื่อนไขความรับผิดชอบต่างๆ ตามจริง (ไม่ตักตักสร้างช่องว่าง)
 ๓. ควรโปร่งใสในการเจรจาต่อรอง ไม่สร้างกรอบครอบคลุมการตัดสินใจของลูกค้า เพียงเพื่อการสร้างความได้เปรียบจากขนาดขององค์กร หรือชื่อเสียงมาเป็นเกณฑ์ในการต่อรอง เพราะสิ่งสำคัญในการเจรจาต่อรองของคู่ค้าเราควรให้ความสำคัญกับ ความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ
 ๔. ควรดูแลและให้ความสำคัญกับลูกค้าในทุกระดับ อย่างเท่าเทียมกัน ตามความเหมาะสม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เช่น มีสินค้าจำนวนจำกัด ก็ควรยึดเรื่องคิว อย่าให้เกิดความแตกต่างในด้านการบริการ เพราะความสำคัญของงานบริการ คือ การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า
 ๕. ควรปฏิบัติกับลูกค้า ดังเช่นญาติมิตรของเรา เพื่อสร้างเงื่อนไขการเพิ่มราคาสินค้าด้วยเหตุผล เช่น การกักตุนสินค้า หรือการโฆษณาขายเชื่อ สร้างความเชื่อที่เอื้อต่อการเพิ่มราคาในธุรกิจเพียงเพราะต้องการเพิ่มราคาอย่างไม่เหมาะสม เป็นการเอาเปรียบลูกค้า
 ๖. ควรให้บริการกับลูกค้า ทั้งทางกาย วาจา และใจ อย่างเป็นมิตร สร้างไมตรีต่อกันอย่างจริงใจ
- การสร้างคุณภาพในงานบริการนั้น ผู้ให้บริการในระดับต่างๆควรยึดมั่น หลักจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานในบทบาทใดก็ตาม ทั้งต่อลูกค้า พนักงานและสังคม

๒) แนวทางการพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ

การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้องค์งามไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพ และยังได้เอื้ออำนวยแก่การทํากิจต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้น ก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกาย และวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่

เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำสิ่งดีงาม หรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึง องค์ประกอบและลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์

คุณภาพชีวิตทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นองค์รวมขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ รูปกับนาม หรือเรียกง่าย ๆ ว่ากายกับใจ ชีวิตจะเรียกได้ว่ามีคุณภาพอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อ ส่วนประกอบทุกส่วนมีคุณภาพนั้นคือ ชีวิตที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยกายที่มีคุณภาพกาย และคุณภาพใจ อย่างไรก็ตาม ชีวิตไม่ใช่สิ่งที่ตั้งอยู่นิ่งๆ แต่เป็นองค์รวมที่เคลื่อนไหวเมื่อพูดถึงคุณภาพชีวิตที่เคลื่อนไหว หรือชีวิตที่ดำเนินไปในโลกท่ามกลางสภาพแวดล้อมจะมีวัตถุ กิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องกับชีวิต เพื่อยกย่องออกไปไม่ใช่เฉพาะกายกับใจล้วนๆ เท่านั้น วัตถุกิจกรรมและเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตเหล่านี้ จัดเป็นส่วนประกอบของคุณภาพชีวิต โดยแยกเป็นคุณภาพธรรมดาสามัญที่มองเห็นกันอยู่ประเภทหนึ่งและคุณภาพที่ล้ำลึกเลยไปจากที่มองเห็นด้วยตาอีกประการหนึ่ง ตัวอย่างเช่นคนบางคนมีทรัพย์สินเงินทอง และสิ่งครอบครองบริโภคนานวัตถุพร้อมบริบูรณ์ จัดได้ว่าในด้านที่ตามองเห็นเขาเป็นคนที่มีความสุขหรืออาจเป็นคนที่มีความทุกข์มากก็ได้ คุณภาพชีวิตที่ดีแท้จริงต้องพร้อมทั้งด้านหรือระดับที่มองเห็นและด้านหรือระดับที่เลยจากที่มองเห็น^{๔๐}

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต เรื่องจักรสูตร ว่าด้วยจักร ๔ ว่า “ภิกษุทั้งหลาย จักร ๔ ประการนี้ ที่เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้ว ถึงความยิ่งใหญ่ความไพบลูย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย จักร ๔ ประการ คือ

ปฏิรูปเทสวาสะ (ความอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม) ๑ สัมปยุตตสยยะ (ความพึงพิงสัตบุรุษ) ๑ อตตสัมมาปณิธิ (ความตั้งตนไว้ชอบ) ๑ ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้มีคุณความดีอันได้ทำไว้ก่อน)

จักร ๔ นี้ที่เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วถึงความยิ่งใหญ่ความไพบลูย์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย. นรชนพึงอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม พึงทำอารยชนให้เป็นมิตร ถึงพร้อมด้วยความตั้งตนไว้ชอบ มีความดีอันได้ทำไว้ก่อนแล้ว ข้าวเปลือก ทรัพย์ยศเกียรติ และความสุขย่อมพร่างพรูมาสู่ นรชนผู้นั้น”^{๔๑}.

จากหลักจักร ๔ ในพระสูตรข้างต้น สามารถนำมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นหลักที่สร้างคุณประโยชน์ในทุก ๆ ด้าน ทำให้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งต้องประกอบด้วย

๑) ปฏิรูปเทสวาสะ (การอยู่ในถิ่นที่ดี) หมายถึง จะอยู่ที่ไหนต้องเลือก โดยใช้หลักความเจริญของคนเราเป็นเกณฑ์ คือทรัพย์เจริญ ชีวิตเจริญและคุณความดีเจริญ เพราะบางแห่งทำมาหากินคล่อง แต่มีสิ่งเป็นภัยแก่สุขภาพ และชีวิตก็ไม่ดี พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เลือกเพราะมันไม่เท่ากัน แต่เมื่อวิเคราะห์จริงๆ แล้ว ทรงเน้นถึงการมีศีลธรรม การมีน้ำใจของผู้คนเป็นสำคัญ จัดเป็นถิ่นที่ดี ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน

^{๔๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.

^{๔๑} (อง.จตุกก. ๓๕/๓๑/๑๑๙.)

๒) สัมปรีสุขาสยะ (สมาคมกับสัตบุรุษ) หมายถึง การไปเสวนาคบหากับผู้มีธรรมดี มีจิตใจที่ความคิดดี และพูดดี ย่อมเป็นบุคคลต้นแบบในสังคม หรือในโลกของคนฝ่ายดี คือเป็นผู้ที่ได้ถูกพัฒนาจนสมบูรณ์แล้ว เจริญสติและปัญญา จึงเป็นบุคคลที่ควรคบหาหรือเป็นมิตรที่ดี ย่อมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตนเองให้ดียิ่งขึ้น ให้ความเจริญก้าวหน้า เพื่อตนเอง เพื่ออนาคตของครอบครัว และสังคม

๓) อัตตสัมมาปณิธิ (การตั้งตนไว้ชอบ) หมายถึงการดำรงตนมั่นอยู่ในธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตั้งเป้าหมายชีวิตและการทำงานให้ตั้งงามแน่ชัด และนำตนไปสู่จุดหมาย แน่วแน่ มั่นคง

๔) ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว มีพื้นเดิมดี ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น) หมายถึง การทำความดีตามคำสอนในศาสนา ความดี คุณความดี คุณงามความดี

สรุปจากการศึกษาหลักจักร ๔ ในฐานะเป็นหลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงมีประโยชน์ที่นำหลักธรรมทั้ง ๔ ข้อมาพิจารณาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิต มีสภาพชีวิตที่เป็นคุณปราศจากโทษ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การนำหลักจักร ๔ มาใช้พัฒนาชีวิต จึงเป็นหลักที่สร้างคุณประโยชน์ในทุกๆ ด้าน ทำให้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง หลักการที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสุขภาพ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ คือมีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งมีความรู้สึกรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต และที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด คือบุคคลสามารถดำรงตนเองให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม.

หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ทศนคติ ในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของคนไทยจะมีหลักพระพุทธศาสนาмаเกี่ยวข้อง ซึ่งหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อชีวิตจิตใจของคนไทยมากและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยยึดแนวทางการปฏิบัติที่เรียกว่าทางสายกลาง ซึ่งในทางสายกลางของพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับทั้งกาย วาจา ใจ สมาธิ หรือว่าปัญญาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการธุรกิจได้

หลักในการพิจารณาเลือกคำสอนพุทธศาสนามาใช้ในภาคบริการและการบริหารจัดการนั้นต้องเลือกมาให้เหมาะกับวิถีชีวิตและองค์กรโดยหลักๆ เกี่ยวกับการปกครอง เกี่ยวกับการบริหารองค์กรต่างๆ จะต้องใช้หลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ประสานใจทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกันให้อยู่อย่างมีความสุข สามัคคี ซึ่งประกอบไปด้วย

๑. การให้ทาน คือ การอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามถาหรณารูป ในโอกาสต่างๆ เช่น งานบุญกุศลงานอัครีราย หรือหลายๆ อย่าง

๒. ปิยวาจา คือ การกล่าวด้วยคำที่เป็นที่รัก มีประโยชน์ ถูกต้องดีงาม และก็จริงใจต่อผู้ร่วมงาน

๓. อัตถจริยา คือ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์กันคนอื่น เช่นว่าเราช่วยเหลือกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั่วไปแนะนำแก้ไขปัญหาต่างๆ และชักชวนให้คนอื่นสนใจธรรมะ ให้ประพฤติ

๔. สมานัตตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอ วางตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างเสมอภาค วางตัวให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ เข้ากับคนอื่นให้ได้ ไม่เอาเปรียบคน อย่างที่กล่าวมาทั้งหมดเรียกว่า สังคหวัตถุ

นอกจากนั้นในการพัฒนาสร้างสมดุลในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารองค์กร คือ อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมะของความสำเร็จเป็นทางแห่งความก้าวหน้า ซึ่งสามารถมาใช้ในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้ในภาคธุรกิจได้ มีหลักอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ฉันทะ คือ ความพอใจ รักในสิ่งที่เราทำและสิ่งที่ถูกต้อง ตามทำนองคลองธรรม
 ๒. วิริยะ คือ ต้องมีความพยายาม ขยัน หมั่นเพียร เข้มแข็งอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
 ๓. จิตตะ คือ เอาใจมุ่งมั่นต่อสิ่งที่ทำ มีสติ ไม่เหม่อลอยฟุ้งซ่าน ต้องมีสมาธิ และตั้งอกตั้งใจ
 ๔. วิมังสา คือ การรู้จักพิจารณาหาเหตุผลใช้ปัญญาในการทำงาน ประกอบไปด้วยการวางแผนงาน วัตถุประสงค์ เมื่อมีข้อบกพร่องต้องรู้จักแก้ไขปรับปรุงวิธีการผสมผสานระหว่างบริหารจัดการกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรที่เห็นชัด คือองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยเฉพาะตัวบุคคล ผู้นำองค์กรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในศีลธรรม พนักงานในองค์กรก็จะถือเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าหากผู้บริหาร และบุคลากรในองค์กรมีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำแนวทาง การทำงานก็จะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน

การสร้างตามสมดุตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีผลการวิจัยในแต่ละประเด็น ดังนี้

๔.๑.๑ การศึกษาการจัดการความสมดุตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

ข้อมูลพื้นฐานด้านอุตสาหกรรม^๒ ดังนี้ ในปี ๒๕๔๙ - ๒๕๖๕ จังหวัดอุบลราชธานีมีการลงทุนประกอบกิจการอุตสาหกรรม รวมทั้งสิ้น ๙๐๗ โรงงาน มูลค่าเงินลงทุนรวม ๑๖,๔๘๐,๔๙๖,๗๕๖ บาท มีการจ้างงาน ๑๓,๕๙๓ คน แยกตามขนาดโรงงาน ได้ดังนี้

จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรม จำนวนเงินทุน และจำนวนคนงาน จำแนกหมวดอุตสาหกรรม ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๖๕

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนสถานประกอบการ	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน(คน)
รวมยอด	๙๐๗	๑๖,๔๘๐.๔๙	๑๓,๕๙๓
การเกษตร	๑๕๕	๔,๕๔๒.๙๗	๑,๒๔๒
อาหาร	๗๔	๗๖๗.๒๖	๑,๒๓๙
เครื่องดื่ม	๑	๒๘๔.๗๐	๑๕๗
สิ่งทอ	๒	๘.๙๒	๓๑๖
เครื่องแต่งกาย	๑๕	๒๘๗.๑๒	๔,๐๑๘
เครื่องหนัง	๔	๓๕๒.๓๗	๕๙๙

^๒ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี, (ออนไลน์),

http://www.lib.ubu.ac.th/html/ub_info/industry/industry.html, สืบค้นวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ.

๒๕๖๕.

ไม้และผลิตภัณฑ์ จากไม้	๑๐๐	๓๓๘.๓๖๓	๑,๐๗๒
เฟอร์นิเจอร์และ เครื่องเรือน	๕๖	๖๕.๖๒	๔๐๓
กระดาษและ ผลิตภัณฑ์จาก กระดาษ	๑๑	๔๔.๘๕	๘๔
สิ่งพิมพ์	๕	๖๖.๓๙	๑๓๖
เคมี	๙	๑๐๕.๕๘	๖๖
ปิโตรเคมีและ ผลิตภัณฑ์	๕	๘๗.๒๓	๕๒
ยาง	๑๑	๔๑.๐๕	๙๗
พลาสติก	๑๔	๔๗.๒๔	๒๖๗
โลหะ	๗๕	๕๕๐.๑๘	๗๔๔
โลหะ	๑	๒.๖๐	๕๐
ผลิตภัณฑ์โลหะ	๗๕	๒๐๒.๒๖	๕๒๑
เครื่องจักรกล	๕๐	๑๐๐.๕๒	๓๖๕
ไฟฟ้า	๓	๒.๒	๑๓
ขนส่ง	๑๖๐	๑,๘๑๙.๖๕	๑,๑๓๑
อื่น ๆ	๘๑	๖,๗๖๓.๓๕	๑,๐๒๑

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ (ฉบับทบทวน)^{๔๓} ได้กล่าวถึง การที่จะนำพาประเทศให้ก้าวข้ามกับดักและยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศสู่การเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการเติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืน จำเป็นต้องมีการปฏิรูปภาคอุตสาหกรรมภายใต้โมเดลประเทศไทย ๔.๐ ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยตั้งเป้าหมายในระยะ ๒๐ ปี

^{๔๓} สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม (๒๕๕๙) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ (ฉบับทบทวน) หน้า ๑๔-๑๗

ข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ให้ภาคอุตสาหกรรมไทยมีอัตราการเติบโตของ GDP เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔.๕ ต่อปี การลงทุนเติบโตเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ต่อปี มูลค่าการส่งออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘ ต่อปี TFP เติบโตเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒ ต่อปี และมีนักประดิษฐ์ใหม่ (New Warrior ๔.๐) จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ ราย โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายตามที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ จำแนกเป็น ๕ กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ (๑) กลุ่มเกษตรแปรรูป อาหาร และเทคโนโลยีชีวภาพ (๒) กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (๓) กลุ่มเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุมอุปกรณ์อัจฉริยะ และหุ่นยนต์ (๔) กลุ่มดิจิทัล (๕) กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทุนวัฒนธรรมและบริการที่มีมูลค่าสูง โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย ๔.๐ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : ปฏิรูปภาคอุตสาหกรรมไทยสู่อุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์ย่อย ได้แก่

๑) การยกระดับผลิตภาพ มาตรฐานการผลิต/ผลิตภัณฑ์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยใช้กลไกสำคัญประกอบด้วย การยกระดับมาตรฐาน (Standard) การเพิ่มผลิตภาพในการผลิต (Productivity) และการขับเคลื่อนนวัตกรรม (Innovation) นอกจากนี้ ยังต้องเพิ่มการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Growth Enterprise) และการสร้างการเติบโตของวิสาหกิจด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านวัฒนธรรม (Cultural & Creative Enterprise) เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

๒) การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและสังคมผู้ประกอบการ โดยส่งเสริมผู้ประกอบการทุกระดับในการใช้นวัตกรรมในการประกอบธุรกิจ และพัฒนาไปสู่วิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation Driven Enterprise: IDE) ครอบคลุมผู้ประกอบการทั้งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือ OTOP กลุ่มธุรกิจเกิดใหม่ (Startup) กลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprises: SEs) และกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ (Medium Enterprises and Large Enterprise: MEs & LEs) เพื่อเป็นนักประดิษฐ์ใหม่ (New Warrior) ที่สามารถพัฒนา เติบโต และพร้อมเข้าสู่ระดับสากล

๓) การส่งเสริมการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรม เพื่อรองรับและสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยต้องมีการเชื่อมโยงเครือข่ายใน ๓ ด้าน คือ (๑) การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงอุตสาหกรรมในแนวตั้ง (Vertical Integration Collaboration) เป็นการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุตสาหกรรม (๒) การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงอุตสาหกรรมในแนวนอน (Horizontal Integration Collaboration) เป็นการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในกลุ่มผู้ประกอบการของแต่ละคลัสเตอร์อุตสาหกรรม และ (๓) การสร้างเครือข่ายอุตสาหกรรม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Helix Collaboration) ซึ่งเครือข่ายคลัสเตอร์ของอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะต้องประกอบด้วย ตัวแทนของทุกภาคส่วน ทั้งตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : ปฏิรูปนิเวศอุตสาหกรรมรองรับอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์ย่อย ได้แก่

๑) การปฏิรูปองค์กรภาครัฐให้ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการ เช่น การปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงาน การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐให้อำนวยความสะดวกต่อการประกอบการ การปรับบทบาทองค์กรภาครัฐจากหน่วยงาน กำกับดูแล (Regulator) เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวก (Facilitator) การส่งเสริมให้เกิดประชาคมอุตสาหกรรมโดยบูรณาการทำงานร่วมกับภาคเอกชน/นักลงทุนเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐจากหน่วยงาน

ตามบทบาทหน้าที่ (Functional Based) เป็นหน่วยงานเพื่อดำเนินการกิจตามนโยบาย (Agenda Based) ซึ่งจะสามารถให้ความสำคัญ (Focus) กับภารกิจเร่งด่วนที่ได้รับมอบหมาย โดยบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุภารกิจและสามารถยุบหรือย้ายหน่วยงานได้เมื่อภารกิจเสร็จสิ้น

๒) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรม ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ (Physical Infrastructure) เช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นิคมอุตสาหกรรม เมืองอุตสาหกรรม เชิงนิเวศ ศูนย์ทดสอบ ศูนย์วิจัยพัฒนา ศูนย์ออกแบบอุตสาหกรรม สาธารณูปโภคเพื่อการอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐานเชิงระบบ เช่น ระบบบริหารจัดการขยะ/กากอุตสาหกรรม ระบบการมาตรฐาน ระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ ภาคอุตสาหกรรม ระบบบริหารจัดการงานวิจัยสู่ภาคการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล (Digital Infrastructure) เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ศูนย์ข้อมูล ระบบ e-Government

๓) การพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยการยกระดับทักษะและองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี รวมทั้งเพิ่มจำนวนแรงงานฝีมือที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ร่วมกับสถานศึกษา และสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาฝีมือแรงงาน การสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลให้แก่บุคลากรในองค์กร รวมทั้งการเชื่อมโยงนวัตกรรมและองค์ความรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : เชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับเศรษฐกิจโลก ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์ย่อย ได้แก่

๑) การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตของโลก โดยการเชื่อมโยงผู้ผลิตของไทยกับผู้ผลิตชั้นนำของโลก และสร้างบทบาทในการเป็นผู้บริหารจัดการห่วงโซ่การผลิตระดับโลกในสาขาอุตสาหกรรมที่สำคัญและไทยมีศักยภาพ รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับกลุ่มสาขาอุตสาหกรรม/ธุรกิจในประเทศเป้าหมาย การสร้างภาพลักษณ์อุตสาหกรรมไทยให้เป็นที่ยอมรับ และเชื่อมโยงระบบการมาตรฐานไทยเข้าสู่ระบบการมาตรฐานโลก เพื่อให้ภาคการผลิตของไทยสามารถขึ้นหรือตอบสนองต่อความต้องการในการผลิตของตลาดโลกและสามารถเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่การผลิตโลก

๒) การเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดด้วยดิจิทัล โดยเพิ่มการติดต่อสื่อสารด้วยระบบออนไลน์และเพิ่มการทำการตลาดดิจิทัลสู่สากล การจัดการระบบโลจิสติกส์ด้วยดิจิทัล การพัฒนาระบบธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

๓) การส่งเสริมการลงทุนขยายฐานการผลิตในและนอกประเทศ เพื่อเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของโลก โดยการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในภูมิภาค มีมาตรการจูงใจและสนับสนุนให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนหรือตั้งฐานการผลิตในประเทศไทย ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้นักลงทุนและผู้ประกอบการของไทยขยายการลงทุนหรือขยายฐานการผลิตไปยังตลาดต่างประเทศ

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (ตุลาคม ๒๕๕๙)

แผนภาพที่ ๗ กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย ๔.๐ ระยะ ๒๐ ปี

ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการสำรวจ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดทั่วประเทศ^{๔๔} ดังแสดงในตารางที่ ๔ ตารางที่ ๔ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ประเภทกิจการ	ความต้องการ
Large Enterprise	- ความสมบูรณ์ของระบบสาธารณูปโภค - ความสะดวกในการขอรับใบอนุญาต - การนำของเสียออกนอกโรงงาน - การเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (ได้ในจุดเดียว)
SMEs	- การปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน - ต้นทุนการผลิตสูง - ขาดแคลนแรงงาน/ศักยภาพของแรงงาน - ความสะดวกในการขอรับใบอนุญาต - ช่องทางการตลาด - ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ - ปัญหาการร้องเรียนของชุมชน
Mining	- ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่ประสานงาน - ต้นทุนการดำเนินงานสูงขึ้น - ขาดแคลนแรงงาน - ระยะเวลาในการได้รับการต่ออายุ
Micro	- ขาดเงินทุนหมุนเวียน - ระบบ Logistics - ขาดแคลนแรงงานฝีมือ

^{๔๔} สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม (๒๕๕๙) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ (ฉบับทบทวน) หน้า

	- ความสามารถในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ - ขาดเครื่องจักรอุปกรณ์ - ช่องทางการตลาด / การขยายตัวในตลาดต่างประเทศ - การปฏิบัติต่อกลุ่ม OTOP อย่างเท่าเทียมกัน
--	---

สรุปได้ว่า การจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ควรมีการปรับสมดุลและพัฒนาเป็นอย่างมากเนื่องจากในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น จำเป็นต้องผลักดันให้ภาคการผลิตมีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศ โดยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ จะก่อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพ มูลค่า และมาตรฐาน รวมถึงพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความเข้มแข็ง และแข่งขันได้ในเวทีโลก ซึ่งสามารถทำได้โดยการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน ทั้งในด้านกฎหมายและกฎระเบียบ การอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการ การรวมกลุ่มคลัสเตอร์ และการบูรณาการนโยบาย/แผนงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะเอื้อให้เกิดการลงทุนและลดอุปสรรคในธุรกิจอุตสาหกรรม นอกจากนี้การส่งเสริมสถานประกอบการที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จะอาศัยการกำกับดูแลอย่างทั่วถึง การถ่ายทอดองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาองค์กรและบุคลากรของกระทรวงอุตสาหกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ (ฉบับทบทวน) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างศักยภาพของภาคอุตสาหกรรมให้เติบโตและเข้มแข็ง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศและอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต โดยเน้นงานวิจัย การต่อยอดงานวิจัยและพัฒนา การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มผลิตภาพและพัฒนามาตรฐานให้ภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่มูลค่า มีความสามารถในการแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

๑) ส่งเสริมงานวิจัย การต่อยอดงานวิจัยและพัฒนา การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และดิจิทัล ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของภาคอุตสาหกรรม

๒) พัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่มูลค่าให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูง ทั้งด้านทักษะการผลิต การบริหารจัดการ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

๓) ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ปัจจัยการผลิตภายในประเทศให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดหาวัตถุดิบเพื่อรองรับความต้องการในอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

๔) พัฒนามาตรฐาน การตรวจสอบรับรองระบบงานและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับภาคอุตสาหกรรม และเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

๕) เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และโซ่มูลค่าของภาคอุตสาหกรรม

๖) พัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศเป็นอุตสาหกรรมของอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุน สร้างโอกาส และลดอุปสรรค ในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

๑) ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และกระบวนการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการลงทุนและการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม

๒) กำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม และพัฒนาระบบข้อมูลเชิงลึกด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เพื่อชี้แนะและเตือนภัยภาคอุตสาหกรรม

๓) ศึกษาและกำหนดพื้นที่/ปรับปรุงผังเมืองให้เหมาะสมกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

๔) สนับสนุนการจัดตั้ง/การเพิ่มขีดความสามารถของศูนย์การออกแบบและตรวจสอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและกระบวนการผลิต

๕) บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการดำเนินกิจการที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้พัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

๑) พัฒนากลไกในการกำกับดูแลภาคอุตสาหกรรมให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco Industrial Town)

๓) บริหารจัดการภาคอุตสาหกรรมครบวงจร โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากภาคอุตสาหกรรม

๔) ส่งเสริมการพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพเป็นอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

๕) ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

๖) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน

และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาสมรรถนะองค์กรเพื่อให้บริการอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาระบบและความสามารถของบุคลากรในการให้บริการแก่ผู้ประกอบการ และ ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้

๑) ส่งเสริมจริยธรรม ธรรมาภิบาลและการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในการปฏิบัติราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

๒) ปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน จัดหาทรัพยากรให้เหมาะสม พัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) พัฒนาศักยภาพบุคลากรของกระทรวงอุตสาหกรรม

๔) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการให้บริการอย่างมีคุณภาพของกระทรวงอุตสาหกรรม

ซึ่งการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรมไปสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ ทั้งภายในและภายนอกกระทรวงอุตสาหกรรม ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้สามารถบูรณาการความร่วมมือและดำเนินการ โดยยึดแนวทางของแผนยุทธศาสตร์ฯ แปลงไปสู่แผนปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการทรัพยากร และการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในการพัฒนารัฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศในอนาคต

๔.๑.๒ พัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจงตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมรวม โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นบุคคลที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

ตัวแทน หจก. โรงสีข้าวอุบลสิน^{๔๕} กล่าวว่า ความมั่นคงของภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการผลิตข้าวในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีนั้นได้มีการส่งเสริมประกันราคาข้าวให้กับทางเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรัง โดยให้ความรู้เรื่องพันธ์ข้าวที่มีราคาสูงเพื่อลดความเสี่ยงต่อเกษตรกรที่ผลิตข้าวขาย ในส่วนข้าวที่ไม่ได้ราคา ทางเกษตรกรผู้ผลิตข้าวก็มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการผลิตข้าวสารขายในราคาที่เป็นไปตามกลไกของตลาดสามารถอย่างยั่งยืน

ตัวแทน หจก.โรงสีโซคนำชัย^{๔๖} ได้กล่าวว่า ความมั่นคงของภาคอุตสาหกรรมในเรื่องรัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งเร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยการจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำ ทางสังคม ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระยะยาวครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นสิ่งที่สำคัญที่ประเทศจะต้องมีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาวที่ชัดเจน โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน” ในอนาคต

ตัวแทน หจก. โรงสีอุบลธัญชาติ^{๔๗} ได้กล่าวว่า ความมั่นคงของภาคอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12ได้จัดทำขึ้นบนฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560– 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ซึ่งจะเป็นแผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาวของอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแทน กลุ่มการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์^{๔๘} ได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มั่นคงให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศเพื่อมุ่งสู่การสร้างสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และกำหนดให้ประเทศไทยต้องมีการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรมภายในปีพ.ศ. ๒๕๖๕ ดังนั้นภาคอุตสาหกรรมไทยจึงต้องเร่งปรับตัวพัฒนาทั้งมิติด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นให้โรงงานอุตสาหกรรมมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีความปลอดภัย มีการใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างคุ้มค่าก่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด และประการสำคัญคือ มีความเกี่ยวข้องกับสังคม และผู้มีส่วนได้เสียโดยรอบ ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ในด้านพลังงานทดแทนโซลาร์เซลล์ (solar cell) นั้นจึงเป็นกลไกสำคัญในการเติมเต็มความยั่งยืนให้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง โดยมีภาพความเชื่อมโยง ดังนี้

^{๔๕} หจก. โรงสีข้าวอุบลสิน, อำเภอวารินชำราบ อุบลราชธานี

^{๔๖} หจก.โรงสีโซคนำชัย, อำเภอเมืองอุบลราชธานี อุบลราชธานี

^{๔๗} หจก. โรงสีอุบลธัญชาติ, อำเภอสำโรง อุบลราชธานี

^{๔๘} กลุ่มการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์, ล่องแพ เชื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐^{๔๙}

นายปัญญา สัมพะวงศ์^{๕๐} ได้กล่าวถึงควรสร้างความมั่นคงด้านการอุตสาหกรรมโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิด และแนวทางในการปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้ในทุกระดับ และทุกสาขาความชำนาญตั้งแต่ระดับองค์กรบริษัทตลอดจนถึงพนักงาน โดยสร้างความสมดุลให้แก่ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรธุรกิจที่สร้างสรรค์ทำให้เกิดผลกำไรที่ยั่งยืน ที่มีความสุขร่วมกันทั้งในด้านธุรกิจ สังคม จนถึงสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผศ.สมนึก จันทรโสดา^{๕๑} ได้กล่าวถึงควรสร้างความมั่นคงด้านการอุตสาหกรรมโดยมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจเอกชนนั้นไม่เพียงแต่ไม่ขัดกับธุรกิจเพื่อการแข่งขัน หรือแสวงหากำไรคงยังช่วยส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว และก่อให้เกิดการเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันลดความเสี่ยงที่จะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในสภาวะโรคอุบัติใหม่ที่ส่งผลกระทบอย่างแรง ดังนั้นการส่งเสริมธุรกิจร่วมมือกัน จะทำให้เศรษฐกิจทั้งระบบสามารถเติบโต ได้อย่างยั่งยืนและสมดุลมากยิ่งขึ้น และมองเป็นการสอดคล้องต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในฉบับก่อนๆ ที่รัฐบาลได้ทำไว้

พอสรุปการนำหลักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังภาพ ดังนี้

^{๔๙} การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ออนไลน์ <https://shorturl.asia/Trmcf> สืบค้น 7 มิถุนายน ๒๕๖๕

^{๕๐} นายปัญญา สัมพะวงศ์, พาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

^{๕๑} ผศ.สมนึก จันทรโสดา, นักวิชาการ, (สัมภาษณ์ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

ภาพจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐^{๕๒}

นายธนวัฒน์ ไพศาลเจริญโชติ^{๕๓} ได้กล่าวถึงภาคการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เพราะในปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ด้านภาพรวมทั้งโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยที่กำลังเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า ๔.๐ เป็นระบบขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ซึ่งเป็นการปฏิรูปเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอัจฉริยะ (Smart Country) ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สำหรับคำว่าภาคอุตสาหกรรมสู่ยุค ๔.๐ ของประเทศไทย นั้นได้รับแนวคิดมาจากประเทศเยอรมนี ในเรื่องอุตสาหกรรม ๔.๐ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอัจฉริยะ โดยการใช้ระบบอัตโนมัติ และใช้ระบบไร้สายในการควบคุมด้านการผลิตทั้งหมด ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” จนเกิดถึงความสมดุลทั้งภาคการเกษตร ภาคการบริการ ตลอดจนถึงภาคอุตสาหกรรมที่ต้องเกิดการเกื้อกูลกันในนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้

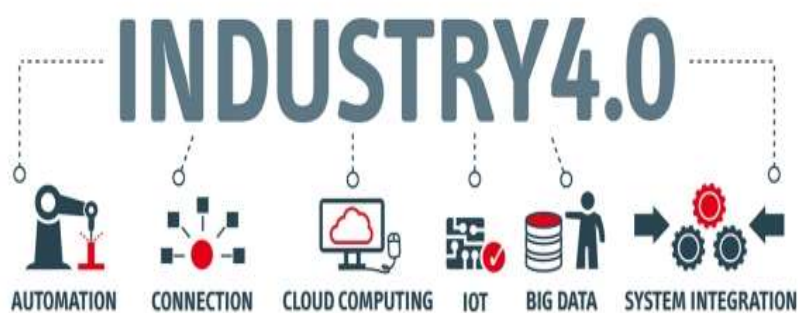
พนักงานบริษัทก้าวหน้า จำกัด^{๕๔} ได้กล่าวถึงภาคการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเพราะในการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศไทยต้องปรับตัวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ในขณะนี้โมเดลประเทศไทย ๔.๐ เน้นเรื่อง “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” จึงต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความเป็นสากล ต่อมาคือการสร้างทักษะแรงงาน ๔.๐ ที่ทำให้แรงงานมีทักษะฝีมือแรงงานให้สูงขึ้น เพราะในปัจจุบันแรงงานไทยมีฝีมือค่อนข้างต่ำ ซึ่งทำให้อุตสาหกรรม เช่น SMEs จะอยู่ได้ต้องเป็น SMEs ๔.๐ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้นวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น แรงงานจึง

^{๕๒} การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ออนไลน์
<https://shorturl.asia/Trmcf> สืบค้น 7 มิถุนายน ๒๕๖๕

^{๕๓} นายธนวัฒน์ ไพศาลเจริญโชติ, นายก อบต.โนนผึ้ง (๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

^{๕๔} พนักงานบริษัทก้าวหน้าไก่สด จำกัดหน้า จำกัด (๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

จำเป็นต้องมีทักษะ องค์ความรู้ รวมถึงที่ต้องมีเทคโนโลยีที่แข็งแกร่งระดับหนึ่งใน ๕-๑๐ ปี เพื่อทำให้เกิด Smart Farmer , Smart SME , Startup ในภาคบริการที่สูงขึ้น ดังภาพ

ภาพจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐^{๕๕}

พนักงานบริษัทก้าวหน้า จำกัด^{๕๖} ได้กล่าวถึงการสนับสนุนจากภายนอกสำหรับภาคการอุตสาหกรรมว่าเป็นการลงทุนทางด้านเทคโนโลยี วิจัยและพัฒนามากขึ้น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน คือ สาธารณูปโภค การขนส่งมวลชนทั้งหลายส่วนในภาคอุตสาหกรรม Industry ๔.๐ แนวโน้มของการลงทุน ก็ เน้น ไปในเรื่องที่คนและเครื่องจักร ทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเพิ่ม Productivity ได้ในปริมาณมากขึ้นอีก เท่าตัว การใช้เครื่องจักรอัตโนมัติไม่ใช่เพิ่ม Productivity ได้อย่างเดียวแต่ยังสามารถเพิ่มคุณภาพ ลดความสูญเสียเปล่าได้ในหลายๆด้านอย่างยั่งยืน

พนักงานบริษัทก้าวหน้าไก้สด จำกัด^{๕๗} ได้กล่าวถึงการสนับสนุนจากภายนอกสำหรับภาคการอุตสาหกรรมเป็นการผลิตที่เปลี่ยนแปลง Mass Production เป็น Mass Customization นั่นคือ โรงงานในยุค ๔.๐ หรือ Smart Factory จะมีกระบวนการผลิตที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ประโยชน์ในระบบไซเบอร์ หรือระบบคอมพิวเตอร์ครบวงจร ควบคุมสื่อสาร ทำให้เกิดการผลิตสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความแตกต่างกันในแต่ละรายในระยะเวลาย่นสั้น เมื่อเทียบกับการผลิตในอุตสาหกรรม ๓.๐ ที่ผลิตสินค้าได้จำนวนมาก แต่สินค้าจะเป็นรูปแบบเดียวกันกัน ซึ่งในกระบวนการผลิตยุค ๔.๐ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มผลิตภาพของอุตสาหกรรมไทย เพราะเป็นระบบการผลิตที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า คือ ประหยัดเวลา ใช้แรงงานน้อยลง และกระบวนการผลิตที่มีความแม่นยำเชื่อถือได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงต่อไป

ดร.สุมิตรชา ซาเสน^{๕๘} ได้กล่าวถึงการสนับสนุนจากภายนอกสำหรับภาคการอุตสาหกรรมเป็นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคการผลิตอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ทำให้เรา

^{๕๕} การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนในยุคอุตสาหกรรม ๔.๐ ออนไลน์ <https://shorturl.asia/TrmcF> สืบค้น 7 มิถุนายน ๒๕๖๕

^{๕๖} พนักงานบริษัทก้าวหน้าไก้สด จำกัด (๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

^{๕๗} พนักงานบริษัทก้าวหน้าไก้สด จำกัด จำกัด (๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

^{๕๘} ดร.สุมิตรชา ซาเสน, อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

สามารถคิดว่าทุกอย่างที่เกื้อกูลกันได้โดยมีผลผลิตที่สูงขึ้นควบคู่กับการพัฒนาทรัพยากรแรงงานบุคคลให้มีศักยภาพในยุคปฏิรูปอุตสาหกรรมยุค ๔.๐ อย่างยั่งยืน

๕) ท่านคิดว่าในภาคการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีมีกฎหมายและนโยบายที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้ประกอบการหรือไม่ อย่างไร

ดร.สุมิตรชา ซาเสน^{๕๙} ได้กล่าวถึงกฎหมายและนโยบายที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้ประกอบการโดยยึดหลักพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้ผู้บริหารประเทศและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ไม่เน้นเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 แสดงให้เห็นถึงปัญหาในแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและการบริหารเศรษฐกิจทั้งภาครัฐและเอกชนที่ผ่านมา ยังไม่มีความสมดุล ไม่สอดคล้องกับพระราชดำรัส สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ ซึ่งทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตตามที่ขอพระมหากรุณา และได้ใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นต้นมา

กลุ่มล่องแพเขื่อนสิรินธร อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี^{๖๐} ได้กล่าวถึงกฎหมายและนโยบายที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้ประกอบการเป็นการนำเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับ รัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

นายธนวัฒน์ ไพศาลเจริญโชติ^{๖๑} ได้กล่าวถึงกฎหมายและนโยบายที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้ประกอบการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งแนวคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้ในทุกระดับและทุกสาขาความชำนาญ ตั้งแต่ระดับองค์กร บริษัท ผู้บริหาร ตลอดจนพนักงาน โดยการสร้างความสมดุลให้แก่ธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาองค์กรธุรกิจที่สร้างสรรค์ทำให้เกิดผลกำไรที่ยั่งยืนและมีความสุขร่วมกันทั้งในธุรกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กลุ่มล่องแพเขื่อนสิรินธร^{๖๒} ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมมีความจำเป็นต่อการพัฒนาระบบการอุตสาหกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงและอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีกว่า คือ

^{๕๙} ดร.สุมิตรชา ซาเสน, อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

^{๖๐} กลุ่มล่องแพเขื่อนสิรินธร อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

^{๖๑} นายธนวัฒน์ ไพศาลเจริญโชติ, นายก อบต.โนนผึ้ง (๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

^{๖๒} กลุ่มล่องแพเขื่อนสิรินธร อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

ให้ตนเองที่สามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็ว และยั่งยืน

๗) ความสัมพันธ์กันระหว่างของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัด

ดร.สุมิตรชา ซาเสน, อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี^{๖๓} ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กันระหว่างของภาคอุตสาหกรรมโดยให้ความสำคัญถึงการบริหารนโยบายเศรษฐกิจด้านการเงินและการลงทุนเป็นหลัก จนเป็นที่มาของวิกฤติทางการเงินในประเทศเหล่านั้นนโยบายของประเทศต่างๆ รวมถึงภาคส่วนอื่นๆ ส่วนใหญ่ล้วนให้ความสำคัญอย่างสุดโต่งต่อภาคเศรษฐกิจโดยเห็นได้จากการค้นหาความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจสมดุล” หรือ “Balanced Economy” คำจำกัดความจะพุ่งไปที่ความหมายเชิงการเงินก่อน เช่น ยุทธศาสตร์การลงทุนอย่างสมดุลงบประมาณสมดุลหรือการเติบโตอย่างสมดุล (Balanced Growth) ซึ่งหมายถึงสถานการณ์ที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และผลิตภาพ (Productivity) เพิ่มขึ้นโดยเงินทุนเท่าเดิม หรือมีความหมายเฉพาะมิติเช่น ความสมดุลระหว่างการส่งออก และนำเข้า

นายสี สร้อยสน^{๖๔} ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กันระหว่างของภาคอุตสาหกรรมความหมายเศรษฐกิจสมดุลมุ่งเป้าเรื่องความยั่งยืนในระยะยาว อาทิอมาตยา เช่น ให้เกิดความหมายที่ลึกซึ้งกว่าเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่มนุษย์ต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอและอย่างมีศักดิ์ศรีซึ่งหมายถึงมีสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ มีอิสรภาพในการเลือกอยู่เลือกใช้จากสิ่งที่มีอยู่ในสังคมและเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายเพียงพอตลอดจนการมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความหมายของการเติบโตของอมาตยา คือมิติการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความสามารถของมนุษย์ต้องการความอยู่เย็นเป็นสุขที่ยั่งยืน

กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือนปลาสาม^{๖๕} ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กันระหว่างของภาคอุตสาหกรรมการพัฒนาที่ไม่สมดุลของประเทศไทยตลอด 4 ทศวรรษที่ผ่านมาเริ่มจากแนวคิดที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเสรีนิยมหรือทุนนิยมเพื่อสร้างการเติบโตและความมั่งคั่ง โดยละเลยความมีความเสถียรภาพ และความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งควรได้มาจากความสามารถในการพึ่งในด้านเทคโนโลยีทรัพยากร คุณภาพของคน ความเสมอภาคของคนในสังคม มีความเป็นธรรมในการแบ่งสรรปัจจัยทรัพยากรและผลผลิต ดังนั้นเพื่อขจัดความขัดแย้งเป็นที่มาของความสุขของคนในสังคม ให้อยู่อยู่ภายใต้กรอบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืนต่อไป

กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือนปลาสาม^{๖๖} ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการความความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมเป็นกลไกในการสร้างความสมดุลระหว่างทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยเสริมขีดความสามารถของประเทศให้แข่งขันได้ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีเป้าหมายการพัฒนาให้โครงสร้างเศรษฐกิจมีความสมดุลและยั่งยืน ประกอบด้วยเป้าหมายด้านผลิตภาพ และ

^{๖๓} ดร.สุมิตรชา ซาเสน, อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

^{๖๔} นายสี สร้อยสน, ที่ปรึกษาชุมชนบ้านดงแสนสุข อ.เมือง จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

^{๖๕} กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือนปลาสาม, บ้านโนนกาหลง อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

^{๖๖} กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือนปลาสาม, บ้านโนนกาหลง อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

ประสิทธิภาพเพื่อความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมาย ความสมดุล ระหว่างภาคเศรษฐกิจในประเทศและการค้าระหว่างประเทศระหว่างสาขาการผลิตและระหว่างขนาดวิสาหกิจและความมีเสถียรภาพด้านการเงินใหม่มีความสอดคล้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานความรู้และความเป้นไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป

กลุ่มล่องแพเขื่อนสิรินธร ^{๒๗} ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กันระหว่างของภาคอุตสาหกรรม. ดุลยภาพใหม่บนฐานศักยภาพที่สามารถพึ่งตนเองได้สูงสุดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ระดับ (ครอบครัวชุมชน โครงข่ายการการค้าระดับประเทศ) เป็นการยกการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลพึ่งตนเองและแข่งขันได้ เป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการอธิบายดุลยภาพใหม่ในด้านการผลิตและการบริโภคภายในใจใหม่คือ การผลิตและการบริโภคตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง และ ความไม่สมดุลของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวยุทธศาสตร์หลักในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความสมดุลด้วยเหตุนี้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้จัดให้มีโครงการวิจัยเชิงบูรณาการขึ้นในเรื่องเศรษฐกิจสมดุลใหม่ ความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือนปลาสาม ^{๒๘} ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการความความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีให้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัว เอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีขึ้น คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวที่เป็นมาตรฐานแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงภาคอุตสาหกรรม มอก. 9999 เล่ม 1-2556 เป็นมาตรฐานแนวทาง (Guideline) เพื่อให้องค์กรภาคอุตสาหกรรมทุกประเภท ขนาด และที่ตั้ง ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือการดำเนินธุรกิจ แบบทางสายกลางไปใช้ “เพื่อให้เกิดความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และมีความสุข” ทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล รวมทั้งชีวิตครอบครัว ธุรกิจ และชุมชน โดยมีองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) ได้แก่ ความรู้ และคุณธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานจิตใจหรือเงื่อนไขในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ผนวกกับหลักการของระบบการจัดการ และวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act)

๔.๑.๓ วิเคราะห์การสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติอันทรงคุณค่าของการพัฒนาซึ่งได้รับการเผยแพร่ไปยังนานาประเทศโดยองค์การสหประชาชาติเนื่องด้วยเป็นแนวทางที่มีลักษณะเป็นองค์รวมเน้นความสมดุลและยั่งยืนภายใต้หลักการ

^{๒๗} กลุ่มล่องแพเขื่อนสิรินธร อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

^{๒๘} กลุ่มอุตสาหกรรมครัวเรือนปลาสาม, บ้านโนนกาหลง อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี, (สัมภาษณ์ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

ของความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่จะต้านทานและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็วอันเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์

การนำหลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยนำศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอนภายใต้เงื่อนไขกำกับด้านคุณธรรม และความเพียรที่จะแสวงหาความรู้ซึ่งทั้งสองเงื่อนไขเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีเป็นพื้นฐานสำคัญของการตัดสินใจวางแผนและดำเนินการ เพื่อปฏิบัติมีความซื่อสัตย์และอดทน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุดิบ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นกระบวนการของหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะให้ผลลัพธ์มากกว่าความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) เพราะก่อให้เกิด “ประโยชน์สุข” คือ นอกจากความสุขที่เกิดแก่ผู้สร้างแล้วยังให้ประโยชน์เพื่อความสุขต่อทุกชีวิตและสรรพสิ่งที่อยู่รอบข้างด้วยการสร้างประโยชน์สุขจึงเป็นการผลิต การบริโภค การบริการและดำเนินการของผู้คนให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อันเป็นผลพวงจากการพัฒนาตามระบบทุนนิยม และความโลภของมนุษย์ที่เชื่อว่ายิ่งได้มากก็ยิ่งดี

ความมั่นคงภาคอุตสาหกรรมเป็นการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติอันทรงคุณค่าของการพัฒนาซึ่งได้รับการเผยแพร่ไปยังนานาประเทศโดยองค์การสหประชาชาติเนื่องด้วยเป็นแนวทางที่มีลักษณะเป็นองค์รวมเน้นความสมดุลและยั่งยืนภายใต้หลักการของความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่จะต้านทานและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็วอันเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์การนำหลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยนำศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอนภายใต้เงื่อนไขกำกับด้านคุณธรรม และความเพียรที่จะแสวงหาความรู้ซึ่งทั้งสองเงื่อนไขเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีเป็นพื้นฐานสำคัญของการตัดสินใจวางแผนและดำเนินการ เพื่อปฏิบัติมีความซื่อสัตย์และอดทน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุดิบ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นกระบวนการของหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะให้ผลลัพธ์มากกว่าความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) เพราะก่อให้เกิด “ประโยชน์สุข” คือ นอกจากความสุขที่เกิดแก่ผู้สร้างแล้วยังให้ประโยชน์เพื่อความสุขต่อทุกชีวิตและสรรพสิ่งที่อยู่รอบข้างด้วยการสร้างประโยชน์สุขจึงเป็นการผลิต การบริโภค การบริการและดำเนินการของผู้คนให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อันเป็นผลพวงจากการพัฒนาตามระบบทุนนิยม และความโลภของมนุษย์ที่เชื่อว่ายิ่งได้มากก็ยิ่งดี

และสร้างความมั่นคงด้านการอุตสาหกรรมเป็นที่เชื่อมั่นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้นได้โดยอาศัยปัจจัย ๒ อย่างคือ (๑) การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างปริมาณผลผลิตและการบริโภค และ (๒) ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เป็นแนวคิดเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากลในระหว่างตลาดของผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ซึ่งเชื่อมโยงกันผ่านการใช้ทรัพยากรและความพึงพอใจในการบริโภค และเกิดความสำหรับปัจจัยข้อแรกว่าเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตและการบริโภคภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นการสร้างดุลยภาพใหม่ที่นำไปสู่ เศรษฐกิจสมดุลใหม่อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อการศึกษาการจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ๒) เพื่อพัฒนาการสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี และ ๓) เพื่อวิเคราะห์การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร เชิงคุณภาพจากกลุ่มเป้าหมาย โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับจังหวัด ได้แก่ เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานอุตสาหกรรมจังหวัด ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคการเกษตร ตัวแทนผู้ประกอบการภาคการบริการ และตัวแทนผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๙ คน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี สรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ การจัดการความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑. การจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรมีอาณาเขตชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย การมีเอกสารสิทธิของเกษตรกร เกษตรกรได้จัดสรรที่ดินที่ตนเองมีเอกสารสิทธิสำหรับการเกษตรที่ภาครัฐออกให้ ประกอบด้วย โฉนดที่ดินหรือเอกสารสิทธิอื่นๆที่ทางรัฐออกให้ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกร ซึ่งการมีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการเกษตรได้

ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการเกษตรได้

๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการการเกษตร คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุนและทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการการเกษตรที่สำคัญ ๒ ทาง คือ ๑) ครอบครัวยุคใหม่เป็นรากฐานสำคัญในการให้การสนับสนุน ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพและเหลือไว้ขาย ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น แหล่งสนับสนุนทักษะทางวิชาการ เงินทุนและสินเชื่อสำหรับป่ชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ได้ให้การสนับสนุนป่าชุมชนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลป่า

๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม โครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างให้เกิดความสมดุลด้านการการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับ แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกักตึงคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด หรือกรณีการขออนุญาตการใช้เลื่อยยนต์ (จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้เกษตรกรผู้ปลูกป่าสามารถใช้เลื่อยยนต์ในการนำไม้มาแปรรูป)

๔) ด้านระบบและรูปแบบการเกษตร ด้านระบบการปลูกและการจัดการการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มีการคัดเลือกประเภทของไม้ที่ปลูก การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์ควบคู่กับการพัฒนาเกษตรเลี้ยงชีพแบบยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ ระบบการปลูกและการดูแลความหลากหลายทางชีวภาพที่รักษาความสมดุลและพึ่งพาซึ่งกันและกันของธรรมชาติ สามารถแยกออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ ปลูกไม้มีค่าแซมด้วยพืชเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงชีพและเลี้ยงสัตว์ ได้แบ่งพื้นที่ในการปลูกป่า ในเชิงระบบนิเวศ ใช้ไม้มีค่าที่ปลูกเป็นไม้ที่เลี้ยงพืชอื่นที่ปลูกแซมเพื่อสร้างรายได้ในระยะสั้นที่ไม่มีค่ายังไม่สามารถตัดมาใช้ประโยชน์ เน้นเรื่องสภาพแวดล้อมการพึ่งพาซึ่งกันของธรรมชาติ

รูปแบบที่ ๒ ปลูกไม้มีค่าพร้อมกับเพาะเชื้อเห็ด เก็บไข่มดแดงและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะมีการวางแผนการปลูกไม้อย่างมีระบบ โดยการจัดสรรปลูกไม้ที่มีค่า เช่น ไม้พยุง ไม้ยาง ไม้สักทอง ฯลฯ และมีการปลูกพืชครัวเรือนเพื่อเลี้ยงชีพ และการเพาะเชื้อเห็ดเพื่อเป็นรายได้ในครอบครัว

รูปแบบที่ ๓ ปลูกไม้มีค่าโดยไม่ปลูกพืชอื่นแซม เกษตรกรบางคนมีที่ดินว่างเปล่า ก็มีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ยืนต้น เช่น ไม้พยุง ไม้สักทอง ไม้ประดู่ ไม้แดง ฯลฯ เพื่อใช้ในระยะยาวหรือเพื่อขายในอนาคต โดยไม่มีการปลูกพืชอย่างอื่นเลย

๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากเกษตร คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้ กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด การพัฒนาต่อยอดมูลค่าผลผลิต

จากเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต ให้ครบวงจรในด้านการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีพัฒนาห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาสร้างสรรค์สู่วิสาหกิจอื่นที่เชื่อมโยงจากห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและตลาด การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการศึกษาการจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรการพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรและการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการเกษตร ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาล และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร

๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของผู้ชมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการภาคการเกษตร และเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ในมุมมองการที่จะให้เกิดความสมดุลได้ในภาคการเกษตรมีความหลากหลายในด้านความคิดเห็น ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า ในหลักของพระพุทธศาสนา ธรรมะคือธรรมชาติ มีสติ มีชีวิตรอด ต้นไม้ก็เช่นกัน เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี ทุกอย่างพึ่งพาอาศัยกัน”การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมปลูกป่าเชิงพาณิชย์ แนวคิดของเกษตรกรต่อผลลัพธ์ของการจัดการปลูกป่ามีความหลากหลาย ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า การที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกป่าเพื่อครองชีพมาเป็นเพื่อเชิงพาณิชย์นั้น กลไกราคาและด้านตลาดมีส่วนสำคัญที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกปลูกป่าให้มีความสนใจที่จะมีการดำเนินการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ได้

๒. การจัดการความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก การบริการ (Service) คือ การให้ความช่วยเหลือ หรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นการบริการที่ดี ผู้รับบริการก็จะได้รับความประทับใจ และชื่นชมองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งดีสิ่งหนึ่งอันเป็นผลดีกับองค์กรของเรา เบื้องหลังความสำเร็จเกือบทุกงาน มักพบว่าการบริการเป็นเครื่องมือสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ เช่น งานประชาสัมพันธ์ งานบริการวิชาการ เป็นต้น ดังนั้น ถ้าบริการดี ผู้รับบริการเกิดความประทับใจ ซึ่งการบริการถือเป็นหน้าเป็นตาขององค์กร ภาพลักษณ์ขององค์กรก็จะดีไปด้วย จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการบริการได้

ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ คำว่า “Service” แยกอักษรออกเป็นความหมายดังนี้ S = Smile (อ่านว่า สมาย) แปลว่า ยิ้มแย้ม E = enthusiasm (อ่านว่า เอนทิวซิแอสซึม) แปลว่า ความกระตือรือร้น R = rapidness (อ่านว่า เรปิดเนส) แปลว่า ความรวดเร็ว ครบถ้วน มีคุณภาพ

V = value (อ่านว่า วาลู) แปลว่า มีคุณค่า I = impression (อ่านว่า อิมเพรสชั่น) แปลว่า ความประทับใจ C = courtesy (อ่านว่า เคอติซี) แปลว่า มีความสุภาพอ่อนโยน E = endurance (อ่านว่า เอนดูเรน) แปลว่า ความอดทน เกือบอารมณ์ จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการบริการได้

๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการ คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุนและทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้างสมดุลตามแนวพุทธของภาคบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการที่สำคัญ ๒ ทาง คือ ๑) ครอบครัวยุคใหม่เป็นรากฐานสำคัญในการให้การสนับสนุน ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวยุคใหม่เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพและเหลือไว้ขาย ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น แหล่งสนับสนุนทักษะทางวิชาการ เงินทุนและสินเชื่อสำหรับป้าชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ป้าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ได้ให้การสนับสนุนป้าชุมชนตามพระราชบัญญัติป้าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลป่า

๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการบริการ การบริการและการอุตสาหกรรม โครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างให้เกิดความสมดุลด้านการบริการ การบริการและการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับ แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกีดกันคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด หรือกรณีการขออนุญาตการใช้เลื่อยยนต์ (จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้เกษตรกรผู้ปลูกป่าสามารถใช้เลื่อยยนต์ในการนำไม้มาแปรรูป)

๔) ด้านระบบและรูปแบบการบริการ ด้านระบบการปลูกและการจัดการการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ทางกาย ต้องดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงสดชื่นด้วยอาการกระปรี้กระเปร่า ไม่ง่วงเหงาหาวนอน เชื่องซึม มีลักษณะทะมัดทะแมง กระฉับกระเฉง กระชุ่มกระชวย หน้าตาสดใส หัวใจแข็งแรง ไม่ปล่อยผมร่วง หรือหัวล้านเป็นกระเซิง การแต่งกายเรียบร้อย ยิ้ม ไหว้ หรือทักทายเหมาะสม กิริยาสุภาพ เป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นต้องวางตัวเป็นมิตร เปิดเผย จริตใจ สมองความต้องการของผู้รับบริการอย่างกระตือรือร้น แสดงความเต็มใจที่จะให้บริการ

ทางวาจา ต้องใช้ถ้อยคำชวนฟัง น้ำเสียงไพเราะชัดเจน พูดมีหางเสียง มีคำขานรับเหมาะสม กล่าวต้อนรับและสอบถามว่าจะให้ช่วยบริการอย่างไร พูดแต่น้อยฟังให้มาก ไม่พูดแทรก ไม่กล่าวคำตำหนิ อาจพูดทวนย้ำสิ่งที่มีผู้มาติดต่อต้องการให้เขาฟังเพื่อความเข้าใจตรงกัน พูดให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ ไม่พูดมากจนเกินจริง พูดเพื่อความสบายใจของผู้รับบริการ และใช้ถ้อยคำเหมาะสม

ทางใจ ต้องทำจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส ยินดีที่จะต้อนรับ ไม่รู้สึกขุ่นเคืองที่จะต้องรับหน้า หรือพบปะกับคนแปลกหน้าที่ไม่คุ้นเคยกันมาก่อน แต่มาเรียกร้องต้องการนั้น ต้องการนี้ ไม่ปล่อยให้จิตใจหม่นหมอง ใจลอยขาดสมาธิในการทำงาน เศร้าซึม เบื่อหน่ายหรือเซ็ง

๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการบริการ ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากเกษตรกร คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์

ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้ กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด การพัฒนาต่อยอดมูลค่าผลผลิตจากเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต ให้ครบวงจรในด้านการบริการ การบริการ และการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีพัฒนาห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาสร้างสรรค์สู่วิสาหกิจอื่นที่เชื่อมโยงจากห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและตลาด การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการศึกษาการจัดการความสมดุลของภาคการบริการ การพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคการบริการและการสร้างความสมดุลของภาคการบริการ ภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้าง ความมั่นคงด้านการบริการ ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการ ๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการบริการ การบริการและการอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการบริการ ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการบริการ และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการบริการ

๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการบริการ การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของชุมชน ในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพ ในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูล การเงิน และ ความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการภาคการบริการ และเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ในมุมมองการที่จะให้เกิดความสมดุลได้ในภาคการบริการมีความหลากหลายในด้านความคิดเห็น ได้แก่ การมองป่าว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า ในหลักของ พระพุทธศาสนา ธรรมะคือธรรมชาติ มีสติ มีชีวิตรอด ต้นไม้ก็เช่นกัน เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี ทุกอย่างพึ่งพาอาศัยกัน”การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมปลูกป่าเชิงพาณิชย์ แนวคิดของเกษตรกรต่อผลลัพธ์ของการจัดการปลูกป่ามีความหลากหลาย ได้แก่ การมองป่าว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกัน และมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า การที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกป่าเพื่อครองชีพ มาเป็นเพื่อเชิงพาณิชย์นั้น กลไกราคาและด้านตลาดมีส่วนสำคัญที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกปลูกป่า ให้มีความสนใจที่จะมีการดำเนินการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ได้

๓. การจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านระบบการสร้าง ความมั่นคงด้านอุตสาหกรรม เป็นการส่งเสริมระบบการรวมกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรม เพื่อรองรับและสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยต้องมีการเชื่อมโยงเครือข่ายใน ๓ ด้าน คือ (๑) การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงอุตสาหกรรมในแนวดิ่ง (Vertical Integration Collaboration) เป็นการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุตสาหกรรม (๒) การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงอุตสาหกรรมในแนวราบ (Horizontal Integration Collaboration) เป็นการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในกลุ่มผู้ประกอบการของแต่ละคลัสเตอร์อุตสาหกรรม และ (๓) การสร้างเครือข่ายอุตสาหกรรม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Helix Collaboration) ซึ่งเครือข่ายคลัสเตอร์ของอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะต้อง

ประกอบด้วย ตัวแทนของทุกภาคส่วน ทั้งตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยต่าง จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคอุตสาหกรรมได้

๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านอุตสาหกรรม ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร คือ การปฏิรูปองค์กรภาครัฐให้ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการ เช่น การปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงาน การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐให้อำนวยความสะดวกต่อการประกอบการ การปรับบทบาทองค์กรภาครัฐจากหน่วยงาน กำกับดูแล (Regulator) เป็นหน่วยงานอำนวยความสะดวก (Facilitator) การส่งเสริมให้เกิดประชาคมอุตสาหกรรมโดยบูรณาการทำงานร่วมกับภาคเอกชน/นักลงทุนเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐจากหน่วยงานตามบทบาทหน้าที่ (Functional Based) เป็นหน่วยงานเพื่อดำเนินการกิจตามนโยบาย (Agenda Based) ซึ่งจะสามารถให้ความสำคัญ (Focus) กับภารกิจเร่งด่วนที่ได้รับมอบหมาย โดยบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุภารกิจและสามารถยุบหรือย้ายหน่วยงานได้เมื่อภารกิจเสร็จสิ้นได้ยั่งยืน

๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านอุตสาหกรรม เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรม ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ (Physical Infrastructure) เช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ นิคมอุตสาหกรรม เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ศูนย์ทดสอบ ศูนย์วิจัยพัฒนา ศูนย์ออกแบบอุตสาหกรรม สาธารณูปโภคเพื่อการอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐานเชิงระบบ เช่น ระบบบริหารจัดการขยะ/กากอุตสาหกรรม ระบบการมาตรฐาน ระบบบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ ภาคอุตสาหกรรม ระบบบริหารจัดการงานวิจัยสู่ภาคการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล (Digital Infrastructure) เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ศูนย์ข้อมูล ระบบ e-Government

๔) ด้านระบบและรูปแบบการอุตสาหกรรมและการจัดการการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการควบคุมในโรงงานอุตสาหกรรมมีหลากหลายรูปแบบ ที่สามารถนำมาพัฒนาได้ตั้งแต่ช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ ๑๗ ถึงปัจจุบัน โดยมีระบบที่ใช้ในโรงงานต่างๆ ดังนี้

๑. Programmable Logic Controllers (PLCs) คือ PLCs คือการควบคุมการทำงานของเครื่องจักรโดยมี Microprocessor ตัวประมวลผลและสั่งการ อุปกรณ์ PLC นั้นทำงานคล้ายคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กโดยมีมนุษย์เป็นผู้ตั้งค่าโปรแกรมเพื่อใช้งาน เช่น Input/output Control, Logic, Timing ที่มีการประมวลผลแบบละเอียด ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกันหลายตัวเป็น PLC Network ได้อีกที่ส่งผลในระบบนี้ได้รับความนิยมนำมาจนถึงปัจจุบัน

๒. Programmable Automation Controllers (PACs) คือ Programmable Automation Controllers เป็นระบบควบคุมในโรงงานที่ถูกต่อยอดมาจาก PLC โดยมีคุณสมบัติต่างๆ ของคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการควบคุมมากขึ้น เช่น รองรับการทำงานหลายรูปแบบ สามารถทำงานที่ซับซ้อนมากกว่าเดิมได้ และสามารถรองรับอุปกรณ์ที่หลากหลาย รวมถึงมีความรวดเร็วมากกว่า PLC

PAC นั้นถูกใช้งานในกระบวนการผลิตที่ต้องอาศัยความแม่นยำและความเสถียรสูง เช่น โรงงานไฟฟ้า จากคุณสมบัติอันโดดเด่นของตัวมันเอง

๓. Distributed Control Systems (DCS) คือ ระบบ DCS หรือระบบควบคุมแบบกระจาย เป็นระบบสำหรับควบคุมและดูแลเครื่องจักรที่ใช้กันในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยมีใช้ตัวประมวลผลข้อมูลมากกว่า ๑ ตัว แยกไปในแต่ละกระบวนการทำงาน สามารถทำงานได้ทั้งการควบคุมการผลิต ตรวจสอบแต่ละกระบวนการทำงาน สามารถทำงานได้ทั้งการควบคุมการผลิต ตรวจสอบกระบวนการผลิต และมีการ

เก็บข้อมูลแยกเพื่อให้สามารถตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้นในภายหลังได้อีกด้วย DCS เป็นระบบที่มีราคาค่อนข้างสูง จึงมักพบได้ตามโรงงานใหญ่ จนถึงระบบการทำงานของแท่นขุดเจาะปิโตรเลียม

๔. Supervisory control and Data Acquisition (SCADA) คือ SCADA เป็นระบบตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คล้ายกับระบบ DCS เพียงแต่ว่าจะมีการใช้ควบคุมระยะไกลมากกว่า และยังทำงานร่วมกับระบบอื่นๆ เช่น PLCDCS และ RTU ได้อีกด้วย

ดังนั้นกล่าวว่า SCADA สามารถใช้ดูแลระบบโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ การควบคุมรูปแบบนี้จึงมักพบได้ใน เช่น โรงงานอุตสาหกรรมเคมี การประกอบรถยนต์โรงงานไฟฟ้า เป็นต้น

๕. Intelligent Electronic Devices (IEDs) หรือ IED คือ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ เป็นอีกหนึ่งอุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่อเข้ากับระบบการผลิตสำหรับตรวจสอบและควบคุมในโรงงาน โดยมีการทำงานคล้ายกับระบบ Circuit Control เพียงแต่สามารถทำงานได้อย่างละเอียดยิ่งกว่าด้วยอุปกรณ์ Microprocessor นอกจาก IED สามารถใช้ในการมอนิเตอร์และควบคุมแล้ว ยังสามารถใช้ในการสื่อสารภายในโรงงาน ใช้ร่วมกับระบบอินเทอร์เน็ตและโปรโตคอลของโรงงานอื่นๆได้อีกด้วย

สรุปได้ว่าการทำงานของระบบที่กล่าวมาในอุตสาหกรรมก็คงเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของระบบควบคุมหรือระบบและรูปแบบการอุตสาหกรรมและการจัดการการอุตสาหกรรมเท่านั้น แม้จะสามารถแบ่งแยกไปได้หลายชนิด แต่เรายังสามารถเห็นการทำงานร่วมกันของระบบต่างๆ ได้อยู่เสมอๆ ตามแต่การจัดการของโรงงานนั้นๆ หากต้องการติดตั้งระบบหรืออัปเกรดระบบใหม่ ควรจะมีผู้เชี่ยวชาญของโรงงาน เพื่อความเข้าใจในภาพรวมของระบบที่ถูกต้องครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตรของภาคอุตสาหกรรม ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากเกษตร คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด การพัฒนาต่อยอดมูลค่าผลผลิตจากเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต ให้ครบวงจรในด้านการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีพัฒนาห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาสร้างสรรค์วิสาหกิจอื่นที่เชื่อมโยงจากห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและตลาด การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการศึกษาการจัดการความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมพัฒนาการสร้างสมดุลของภาคอุตสาหกรรมและการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้างเชื่อมั่นด้านการเกษตร ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการเกษตร ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร

๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วน of ชุมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ในมุมมองการที่จะให้เกิดความสมดุลได้ในภาคอุตสาหกรรม ที่เชื่อมโยงจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการบริการที่มีความหลากหลายในด้านความคิดเห็น ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า ในหลักของพระพุทธศาสนา ธรรมะคือธรรมชาติ มีสติ มีชีวิต รอด ต้นไม้ก็เช่นกัน เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี ทุกอย่างพึ่งพาอาศัยกัน” การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมปลูกป่าเชิงพาณิชย์ แนวคิดของเกษตรกรต่อผลลัพธ์ของการจัดการปลูกป่ามีความหลากหลาย ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า การที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกป่าเพื่อครองชีพ มาเป็นเพื่อเชิงพาณิชย์นั้น กลไกราคาและตลาดมีส่วนสำคัญที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกปลูกป่า ให้มีความสนใจที่จะมีการดำเนินการปลูกป่าเชิงพาณิชย์สู่ภาคอุตสาหกรรมได้

๕.๑.๒ การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จักรูปแบบการทำเกษตรกรรมในบริบทต่างๆก่อนที่จะพัฒนาและสร้างให้เกิดความสมดุลได้ ในการทำเกษตรกรรมโดยทั่วไป แต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบการทำเกษตรที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) การทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในการทำเกษตรแต่ละพื้นที่ในอุบลราชธานี ย่อมมีความแตกต่างกันไป สามารถจำแนกรูปแบบการทำเกษตรแบบต่างๆเพื่อพัฒนาให้เกิดผลผลิตที่สมบูรณ์และพัฒนาสร้างความสมดุลในภาคเกษตรให้เกิดความยั่งยืน จึงมีรูปแบบการเกษตร คือ (๑) รูปแบบการทำไร่แบบหมุนเวียน ๒) รูปแบบการทำระบบเกษตรผสมผสาน ๓) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบไร่นาป่าผสม ๔) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบวนเกษตร ๕) รูปแบบการทำเกษตรธรรมชาติ เป็นระบบเกษตรกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ๖) รูปแบบระบบเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ๗) รูปแบบการทำเกษตรกรรมประณีตเป็นรูปแบบเกษตรกรรมทางรอดที่เกิดจากการการระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน ๘) รูปแบบการเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ ๙) รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ มักหมายถึงการทำเกษตรอินทรีย์เต็มรูปที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิตมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไป หรือนั่นจำนวนชนิดและปริมาณของสารอาหารธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับร่างกายในผลผลิต

สรุปได้ว่าจากรูปแบบการทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นเบื้องต้น และมีการทำเกษตรแบบแนวเดียวกัน คือการปลูกพืชทางการเกษตรที่คล้ายๆกัน ในบางปีมีผลผลิตที่ล้นตลาด จึงทำให้ราคาพืชผลตกต่ำ จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนต้องหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกิดความสมดุล

๒) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในด้านการผลิตและความต้องการของตลาดในส่วนของพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้มีการส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด ร่วมกิจกรรม“ดำนาค้าวแสงแรก อุบลราชธานี” ณ บริเวณนาข้าวข้างวัดศรีโพธิ์ชัย บ้านท่าไทร ต.ท่าไทร อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี การสาธิตการผลิตและแปรรูปข้าว

แสงแรกและการลงแขกดำนาข้าวแสงแรก ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์แสงแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคการเกษตรที่จะสามารถทำให้เกิดความสมดุลทั้งในภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี กระบวนการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ที่หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาภาคการเกษตร เช่น การประกวดข้าวหอมมะลิของจังหวัดอุบลราชธานี ปีการเพาะปลูก ๒๕๖๕ และมีการส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดีและสร้างต้นแบบเกษตรกร รวมถึงส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิขึ้นเลิศให้เป็นไปตามมาตรฐานเชิงพาณิชย์ อีกทั้งเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดอุบลราชธานี

๓) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้งอกงาม ไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพและยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้น ก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกายและวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกัน ด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำความดีหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดีหรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดีดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันสังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์

การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถให้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จัก

๑) ต้องการความรวดเร็ว ยิ่งภาวะการแข่งขันยุคปัจจุบัน ความรวดเร็วของการปฏิบัติงานความรวดเร็วของการให้บริการจากการติดต่อจะเป็นที่พึงประสงค์ของทุกฝ่าย ดังนั้น การให้บริการที่รวดเร็วจึงเป็นที่ประทับใจ เพราะจะไม่ต้องเสียเวลารอคอย สามารถใช้เวลาได้คุ้มค่า ในเวลาสั้น ๆ สามารถทำงานได้หลายอย่าง ทำให้สามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพของงานได้

๒) ประหยัดเงินและเวลา การให้บริการที่รวดเร็ว ช่วยให้ประหยัดเงินในการจ้างหรือใช้จ่าย การให้บริการ เช่น แทนที่จะใช้เงินจ้างบุคคลทำงาน ๓ วัน แต่ผู้ให้บริการทำงานด้วยน้ำใจ การให้บริการด้วยความซื่อสัตย์รวดเร็ว ทำให้การใช้จ่ายเงินน้อยลง เพราะงานเสร็จเร็วทำให้ทุกฝ่าย ประหยัดเงินและเวลา และทำให้ผู้มารับบริการสามารถปฏิบัติงานอื่นได้อีก จึงจะสามารถเพิ่มคุณค่าและรายได้ให้กับทุกฝ่าย

๓) เกิดความรู้ที่ดีต่อผู้ให้บริการ ผู้มาติดต่อขอรับบริการ เมื่อผลลัพธ์เกิดขึ้นเร็ว และด้วยน้ำใจบริการที่ดี จะสร้างสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ผู้รับบริการจะเกิดความประทับใจ และยินดีที่จะกลับมาติดต่อและมารับบริการอีก และยังสามารถนำผลที่เกิดขึ้น หรือความประทับใจที่มีไปบอกต่อเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง

๔) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้กองงามไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพและยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้น ก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกายและวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำความดีหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดีหรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดีดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันสังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์

การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถให้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จักรูปแบบการทำเกษตรกรรมในปริบทต่างๆ ก่อนที่จะพัฒนาและสร้างให้เกิดความสมดุลได้ ในการทำเกษตรกรรมโดยทั่วไปแต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบการทำเกษตรที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) **การทำอุตสาหกรรมของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี** ในการทำเกษตรแต่ละพื้นที่ในอุบลราชธานี ย่อมมีความแตกต่างกันไป สามารถจำแนกรูปแบบการทำเกษตรแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เกิดผลผลิตที่สมบูรณ์และพัฒนาสร้างความสมดุลในภาคเกษตรให้เกิดความยั่งยืน จึงมีรูปแบบการเกษตร คือ (๑) รูปแบบการทำไร่แบบหมุนเวียน (๒) รูปแบบการทำการะบบเกษตรผสมผสาน (๓) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบไร่นาป่าผสม (๔) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบวนเกษตร (๕) รูปแบบการทำเกษตรธรรมชาติเป็นระบบเกษตรกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ (๖) รูปแบบระบบเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง (๗) รูปแบบการทำเกษตรกรรมประณีตเป็นรูปแบบเกษตรกรรมทางรอดที่เกิดจากการการระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน (๘) รูปแบบการเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ (๙) รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ มักหมายถึงการทำเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบที่สำคัญกับคุณภาพของผลผลิตมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไป หรือเน้นจำนวนชนิดและปริมาณของสารอาหารธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับร่างกายในผลผลิต

สรุปได้ว่าจากรูปแบบการทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นเบื้องต้น และมีการทำเกษตรแบบแนวเดียวกัน คือการปลูกพืชทางการเกษตรที่คล้ายๆ กัน ในบางปีมีผลผลิตที่ล้นตลาด จึงทำให้ราคาพืชผลตกต่ำ จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนต้องหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกิดความสมดุล

๒) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในด้านการผลิตและความต้องการของตลาดในส่วนของพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้มีการส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด ร่วมกิจกรรม“ดำนนา ข้าวแสงแรก อุบลราชธานี”ณ บริเวณ นาข้าวข้างวัดศรีโพธิ์ชัย บ้านท่าไห ต.ท่าไห อ.เซียงใน จ.อุบลราชธานี การสาธิตการผลิตและแปรรูปข้าวแสงแรกและการลงแขกดำนาข้าวแสงแรก ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์แสงแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่จะสามารถทำให้เกิดความสมดุลทั้งในภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี กระบวนการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม ที่หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เช่น การประกวดข้าวหอมมะลิของจังหวัดอุบลราชธานี ปีการเพาะปลูก ๒๕๖๕ และมีการส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดีและสร้างต้นแบบเกษตรกร รวมถึงส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิขึ้นเลิศให้เป็นไปตามมาตรฐานเชิงพาณิชย์ อีกทั้งเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดอุบลราชธานี

๓) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้สังคมไทยบุลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพและยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้น ก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกายและวาจาใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำความดีหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดีหรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันสังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์

๕.๑.๓ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

๑. ภาคการเกษตร

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานี การจัดการภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ผลไม้ ๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๙๕ ไร่ ในการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในอุบลราชธานี และการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ (๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์ (๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์ (๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ (๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี (๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี (๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๒) วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นจาก คือ (๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น (๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น (๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล (๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการเกษตร

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร รวมทั้งความมีเสถียรภาพของภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัภาคเกษตรด้วย

๓) การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ (๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายามและเน้นเรื่องประสิทธิภาพ (๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์ (๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค (๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธเป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีการสะสมและที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างใคร่เพื่อน คนมั่งมีควรกระจายทรัพย์สินสมบัติไปให้ผู้ยากไร้

๔) เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคการเกษตร ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิด

ความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการเกษตร เพราะนโยบายการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารงานจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหายาเสพติดที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

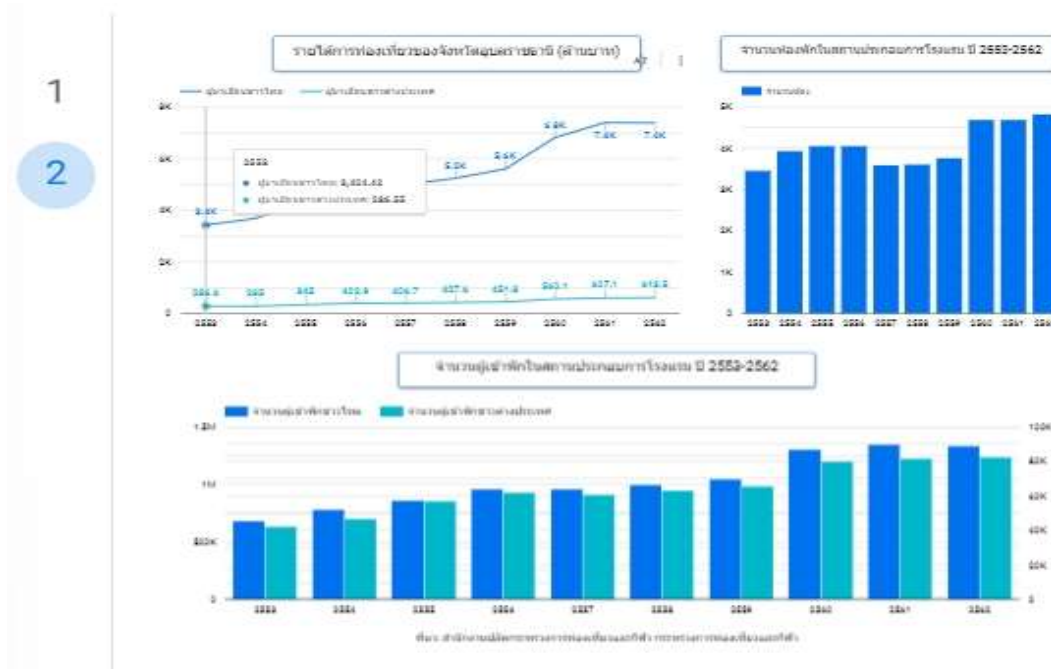
(๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีใจเสียสละ มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๒. ภาคการบริการ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) **วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคการบริการของจังหวัดอุบลราชธานี** การจัดการภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนผู้มาเยือนทั้งหมด ๓,๒๑๗,๘๖๕ คน เป็นชาวไทย ๓,๐๖๕,๕๕๔ คน ชาวต่างประเทศ ๑๕๒,๓๑๑ คน มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด ๗,๙๙๗.๕๗ ล้านบาท จำนวนวันพักเฉลี่ย ๒.๔๕ วัน มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย ๑,๓๖๙.๔๐ บาทต่อคนต่อวัน มีห้องพักในสถานประกอบการที่พักทั้งหมด ๔,๘๒๒ ห้อง จำนวนผู้เข้าพักทั้งหมด ๑,๔๑๔,๓๓๗ คน

ภาพอ้างอิงจาก ESAN INFORMATION @UBON RATCHATHANI สารสนเทศท้องถิ่นอีสาน ณ อุบลราชธานี^๑

๒) **วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี** การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคการบริการของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นจาก คือ (๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น (๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น (๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล (๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการบริการ

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการให้บริการเป็นงานที่ล่อแหลม ทำดีก็เสมอตัวผิดพลาดก็ได้รับคำตำหนิจึงเป็นงานที่ต้องการความรับผิดชอบสูง และมีจิตใจหนักแน่น ผู้ซึ่งทำงานบริการแล้วเกิดผิดพลาด บางคนก็เสียอกเสียใจ ตีอกชกหัว พูมพายน้ำตา แต่กลับกัน ผู้ซึ่งไม่มีความรับผิดชอบมักกล่าวโทษผู้อื่นป้ายความผิดให้คนต่าง ๆ แม้แต่ผู้มารับบริการ เป็นเรื่องการหาแพะรับบาปหรือหาเหตุผลมากล่าวอ้างต่าง ๆ นานาให้พ้นไปจากความรับผิดชอบของตน วิธีการให้บริการอันจะทำให้ผู้รับบริการพอใจจะต้องรู้ความคาดหวังของเขา และปฏิบัติตามความคาดหวังเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ

^๑ ESAN INFORMATION @UBON RATCHATHANI สารสนเทศท้องถิ่นอีสาน ณ อุบลราชธานี(ออนไลน์), <http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=6069> วันที่ 12 ธันวาคม 2565

เพราะการปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ ต่อคนต่าง ๆ ให้สามารถสนองความต้องการของผู้รับบริการแต่ละประเภท ทุกระดับย่อมมีความยากลำบาก การที่จะให้บริการเป็นที่พอใจของทุก ๆ คนดูจะเป็นเรื่องเป็นไปได้ แต่ก็ไม่มีวิสัยที่จะทำให้คนส่วนใหญ่พึงพอใจ หากเรามีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการอยู่เสมอ

๓) การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ (๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายาม และเน้นเรื่องประสิทธิภาพ (๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์ (๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค (๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธ เป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีการสะสมและที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างใคร่เพื่อน คนมั่งมีควรกระจายทรัพย์สมบัติไปให้ผู้ยากไร้

๔) เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคการบริการ ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิดความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการบริการ เพราะนโยบายการบริการส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยีความสามารถในการบริหารงานจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหาระบบเศรษฐกิจที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคการบริการ ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีใจเสียสละ มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

สรุป

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การให้ความสำคัญกับการให้บริการนั้นมีความสำคัญมาก ซึ่งส่วนหนึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากผู้รับบริการ และผู้ให้บริการต้องเป็นบุคคลที่มีใจในการให้บริการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ให้บริการคือพนักงานผู้ให้บริการทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นให้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ การต้อนรับบุคคลทั้งภายในและภายนอก รวมถึงผู้มาติดต่อทุกประเภท เป็นต้น ต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความประทับใจกับผู้รับบริการทุกคน และท้ายสุดผู้ให้บริการเป็นกลไกสำคัญที่สุดที่จะต้องพัฒนาบุคลิกภาพและทัศนคติที่ดีโดยเฉพาะการมีจิตสำนึกในการรักการให้บริการ เพื่อการพัฒนางานอย่างสมบูรณ์แบบ

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการย้ำให้เห็นความสำคัญของการให้บริการ เพื่อช่วยให้ทุกฝ่ายในองค์กรได้มองเห็นภาพรวมกันว่า เป้าหมายของการบริการคือ ผู้มาติดต่อหรือลูกค้าว่าทำอะไรให้เขาพึงพอใจกลับไป โดยถือว่าลูกค้ามีความสำคัญ จนมีคำพูดว่า “Customer is King” มาช่วยกันปฏิบัติตนให้เกิดผลโดยถือหลักง่าย ๆ “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” ทำให้สิ่งที่เขาต้องการให้สำเร็จให้ได้ด้วยยุทธศาสตร์เริ่มต้นง่าย ๆ คือ “ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทาย ช่วยเหลือ ด้วยความเต็มใจ โดยเร็ว และมีคุณภาพ” ถ้าสร้างคุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดได้ จะเกิดพลังสำคัญ คือ “การบอกต่อ” ที่เรียกว่า “ปากต่อปาก” จะทำให้เกิดผลรับกลับคืนมากกว่า อย่าลืมนะว่าการบริการคือปัจจัยแห่งความสำเร็จของทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน

๓. ภาคการเกษตร

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี การจัดการภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ ผลไม้ ๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๙๕ ไร่ ในการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในอุบลราชธานี และการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ (๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์ (๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์ (๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ (๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี (๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี (๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๒) วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นจาก คือ (๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น (๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น (๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล (๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการเกษตร

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร รวมทั้งความมีเสถียรภาพของภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรด้วย

๓) การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ (๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายาม และเน้นเรื่องประสิทธิภาพ (๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์ (๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค (๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธ เป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีการสะสมและที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างใคร่เพื่อน คนมั่งมีควรกระจายทรัพย์สินสมบัติไปให้ผู้ยากไร้

๔) เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิดความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการเกษตร เพราะนโยบายการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารงานจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหาภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาพร้อมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคอุตสาหกรรม ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

สรุปได้ว่าการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสอดคล้องกันเพื่อเกิดการพัฒนาสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นและมีความยั่งยืนของเกษตรกรต่อไป

๕.๒ อภิปรายผล

๑. การจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรมีอาณาเขตชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย การมีเอกสารสิทธิของเกษตรกร เกษตรกรได้จัดสรรที่ดินที่ตนเองมีเอกสารสิทธิสำหรับการเกษตรที่ภาครัฐออกให้ ประกอบด้วย โฉนดที่ดินหรือเอกสารสิทธิอื่นๆที่ทางรัฐออกให้ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกร ซึ่งการมีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการเกษตรได้ ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคการเกษตรได้

นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางกลุ่มที่ไม่มีเอกสารสิทธิ แต่ก็ได้เข้าจับจองพื้นที่เพื่อทำเกษตร ซึ่งได้มีการเสียภาษีให้แก่ท้องถิ่นโดยท้องถิ่นได้ออกใบเสียภาษีให้ทำกิน (ภาษีดอกหญ้า) เช่น ใบ ส.ค.๑, ใบ ภ.บ.ท.๕ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกรต่อไป ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับ โสภณ ชม

ชาญ และคณะ^๒ ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ มีวัตถุประสงค์หลัก ๔ ด้าน คือ ๑) เพื่อรวบรวมนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และนโยบายการจัดการที่ดินทำกินของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความขัดแย้งระหว่างนโยบายทั้งสองด้านนี้ (๒) เพื่อทบทวนวิธีปฏิบัติในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกินในอดีตถึงปัจจุบันรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค (๓) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับการศึกษากรณีการจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ เช่น ประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (๔) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกินที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวในอนาคตจากการศึกษาโดยการทบทวนนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และนโยบายการจัดการที่ดินทำกิน บทเรียนจากต่างประเทศ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ถึงแม้จะได้มีการกำหนดนโยบายอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และนโยบายการจัดการที่ดินทำกินมาเป็นเวลากว่า ๗๐ ปีเศษแล้วก็ตาม นโยบายทั้งสองด้านยังคงมี ปัญหา พื้นที่ป่าไม้เหลือเพียง ๑๐๒.๒๙ ล้านไร่ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย ร้อยละ ๔๐ ของเนื้อที่ประเทศหรือ ๑๒๘ ล้านไร่ ในขณะที่ยังคงมีผู้มีปัญหาที่ดินทำกิน ๓ กลุ่ม คือ ผู้ไร้กรรมสิทธิ์ ไร่อินทรีย์ และเขาที่ดินจำนวนมาก อาจเป็นเพราะนโยบายและการดำเนินการในอดีตถึงปัจจุบันมิได้ครอบคลุมทั้งระบบ มีการแก้ไขเฉพาะด้านอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้หรือการจัดการที่ดินทำกินโดยอิสระจึงมีความขัดแย้งเกิดขึ้นตลอดมา หากรัฐมีนโยบายที่จะอนุรักษ์พื้นที่ป่าไว้ให้ร้อยละ ๔๐ ของเนื้อที่ของประเทศและต้องการจัดหาที่ดินทำกินให้กับประชาชนทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว จะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นใหม่โดยยึดนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้เป็นหลักและเชื่อมโยงไปกับนโยบายการจัดการที่ดินทำกินที่อาจกำหนดทางเลือกขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตซึ่งจะเป็นการ แก้ไขปัญหาได้ทั้งการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และจัดที่ดินทำกินควบคู่กันไปเพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ขึ้น ๓ ด้าน คือ (๑) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (๒) ยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ และ (๓) ยุทธศาสตร์ด้านการจัดที่ดินทำกิน และสอดคล้องกับ สายบัว เข้มเพชรและสำรวย ผัดผล^๓ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อทำแผนที่และข้อมูลประกอบที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี ๒๕๓๐-๒๕๕๖ ๒) เพื่อนำร่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินและจัดทำแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่นำร่อง ๑๕ ตำบล และ ๓) เพื่อพัฒนากลไกระดับตำบลเพื่อจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม และการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีเขตการปกครอง ๑๕ อำเภอ ๙๙ ตำบล มีพื้นที่ประมาณ ๗,๖๕๑,๗๓๘ ไร่ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ รัฐบาลไทยได้กำหนดและประกาศเขตพื้นที่จังหวัดน่านให้เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ๖,๕๔๑,๖๙๖ ไร่ นอกจากนั้นพื้นที่ป่าจังหวัดน่านถือว่าเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญโดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A อยู่ ๓,๔๒๖,๖๒๐ ไร่ ป่าต้นน้ำของจังหวัดน่านนี้มีส่วนสำคัญในการผันน้ำลงสู่ที่ราบลุ่มภาคกลางกว่า ๒๐% เนื่องจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับจังหวัดน่านกว่า ๒๐ ปีที่ผ่านมาทำให้จังหวัดน่านสูญเสีย

^๒โสภณ ชาญ และคณะ. ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ. (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^๓ สายบัว เข้มเพชร และสำรวย ผัดผล. การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน. (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

พื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะเขตป่าไม้ที่อยู่ในเขตประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และป่าในเขตชั้นลุ่มน้ำ ๑A ด้วยเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับจังหวัดน่านในช่วงที่ผ่านมาดังกล่าวได้ ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางกายภาพ (การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้) ชีวภาพ (ความหลากหลายทางชีวภาพ) เศรษฐกิจและสังคม ทั้งต่อชุมชนเมืองและชุมชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินจากโครงการ“การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดน่าน”พบว่า ปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และผืนป่าต้นน้ำชั้น ๑A มิได้เกิดขึ้นและมีความรุนแรงในทุกตำบล จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าพื้นที่ระดับตำบลที่มีการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้จากช่วงปี พ.ศ.๒๕๐๗ ซึ่งเป็นปีที่ประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดน่าน ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มากกว่า ๕๐% ได้แก่ ตำบลทุ่งพญา ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา ตำบลจอมจันทร์ ตำบลโหล่นาน อำเภอเวียงสา ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม และตำบลสากด อำเภอปัว ซึ่งการวิเคราะห์พบว่าพื้นที่ป่าที่สูญเสียไปนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยวบนที่สูงโดยเฉพาะข้าวโพดที่เกษตรกรปลูกเป็นพืชเดี่ยว

ในส่วนของผลการวิเคราะห์การพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A นั้น พบเช่นเดียวกันว่าแต่ละตำบลมีเปอร์เซ็นต์การสูญเสียพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A ที่ต่างกัน ทั้งนี้ด้วยสาเหตุหลักสองประการได้แก่ การกระจายตัวของพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A ที่มีความหลากหลายในพื้นที่ และการบุกรุกพื้นที่ป่าของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ของแต่ละตำบลที่ไม่เหมือนกัน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ตำบลที่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้ในการทำการเกษตรบนที่สูงในพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A (ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๐๗-๒๕๑๓) มากกว่า ๕๐% ได้แก่ ตำบลโหล่นาน อำเภอเวียงสา ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผาและตำบลสากด อำเภอปัว จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว นักวิจัยได้ส่งต่อให้คณะนักวิจัยในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการการจัดทำแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Land Use Planning: PLP) ใน ๑๕ ตำบลที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตำบลนำร่อง ซึ่งการจัดทำแผนชุมชนมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้ ๑) การค้นหาและกลไกทำงานระดับพื้นที่ ๒) ศึกษา สำรวจและรวบรวมข้อมูล ๓) วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ๔) พัฒนาและยกร่างแผนชุมชนด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน และ ๕) การคืนข้อมูลและประชาสัมพันธ์แผนชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่นำร่อง ๑๕ ตำบล ได้มีการนำภาพถ่ายไปใช้ประโยชน์ เพื่อการอภิปรายและกำหนดขอบเขตรายละเอียดของพื้นที่ทำกิน ขอบเขตพื้นที่ป่า แหล่งน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และการบริหารจัดการการรับมือภัยพิบัติ ดังนั้นจึงนำไปสู่กระบวนการการจัดทำกลไกแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งเป็นระยะก่อตัว ระยะสร้างทีม และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และขยายผลต่อไปยัง ๓๔ ตำบล รวมถึงการทาบ้นทักข้อตกลงความร่วมมือ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วย“การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมที่ยั่งยืนระดับอำเภอและระดับตำบล ตามวาระจังหวัดน่าน “สร้างเมืองน่านน่าอยู่คู่ป่าต้นน้ำ”

๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุนและทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้างตามแนวพุทธของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตรที่สำคัญ ๒ ทาง คือ ๑) ครอบครัวยุคใหม่เป็นรากฐานสำคัญในการให้การสนับสนุน ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพและเหลือไว้ขาย ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น แหล่งสนับสนุนทักษะทางวิชาการ เงินทุนและสินเชื่อสำหรับป่าชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการ

สนับสนุนจากศูนย์ป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ได้ให้การสนับสนุนป่าชุมชนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลป่า ซึ่งสอดคล้องกับ **ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ**^๔ ได้ศึกษาเรื่อง ตัวชี้บ่งชี้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์และจำแนกสถานภาพตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ที่เป็นข้อจำกัดในการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC ในประเทศไทย ๒) เพื่อจัดทำข้อมูลสำหรับพิจารณา ทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC (Adapt) ให้เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และข้อมูลสนับสนุนการยืนยันในการไม่ควรรีใช้ในการตรวจประเมินการ รับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) และ ๓) เพื่อกำหนดตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC ที่ เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในกรณีที่เหมาะสมและปรับปรุง

ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์และจำแนกสถานภาพตัวชี้บ่งชี้ที่เป็นข้อจำกัดในการรับรอง มาตรฐานการจัดการป่าไม้ของ FSC ในประเทศไทย โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และจำแนก ประเด็นความไม่สอดคล้องจาก Major CARs และ Minor CARs หลักฐานที่เกิดความไม่สอดคล้อง (Non-Conformities) และหลักฐานที่ใช้ในการปิดประเด็นความไม่สอดคล้องของ Major CARs และ Minor CARs ในการรับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๑ บนพื้นฐาน Principle & Criteria & Indicator พบว่ามี Major CARs และ Minor CARs ทั้งสิ้น ๓๔ และ ๑๗๓ ครั้ง ตามลำดับ โดย พบว่า หลักการที่ ๘ (MONITORING AND ASSESSMENT) พบ Major CARs มากที่สุด จำนวน ๑๑ ครั้ง รองลงมาได้แก่ หลักการที่ ๒ (WORKER'S RIGHTS AND EMPLOYMENT CONDITIONS) พบ Major CARs จำนวน ๘ ครั้ง ส่วน Minor CARs พบว่า ในหลักการที่ ๒ มีจำนวน Minor CARs มากที่สุด คือ ๓๗ ครั้ง รองลงมาได้แก่ หลักการที่ ๘ พบ Minor CARs จำนวน ๓๕ ครั้งและได้ดำเนินการจำแนกประเด็น ความไม่สอดคล้อง ของ Major CARs และ Minor CARs ในระดับตัวชี้บ่งชี้เป็น ๓ กลุ่ม โดยพิจารณาจาก ข้อมูลการวิจัยที่ผ่านมาและข้อมูลการตรวจสอบพื้นที่จริงได้ ดังนี้ ๑) กลุ่มที่สามารถปฏิบัติตามข้อเสนอของ ตัวชี้บ่งชี้โดยไม่ต้องปรับปรุง (Adopt) มีทั้งสิ้น ๒๐๒ ตัวชี้บ่งชี้ ๒) กลุ่มที่ควรทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่งชี้ (Adapt) มีจำนวน ๙ ตัวชี้บ่งชี้ และปรับปรุงข้อมูลสนับสนุนจำนวน ๓ ประการ และ ๑ Annex และ ๓) กลุ่มที่ไม่ควรรีใช้ในการตรวจประเมินการรับรอง การจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) พบว่า ไม่มี

ส่วนการจัดทำข้อมูลสำหรับพิจารณาทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC (Adapt) ให้เหมาะสม โดยจัดทำประเด็นวิจัยได้จำนวน ๑๓ ประเด็น ประกอบด้วยจำนวน ๙ ตัวชี้บ่งชี้และ ปรับปรุงข้อมูลสนับสนุนจำนวน ๓ ประการ และ ๑ Annex ส่วนกลุ่มที่ไม่ควรรีใช้ในการตรวจประเมินการ รับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) พบว่า ไม่มีประเด็นวิจัยในกลุ่มนี้และในเบื้องต้นได้วิเคราะห์ และสรุปผลจำนวน ๑ ประเด็น คือ การศึกษาวิเคราะห์ประเภทของที่ดินที่สามารถเข้าสู่ระบบการตรวจ รับรอง และวิเคราะห์รายชื่อกฎหมายในประเทศไทยที่ควรใช้ในการตรวจรับรองมาตรฐานการจัดการป่าไม้ ได้ผลการศึกษาจำนวน ๒ ประการ ดังนี้ ๑) ลักษณะของที่ดินสวนยางพาราที่สามารถขอการรับรองการ จัดการป่าไม้ และ ๒) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองการจัดการป่าไม้ จำแนกตาม Annex A: Minimum list of applicable laws, regulations and nationally-ratified international treaties, conventions and agreements

^๔ ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ. ตัวชี้บ่งชี้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับ ประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม โครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างให้เกิดความสมดุลด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับ แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกักตึงคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด หรือกรณีการขออนุญาตการใช้เลื่อยยนต์ (จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้เกษตรกรผู้ปลูกป่าสามารถใช้เลื่อยยนต์ในการนำไม้มาแปรรูป) ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ^๕ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์

๑) ศึกษาอุปสงค์และอุปทานไม้ยางพาราและจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย ๒) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน และ ๓) ศึกษาและจัดทำร่างแผนการบริหารจัดการไม้ยางพาราที่สอดคล้องกับดุลยภาพการผลิตทั้งกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และร่างแผนที่นำทางในการพัฒนาไม้ยางพาราแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน (อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ๔.๐)

ผลการศึกษาพบว่า จากอุตสาหกรรมต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมกลางน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำมีกำลังการผลิตเกินดุล อยู่ค่อนข้างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมกลางน้ำอย่างรุนแรง จากอุตสาหกรรมกลางน้ำไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำปัจจุบัน อุตสาหกรรมปลายน้ำมีการใช้วัตถุดิบไม้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ยางพาราเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิต หากมีการปรับเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบไม้ยางพาราใน ภาพรวมอุตสาหกรรมปลายน้ำในปัจจุบันสามารถรองรับได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการซื้อขาย คุณภาพวัตถุดิบและตลาดผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้ยางพาราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการของผู้บริโภคทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานของประเทศผู้บริโภคได้ทั้งใน อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่สำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง โดยโครงการได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็น สามารถแบ่งแผนงานออกเป็น ๓ ระยะ ระยะละ ๕ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะคือ ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไม้ยางพารา มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การจัดทำระบบการติดตามการผลิตและแปรรูปไม้ยางพารา หรือ Due Diligence System (DSS) และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้บริโภค ๒) มีคลัสเตอร์ธุรกิจไม้ยางพาราที่เข้มแข็ง มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การปรับโครงสร้างการบริหารภาคงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ยางพาราและพัฒนาด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ๓) ยกระดับธุรกิจไม้ยางพาราสู่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ยางพารา และการศึกษา ผลกระทบด้าน

^๕ วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

สิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้ ยางพาราหลักประเทศไทยมีส่วนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำน้อยกว่าประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการ จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อค้นหาค้นหาปริมาณวัตถุดิบในบริเวณที่ต้องการ รวมไปถึงข้อมูลประมาณการความต้องการวัตถุดิบไม้ยางพาราของภาคอุตสาหกรรมจากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปไม้

๔) ด้านระบบและรูปแบบการเกษตร ด้านระบบการปลูกและการจัดการการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มีการคัดเลือกประเภทของไม้ที่ปลูก การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์ควบคู่กับการพัฒนาเกษตรเลี้ยงชีพแบบยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ ระบบการปลูกและการดูแลความหลากหลายทางชีวภาพที่รักษาความสมดุลและพึ่งพาซึ่งกันและกันของธรรมชาติ สามารถแยกออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ ปลูกไม้มีค่าแซมด้วยพืชเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงชีพและเลี้ยงสัตว์ ได้แบ่งพื้นที่ในการปลูกป่า ในเชิงระบบนิเวศ ใช้ไม้มีค่าที่ปลูกเป็นไม้ที่เลี้ยงพืชอื่นที่ปลูกแซมเพื่อสร้างรายได้ในระยะสั้นที่ไม้มีค่ายังไม่สามารถตัดมาใช้ประโยชน์ เน้นเรื่องสภาพแวดล้อมการพึ่งพากันของธรรมชาติ

รูปแบบที่ ๒ ปลูกไม้มีค่าพร้อมกับเพาะเชื้อเห็ด เก็บไข่มดแดงและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะมีการวางแผนการปลูกไม้อย่างมีระบบ โดยการจัดสรรปลูกไม้ที่มีค่า เช่น ไม้พยุง ไม้ยาง ไม้สักทอง ฯลฯ และมีการปลูกพืชไร่หรือพืชสวนเพื่อเลี้ยงชีพ และการเพาะเชื้อเห็ดเพื่อเป็นรายได้ในครอบครัว

รูปแบบที่ ๓ ปลูกไม้มีค่าโดยไม่ปลูกพืชอื่นแซม เกษตรกรบางคนมีที่ดินว่างเปล่า ก็มีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ยืนต้น เช่น ไม้พยุง ไม้สักทอง ไม้ประดู่ ไม้แดง ฯลฯ เพื่อใช้ในระยะเวลาหรือเพื่อขายในอนาคต โดยไม่มีการปลูกพืชอย่างอื่นเลย

ซึ่งสอดคล้องกับ **กาญจนา คัมภีร์พัย^๖** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ป่าชุมชนคือรูปแบบของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการป่าชุมชนบ้านดอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานีว่ามีเงื่อนไขของการจัดการป่าชุมชนอย่างไรจึงนำไปสู่ความสำเร็จและมีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมโดยการสังเกตการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลข่าวสารหลักที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการป่าชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาสังเคราะห์เพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านดอนหมูมีกระบวนการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนำวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นทุนทางสังคมที่เข้มแข็งผสมผสานกับการจัดการป่าชุมชนตามหลักทฤษฎีการจัดการป่าชุมชนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบผ่านการทำวิจัยชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนชุมชนมีกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเข้ากับพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากเกษตร คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้ กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด การพัฒนาต่อยอดมูลค่าผลผลิต

^๖ กาญจนา คัมภีร์พัย การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี, (รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี), ๒๕๕๘, บดคัดย่อ.

จากเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต ให้ครบวงจรในด้านการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีพัฒนาห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาสร้างสรรค์สู่วิสาหกิจอื่นที่เชื่อมโยงจากห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและตลาด ระยะหลายปีก่อนที่เกษตรกรจะใช้ประโยชน์จากไม้มีค่าที่ปลูกได้ เกษตรกรจำเป็นต้องมีรายได้อื่นเพื่อเลี้ยงชีพควบคู่ไปกับการดูแลไม้มีค่าให้เจริญเติบโต เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกพืชเศรษฐกิจแซมป่าที่ปลูกและมีรายได้ผลได้จากผลผลิตระยะสั้น ได้ผลผลิตจากไม้ผลที่โตในป่าโดยเฉพาะกล้วยและสมุนไพร์ ถึงแม้จะมีโรงงานเพื่อรองรับผลผลิตจากป่าไม้ แต่ยังไม่สามารถที่จะดึงดูดให้เกษตรกรมีการปลูกป่าเพื่อขายได้ เพราะราคาต้นทุนที่ไม่คุ้มกับการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับ**ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา และคณะ**^๗ ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นไปได้ในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาในปัจจุบันของวงจรธุรกิจไม้สักและไม้มีค่าของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปที่ปลูกในที่ดินของตนเอง ศึกษาการใช้ประโยชน์จากไม้ในประเทศและการส่งออก วิเคราะห์นโยบาย กฎหมายและองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับไม้สักและไม้มีค่าทั้งระบบ วิเคราะห์ปัญหาของการผลิตไม้สักและผลิตภัณฑ์จากไม้สักหรือไม้มีค่าและสาเหตุตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การปลูก การตัด การนำเคลื่อนที่ การแปรรูป การจำหน่ายการส่งออกและการนำเข้า และจัดทำข้อเสนอเพื่อปรับปรุงนโยบาย กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่าการลงทุนในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์ มีความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ คุ้มทุน และมีผลตอบแทนในทางบวกกับสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมและพบว่าการปลูกต้นสักหลายรูปแบบและต่างวัตถุประสงค์ คือ การปลูกเพื่อการพาณิชย์โดยตรง การปลูกแบบผสมผสานหรือวนเกษตร การปลูกตามหัวไร่ ปลายนา การปลูกโดยชุมชน และการปลูกโดยหน่วยงานของรัฐ เงื่อนไขของความคุ้มทุนขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกที่มีความเหมาะสม พันธุ์ไม้สัก ระบบการเกษตรกรรมและการป้องกันการลักลอบตัดไม้ ไม้ที่ปลูกไม่จำเป็นต้องใช้ เวลายาวนานถึง ๕๐ ปี เพราะอาจไม่คุ้มทุนและมีความเสี่ยงสูงและแนวโน้มปัจจุบันนี้มีการใช้ไม้สักอายุน้อยกว่า ๓๐ ปีมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นภาครัฐควรกำหนดนโยบายและมีแผนการผลิตที่ชัดเจนในแผนพัฒนาป่าไม้แห่งชาติ เพื่อควบคุมอุปสงค์และอุปทานให้สมดุลหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปลูกไม้เศรษฐกิจเพื่อการค้าเพื่อสนับสนุนและลดอุปสรรคของชุมชนและประชาชนในการปลูกและขายไม้สักและไม้เศรษฐกิจอื่น ควรจัดให้มีองค์กรเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการปลูกไม้สักและไม้มีค่าอื่นเชิงพาณิชย์ เป็นการเฉพาะและต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านการผลิตจำหน่าย และราคาของไม้และไม้มีค่า มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ จัดให้มีตลาดกลางเพื่ออำนวยความสะดวกและสะท้อน ระดับราคาที่แท้จริงและสนับสนุนให้มีระบบการตรวจสอบย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชนและชุมชน ต้องร่วมกันพัฒนาเทคโนโลยีการปลูกไม้สักอย่างต่อเนื่องและควรต้องพัฒนาเทคโนโลยีเกี่ยวกับ Electronic Platform ในการระดมทุนระยะยาวให้ผู้ลงทุนผู้ปลูกและผู้ประกอบการ รัฐควรมีนโยบายในการประกันความเสี่ยงของผู้ปลูกและอาจให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัยบางส่วนเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ควรแก้ไขปัญหาให้กับไม้สักหรือไม้มีค่าที่ได้มีการปลูกโดยการส่งเสริมของรัฐอยู่แล้ว แต่ไม่สามารถตัดหรือนำไม้เคลื่อนที่ออกได้ เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายของที่ดินหรือระเบียบปฏิบัติอื่นของทางราชการและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเกี่ยวกับการปลูกและตัดฟันไม้สักหรือไม้มีค่า รวมทั้งสิทธิในที่ดินของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับระบบนิเวศทางกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

^๗ ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยาและคณะ. ความเป็นไปได้ในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์, (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

ต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ต่อสาธารณชน เพื่อความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการปลูกไม้เพื่อการค้าและการปลูกไม้เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถที่จะสรุปได้ว่า การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการศึกษาการจัดการความสมดุลของภาคการเกษตรการพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรและการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการเกษตร ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร

๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของผู้ชมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการภาคการเกษตร และเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ในมุมมองการที่จะให้เกิดความสมดุลได้ในภาคการเกษตรมีความหลากหลายในด้านความคิดเห็น ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า ในหลักของพระพุทธศาสนา ธรรมะคือธรรมชาติ มีสติ มีชีวิตรอด ต้นไม้ก็เช่นกัน เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี ทุกอย่างพึ่งพาอาศัยกัน” การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมปลูกป่าเชิงพาณิชย์ แนวคิดของเกษตรกรต่อผลลัพธ์ของการจัดการปลูกป่ามีความหลากหลาย ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า การที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกป่าเพื่อครองชีพมาเป็นเพื่อเชิงพาณิชย์นั้น กลไกราคาและด้านตลาดมีส่วนสำคัญที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกปลูกป่าให้มีความสนใจที่จะมีการดำเนินการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ได้นอกจากนั้นจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของผู้ชมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการปลูกป่าของผู้ชมชนพุทธเกษตรและเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ เกษตรกรส่วนหนึ่งคาดหวังประโยชน์จากไม้มีค่าที่ปลูกในอนาคต แม้ว่าคนในท้องถิ่นบางส่วนไม่สนใจ มองเป็นเรื่องไม่ปกติ เสียหายที่ดินทำกินที่ถูกนำไปใช้ในการปลูกป่า แต่ก็ก็มีกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มที่ได้ความสุขจากการดูแลและเห็นการเจริญเติบโตของต้นไม้ ได้ใช้ไม้ในอนาคต ได้หญ้าและผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจที่ปลูกแทรก” “แม้ในระยะแรกชุมชนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการปลูกป่า แต่เมื่อป่าเริ่มมีผลผลิตจากป่า ชุมชนเริ่มให้ความสนใจ” เห็นว่า “ปลูกป่าเป็นการออมเพื่อขายที่ดินพร้อมต้นไม้ในวัยชรา” เป็นคนรักต้นไม้ คงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าในช่วงอายุของตน คิดว่าปลูกเพื่อเป็นทุนของลูกหลานในอนาคต” ปลูกไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์” และเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งปลูกป่าด้วยความรักเป็นหลัก ตนเองมีความรัก รักต้นไม้ รักธรรมชาติ มีความเพียรในการปลูกป่า” “รักการปลูกต้นไม้ อากาศดี จะเพิ่มพื้นที่ในการปลูกป่า” แม้ว่าคนในท้องถิ่นไม่สนใจ มองเป็นเรื่องไม่ปกติ เสียหายที่ดินทำกินที่ถูกนำไปใช้ในการปลูก

ป่า แต่ตนเองรักต้นไม้ต่อไปจะใช้ที่นาขยายการปลูกป่าเพิ่มขึ้น”สามารถสรุปสาเหตุที่เกษตรกรถอนตัวจากการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ ดังนี้

- เสียหายพื้นที่ที่เคยทำนา และต้องใช้ระยะเวลานานในการปลูกป่า
- ไม่สามารถรอผลจากการปลูกป่าได้
- ระบบน้ำไม่เพียงพอและ ขาดระบบการจัดการน้ำทั่วถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและคาดว่าจะอาจเกิดขึ้นในอนาคต

- มีกลุ่มทุนอุตสาหกรรมป่าไม้ แต่ไม่มีความขัดแย้ง
- ปัญหาการเผาถ่านจากไม้โตเร็วที่ปลูกในปัจจุบันที่ต้องแก้ไขเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตรวจสอบ

- เมื่อไม่ต้องการนำไม้ที่ปลูกไปแปรรูป แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกั่วงวลคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับ **จินตนา กลินันท์**^๕ ได้ศึกษาถึงเรื่อง สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร เป็นโครงการสืบเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำแก่เยาวชนในพื้นที่ปลายน้ำ คลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร อันมีสาเหตุเนื่องจากในสภาพปัจจุบัน พื้นที่ปลายน้ำคลองท่าแนะมีทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย ทางผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และนักวิจัยชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและพบว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ส่งผลให้คนขาดจิตสำนึกและมองเห็นว่าโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งหลังจากการดำเนินการวิจัย ในระยะแรกเสร็จสิ้นผู้วิจัยพบว่ายังคงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “สื่อสร้างสรรค์” ซึ่งจากการสังเกตและซักถาม นักวิจัยชุมชน ครู ในมุมมองของการใช้สื่อประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “สื่อรักษ์น้ำ” ทั้งนี้ผู้วิจัย นักวิจัยชุมชนเห็นว่าควรมีการขยายผลการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างและเน้นย้ำให้เยาวชนคนปลายน้ำเกิดจิตสำนึกรักษ์น้ำอย่างยั่งยืนต่อไป กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำได้นำเสนอผ่านรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมทั้ง ๔ แผน ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” “หุ่นมือรักษ์น้ำ” “คลิปรักษ์น้ำ” และ “สื่อ(สาร)รักษ์น้ำ” โดยที่ผลการวิจัย พบว่า ทุกแผนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความชัดเจน และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕.๒.๒ การพัฒนาการสร้างคุณสมบัติตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการพัฒนาการสร้างคุณสมบัติตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถให้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จักรูปแบบการทำเกษตรกรรมในบริบทต่างๆก่อนที่จะพัฒนาและสร้างให้เกิดความสมดุลได้ ในการทำเกษตรกรรมโดยทั่วไป

^๕จินตนา กลินันท์, สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร, วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ ๓๕(๒) พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐, หน้า บทคัดย่อ

แต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบการทำเกษตรที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) การทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในการทำเกษตรแต่ละพื้นที่ในอุบลราชธานี ย่อมมีความแตกต่างกันไป สามารถจำแนกรูปแบบการทำเกษตรแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เกิดผลผลิตที่สมบูรณ์และพัฒนาสร้างความสมดุลในภาคเกษตรให้เกิดความยั่งยืน จึงมีรูปแบบการเกษตร คือ (๑) รูปแบบการทำไร่แบบหมุนเวียน (๒) รูปแบบการทำระบบเกษตรผสมผสาน (๓) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบไร่นาป่าผสม (๔) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบวนเกษตร (๕) รูปแบบการทำเกษตรธรรมชาติ เป็นระบบเกษตรกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ (๖) รูปแบบระบบเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง (๗) รูปแบบการทำเกษตรกรรมประณีตเป็นรูปแบบเกษตรกรรมทางรอดที่เกิดจากการการระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน (๘) รูปแบบการเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ (๙) รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ มักหมายถึงการทำเกษตรอินทรีย์เต็มรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิตมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไป หรือเน้นจำนวนชนิดและปริมาณของสารอาหารธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับร่างกายในผลผลิต

สรุปได้ว่าจากรูปแบบการทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นเบื้องต้น และมีการทำเกษตรแบบแนวเดียวกัน คือการปลูกพืชทางการเกษตรที่คล้ายๆกัน ในบางปีมีผลผลิตที่ล้นตลาด จึงทำให้ราคาพืชผลตกต่ำ จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนต้องหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกิดความสมดุล

๒) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในด้านการผลิตและความต้องการของตลาดในส่วนของพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้มีการส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด ร่วมกิจกรรม “ดำนนา ข้าวแสงแรก อุบลราชธานี” ณ บริเวณ นาข้าวข้างวัดศรีโพธิ์ชัย บ้านท่าเห อ.ท่าเห จ.อุบลราชธานี การสาธิตการผลิตและแปรรูปข้าวแสงแรกและการลงแขกดำนาข้าวแสงแรก ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์แสงแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคการเกษตรที่จะสามารถทำให้เกิดความสมดุลทั้งในภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี กระบวนการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตร ที่หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาภาคการเกษตร เช่น การประกวดข้าวหอมมะลิของจังหวัดอุบลราชธานี ปีการเพาะปลูก ๒๕๖๕ และมีการส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดีและสร้างต้นแบบเกษตรกร รวมถึงส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิขึ้นเลิศให้เป็นไปตามมาตรฐานเชิงพาณิชย์ อีกทั้งเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดอุบลราชธานี

๓) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้งอกงาม

ไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพและยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำ
กิจต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้นก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกาย และวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มี
ความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกัน
ด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้
ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำการสิ่งดีงามหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะ
ของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดีหรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่
ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรง
อยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนา
ตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์

ซึ่งสอดคล้องกับ **อดิศักดิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยาและคณะ**^๙ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการศึกษารูปแบบ
และการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาแบบและขั้นตอนใน
การดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย ๒) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและส่งเสริมการออก
พันธบัตรป่าไม้ในประเทศไทย ๓) จัดทำข้อเสนอแนะรูปแบบและแนวทางการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้
ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ผลการศึกษารูปแบบพันธบัตรป่าไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าและรักษาระบบนิเวศป่าไม้ที่เหมาะสมสำหรับ
บริบทของสังคมไทยควรมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่งการดำเนินงานด้าน
พันธบัตรป่าไม้ต้องมีกฎหมายรองรับและการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและการ
ออกพันธบัตรป่าไม้ดังนั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรนี้เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ใน
การออกพันธบัตรป่าไม้ได้และสร้างกลไกที่เป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีกฎหมายเป็นของตนเอง
สามารถออกพันธบัตรเพื่อระดมทุนได้ที่ได้จากผู้ลงทุนไปสนับสนุนกิจกรรมในการปลูกป่าและดูแลรักษาป่า
เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและจ่ายผลตอบแทนให้แก่นักลงทุนตามสัญญา รวมทั้งมีการ
ประสานงานกับหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดตาม การจัดตั้งองค์การมหาชนเพื่อทำหน้าที่ออก
พันธบัตรยังมีความยุ่งยากและอุปสรรคในการดำเนินการซึ่งต้องใช้เวลานานในการจัดตั้ง ประการที่สอง การ
ดำเนินการที่เน้นให้คนอยู่ร่วมกับป่าเนื่องจากป่าที่ถูกทำลายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติส่วนมากมีคน
ครอบครองพื้นที่อยู่แล้ว โดยการปลูกป่าเพิ่มเติมในรูปแบบที่ไม่ต้องย้ายคนออกจากพื้นที่แต่จ้างเป็นแรงงาน
ในการปลูกและบำรุงรักษาป่าและให้มีส่วนร่วมในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการรูปแบบ
การดำเนินการปลูกป่าและการดูแลพื้นที่ป่าไม้ภายใต้การจัดการป่าชุมชน การปลูกป่าเศรษฐกิจหรือการ
ปลูกสวนป่า เพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตและให้บริการทางสังคมที่ดีแก่ชุมชนในพื้นที่ รวมถึง
การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์เต็มศักยภาพและสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นด้วย ประการที่
สาม การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบปัจจุบันให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการป่าไม้เชิงพาณิชย์ เพื่อ
ส่งเสริมการดำเนินงานพันธบัตรป่าไม้และประการที่สี่การจัดเก็บรายได้จากผู้ที่ได้ประโยชน์จากการ ปลูกป่า
หรือฟื้นฟูสภาพป่า โดยผลตอบแทนทางการเงินของป่าไม้ตลอดอายุพันธบัตรจึงต้องมีความคุ้มค่าและ
สามารถนำไปจ่ายผลตอบแทนให้กับผู้ซื้อพันธบัตรเมื่อครบกำหนดเวลาได้โดยหลีกเลี่ยงการดำเนินการ มี
ผลกระทบต่อกลุ่มประชาชนที่มีรายได้ต่ำ ทั้งนี้เพื่อให้มูลค่าผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกป่า
เบื้องต้นที่คุ้มค่าตลอดอายุพันธบัตร ๑๕ ปีในพื้นที่ป่าปลูก ๑.๐๕ ล้านไร่ต้องจัดเก็บรายได้จากหลายแหล่ง

^๙อดิศักดิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ. แนวทางการศึกษารูปแบบและการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย,
(รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

ได้แก่ ๑) รายรับจากการทำไม้ที่ยั่งยืน โดยประเมินปริมาณเนื้อไม้จากป่าที่ปลูกขึ้นใหม่และมีการตัดไม้หมุนเวียนแบบยั่งยืน และลดการนำเข้าไม้ซึ่งทำให้มีรายได้จากการทำไม้ที่ยั่งยืนในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ๒) รายรับจากการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคป่าไม้โดยประเมินจากความสามารถในการเก็บกักคาร์บอนในพื้นที่ป่าที่ปลูกเพิ่มในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งนำคาร์บอนเครดิตไปขายในตลาดคาร์บอน ๓) รายรับจากประโยชน์ที่มีสภาพต้นน้ำดีขึ้น เช่น การเก็บค่าน้ำโดยหักจากราคาค่าน้ำปกติจากผู้ใช้น้ำรายใหญ่ โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม และผู้ให้บริการน้ำในภาคประชาชนในช่วงฤดูแล้ง ๔) รายรับจากงบประมาณด้านการป้องกันปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ซึ่งเงินที่ประหยัดได้ในการแก้ปัญหา น้ำท่วมและน้ำแล้งจะลดลงเมื่อสภาพป่ามีความสมดุลมากขึ้น ๕) รายรับจากการเก็บภาษีคาร์บอนจากการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงที่ผลิตจากฟอสซิล ๖) รายรับจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้แก่ รายได้จากการเก็บค่าเข้าชมอุทยานและค่าธรรมเนียมต่างๆสำหรับนักท่องเที่ยว และ ๗) รายรับจากงบประมาณการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าซึ่งอ้างอิงจากงบประมาณในการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าของภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการพันธบัตรป่าไม้เป็นเครื่องมือทางการเงินที่จะช่วยสร้างสมดุลให้กับทรัพยากรป่าไม้และนำมาใช้ระดมทุนจากนักลงทุนภาคเอกชนและประชาชนที่สนใจได้มากขึ้นโดยมีผลตอบแทนแก่ผู้ซื้อพันธบัตรเมื่อครบกำหนดเวลา อีกทั้งการลงทุนพันธบัตรป่าไม้ในภาคเอกชนยังเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์องค์กรในการช่วยเหลือสังคมและสิ่งแวดล้อมและนำเงินที่ได้จากการซื้อ พันธบัตรเพื่อทำกิจกรรมในการดูแลรักษาพื้นที่ป่า ได้แก่ การเพิ่มการคุ้มครองไม้ให้มีการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และการปลูกป่าทดแทนและจัดระบบการปลูกป่าที่เหมาะสมและสามารถเพิ่มมูลค่าได้ใน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การดำเนินการต้องสร้างกลไกที่เป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งพันธบัตรป่าไม้ยังสามารถทำควบคู่ไปได้กับกิจกรรมปลูกป่าหรืออนุรักษ์ป่าอื่นๆ ที่ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ธนาคารต้นไม้ซึ่งมีหน่วยการดูแลเป็นรายต้นไม้ แต่พันธบัตรป่าไม้เน้นการปลูก ต้นไม้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเป็นรายผืนป่า ทั้งนี้การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเริ่มต้นของการศึกษารูปแบบการ ดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้และเป็นการประเมินมูลค่าเศรษฐกิจของรายรับเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายในการดำเนินการผลักดันกลไกพันธบัตรป่าไม้ต่อไป

๕.๒.๓ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานี การจัดการภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ผลไม้

๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๕๕ ไร่ ในการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในอุบลราชธานีและการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ (๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์ (๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์ (๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ (๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี (๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี (๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๒) วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคการเกษตรของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นจาก คือ (๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น (๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น (๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล (๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการเกษตร

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร รวมทั้งความมีเสถียรภาพของภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรด้วย

๓) การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ (๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายามและเน้นเรื่องประสิทธิภาพ (๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์ (๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค (๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก

การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธ เป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีการสะสม และที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างไรเพื่อน คนมั่งมีควรจะกระจายทรัพย์สมบัติไปให้ผู้ยากไร้

๔) เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคการเกษตร ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิดความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการเกษตร เพราะนโยบายการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหาระบบเศรษฐกิจที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีใจเสียสละ มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุฒิ ศุภมิตรมงคล และคณะ^{๑๐} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาอุปสงค์และอุปทานไม้ยางพาราและจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย ๒) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน และ ๓) ศึกษาและจัดทำร่างแผนการบริหารจัดการไม้ยางพาราที่สอดคล้องกับดุลยภาพการผลิตทั้งกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และร่างแผนที่นำทางในการพัฒนาไม้ยางพาราแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน (อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ๔.๐)

ผลการศึกษาพบว่า จากอุตสาหกรรมต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมกลางน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำมีกำลังการผลิตเกินดุล อยู่ค่อนข้างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมกลางน้ำอย่างรุนแรง จากอุตสาหกรรมกลางน้ำไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำปัจจุบันอุตสาหกรรมปลายน้ำมีการใช้วัตถุดิบไม้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ยางพาราเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิต หากมีการปรับเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบไม้ยางพาราใน ภาพรวมอุตสาหกรรมปลายน้ำในปัจจุบันสามารถรองรับได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการซื้อขาย คุณภาพวัตถุดิบและตลาดผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้ยางพาราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการของผู้บริโภคทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานของประเทศผู้บริโภคได้ทั้งใน อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่สำหรับ

^{๑๐} วราวุฒิ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

อุตสาหกรรมปลายน้ำจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง โดยโครงการได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็น สามารถแบ่งแผนงานออกเป็น ๓ ระยะ ระยะละ ๕ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะคือ ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ อุตสาหกรรมไม้ยางพารา มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การจัดทำระบบการติดตามการผลิตและแปรรูป ไม้ยางพารา หรือ Due Diligence System (DSS) และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ แนวทาง ปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้บริโภค ๒) มีคลัสเตอร์ธุรกิจไม้ยางพาราที่เข้มแข็ง มี แนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การปรับโครงสร้างการบริหารภาคงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ยางพาราและพัฒนาด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ๓) ยกกระดับธุรกิจไม้ ยางพาราสู่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ยางพารา และการศึกษา ผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้ ยางพารา หลักประเทศไทยมีส่วนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำน้อยกว่าประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการ จัดทำ ระบบฐานข้อมูลเพื่อค้นคว้าหาปริมาณวัตถุดิบในบริเวณที่ต้องการรวมไปถึงข้อมูลประมาณการความ ต้องการวัตถุดิบไม้ยางพาราของภาคอุตสาหกรรมจากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูป ไม้

๒. การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคบริการในจังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๒.๑ การจัดการความสมดุลของภาคบริการในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดย พื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิ ครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรมีอาณาเขตชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย การมีเอกสารสิทธิของ เกษตรกร เกษตรกรได้จัดสรรที่ดินที่ตนเองมีเอกสารสิทธิสำหรับการบริการที่ภาครัฐออกให้ ประกอบด้วย โฉนดที่ดินหรือเอกสารสิทธิ์อื่นๆที่ทางรัฐออกให้ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกร ได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกร ซึ่งการมีความมั่นคง ด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความ สมดุลในภาคบริการได้ ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ใน การทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกร จึง จะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคบริการได้

นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางกลุ่มที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่ก็ได้เข้าจับจองพื้นที่เพื่อทำเกษตร ซึ่งได้มีการ เสียภาษีให้แก่ท้องถิ่นโดยท้องถิ่นได้ออกใบเสียภาษีให้ทำกิน (ภาษีดอกหญ้า) เช่น ใบ ส.ค.๑, ใบ ภ.บ.ท ๕ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกรต่อไป ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับ **โสภณ ขม ชาญ และคณะ^{๑๑}** ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไมและการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้อง

^{๑๑}โสภณ ขมชาญ และคณะ. ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไมและการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความ มั่นคงของชาติ. (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

เปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ มีวัตถุประสงค์หลัก ๔ ด้าน คือ ๑) เพื่อรวบรวมนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และนโยบายการจัดการที่ดินทำกินของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความขัดแย้งระหว่างนโยบายทั้งสองด้านนี้ (๒) เพื่อทบทวนวิธีปฏิบัติในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดการที่ดินทำกินในอดีตถึงปัจจุบันรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค (๓) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับการศึกษากรณีการจัดการที่ดินทำกินในต่างประเทศ เช่น ประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (๔) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดการที่ดินทำกินที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวในอนาคตจากการศึกษาโดยการทบทวนนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และนโยบายการจัดการที่ดินทำกิน บทเรียนจากต่างประเทศ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ถึงแม้จะได้มีการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๐) ประเด็น การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ได้กล่าวถึงการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ มุ่งเน้นการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการภาครัฐให้มีความทันสมัย ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและสามารถแก้ไขปัญหาที่มีอยู่อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของภาครัฐให้เกิดความเชื่อมโยงและบูรณาการเป้าหมายยุทธศาสตร์ผ่านการกำหนดความสัมพันธ์ในเชิงภารกิจตามยุทธศาสตร์ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เพื่อให้การทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่เกิดความเข้มแข็ง ไม่ซ้ำซ้อน ชัดเจนภายใต้ขนาดของรัฐที่เหมาะสม ทุกฝ่ายถือเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ มีการติดตามประเมินผลให้ครอบคลุม ตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการและหลังการดำเนินการ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ระดับโครงการ โดยระบบงบประมาณ และ ระบบการตรวจสอบ ต้องส่งเสริมแรงขับเคลื่อนการดำเนินการตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติทั้งในมิติภารกิจพื้นฐาน ภารกิจยุทธศาสตร์ และภารกิจพื้นที่ โดยบุคลากรภาครัฐต้องมีความมุ่งมั่น มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะสูง มีระบบค่าตอบแทนที่เป็นระบบมีมาตรฐาน และสอดคล้องกับภาระงาน โดยมีความนิยมและวัฒนธรรมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อประชาชน มีความมุ่งมั่น และมีแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมกันพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และสอดคล้องกับ สายบัว เข้มเพชรและสำรวย ผัดผล^{๑๒} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อทำแผนที่และข้อมูลประกอบที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี ๒๕๓๐-๒๕๕๖ ๒) เพื่อนำร่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินและจัดทำแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่นำร่อง ๑๕ ตำบล และ ๓) เพื่อพัฒนากลไกระดับตำบลเพื่อจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม และการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน

๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการ คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุนและทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้างตามแนวพุทธของภาคบริการในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการที่สำคัญ ๒ ทาง คือ ๑) ครอบครัวยุคใหม่เป็นรากฐานสำคัญในการให้การสนับสนุน ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้

^{๑๒} สายบัว เข้มเพชร และสำรวย ผัดผล. การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน. (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

เกษตรกรมีความมั่นใจในการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพและเหลือไว้ขาย ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น แหล่งสนับสนุนทักษะทางวิชาการ เงินทุนและสินเชื่อสำหรับป่าชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจาก ศูนย์ป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ได้ให้การสนับสนุนป่าชุมชนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งใน ด้านวิชาการ ด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลป่า ซึ่งสอดคล้องกับ **ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ^{๑๓}** ได้ ศึกษาเรื่อง ตัวชี้บ่งชี้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับ ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์และจำแนกสถานภาพตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ที่เป็น ข้อจำกัดในการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC ในประเทศไทย ๒) เพื่อจัดทำข้อมูลสำหรับพิจารณา ทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC (Adapt) ให้เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และข้อมูลสนับสนุนการยืนยันในการไม่ควรถูกใช้ในการตรวจประเมิน การรับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) และ ๓) เพื่อกำหนดตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC ที่ เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในกรณีที่เหมาะสมและปรับปรุง

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาความสมดุลให้เกิดได้ต้องมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการขับเคลื่อน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยกลไกประชารัฐและวิสาหกิจเพื่อสังคม ร่วมกับคณะวิทยากรผู้มี ประสบการณ์ อาทิ นายสุชาติ วิฑูรย์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี นายรุ่งกี้ พลเยี่ยม อดีต ผู้อำนวยการสถาบันการพัฒนาชุมชน ยังได้นำผลิตภัณฑ์พร้อมข้อมูลผลิตภัณฑ์ (Story Telling) ที่ผ่านการ พัฒนา เข้าร่วมกิจกรรม“ประชารัฐ Market” ได้แก่ ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ข้าวเม่าแห้งอินทรีย์ การแปรรู ปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ และรถโตงเตง พร้อมนำเสนอข้อมูลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ประจำจังหวัดอุบลราชธานี อดุลย์ นิลเปรม ได้กล่าวว่า ในส่วนของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี มี ภารกิจสานต่อโครงการที่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจ ทั้งหมด ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาเมือง ๒) ด้าน เกษตร ๓) ด้านส่งเสริมการค้าการลงทุน ๔) ด้านการท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ๕) ด้านสังคม และ สิ่งแวดล้อม ๖) ด้านการศึกษา และ ๗) ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมโครงสร้างการทำงานสภา อุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี มีรองประธานกรรมการด้านต่างๆ ที่ช่วยกันขับเคลื่อนโครงการสำคัญ อาทิ ส่งเสริมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเดชูดม ส่งเสริมโครงการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม New s-curve ประเภทอุตสาหกรรมอาหารแห่งอนาคต เกษตรอินทรีย์อุตสาหกรรม โครงการโคบอลโมเดล โครงการ Smart bus ร่วมกับบริษัท อุบลรวมใจพัฒนาเมือง จำกัด สอดคล้องแนวคิดของ จิตเกษม ปันหา ที่ว่า การปฏิรูปกฎเกณฑ์กติกา กฎระเบียบ ผ่านการอาศัยแนวทาง Regulatory Impact Assessment-RIA เพื่อประเมินผลกระทบและความเสี่ยงทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยซึ่งน้ำหนักของผลบวกในการผ่อนคลาย เกณฑ์ที่เอื้อให้เกิดความง่ายต่อภาคเอกชนกับความเสี่ยงที่อาจเกิดผลด้านลบ อาทิ การปฏิรูปกฎระเบียบ ในการประกอบธุรกิจ เพื่อเอื้อให้เกิดการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะของธุรกิจ SME และรายย่อย และเพิ่มความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ โดยการปรับปรุงกฎระเบียบที่ เป็นอุปสรรคต่อการจ้างแรงงานต่างชาติทักษะสูงที่สำคัญต่อภาคการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่ง จะเพิ่มทุนศักยภาพการผลิตของไทย และพัฒนาทักษะแรงงานไทยไปพร้อมกันได้^{๑๔} ดังนั้นจะช่วยให้ เศรษฐกิจไทยเติบโตได้ทั้งด้านผลิตภาพรวม และคุณภาพแรงงาน

ส่วนการจัดทำข้อมูลสำหรับพิจารณาทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC

^{๑๓} ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ. ตัวชี้บ่งชี้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับ ประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

^{๑๔} จิตเกษม, ปันหา, และ พรพรรณ, ทำอย่างไรให้ไทยติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลกที่ทำธุรกิจได้ง่ายที่สุด?, (ธนาคารแห่งประเทศไทย), พ.ศ. 2563 หน้าบทความ

(Adapt) ให้เหมาะสม โดยจัดทำประเด็นวิจัยได้จำนวน ๑๓ ประเด็น ประกอบด้วยจำนวน ๙ ตัวชี้บอกและปรับปรุงข้อมูลสนับสนุนจำนวน ๓ ประการ และ ๑ Annex ส่วนกลุ่มที่ไม่ควรใช้ในการตรวจประเมินการรับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) พบว่า ไม่มีประเด็นวิจัยในกลุ่มนี้และในเบื้องต้นได้วิเคราะห์และสรุปผลจำนวน ๑ ประเด็น คือ การศึกษาวิเคราะห์ประเภทของที่ดินที่สามารถเข้าสู่ระบบการตรวจรับรอง และวิเคราะห์รายชื่อกฎหมายในประเทศไทยที่ควรใช้ในการตรวจรับรองมาตรฐานการจัดการป่าไม้ ได้ผลการศึกษาก่อนจำนวน ๒ ประการ ดังนี้ ๑) ลักษณะของที่ดินสวนยางพาราที่สามารถขอการรับรองการจัดการป่าไม้ และ ๒) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองการจัดการป่าไม้ จำแนกตาม Annex A: Minimum list of applicable laws, regulations and nationally-ratified international treaties, conventions and agreements

๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการบริการ การเกษตรและการอุตสาหกรรม โครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างให้เกิดความสมดุลด้านการบริการ การบริการและการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับ แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกีดกันคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด หรือกรณีการขออนุญาตการใช้เลื่อยยนต์ (จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้เกษตรกรผู้ปลูกป่าสามารถใช้เลื่อยยนต์ในการนำไม้มาแปรรูป) ซึ่งสอดคล้องกับ **วรารุณ ศุภมิตรมงคล และคณะ**^{๑๕} ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์

๑) ศึกษาอุปสงค์และอุปทานไม้ยางพาราและจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย ๒) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน และ ๓) ศึกษาและจัดทำร่างแผนการบริหารจัดการไม้ยางพาราที่สอดคล้องกับดุลยภาพการผลิตทั้งกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และร่างแผนที่นำทางในการพัฒนาไม้ยางพาราแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน (อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ๔.๐)

ผลการศึกษาพบว่า จากอุตสาหกรรมต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมกลางน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำมีกำลังการผลิตเกินดุล อยู่ค่อนข้างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมกลางน้ำอย่างรุนแรง จากอุตสาหกรรมกลางน้ำไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำปัจจุบันอุตสาหกรรมปลายน้ำมีการใช้วัตถุดิบไม้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ยางพาราเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิต หากมีการปรับเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบไม้ยางพาราใน ภาพรวมอุตสาหกรรมปลายน้ำในปัจจุบันสามารถรองรับได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการซื้อขาย คุณภาพวัตถุดิบและตลาดผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้ยางพาราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการของผู้บริโภคทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานของประเทศผู้บริโภคได้ทั้งใน อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่สำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง โดย

^{๑๕} วรารุณ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

โครงการได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็น สามารถแบ่งแผนงานออกเป็น ๓ ระยะ ระยะละ ๕ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะคือ ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ อุตสาหกรรมไม้อย่างพารา มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การจัดทำระบบการติดตามการผลิตและแปรรูป ไม้อย่างพารา หรือ Due Diligence System (DSS) และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ แนวทาง ปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้บริโภค ๒) มีคลัสเตอร์ธุรกิจไม้อย่างพาราที่เข้มแข็ง มี แนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การปรับโครงสร้างการบริหารภาคงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้อย่างพาราและพัฒนาด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ๓) ยกระดับธุรกิจไม้อย่างพาราสู่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการใช้ประโยชน์จากไม้อย่างพารา และการศึกษา ผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้อย่างพารา หลักประเทศไทยมีส่วนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำน้อยกว่าประเทศอื่นๆนอกจากนี้ยังมีการ จัดทำ ระบบฐานข้อมูลเพื่อค้นค้นหาปริมาณวัตถุดิบในบริเวณที่ต้องการรวมไปถึงข้อมูลประมาณการความ ต้องการวัตถุดิบไม้อย่างพาราของภาคอุตสาหกรรมจากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูป ไม

๔) ด้านระบบและรูปแบบการบริการ ด้านระบบการปลูกและการจัดการการบริการใน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ให้บริการทุกประเภทที่ชัดเจน นั่นคือ สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในกับ ลูกค้าที่มาใช้บริการ เพราะลูกค้าเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรง จะส่งเสริมให้ธุรกิจมีรายได้ สร้าง อาชีพให้พนักงานและธุรกิจดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้นผู้ให้บริการจึงควรปฏิบัติกับลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดหลักจริยธรรม ดังนี้

๑. ควรขายสินค้า หรือบริการ ให้กับลูกค้าด้วยราคาที่ เป็นธรรมและวางโครงสร้างกำไรตามความ เหมาะสม กับคุณภาพของสินค้าและบริการอย่างแท้จริง

๒. ควรรักษาคำมั่นสัญญา กับลูกค้าตามที่ตกลงกันอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของคุณภาพจำนวน ราคา เงื่อนไขความรับผิดชอบต่างๆ ตามจริง (ไม่ตักตักสร้างช่องว่าง)

๓. ควรโปร่งใสในการเจรจาต่อรอง ไม่สร้างกรอบครอบคลุมการตัดสินใจของลูกค้า เพียงเพื่อการ สร้างความได้เปรียบจากขนาดขององค์กร หรือชื่อเสียงมาเป็นเกณฑ์ในการต่อรอง เพราะสิ่งสำคัญในการ เจรจาต่อรองของคู่ค้าเราควรให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ

๔. ควรดูแลและให้ความสำคัญกับลูกค้าในทุกระดับ อย่างเท่าเทียมกัน ตามความ เหมาะสม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เช่น มีสินค้าจำนวนจำกัด ก็ควรยึดเรื่องคิว อย่าให้เกิดความแตกต่างในด้าน การบริการเพราะความสำคัญของงานบริการ คือ การสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

๕. ควรปฏิบัติกับลูกค้า ดังเช่นญาติมิตรของเรา เพื่อสร้างเงื่อนไขการเพิ่มราคาสินค้าด้วยเหตุผล เช่น การกักตุนสินค้า หรือการโฆษณาขายเชื่อ สร้างความเชื่อที่เอื้อต่อการเพิ่มราคาในธุรกิจเพียงเพราะ ต้องการเพิ่มราคาอย่างไม่เหมาะสม เป็นการเอาเปรียบลูกค้า

๖. ควรให้บริการกับลูกค้า ทั้งทางกาย วาจา และใจ อย่างเป็นมิตร สร้างมิตรต่อกันอย่างจริงใจ การสร้างคุณภาพในงานบริการนั้น ผู้ให้บริการในระดับต่างๆควรยึดมั่น หลักจริยธรรมอย่าง สม่าเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานในบทบาทใดก็ตาม ทั้งต่อลูกค้า พนักงานและสังคม

ซึ่งสอดคล้องกับ **สุนันทา ทวีผล**^{๑๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กล่าวถึง หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และบริการที่องค์กรจัดให้นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ มิฉะนั้นแล้วนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในการเอื้ออำนวยประโยชน์และบริการแล้วยังไม่คุ้มค่ากับการดำเนินงานนั้นๆ หลักความสม่ำเสมอ กล่าวคือ การให้บริการต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีใช้ทำๆ หยุด ๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติ หลักความเสมอภาค บริการที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หลักความประหยัด ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากเกินไปกว่าผลที่จะได้รับ และ หลักความสะดวก บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะปฏิบัติได้ง่ายสะดวก สบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้บริการหรือผู้ให้บริการมากเกินไป

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถที่จะสรุปได้ว่า การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการศึกษาการจัดการความสมดุลของภาคการบริการการพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคการบริการและการสร้างความสมดุลของภาคการบริการภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านการบริการ ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการบริการ ๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการบริการ การบริการและการอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการบริการ ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการบริการ และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการบริการ

๕) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการบริการ การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของชุมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูล การเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการภาคการบริการ และเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ในมุมมองการที่จะให้เกิดความสมดุลได้ในภาคการบริการมีความหลากหลายในด้านความคิดเห็น ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของชุมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูล การเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ซึ่งสอดคล้องกับ เลื่อมใส ใจแจ้ง^{๑๗} ได้เสนอแนวความคิดในการบริการประชาชนที่ดีและมีคุณภาพ ต้องอาศัยเทคนิค กลยุทธ์ ทักษะที่จะทำให้ชนะใจผู้รับบริการ ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งก่อนการติดต่อ ระหว่างการติดต่อและหลังการติดต่อโดยได้รับการบริการจากตัวบุคคลทุกระดับในองค์กร รวมทั้งผู้บริหารขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้การบริการที่ดี จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ติดต่อรับบริการเกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และสร้างภาพลักษณ์ ซึ่งจะมีผลในการใช้บริการต่าง ๆ ในโอกาสหน้าต่อไป

^{๑๖} กาญจนา คุ่มทรัพย์ การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี, (รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี), ๒๕๕๘, บดคัดย่อ.

^{๑๗} เลื่อมใส ใจแจ้ง. (2546). สมาคมสันติบาตรเทศบาลแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์. หน้า 31 -34

นอกจากนี้เขาได้เสนอแนวคิดการปรับกระบวนการพัฒนาศักยภาพการบริการเป็นเลิศของท้องถิ่นในการพัฒนาการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นที่จะต้องมีการปรับทัศนคติ วิธีคิด วิธีทำงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนดังกล่าวด้วยโดยยึดหลักบริการ

๕.๒.๒ การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของคนเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้กองงามไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพ และยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำความดีต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้น ก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกาย และวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต เรื่องจักรสูตรว่าด้วยจักร ๔ ว่า “ภิกษุทั้งหลาย จักร ๔ ประการนี้ ที่เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้ว ถึงความยิ่งใหญ่ความไพบูรณ์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย จักร ๔ ประการ คือ

ปฏีรูปเทสวาสะ (ความอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม) ๑ สัมปฐิสุปัสสะ (ความพึงพิงสัตบุรุษ) ๑ อุตตสัมมาปณิธิ (ความตั้งตนไว้ชอบ) ๑ ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้มีคุณงามความดีอันได้ทำไว้ก่อน)

จักร ๔ นี้ที่เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วย่อมมีผล เป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายผู้เพียบพร้อมแล้วถึงความยิ่งใหญ่ความไพบูรณ์ในภคทรัพย์ทั้งหลายไม่นานเลย. นรชนพึงอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม พึงทำอารยชนให้เป็นมิตร ถึงพร้อมด้วยความตั้งตนไว้ชอบ มีความดีอันได้ทำไว้ก่อนแล้ว ข้าวเปลือก ทรัพย์ยศเกียรติ และความสุขย่อมพร้งพรั่งมาสู่รชนผู้นั้น .

ที่สอดคล้องกับ สิริกานต์ ทองพูน คัมภีร์ ทองพูน และ คงทัต ทองพูน^{๑๘๘} ผลการวิจัยครั้งนี้ อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษา พบว่า.อัตลักษณ์ชุมชนบ้านลานคามีลักษณะที่จับต้องได้คือ.ด้านโบราณสถาน.ได้แก่ วัดลานคา.รอยพระพุทธรูปไม้ตะเคียนทอง.ศาลปู่เจ้าย่าเมือง.ด้านสถาปัตยกรรม.ได้แก่.สะพานแขวนบ้านลานคา.ด้านโบราณวัตถุ.ได้แก่.เรือศรีวันนา.อัตลักษณ์ชุมชนที่มีลักษณะจับต้องไม่ได้.คือ.ด้านวัฒนธรรมประเพณี.ได้แก่.ประเพณีวันสารทไทยพวน.ประเพณีทำบุญหลังบ้าน.ประเพณีสงกรานต์บั้งไฟไทยพวน.ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ.ได้แก่.การไหว้ปู่เจ้าย่าเมือง.ประเพณีกำฟ้า.หรือคำฟ้า.ด้านการแสดงและการละเล่น.ได้แก่.การรำวงย้อนยุค.การรำ

^{๑๘๘} สิริกานต์ ทองพูน คัมภีร์ ทองพูน และ คงทัต ทองพูน, (๒๕๖๓). อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี, proceedings, การประชุมหาทใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่๑๑, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๙๔๘

โหนดและการเติบโตแบบโลบ.แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ชุมชน.ควรมีแนวทาง.คือ.การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว.การจัดการสภาพแวดล้อม.การปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน.การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว.และการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ.รวมถึงการสร้างตราสินค้าของชุมชน

๕.๒.๓ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคการบริการของจังหวัดอุบลราชธานี การจัดการภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ผลไม้ ๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๕๕ ไร่ ในการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในอุบลราชธานีและการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ (๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์ (๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์ (๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ (๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี (๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี (๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๒) วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคการบริการของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นจาก คือ (๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น (๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น (๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล (๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการบริการ

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร รวมทั้งความมีเสถียรภาพของภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรด้วย

๓) การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการบริการ พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ (๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายามและเน้นเรื่องประสิทธิภาพ (๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์ (๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค (๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก

การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธ เป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีการสะสม และที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างไรเพื่อน คนมั่งมีควรจะกระจายทรัพย์สินสมบัติไปให้ผู้ยากไร้

๔) **เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี** แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคการบริการ ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิดความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการบริการ เพราะนโยบายการบริการส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตร และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารงานจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหาภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคการบริการในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาหารือร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคการบริการ ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีใจเสียสละ มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ^{๑๙} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย โดยมี

^{๑๙} วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

วัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาอุปสงค์และอุปทานไม้ยางพาราและจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย ๒) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและมาตรฐาน สากลที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน และ ๓) ศึกษาและจัดทำร่างแผนการบริหารจัดการไม้ยางพาราที่สอดคล้องกับดุลยภาพการผลิตทั้งกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และร่างแผนที่นำทางในการพัฒนาไม้ยางพาราแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน (อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ๔.๐)

ผลการศึกษาพบว่า จากอุตสาหกรรมต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมกลางน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำมีกำลังการผลิตเกินดุล อยู่ค่อนข้างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมกลางน้ำอย่างรุนแรง จากอุตสาหกรรมกลางน้ำไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำปัจจุบัน อุตสาหกรรมปลายน้ำมีการใช้วัตถุดิบไม้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ยางพาราเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิต หากมีการปรับเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบไม้ยางพาราใน ภาพรวมอุตสาหกรรมปลายน้ำในปัจจุบันสามารถรองรับได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการซื้อขาย คุณภาพวัตถุดิบและตลาดผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้ยางพาราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการของผู้บริโภคทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานของประเทศผู้บริโภคได้ทั้งใน อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่สำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง โดยโครงการได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็น สามารถแบ่งแผนงานออกเป็น ๓ ระยะ ระยะละ ๕ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะคือ ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไม้ยางพารา มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การจัดทำระบบการติดตามการผลิตและแปรรูปไม้ยางพารา หรือ Due Diligence System (DSS) และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้บริโภค ๒) มีคลัสเตอร์ธุรกิจไม้ยางพาราที่เข้มแข็ง มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การปรับโครงสร้างการบริหารภาคงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ยางพาราและพัฒนาด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ๓) ยกระดับธุรกิจไม้ยางพาราสู่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ยางพารา และการศึกษา ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้ ยางพาราหลักประเทศไทยมีสัดส่วนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำน้อยกว่าประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการ จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อค้นค้นหาปริมาณวัตถุดิบในบริเวณที่ต้องการรวมไปถึงข้อมูลประมาณการความต้องการวัตถุดิบไม้ยางพาราของภาคอุตสาหกรรมจากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปไม้

ดังนั้น การสร้างความชำนาญเฉพาะด้านและบริการที่แตกต่าง นับเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์คุณค่าแก่งานและบริการ (Value Creation) ของธุรกิจภาคบริการของประเทศ โดยอาศัยองค์ความรู้ วัฒนธรรมและความเป็นไทยเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ให้สามารถแข่งขันในระดับภูมิภาคได้ ดังนั้น แนวทางการปรับโครงสร้างภาคบริการ เพื่อบรรลุเป้าหมายให้ภาคบริการเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประเทศนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อมๆ กัน คือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการการพัฒนาบริการที่เน้นความแตกต่างและมีความโดดเด่นเฉพาะด้าน และการเพิ่มผลิตภาพของธุรกิจ นอกจากการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของธุรกิจแล้วการมุ่งไปสู่เป้าหมายในช่วงต้นไหนดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมชัดเจน มีกลไกการขับเคลื่อนที่เป็น เอกภาพ และมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) หรือ

การผลักดันนักลงทุนไทยที่มี ศักยภาพไปขยายการลงทุนในต่างประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจบริการที่ไทยมีศักยภาพสูง และกลุ่มธุรกิจใหม่ๆ ที่มีแนวโน้มการเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขและนโยบายการเปิด ตลาดเสรีภาคบริการในปัจจุบัน ที่ไทยจำเป็นต้องอาศัยเป็นช่องทางหนึ่งในการขยายฐานการผลิตและ การตลาดไปสู่ระดับภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นว่าการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคบริการในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านภาคการบริการ ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสอดคล้องกันเพื่อเกิดการพัฒนาสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นและมีความยั่งยืนของเกษตรกรต่อไป

๓. การสร้างความสมดุลเชิงพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๓.๒ การจัดการความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูล โดยพื้นที่ศึกษาใช้แบบเจาะจง เกี่ยวกับการจัดการความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านระบบการสร้างความมั่นคงด้านอุตสาหกรรม ระบบการสร้างความมั่นคงด้านอุตสาหกรรม ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรมีอาณาเขตชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย การมีเอกสารสิทธิของเกษตรกร เกษตรกรได้จัดสรรที่ดินของตนเองมีเอกสารสิทธิสำหรับการเกษตรที่ภาครัฐออกให้ ประกอบด้วย โฉนดที่ดินหรือเอกสารสิทธิอื่นๆที่ทางรัฐออกให้ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกร ซึ่งการมีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคอุตสาหกรรมได้ ระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรจึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและให้เกิดความสมดุลในภาคอุตสาหกรรมได้

นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางกลุ่มที่ไม่มีเอกสารสิทธิ แต่ก็ได้เข้าจับจองพื้นที่เพื่อทำเกษตร ซึ่งได้มีการเสียภาษีให้แก่ท้องถิ่นโดยท้องถิ่นได้ออกใบเสียภาษีให้ทำกิน (ภาษีดอกหญ้า) เช่น ใบ ส.ค.๑, ใบ ภ.บ.ท.๕ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้มีโอกาสมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องและสร้างความมั่นคงด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกรต่อไป ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับ **โสภณ ขมชาญ และคณะ**^{๒๐} ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มและการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ มีวัตถุประสงค์หลัก ๔ ด้าน คือ ๑) เพื่อรวบรวมนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มและนโยบายการจัดการที่ดินทำกินของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความสอดคล้องและความขัดแย้งระหว่างนโยบายทั้งสองด้านนี้ (๒) เพื่อทบทวนวิธีปฏิบัติในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มและการจัดที่ดินทำกินในอดีตถึงปัจจุบันรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค (๓) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับการศึกษากรณีการจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ เช่น ประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (๔) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มและการจัดที่ดินทำกินที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาวในอนาคตจากการศึกษาโดยการทบทวนนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มและนโยบายการจัดการที่ดินทำกิน บทเรียนจากต่างประเทศ

^{๒๐}โสภณ ขมชาญ และคณะ. ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มและการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ. (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ถึงแม้จะได้มีการกำหนดนโยบายอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และนโยบายการจัดที่ดินทำกินมาเป็นเวลากว่า ๗๐ ปีเศษแล้วก็ตาม นโยบายทั้งสองด้านยังคงมี ปัญหา พื้นที่ป่าไม้เหลือเพียง ๑๐๒.๒๙ ล้านไร่ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย ร้อยละ ๔๐ ของเนื้อที่ประเทศหรือ ๑๒๘ ล้านไร่ ในขณะเดียวกันยังคงมีผู้มีปัญหาที่ดินทำกิน ๓ กลุ่ม คือ ผู้ไร้กรรมสิทธิ์ ไร่อินที่ดินทำกิน และเช่าที่ดินจำนวนมาก อาจเป็นเพราะนโยบายและการดำเนินการในอดีตถึงปัจจุบันมิได้ครอบคลุมทั้งระบบ มีการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้หรือการจัดที่ดินทำกินโดยอิสระจึงมีความขัดแย้งเกิดขึ้นตลอดมา หากรัฐมีนโยบายที่จะอนุรักษ์พื้นที่ป่าไว้ให้ได้อ้อยละ ๔๐ ของเนื้อที่ของประเทศและต้องการจัดหาที่ดินทำกินให้กับประชาชนทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว จะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นใหม่โดยยึดนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้เป็นหลักและเชื่อมโยงไปกับนโยบายการจัดที่ดินทำกินที่อาจกำหนดทางเลือกขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตซึ่งจะเป็นการ แก้ไขปัญหาได้ทั้งการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และจัดที่ดินทำกินควบคู่กันไปเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ขึ้น ๓ ด้าน คือ (๑) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (๒) ยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ และ (๓) ยุทธศาสตร์ด้านการจัดที่ดินทำกิน และสอดคล้องกับ **สายบัว เข้มเพชรและสำรวย ผัดผล**^{๒๑} ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อทำแผนที่และข้อมูลประกอบที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้ในช่วงปี ๒๕๓๐-๒๕๕๖ ๒) เพื่อนำร่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินและจัดทำแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่นำร่อง ๑๕ ตำบล และ ๓) เพื่อพัฒนากลไกระดับตำบลเพื่อจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม และการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีเขตการปกครอง ๑๕ อำเภอ ๙๙ ตำบล มีพื้นที่ประมาณ ๗,๖๕๑,๗๓๘ ไร่ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ รัฐบาลไทยได้กำหนดและประกาศเขตพื้นที่จังหวัดน่านให้เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ๖,๕๔๑,๖๙๖ ไร่ นอกจากนั้นพื้นที่ป่าจังหวัดน่านถือว่าเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญโดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าจังหวัดน่านมีพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑A อยู่ ๓,๔๒๖,๖๒๐ ไร่ ป่าต้นน้ำของจังหวัดน่านนี้มีส่วนสำคัญในการผันน้ำลงสู่ที่ราบลุ่มภาคกลางกว่า ๒๐% เนื่องจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับจังหวัดน่านกว่า ๒๐ ปีที่ผ่านมาทำให้จังหวัดน่านสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะเขตป่าไม้ที่อยู่ในเขตประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และป่าในเขตชั้นลุ่มน้ำ ๑A ด้วยเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับจังหวัดน่านในช่วงที่ผ่านมาดังกล่าวดังกล่าวได้ ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางกายภาพ (การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้) ชีวภาพ (ความหลากหลายทางชีวภาพ) เศรษฐกิจและสังคม ทั้งต่อชุมชนเมืองและชุมชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินจากโครงการ “การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดน่าน” พบว่า ปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และผืนป่าต้นน้ำชั้น ๑A มิได้เกิดขึ้นและมีความรุนแรงในทุกตำบล จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าพื้นที่ระดับตำบลที่มีการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้จากช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งเป็นปีที่ประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดน่าน ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มากกว่า ๕๐% ได้แก่ ตำบลดู่พงษ์ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา ตำบลจอมจันทร์ ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม และ

^{๒๑} สายบัว เข้มเพชร และสำรวย ผัดผล. การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน. (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

ตำบลสกาต อำเภอบัว ซึ่งการวิเคราะห์พบว่าพื้นที่ป่าที่สูญเสียไปนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยวบนที่สูงโดยเฉพาะข้าวโพดที่เกษตรกรปลูกเป็นพืชเดียว

ในส่วนของผลการวิเคราะห์การพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑ A นั้น พบเช่นเดียวกันว่าแต่ละตำบลมีเปอร์เซ็นต์การสูญเสียพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑ A ที่ต่างกัน ทั้งนี้ด้วยสาเหตุหลักสองประการได้แก่ การกระจายตัวของพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑ A ที่มีความหลากหลายในพื้นที่ และการบุกรุกพื้นที่ป่าของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ของแต่ละตำบลที่ไม่เหมือนกัน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ตำบลที่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้ในการทำการเกษตรบนที่สูงในพื้นที่ป่าต้นน้ำชั้น ๑ A (ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๐๗-๒๕๑๓) มากกว่า ๕๐% ได้แก่ ตำบลไหล่นาน อำเภอเวียงสา ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผาและตำบลสกาต อำเภอบัว จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว นักวิจัยได้ส่งต่อให้คณะนักวิจัยในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการการจัดทำแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Land Use Planning: PLP) ใน ๑๕ ตำบลที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตำบลนำร่อง ซึ่งการจัดทำแผนชุมชนมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้ ๑) การค้นหาและกลไกทำงานระดับพื้นที่ ๒) ศึกษา สำรวจและรวบรวมข้อมูล ๓) วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ๔) พัฒนาและยกร่างแผนชุมชนด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน และ ๕) การคืนข้อมูลและประชาสัมพันธ์แผนชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่นำร่อง ๑๕ ตำบล ได้มีการนำภาพถ่ายไปใช้ประโยชน์ เพื่อการอภิปรายและกำหนดขอบเขตรายแปลงของพื้นที่ทำกิน ขอบเขตพื้นที่ป่า แหล่งน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และการบริหารจัดการการรับมือกับภัยพิบัติ ดังนั้นจึงนำไปสู่กระบวนการการจัดทำกลไกแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งเป็นระยะก่อตัว ระยะสร้างทีม และการนโยบายนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และขยายผลต่อไปยัง ๓๔ ตำบล รวมถึงการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วย “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมที่ยั่งยืนระดับอำเภอและระดับตำบล ตามวาระจังหวัดน่าน “สร้างเมืองน่านน่าอยู่คู่ป่าต้นน้ำ”

๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านอุตสาหกรรม ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุนและทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้างตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตรที่สำคัญ ๒ ทาง คือ ๑) ครอบครัวยุโรปเป็นรากฐานสำคัญในการให้การสนับสนุน ความเข้าใจของสมาชิกในครอบครัวยุโรปเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพและเหลือไว้ขาย ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น แหล่งสนับสนุนทักษะทางวิชาการ เงินทุนและสินเชื่อสำหรับป่าชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ได้ให้การสนับสนุนป่าชุมชนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลป่า ซึ่งสอดคล้องกับ **ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ**^{๒๒} ได้ศึกษาเรื่อง ตัวชี้บ่งชี้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์และจำแนกสถานภาพตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ที่เป็นข้อจำกัดในการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC ในประเทศไทย ๒) เพื่อจัดทำข้อมูลสำหรับพิจารณา ทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่งชี้ (Indicators) ของ FSC (Adapt) ให้เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และข้อมูล

^{๒๒} ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ. ตัวชี้บ่งชี้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

สนับสนุนการยืนยันในการไม่ควรใช้ในการตรวจประเมินการรับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) และ ๓) เพื่อกำหนดตัวชี้บ่ง (Indicators) ของ FSC ที่เหมาะสมกับบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในกรณีที่ต้องทบทวนและปรับปรุง

ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์และจำแนกสถานภาพตัวชี้บ่งที่เป็นข้อจำกัดในการรับรองมาตรฐานการจัดการป่าไม้ของ FSC ในประเทศไทย โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และจำแนกประเด็นความไม่สอดคล้องจาก Major CARs และ Minor CARs หลักฐานที่เกิดความไม่สอดคล้อง (Non-Conformities) และหลักฐานที่ใช้ในการปิดประเด็นความไม่สอดคล้องของ Major CARs และ Minor CARs ในการรับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๑ บนพื้นฐาน Principle & Criteria & Indicator พบว่ามี Major CARs และ Minor CARs ทั้งสิ้น ๓๔ และ ๑๗๓ ครั้ง ตามลำดับ โดยพบว่า หลักการที่ ๘ (MONITORING AND ASSESSMENT) พบ Major CARs มากที่สุด จำนวน ๑๑ ครั้ง รองลงมาได้แก่ หลักการที่ ๒ (WORKER'S RIGHTS AND EMPLOYMENT CONDITIONS) พบ Major CARs จำนวน ๘ ครั้ง ส่วน Minor CARs พบว่า ในหลักการที่ ๒ มีจำนวน Minor CARs มากที่สุด คือ ๓๗ ครั้ง รองลงมาได้แก่ หลักการที่ ๘ พบ Minor CARs จำนวน ๓๕ ครั้งและได้ดำเนินการจำแนกประเด็นความไม่สอดคล้อง ของ Major CARs และ Minor CARs ในระดับตัวชี้บ่งเป็น ๓ กลุ่ม โดยพิจารณาจากข้อมูลการวิจัยที่ผ่านมาและข้อมูลการตรวจสอบพื้นที่จริงได้ ดังนี้ ๑) กลุ่มที่สามารถปฏิบัติตามข้อเสนอของตัวชี้บ่งโดยไม่ต้องปรับปรุง (Adopt) มีทั้งสิ้น ๒๐๒ ตัวชี้บ่ง ๒) กลุ่มที่ต้องทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่ง (Adapt) มีจำนวน ๙ ตัวชี้บ่ง และปรับปรุงข้อมูลสนับสนุนจำนวน ๓ ประการ และ ๑ Annex และ ๓) กลุ่มที่ไม่ควรใช้ในการตรวจประเมินการรับรอง การจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) พบว่า ไม่มี

ส่วนการจัดทำข้อมูลสำหรับพิจารณาทบทวนและปรับปรุงตัวชี้บ่ง (Indicators) ของ FSC (Adapt) ให้เหมาะสม โดยจัดทำประเด็นวิจัยได้จำนวน ๑๓ ประเด็น ประกอบด้วยจำนวน ๙ ตัวชี้บ่งและปรับปรุงข้อมูลสนับสนุนจำนวน ๓ ประการ และ ๑ Annex ส่วนกลุ่มที่ไม่ควรใช้ในการตรวจประเมินการรับรองการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย (Drop) พบว่า ไม่มีประเด็นวิจัยในกลุ่มนี้และในเบื้องต้นได้วิเคราะห์และสรุปผลจำนวน ๑ ประเด็น คือ การศึกษาวิเคราะห์ประเภทของที่ดินที่สามารถเข้าสู่ระบบการตรวจรับรอง และวิเคราะห์รายชื่อกฎหมายในประเทศไทยที่ควรใช้ในการตรวจรับรองมาตรฐานการจัดการป่าไม้ ได้ผลการศึกษาจำนวน ๒ ประการ ดังนี้ ๑) ลักษณะของที่ดินสวนยางพาราที่สามารถขอการรับรองการจัดการป่าไม้ และ ๒) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองการจัดการป่าไม้ จำแนกตาม Annex A: Minimum list of applicable laws, regulations and nationally-ratified international treaties, conventions and agreements

๓) ด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม โครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างให้เกิดความสมดุลด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายหลายระดับ แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกีดกันคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด หรือกรณีการขออนุญาตการใช้เลื่อยยนต์ (จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับให้เกษตรกรผู้

ปลูกป่าสามารถใช้เลื่อยยนต์ในการนำไม้มาแปรรูป) ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ^{๒๓} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิต และการใช้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์

๑) ศึกษาอุปสงค์และอุปทานไม้ยางพาราและจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย ๒) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน และ ๓) ศึกษาและจัดทำร่างแผนการบริหารจัดการไม้ยางพาราที่สอดคล้องกับดุลยภาพการผลิตทั้งกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และร่างแผนที่นำทางในการพัฒนาไม้ยางพาราแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน (อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ๔.๐)

ผลการศึกษาพบว่า จากอุตสาหกรรมต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมกลางน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำมีกำลังการผลิตเกินดุล อยู่ค่อนข้างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมกลางน้ำอย่างรุนแรง จากอุตสาหกรรมกลางน้ำไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำปัจจุบัน อุตสาหกรรมปลายน้ำมีการใช้วัตถุดิบไม้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ยางพาราเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิต หากมีการปรับเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบไม้ยางพาราใน ภาพรวมอุตสาหกรรมปลายน้ำในปัจจุบันสามารถรองรับได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการซื้อขาย คุณภาพวัตถุดิบและตลาดผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้ยางพาราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการของผู้บริโภคทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานของประเทศผู้บริโภคได้ทั้งใน อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่สำหรับ อุตสาหกรรมปลายน้ำจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง โดยโครงการได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็น สามารถแบ่งแผนงานออกเป็น ๓ ระยะ ระยะละ ๕ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะคือ ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ อุตสาหกรรมไม้ยางพารา มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การจัดทำระบบการติดตามการผลิตและแปรรูป ไม้ยางพารา หรือ Due Diligence System (DSS) และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้บริโภค ๒) มีคลัสเตอร์ธุรกิจไม้ยางพาราที่เข้มแข็ง มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การปรับโครงสร้างการบริหารภาคงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ยางพาราและพัฒนาด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ๓) ยกระดับธุรกิจไม้ยางพาราสู่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ยางพารา และการศึกษา ผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้ ยางพาราหลักประเทศไทยมีส่วนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำน้อยกว่าประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการ จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อค้นค้นหาปริมาณวัตถุดิบในบริเวณที่ต้องการรวมไปถึงข้อมูลประมาณการความ ต้องการวัตถุดิบไม้ยางพาราของภาคอุตสาหกรรมจากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูป ไม้

๔) ด้านระบบและรูปแบบอุตสาหกรรม และการจัดการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีการคัดเลือกประเภทของไม้ที่ปลูก การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์ควบคู่กับการพัฒนาเกษตร

^{๒๓} วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิต และการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

เลี้ยงชีพแบบยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ ระบบการปลูกและการดูแลความหลากหลายทางชีวภาพที่รักษาความสมดุลและพึ่งพาซึ่งกันและกันของธรรมชาติ สามารถแยกออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ ปลูกไม้มีค่าแซมด้วยพืชเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงชีพและเลี้ยงสัตว์ ได้แบ่งพื้นที่ในการปลูกป่า ในเชิงระบบนิเวศ ใช้ไม้มีค่าที่ปลูกเป็นไม้ที่เลี้ยงพืชอื่นที่ปลูกแซมเพื่อสร้างรายได้ในระยะสั้นที่ไม้มีค่ายังไม่สามารถตัดมาใช้ประโยชน์ เน้นเรื่องสภาพแวดล้อมการพึ่งพากันของธรรมชาติ

รูปแบบที่ ๒ ปลูกไม้มีค่าพร้อมกับเพาะเชื้อเห็ด เก็บไข่มดแดงและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะมีการวางแผนการปลูกไม้อย่างมีระบบ โดยการจัดสรรปลูกไม้ที่มีค่า เช่น ไม้พยุง ไม้ยาง ไม้สักทอง ฯลฯ และมีการปลูกพืชไร่เพื่อเลี้ยงชีพ และการเพาะเชื้อเห็ดเพื่อเป็นรายได้ในครอบครัว

รูปแบบที่ ๓ ปลูกไม้มีค่าโดยไม่ปลูกพืชอื่นแซม เกษตรกรบางคนมีที่ดินว่างเปล่า ก็มีการปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้ยืนต้น เช่น ไม้พยุง ไม้สักทอง ไม้ประดู่ ไม้แดง ฯลฯ เพื่อใช้ในระยะเวลาหรือเพื่อขายในอนาคต โดยไม่มีการปลูกพืชอย่างอื่นเลย

ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา คัมภีร์^{๒๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ป่าชุมชนคือรูปแบบของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนท้องถิ่นการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการป่าชุมชนบ้านดอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอดงรัก จังหวัดอุบลราชธานีว่ามีเงื่อนไขของการจัดการป่าชุมชนอย่างไรจึงนำไปสู่ความสำเร็จและมีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมโดยการสังเกตการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลข่าวสารหลักที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการป่าชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำมาสังเคราะห์เพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านดอนหมูมีกระบวนการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนำวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นทุนทางสังคมที่เข้มแข็งผสมผสานกับการจัดการป่าชุมชนตามหลักทฤษฎีการจัดการป่าชุมชนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบผ่านการทำวิจัยชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนชุมชนมีกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเข้ากับพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตอุตสาหกรรม ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากอุตสาหกรรม คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด การพัฒนาต่อยอดมูลค่าผลผลิตจากเนื้อไม้ที่เป็นผลผลิต ให้ครบวงจรในด้านการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีพัฒนาห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาสร้างสรรค์วิสาหกิจอื่นที่เชื่อมโยงจากห่วงโซ่การแปรรูป การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและตลาด ระยะหลายปีก่อนที่เกษตรกรจะใช้ประโยชน์จากไม้มีค่าที่ปลูกได้ เกษตรกรจำเป็นต้องมีรายได้อื่นเพื่อเลี้ยงชีพควบคู่ไปกับการดูแลไม้มีค่าให้เจริญเติบโต เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกพืชเศรษฐกิจแซมป่าที่ปลูกและมีรายได้ผลได้จากผลผลิตระยะสั้น ได้ผลผลิตจากไม้ผลที่โตในป่าโดยเฉพาะกล้วยและสมุนไพรรวมถึงจะมีโรงงานเพื่อรองรับผลผลิตจากป่าไม้ แต่ยังไม่สามารถที่จะดึงดูดให้เกษตรกรมีการปลูกป่าเพื่อขายได้ เพราะ

^{๒๔} กาญจนา คัมภีร์ การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี, (รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี), ๒๕๕๘, บดคัดย่อ.

ราคาต้นทุนที่ไม่คุ้มกับการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับ**ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา และคณะ**^{๒๕} ได้ศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาในปัจจุบันของวงจรธุรกิจไม้สักและไม้มีค่าของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปที่ปลูกในที่ดินของตนเอง ศึกษาการใช้ประโยชน์จากไม้ในประเทศและการส่งออก วิเคราะห์นโยบาย กฎหมายและองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับไม้สักและไม้มีค่าทั้งระบบ วิเคราะห์ปัญหาของการผลิตไม้สักและผลิตภัณฑ์จากไม้สักหรือไม้มีค่าและสาเหตุตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การปลูก การตัด การนำเคลื่อนที่ การแปรรูป การจำหน่าย การส่งออกและการนำเข้า และจัดทำข้อเสนอเพื่อปรับปรุงนโยบาย กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่าการลงทุนในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์ มีความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ คุ้มทุน และมีผลตอบแทนในทางบวกกับสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมและพบว่าการปลูกต้นสักหลายรูปแบบและต่างวัตถุประสงค์ คือ การปลูกเพื่อการพาณิชย์โดยตรง การปลูกแบบผสมผสานหรือวนเกษตร การปลูกตามหัวไร่ ปลายนา การปลูกโดยชุมชน และการปลูกโดยหน่วยงานของรัฐ เงื่อนไขของความคุ้มทุนขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกที่มีความเหมาะสม พันธุ์ไม้สัก ระบบการเกษตรกรรมและการป้องกันการลักลอบตัดไม้ ไม้ที่ปลูกไม่จำเป็นต้องใช้ เวลายาวนานถึง ๕๐ ปี เพราะอาจไม่คุ้มทุนและมีความเสี่ยงสูงและแนวโน้มปัจจุบันนี้มีการใช้ไม้สักอายุน้อยกว่า ๓๐ ปีมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นภาครัฐควรกำหนดนโยบายและมีแผนการผลิตที่ชัดเจนในแผนพัฒนาป่าไม้แห่งชาติ เพื่อควบคุมอุปสงค์และอุปทานให้สมดุลหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปลูกไม้เศรษฐกิจเพื่อการค้าเพื่อสนับสนุนและลดอุปสรรคของชุมชนและประชาชนในการปลูกและขายไม้สักและไม้เศรษฐกิจอื่น ควรจัดให้มีองค์กรเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการปลูกไม้สักและไม้มีค่าอื่นเชิงพาณิชย์ เป็นการเฉพาะและต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านการผลิตจำหน่าย และราคาของไม้และไม้มีค่า มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ จัดให้มีตลาดกลางเพื่ออำนวยความสะดวกและสะท้อน ระดับราคาที่เป็นจริงและสนับสนุนให้มีระบบการตรวจสอบย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชนและชุมชน ต้องร่วมกันพัฒนาเทคโนโลยีการปลูกไม้สักอย่างต่อเนื่องและควรต้องพัฒนาเทคโนโลยีเกี่ยวกับ Electronic Platform ในการระดมทุนระยะยาวให้ผู้ลงทุนผู้ปลูกและผู้ประกอบการ รัฐควรมีนโยบายในการประกันความเสี่ยงของผู้ปลูกและอาจให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัยบางส่วนเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ควรแก้ไขปัญหาให้กับไม้สักหรือไม้มีค่าที่ได้มีการปลูกโดยการส่งเสริมของรัฐอยู่แล้ว แต่ไม่สามารถตัดหรือนำไม้เคลื่อนที่ออกได้ เนื่องจากปัญหาข้อกฎหมายของที่ดินหรือระเบียบปฏิบัติอื่นของทางราชการและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินที่เกี่ยวกับการปลูกและตัดฟันไม้สักหรือไม้มีค่า รวมทั้งสิทธิในที่ดินของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับระบบนิเวศทางกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ต่อสาธารณชน เพื่อความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการปลูกไม้เพื่อการค้าและการปลูกไม้เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถที่จะสรุปได้ว่า การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการศึกษาการจัดการความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมและการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านระบบการสร้าง ความมั่นคงด้านการเกษตร ๒) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการเกษตร ๓) ด้านโครงสร้าง

^{๒๕} ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยาและคณะ. ความเป็นไปได้ในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์, (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

กฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวยด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรม ๔) ด้านระบบการเกษตร ๕) ด้านการมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตการเกษตร และ ๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการเกษตร

๖) ด้านธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมการอุตสาหกรรม การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของชุมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ

ในมุมมองการที่จะให้เกิดความสมดุลได้ในภาคอุตสาหกรรมมีความหลากหลายในด้านความคิดเห็น ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า ในหลักของพระพุทธศาสนา ธรรมะคือธรรมชาติ มีสติ มีชีวิตรอด ต้นไม้ก็เช่นกัน เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี ทุกอย่างพึ่งพาอาศัยกัน” การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมปลูกป่าเชิงพาณิชย์ แนวคิดของเกษตรกรต่อผลลัพธ์ของการจัดการปลูกป่ามีความหลากหลาย ได้แก่ การมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ธรรมชาติต้องพึ่งพาอาศัยกันและมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยป่า การที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกป่าเพื่อครองชีพมาเป็นเพื่อเชิงพาณิชย์นั้น กลไกราคาและด้านตลาดมีส่วนสำคัญที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกปลูกป่าให้มีความสนใจที่จะมีการดำเนินการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ได้นอกจากนั้นจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วนของชุมชนในรูปของกลุ่มสมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงิน และความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการปลูกป่าของชุมชนพุทธเกษตรและเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในการจัดการธุรกิจ เกษตรกรส่วนหนึ่งคาดหวังประโยชน์จากไม้ค่าที่ปลูกในอนาคต แม้ว่าคนในท้องถิ่นบางส่วนไม่สนใจ มองเป็นเรื่องไม่ปกติ เสียหายที่ดินทำกินที่ถูกนำไปใช้ในการปลูกป่า แต่ก็มีกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มที่ได้ความสุขจากการดูแลและเห็นการเจริญเติบโตของต้นไม้ ได้ใช้ไม้ในอนาคต ได้หญ้าและผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจที่ปลูกแทรก” “แม้ในระยะแรกชุมชนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการปลูกป่า แต่เมื่อป่าเริ่มมีผลผลิตจากป่า ชุมชนเริ่มให้ความสนใจ” เห็นว่า “ปลูกป่าเป็นการออมเพื่อขายที่ดินพร้อมต้นไม้ในวัยชรา” เป็นคนรักต้นไม้ คงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่าในช่วงอายุของตน คิดว่าปลูกเพื่อเป็นทุนของลูกหลานในอนาคต” ปลูกไว้เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์” และเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งปลูกป่าด้วยความรักเป็นหลัก ตนเองมีความรัก รักต้นไม้ รักธรรมชาติ มีความเพียรในการปลูกป่า” “รักการปลูกต้นไม้ อากาศดี จะเพิ่มที่นาในการปลูกป่า” แม้ว่าคนในท้องถิ่นไม่สนใจ มองเป็นเรื่องไม่ปกติ เสียหายที่ดินทำกินที่ถูกนำไปใช้ในการปลูกป่า แต่ตนเองรักต้นไม้ ต่อไปจะใช้ที่นาขยายการปลูกป่าเพิ่มขึ้น”สามารถสรุปสาเหตุที่เกษตรกรถอนตัวจากการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ ดังนี้

- เสียหายพื้นที่ที่เคยทำนา และต้องใช้ระยะเวลานานในการปลูกป่า
- ไม่สามารถรอผลจากการปลูกป่าได้
- ระบบน้ำไม่เพียงพอและ ขาดระบบการจัดการน้ำทั่วถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและคาดว่าจะอาจเกิดขึ้นในอนาคต
- มีกลุ่มทุนอุตสาหกรรมป่าไม้ แต่ไม่มีความขัดแย้ง

-ปัญหาการเผาถ่านจากไม้โตเร็วที่ปลูกในปัจจุบันที่ต้องแก้ไขเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ

-เมื่อไม้ต้องการนำไม้ที่ปลูกไปแปรรูป แม้ว่ากฎหมายป่าไม้ (มาตรา ๗) จะอนุญาตให้สามารถตัดไม้ได้ก็ตาม แต่ข้อกั่วงวลคือข้อจำกัดในการตัด เช่น เมื่อจะตัดไม้ จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องจ้างผู้ที่มีใบอนุญาตในการตัด เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับ **จินตนา กลิ่นนัท**^{๒๖} ได้ศึกษาถึงเรื่อง สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการสืบเนื่องจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ ” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำแก่เยาวชนในพื้นที่ปลายน้ำ คลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง อันมีสาเหตุเนื่องจากในสภาพปัจจุบัน พื้นที่ปลายน้ำคลองท่าแนะมีทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย ทางผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และนักวิจัยชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและพบว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ส่งผลให้คนขาดจิตสำนึกและมองเห็นว่าโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งหลังจากการดำเนินการวิจัย ในระยะแรกเสร็จสิ้นผู้วิจัยพบว่ายังคงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “สื่อสร้างสรรค์” ซึ่งจากการสังเกตและซักถาม นักวิจัยชุมชน ครู ในมุมมองของการใช้สื่อประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “สื่อรักษ์น้ำ” ทั้งนี้ผู้วิจัย นักวิจัยชุมชนเห็นว่าควรมีการขยายผลการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างและเน้นย้ำให้เยาวชนคนปลายน้ำเกิดจิตสำนึกรักษ์น้ำอย่างยั่งยืนต่อไป กระบวนการสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำได้นำเสนอผ่านรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรมทั้ง ๔ แผน ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม “นิทาน ป. ปลา” “หุ่นมือรักษ์น้ำ” “คลิปรักษ์น้ำ” และ “สื่อ(สาร)รักษ์น้ำ” โดยที่ผลการวิจัย พบว่า ทุกแผนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความชัดเจน และด้านความง่ายต่อการนำไปใช้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการวิจัยสื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนคนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕.๒.๒ การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

ในการพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่จะสามารถให้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสมดุลและมีความเหมาะสมนั้น จะต้องรู้จักรูปแบบการทำเกษตรกรรมในบริบทต่างๆก่อนที่จะพัฒนาและสร้างให้เกิดความสมดุลได้ ในการทำเกษตรกรรมโดยทั่วไปแต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบการทำเกษตรที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

๑) การทำอุตสาหกรรมของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในการทำเกษตรแต่ละพื้นที่ในอุบลราชธานี ย่อมมีความแตกต่างกันไป สามารถจำแนกรูปแบบการทำเกษตรแบบต่างๆเพื่อพัฒนาให้เกิดผลผลิตที่สมบูรณ์และพัฒนาสร้างความสมดุลในภาคเกษตรให้เกิดความยั่งยืน จึงมีรูปแบบการเกษตร คือ (๑) รูปแบบการทำไร่แบบหมุนเวียน ๒) รูปแบบการทำระบบเกษตรผสมผสาน ๓) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบไร่นาป่าผสม ๔) รูปแบบการทำเกษตรแบบระบบวนเกษตร ๕) รูปแบบการทำเกษตรธรรมชาติ

^{๒๖}จินตนา กลิ่นนัท, สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง, วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ ๓๕(๒) พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๐, หน้า บทคัดย่อ

เป็นระบบเกษตรกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ๖) รูปแบบระบบเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ๗) รูปแบบการทำเกษตรกรรมประณีตเป็นรูปแบบเกษตรกรรมทางรอดที่เกิดจากการการระดมความคิดของปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสาน ๘) รูปแบบการเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ ๙) รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ มักหมายถึงการทำเกษตรอินทรีย์เต็มรูปที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิตมากกว่าเกษตรอินทรีย์ทั่วไป หรือเน้นจำนวนชนิดและปริมาณของสารอาหารธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับร่างกายในผลผลิต

สรุปได้ว่าจากรูปแบบการทำเกษตรของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะทำการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นเบื้องต้น และมีการทำเกษตรแบบแนวเดียวกัน คือการปลูกพืชทางการเกษตรที่คล้ายๆกัน ในบางปีมีผลผลิตที่ล้นตลาด จึงทำให้ราคาพืชผลตกต่ำ จึงเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนตลอดจนชุมชนต้องหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกิดความสมดุล

๒) แนวทางการส่งเสริมพัฒนาสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความสมดุลในด้านการผลิตและความต้องการของตลาดในส่วนของพาณิชย์จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้มีการส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด ร่วมกิจกรรม“ดำนานา ข้าวแสงแรก อุบลราชธานี” ณ บริเวณ นาข้าวข้างวัดศรีโพธิ์ชัย บ้านท่าไห ต.ท่าไห อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี การสาธิตการผลิตและแปรรูปข้าวแสงแรกและการลงแขกดำนาข้าวแสงแรก ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์แสงแรกของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่จะสามารถทำให้เกิดความสมดุลทั้งในภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี กระบวนการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรม ที่หอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เช่น การประกวดข้าวหอมมะลิของจังหวัดอุบลราชธานี ปีการเพาะปลูก ๒๕๖๕ และมีการส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดีและสร้างต้นแบบเกษตรกร รวมถึงส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิขึ้นเลิศให้เป็นไปตามมาตรฐานเชิงพาณิชย์ อีกทั้งเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดอุบลราชธานี

๓) การพัฒนาและสร้างความสมดุลตามแนวพุทธ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่างๆดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและเจริญยิ่งขึ้นไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของเราอีกประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึง คุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่างๆ ให้งอกงาม ไพบูลย์ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชีวิตตลอดจนถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพและยังได้เอื้ออำนวยแก่การทำกิจต่างๆ ที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป พร้อมกันนั้นก็ยังเป็นการฝึกอบรมชีวิตด้านกาย และวาจา ใจ ของบุคคลนั้น ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ในสภาพที่เกื้อกูลกัน สมาชิกแต่ละคนนอกจากจะสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีแล้ว ยังมีโอกาสที่จะกระทำความดีหรือเข้าถึงสิ่งมีค่าสูงขึ้นไปอีกด้วย คุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดีหรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดี

อยู่ด้วยดี เป็นส่วนร่วมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ **อดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ**^{๒๗} ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการศึกษารูปแบบและการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษารูปแบบและขั้นตอนในการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย ๒) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและส่งเสริมการออกพันธบัตรป่าไม้ในประเทศไทย ๓) จัดทำข้อเสนอแนะรูปแบบและแนวทางการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ผลการศึกษารูปแบบพันธบัตรป่าไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าและรักษาระบบนิเวศป่าไม้ที่เหมาะสมสำหรับบริบทของสังคมไทยควรมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่งการดำเนินงานด้านพันธบัตรป่าไม้ต้องมีกฎหมายรองรับและการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและการออกพันธบัตรป่าไม้ดังนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือการออกกฎหมายจัดตั้งองค์กรนี้เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการออกพันธบัตรป่าไม้ได้และสร้างกลไกที่เป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีกฎหมายเป็นของตนเองสามารถออกพันธบัตรเพื่อระดมทุนได้ที่ได้จากผู้ลงทุนไปสนับสนุนกิจกรรมในการปลูกป่าและดูแลรักษาป่าเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและจ่ายผลตอบแทนให้แก่นักลงทุนตามสัญญา รวมทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างไรก็ตาม การจัดตั้งองค์การมหาชนเพื่อทำหน้าที่ออกพันธบัตรยังมีความยุ่งยากและอุปสรรคในการดำเนินการซึ่งต้องใช้เวลาในการจัดตั้ง ประการที่สอง การดำเนินการที่เน้นให้คนอยู่ร่วมกับป่าเนื่องจากป่าที่ถูกทำลายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติส่วนมากมีคนครอบครองพื้นที่อยู่แล้ว โดยการปลูกป่าเพิ่มที่เน้นรูปแบบที่ไม่ต้องย้ายคนออกจากพื้นที่แต่จ้างเป็นแรงงานในการปลูกและบำรุงรักษาป่าและให้มีส่วนร่วมในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการรูปแบบการดำเนินการปลูกป่าและการดูแลพื้นที่ป่าไม้ภายใต้การจัดการป่าชุมชน การปลูกป่าเศรษฐกิจหรือการปลูกสวนป่า เพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิตและให้บริการทางสังคมที่ดีแก่ชุมชนในพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์เต็มศักยภาพและสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นด้วย ประการที่สาม การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบปัจจุบันให้อื้ออำนวยต่อการดำเนินการป่าไม้เชิงพาณิชย์ เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานพันธบัตรป่าไม้และประการที่สี่การจัดเก็บรายได้จากผู้ที่ได้ประโยชน์จากการ ปลูกป่าหรือฟื้นฟูสภาพป่า โดยผลตอบแทนทางการเงินของป่าไม้ตลอดอายุพันธบัตรจึงต้องมีความคุ้มค่าและสามารถนำไปจ่ายผลตอบแทนให้กับผู้ซื้อพันธบัตรเมื่อครบกำหนดเวลาได้โดยหลีกเลี่ยงการดำเนินการ มีผลกระทบต่อกลุ่มประชาชนที่มีรายได้ต่ำ ทั้งนี้เพื่อให้มูลค่าผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกป่าเบื้องต้นที่คุ้มค่าตลอดอายุพันธบัตร ๑๕ ปีในพื้นที่ป่าปลูก ๑.๐๕ ล้านไร่ต้องจัดเก็บรายได้จากหลายแหล่ง ได้แก่ ๑) รายรับจากการทำไม้อย่างยั่งยืน โดยประเมินปริมาณเนื้อไม้จากป่าที่ปลูกขึ้นใหม่และมีการตัดไม้หมุนเวียนแบบยั่งยืน และลดการนำเข้าไม้ซึ่งทำให้มีรายได้จากการทำไม้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ๒) รายรับจากการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคป่าไม้โดยประเมินจากความสามารถในการเก็บกักคาร์บอนในพื้นที่ป่าที่ปลูกเพิ่มในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งนำคาร์บอนเครดิตไปขายในตลาดคาร์บอน ๓) รายรับจากประโยชน์ที่มีสภาพต้นน้ำดีขึ้น เช่น การเก็บค่าน้ำโดยหักจากราคาค่าน้ำปกติจากผู้ใช้น้ำรายใหญ่ โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม และผู้ให้บริการน้ำในภาคประชาชนในช่วงฤดูแล้ง ๔) รายรับจากงบประมาณด้านการป้องกันปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ซึ่งเงินที่ประหยัดได้ในการแก้ปัญหา น้ำท่วมและน้ำแล้งจะลดลงเมื่อสภาพป่ามีความสมดุลมากขึ้น ๕) รายรับจากการเก็บภาษีคาร์บอนจากการใช้น้ำมัน

^{๒๗} อดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ. แนวทางการศึกษารูปแบบและการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

เชื้อเพลิงที่ผลิตจากฟอสซิล ๖) รายรับจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้แก่ รายได้จากการเก็บค่าเข้าชมอุทยานและค่าธรรมเนียมต่างๆสำหรับนักท่องเที่ยว และ๗) รายรับจากงบประมาณการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าซึ่งอ้างอิงจากงบประมาณในการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าของภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการฟื้นฟูป่าไม้เป็นเครื่องมือทางการเงินที่จะช่วยสร้างสมดุลให้กับทรัพยากรป่าไม้และนำมาใช้ระดมทุนจากนักลงทุนภาคเอกชนและประชาชนที่สนใจได้มากขึ้นโดยมีผลตอบแทนแก่ผู้ซื้อพันธบัตรเมื่อครบกำหนดเวลา อีกทั้งการลงทุนฟื้นฟูป่าไม้ในภาคเอกชนยังเป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์องค์กรในการช่วยเหลือสังคมและสิ่งแวดล้อมและนำเงินที่ได้จากการซื้อ พันธบัตรเพื่อทำกิจกรรมในการดูแลรักษาพื้นที่ป่า ได้แก่ การเพิ่มการคุ้มครองไม่ให้มีการลักลอบตัดไม้ใน พื้นที่ป่าอนุรักษ์ และการปลูกป่าทดแทนและจัดระบบการปลูกป่าที่เหมาะสมและสามารถเพิ่มมูลค่าได้ใน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การดำเนินการต้องสร้างกลไกที่เป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง พันธบัตรป่าไม้ยังสามารถทำควบคู่ไปได้กับกิจกรรมปลูกป่าหรืออนุรักษ์ป่าอื่นๆ ที่ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ธนาคารต้นไม้ซึ่งมีหน่วยการดูแลเป็นรายต้นไม้ แต่พันธบัตรป่าไม้เน้นการปลูก ต้นไม้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเป็นรายผืนป่า ทั้งนี้การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเริ่มต้นของการศึกษารูปแบบการ ดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้และเป็นการประเมินมูลค่าเศรษฐกิจของรายรับเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายในการดำเนินการผลักดันกลไกพันธบัตรป่าไม้ต่อไป

๕.๒.๓ วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดอุบลราชธานี การจัดการภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ.๒๕๖๓ คิดเป็น ๑๙๙,๒๓๒ ล้านบาท ซึ่งโดยภาพรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ประมาณ ๙ พันล้านบาท โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรสูงกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีการเพาะปลูกและทำรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุด ๕ อันดับแรกประจำฤดูผลิตปี ๒๕๖๔ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่เพาะปลูก ๔,๑๐๔,๓๗๖ ไร่ รองลงมา คือ มันสำปะหลัง ๖๐๕,๕๑๒ ไร่ยางพารา ๕๒๗,๒๒๘ ไร่ ผลไม้ ๑๔,๘๑๒ ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา ๘๓,๗๙๕ ไร่ ในการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในอุบลราชธานีและการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี คือ (๑) สร้างการรับรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการทำเกษตรอินทรีย์ (๒) สร้างตลาดนำการผลิตเพื่อเป็นหลักประกันในการทำเกษตรอินทรีย์ (๓) สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่หัวใจอินทรีย์ (๔) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ (๕) สร้างจัดตั้งสถาบันเกษตรอินทรีย์จังหวัดอุบลราชธานี (๖) สื่อสร้างเกษตรอินทรีย์อุบลราชธานี (๗) สร้างระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์

๒) วิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จะสามารถพัฒนาให้เกิดความสมดุลได้นั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยด้วย ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืนและมั่นคง และผลกระทบทางภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดขึ้นจาก คือ (๑) เศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมากขึ้น (๒) กฎ กติกาด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

และภัยคุกคามทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงขึ้น (๔) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมยุคดิจิทัล (๕) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ด้านการเกษตร

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร รวมทั้งความมีเสถียรภาพของภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัภาคเกษตรด้วย

๓) การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นทางออกของปัญหาที่ยั่งยืนในโลกปัจจุบัน ทุกวันนี้โลกต้องพบเจอกับปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ อันเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่เบียดเบียนและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม การสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมที่มีเสถียรภาพ และส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนขึ้นอยู่กับ ๔ ประการ คือ (๑) มีผลผลิตความมั่นคง โดยใช้ความรู้ความเพียรพยายาม และเน้นเรื่องประสิทธิภาพ (๒) มีการรักษาความมั่นคงนี้เอาไว้ โดยการออมทรัพย์ (๓) มีการจ่ายอย่างระมัดระวังเพื่อการบริโภค (๔) การผลิตต้องสนองความต้องการของสังคมเป็นหลัก

การจัดระบบเศรษฐกิจในแนวพุทธ เป็นการจัดระบบเพื่อก่อให้เกิดวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีการสะสม และที่สำคัญก็คือในระบบเศรษฐกิจแบบนี้คนยากจนควรได้รับความช่วยเหลืออย่างไรเพื่อน คนมั่งมีควรจะกระจายทรัพย์สมบัติไปให้ผู้ยากไร้

๔) เสนอแนวทางการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี แนวทางการสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการสร้างและพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสมดุล หัวจักรสำคัญในการที่จะเป็นเครื่องมือเกิดความสมดุลได้ คือนโยบายภาครัฐ โดยหน่วยงานราชการเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายการเกษตร เพราะนโยบายการเกษตรส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรเกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาจาก ๓ ด้าน คือ ความเร่งด่วน ความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเกษตรกร ความแตกต่างเชิงพื้นที่ ความสอดคล้องกับนโยบายอื่นๆ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ งบประมาณ เทคโนโลยี ความสามารถในการบริหารงานจัดการ เป็นต้น มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการผลิต มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

นอกจากนั้น ควรแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรภาคเกษตร เกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรส่วนใหญ่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่น และขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่าในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ แต่จากปัญหาภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรง ราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น และประชากรภาคเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การสร้างความสมดุลของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการสร้างความสมดุลของภาคการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

(๑) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของป่าชุมชนต่อวิถีชีวิต โดยการให้ชุมชนมีบทบาทส่วนร่วมในการจัดการและ อนุรักษ์ป่า (ป่าชุมชน) กระบวนการสร้างกลไกการจัดการป่าชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผู้ใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนปัญหาร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๒) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการภาคอุตสาหกรรม ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรม ให้เกิดความมั่นคงในแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแทนของชาวบ้านในการรักษาป่า คัดเลือกจากคนที่มีความรู้และความสนใจ เรื่องการอนุรักษ์ป่า ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือแนวทางการจัดการป่า เพื่อการได้อาศัยประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืน ตั้งกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ซึ่งสอดคล้องกับ วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ^{๒๘} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาอุปสงค์และอุปทานไม้ยางพาราและจัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย ๒) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคและมาตรฐาน สากลที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน และ ๓) ศึกษาและจัดทำร่างแผนการบริหารจัดการไม้ยางพาราที่สอดคล้องกับดุลยภาพการผลิตทั้งกลุ่มต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ และร่างแผนที่นำทางในการพัฒนาไม้ยางพาราแบบครบวงจรอย่างยั่งยืน (อุตสาหกรรมไม้ยางพารา ๔.๐)

ผลการศึกษาพบว่า จากอุตสาหกรรมต้นน้ำไปสู่อุตสาหกรรมกลางน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำมีกำลังการผลิตเกินดุล อยู่ค่อนข้างมาก หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการตลาดจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมกลางน้ำอย่างรุนแรง จากอุตสาหกรรมกลางน้ำไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำปัจจุบัน อุตสาหกรรมปลายน้ำมีการใช้วัตถุดิบไม้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ไม้ยางพาราเกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิต หากมีการปรับเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบไม้ยางพาราใน ภาพรวมอุตสาหกรรมปลายน้ำในปัจจุบันสามารถรองรับได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการซื้อขาย คุณภาพวัตถุดิบและตลาดผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ปัจจุบันอุตสาหกรรมไม้ยางพาราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการของผู้บริโภคทำให้ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานของประเทศผู้บริโภคได้ทั้งใน อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แต่สำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากมีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง โดยโครงการได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากการประชุมเพื่อ ระดมความคิดเห็น สามารถแบ่งแผนงานออกเป็น ๓ ระยะ ระยะละ ๕ ปี โดยมีวัตถุประสงค์ในแต่ละระยะคือ ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไม้ยางพารา มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การจัดทำระบบการติดตามการผลิตและแปรรูปไม้ยางพารา หรือ Due Diligence System (DSS) และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้บริโภค ๒) มีคลัสเตอร์ธุรกิจไม้ยางพาราที่เข้มแข็ง มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การปรับโครงสร้างการบริหารภาคงานภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ยางพาราและพัฒนาด้านการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ๓) ยกระดับธุรกิจไม้ยางพาราสู่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาหลักๆ คือ การ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ยางพารา และการศึกษา ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ผลิตไม้ ยางพาราหลักประเทศไทยมีส่วนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำน้อยกว่าประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการ จัดทำ

^{๒๘} วราวุธ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

ระบบฐานข้อมูลเพื่อค้นหาค้นหาปริมาณวัตถุดิบในบริเวณที่ต้องการรวมไปถึงข้อมูลประมาณการความต้องการวัตถุดิบไม่เพียงพอของภาคอุตสาหกรรมจากข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปไม้

ดังนั้น การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านภาคอุตสาหกรรม ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมให้มีความสอดคล้องกันเพื่อเกิดการพัฒนาสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นและมีความยั่งยืนของเกษตรกรต่อไป

สรุปได้ว่า การศึกษาความสมดุลตามแนวพุทธของภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการผลิตนับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้าตามกรอบการพัฒนาประเทศไทย ๔.๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำสำมะโนอุตสาหกรรมขึ้นเพื่อให้ประเทศมีข้อมูลสถิติพื้นฐานที่สำคัญทางด้านอุตสาหกรรมการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อภาครัฐและเอกชนใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัดเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จากบริบทการจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ใน ๖ ด้าน คือ

๑) ควรมีระบบการสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำเกษตรกรรมในเบื้องต้น คือ มีความมั่นคงด้านการมีสิทธิครอบครองหรือสิทธิทำกินของเกษตรกรมีอาณาเขตชัดเจนและถูกต้องตามกฎหมาย

๒) ควรมีการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกด้านการการเกษตร คือ การสนับสนุนแหล่งทุน แหล่งสินเชื่อ การประกันการลงทุน และทักษะทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะสามารถทำให้เกิดการสร้าง ความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ในจังหวัดอุบลราชธานี

๓) ควรมีระบบโครงสร้างกฎหมายและนโยบายที่เอื้ออำนวย คือ นโยบายทางการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการป่าไม้ของชุมชน โดยปลอดจากอิทธิพลการครอบงำของนักการเมืองและธุรกิจ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โครงสร้างทางสถาบัน หน่วยงานและกฎหมายที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการปลูกป่าเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย หลายระดับ

๔) ควรมีระบบการปลูกและการจัดการการเกษตรในจังหวัดอุบลราชธานี มีการคัดเลือก ประเภทของไม้ที่ปลูก การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์ควบคู่กับการพัฒนาเกษตรเลี้ยงชีพแบบ

ยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ ระบบการปลูกและการดูแลความหลากหลายทางชีวภาพที่รักษาความสมดุลและพึ่งพาซึ่งกันและกันของธรรมชาติ

๕) ควรมีตลาดพร้อมรองรับผลผลิตจากเกษตรกร คือ การปลูกป่าเชิงพาณิชย์หรือวิสาหกิจป่าไม้ชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมเครือข่ายเชื่อมโยงผลผลิตจากการปลูกป่าที่เป็นไม้และไม้ใช้ไม้ กับการขับเคลื่อนทางการตลาด โดยเฉพาะข้อมูลการตลาดและการเข้าถึงตลาด

๖) ควรพัฒนาธุรกิจและธรรมาภิบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกสมาคมเกษตรกร คือ การพัฒนาศักยภาพในเชิงองค์การและสถาบันในส่วนขององค์กรส่วนท้องถิ่นและในส่วน of ชุมชนในรูปของกลุ่ม สมาคมหรือสหกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆโดย เฉพาะสื่อสังคม ศักยภาพในการทำแผนธุรกิจ การจัดระบบธุรกิจและธรรมาภิบาล โดยเฉพาะความโปร่งใสของข้อมูลการเงินและความเป็นไปได้ทางการเงิน ในการจัดการปลูกป่าของชุมชนพุทธเกษตรและเกษตรกรรายย่อย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการพัฒนาจัดการความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรพัฒนาใน ๕ ประเด็น ดังนี้ (๑) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร (๒) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมูลค่าสินค้าเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม (๓) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ภาคเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม (๔) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ (๕) พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยยึดหลักตามแผนพัฒนาการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษากระบวนการจัดการความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

๒) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสร้างสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

๓) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่จะสร้างความยั่งยืนในภาคการเกษตร ภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม ของชุมชนอื่นทั่วประเทศ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ :

- กรมการพัฒนาชุมชน. การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน. ๒๕๖๓.
- กรมป่าไม้, คู่มือสำหรับประชาชน การปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ, กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๒.
- จิตเกษม, ปิ่นท้าว, ทำอย่างไรให้ไทยติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของโลกที่ทำธุรกิจได้ง่ายที่สุด?, กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๓.
- ชนนาถ, โสภณ, บวรวิชัย, และนันทินต์, เปิดข้อเท็จจริงแรงงานต่างด้าวในไทย: ตอนที่ ๑ แรงงานทักษะต่ำ และ ตอนที่ ๒ แรงงานทักษะสูง, กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. ๒๕๖๓.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง, ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๔.
- ปิ่นท้าวและลลนา, ทำอย่างไรให้ไทยเก่ง: พลิกตำรา สู่นโยบายเพื่อเพิ่มผลิตภาพ, กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๓.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุทัย, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘
- แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (Buddhist Economics). ม.ป.ท.: มูลนิธิโกศลทอง. ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- พระประภาส ปณฺเฑาะ. การบูรณาการหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ กับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของอี เอฟ ชูเมกเกอร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๐.
- ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ, รายงานการวิจัยระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.
- ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติป่าไม้ ฉบับที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๗, หน้า ๑๐๗ เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๕๐ ก ๑๖ เมษายน ๒๕๖๒
- สัมพันธุ์, อภิชาติ, ชลจิต, จิตเกษม, Labor Market Digital Transformation: หนทางด้านวิกฤต, FOCUSED AND QUICK (FAQ) ฉบับที่ ๑๗๑ ของธนาคารแห่งประเทศไทย, ยกระดับ ปรับทักษะคนไทย กลไกพัฒนาชาติ, กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๓.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการศึกษาเบื้องต้น

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy). กรุงเทพฯ: บริษัท พี.ซี.เพรส (บุญชิน) จำกัด, ๒๕๕๒.

มนตรี กรรพุมมาลย์. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน. ๒๕๓๗.

๑.๒ รายงานการวิจัย :

กาญจนา คัมทรัพย์ การจัดการประชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาประชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี, รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๘.

ขวัญชัย ดวงสถาพร และคณะ. ตัวชี้บ่งที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการรับรองการจัดการป่าไม้ของ FSC สำหรับประเทศไทย, รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓.

ณัฐพงษ์ พระลักธิรักษา, การผลิตสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน, รายงานการวิจัย สาขาเทคโนโลยีมัลติมีเดียแอนิเมชัน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙.

ประสิทธิ์ สิงหาสิน, การออกแบบและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เทศกาลรับตะวันใหม่ก่อนใครในสยาม, สาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม คณะศิลปประยุกต์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๖๐.

ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยาและคณะ. ความเป็นไปได้ในการปลูกไม้สักเชิงพาณิชย์, รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๓.

พิรญาณ, ทรานส์ฟอร์ม, ลงทุนไทยอย่างไรให้ออกจากตักแตกกลายเป็นเสือ, กรุงเทพฯ : ธนาคร แห่งประเทศไทย, ๒๕๖๓

วรารุณี ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพารา เพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒.

ศรินญา ภูผาจิตต, การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อการพัฒนอย่งยั่งยืนของชนเผ่าผู้ไทยบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดกาฬสินธุ์, หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔.

สิริกานต์ ทองพูน คัมภีร์ ทองพูน และ คงทัต ทองพูน, อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี, proceedings, การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ ๑๑, มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่, ๒๕๖๓.

สุธาทิพย์ จันทมาศ ชลธิชา จำนงค์ วรรณัญ หนองมา เสฏฐวุฒิ จันทรเส่ง สุวีรยา สังข์แก้ว และชลดา

แสงมณี ศิริสาธิตกิจ, ประเพณีสองศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๔.

โสภณ ชมชาญ และคณะ. ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไมและการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ. รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘.

สายบัว เข้มเพชร และสำรวย ผัดผล. การพัฒนาฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการจัดทำแผนชุมชนสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จังหวัดน่าน. รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘.

วราวุฒิ ศุภมิตรมงคล และคณะ, การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมไม้ยางพาราเพื่อให้เกิดดุลยภาพการผลิตและการใช้ของประเทศไทย, (รายงานการวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๒.

วิจิต เรืองแป้น, นูมาน หะยีมะแซ, อีสมะแอ กาเต๊ะ, รอมสัน หมาดมานัง และดวงพร หนูจันทร์,).

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานี, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ๒๕๕๑. หน้า ข

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ. แนวทางการศึกษารูปแบบและการดำเนินการของพันธบัตรป่าไม้สำหรับประเทศไทย, รายงานการวิจัย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๘.

๑.๓ วารสาร :

เกษศิริพันธ์ สาริการ และ การุณย์ บัวเผื่อน, วิถีชีวิตชาวบ้านริมแม่น้ำโขงในชุมชนตลาดท่าเสาจ้ออำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา ปีที่ ๔(๒), เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๕๘. หน้า ๘๗.

เกศินี ประทุมสุวรรณ, เมืองสี่สร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๓๖(๒) เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๙, หน้า ๕๕-๕๖.

จินตนา กลิ่นนันท, สี่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา : คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง, วารสารร่วมพฤษภูมิ มหวิทยาลัยเกริก ปีที่ ๓๕(๒) พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๐, หน้า ๑๕-๑๘

ณิตา ทรัพย์สินวิวัฒน์ และ รัตนา ศุภะวรรณ, การสร้างสรรค์สี่เพื่อการเรียนรู้จากงานวิจัย, วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม ปีที่ ๖(๑) ๒๕๖๑, หน้า ๑๔๖

ณัฐวุฒิ สุวรรณทิพย์ ทศนาวิเตกัสนิ และ กรกฎ จำเนียร, การสื่อสารการตลาดเชิงวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมตลาดน้ำคลองแดน: ตลาดน้ำสามคลองสองเมืองของจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช, วารสารการจัดการสมัยใหม่ ปีที่ ๑๕ (๒) กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐. หน้า ๗๗

พระมหามงคลกานต์ จิตมโม คงสฤษฏ์ แพงทรัพย์ และ พูนศักดิ์ กมล, การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, วารสารมหาจุฬาลงการ ปีที่ ๖(๒), ๒๕๖๒. หน้า ๔๖-๔๗.

ปริศนา เพชรบุรณิน และ อธิวัฒน์ รัตนวงศ์แซ, (). ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบ้านครัว, สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่ ๒๓, ๒๕๖๐. (๑), มกราคม-กรกฎาคม หน้า ๖๔.

สิริยา รัตนช่วย, การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่, วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๗(๑) มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐. หน้า ๗๒

เอกนถน บางท่าไม้ สิริธร บุญประเสริฐ และนรภัทร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์, Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๘ (๑) มกราคม – เมษายน, ๒๕๕๘.

๑.๔ สื่อวีดิทัศน์/อินเทอร์เน็ต :

กรมการส่งเสริมวัฒนธรรม. (๒๕๖๒). วัฒนธรรม คุณค่าสู่มูลค่า. [ออนไลน์] แหล่งที่มา.

http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=๓๙๗๒&filename=index

กรมป่าไม้, คู่มือสำหรับประชาชน การปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ, ๒๕๖๒, คำนำ

www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER๒/DRAWER๐๓๗/GENERAL/DATA๐๐๐๐/๐๐๐๐๐๖๐๔.PDF

จักรกฤษณ์ ดาวโรสง. โรงเรียนพิมายวิทยา, แหล่งที่มา <http://www.pm.ac.th> ๑ มีนาคม ๒๕๖๕.

ธนาคารแห่งประเทศไทย,ออนไลน์ <https://๑th.me/b๙R๒p> (สืบค้นวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๔)

พระราชบัญญัติ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๘. สืบค้นจาก

<http://www.m-culture.go.th/surveillance/files/๘๓๕/๕๘/safe-creative-media-law๕๘.pdf> p ๓๐

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, การศึกษาการใช้ที่ดินและผลิตผลป่าไม้ของป่าภูหลวง,

<http://frc.forest.ku.ac.th> > bulletin > fforjournal สืบค้นเมื่อ ๐๖ ตุลาคม ๒๕๖๔

สำนักข่าวไทยพีบีเอส, ทุกข์ของเกษตรกรอีสาน, <https://news.thaipbs.or.th/content/๒๗๘๐๗๕>

สุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ, แนวทางการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจในประเทศไทย, ๑๑ มกราคม

๒๕๖๕. <https://www.forest.go.th/plantationexpert/wp-content/uploads/sites/>

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.thairath.co.th>

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ, (๒๕๕๓). อ้างถึงในจุฬาวินยานุกรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.chulapedia.chula.ac.th>

www.chulapedia.chula.ac.th

ISIS Report: *FAO Promotes Organic Agriculture*. สืบค้น เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕.

www.isis.org.uk/FAOPromotesOrganicAgriculture.php

Suthee C.,ทำความเข้าใจ พ.ร.บ. ป่าไม้ ปี ๖๒ ปลูกได้ ตัดได้ แต่ก็ไม่ง่ายอย่างที่คิด, ๑๘ เมษายน

๒๕๖๔, <https://news.mthai.com/general-news/๗๒๓๙๑๕.html>

Department of Culture, Media and Sport, (๒๕๕๔). อ้างถึงในจุฬาวินยานุกรม, [ออนไลน์].

แหล่งที่มา <http://www.chulapedia.chula.ac.th>

Open Development Thailand, (๒๕๖๑). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา

<https://thailand.opendevlopmentmekong.net/th/topics/sustainable-development-goals/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ
และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทำการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้ช่วยตอบคำถามนี้และขอได้โปรดตอบให้ครบทุกข้อตามความเห็นของท่านเพื่อที่จะได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องมากที่สุดแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรับรองว่าข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะไม่มีผลเสียต่อท่านประการใดทั้งสิ้น ซึ่งในส่วนของ การนำเสนอผลการวิจัยก็จะนำผลการวิจัยเสนอในลักษณะภาพรวมเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด ๒ ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามแสดงถึงความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้ข้อมูล

ที่อยู่ผู้ให้ข้อมูล

สถานที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามแสดงถึงความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสมดุลตามแนวพุทธของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

๑) ท่านคิดว่าภาคการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี มีความมั่นคงหรือไม่

.....

.....

๒) ท่านคิดว่าควรสร้างความมั่นคงด้านการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างไร

.....

.....

๓) ปัจจุบันภาคการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกมากน้อยเพียงใด

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าเรื่องสำคัญใดที่ควรได้รับการสนับสนุนจากภายนอกสำหรับภาคการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าในภาคการเกษตร การบริการและการอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีมีกฎหมายและนโยบายที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยประโยชน์กับผู้ประกอบการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๖) ท่านคิดว่าบทบาทการมีส่วนร่วมประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมมีความจำเป็นต่อการพัฒนาระบบการเกษตร การบริการ และการอุตสาหกรรม หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

๗) ท่านคิดว่าความสัมพันธ์กันระหว่างภาคการเกษตร ภาคการบริการ และ ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร?

.....

.....

๘) ท่านมีแนวทางในการจัดการความความสมดุลของภาคการเกษตร ภาคการบริการ และภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างไร ?

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ดร.ไชยสิทธิ์ อดมโชคนามอ่อน
หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ผู้วิจัย

ผศ.ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัย ๑

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัย ๒

ดร.เอกชัย ศรีบุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี อาจารย์ประจำหลักสูตรครุ
ศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัย ๓

ดร.พูลศักดิ์ หอมสมบัติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี อาจารย์ประจำหลักสูตรครุ
ศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัย ๔

นายรังสรรค์ วัฒนาชัยวนิช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี นักวิเคราะห์นโยบายและแผน